Ekonomiske

Högt- och respective Herrar Redamöter af Finska Hushållnings Sälskapet.

Vels af ett särdeles tycke för Landt-
hushållningen, och dels i det hopp at någon gång
kunna gagna mig deraf, har jag genom-
gått en mängd af trycktta ~~[illegible]~~ Hand-
lingar som rördt det ämnet; Men hvad
har jag dar funnit? jo i de fläste delar
stridiga Meningar; Man har formerat
sig hypotheser, och kunnat konsten at deraf
draga en hop följder, altid behagelige och
retande för en lätt-trogen; En annan
har betraktadt saken ur helt olika sy-
punkt, och af åfven så ensidiga skjäl sökt
häfva den förras mening samt framdra-
git en annan lika vacklande för en ny
granskare, och på sådant sätt har det med
våra hushållnings planer gått hela vägen,
så at så omständigheter häfva blifvit till-
fyllest bestämde. Sant är väl at naturens
kännedom öpnar ett vidlyftigare fält, än
at öfverfarten allestädes och till alla dess-
delar kan blifva möjelig, men då man i
hela Mängden af formål, sträcker sin förse-
ning endast till visse stycken, så synas dock
så många och så alldeles contradictoire

[illegible] [illegible] [illegible] [

det ondas hufvudes bor förenas, och så länge anser man för betänkeligt at fruktlöst utömma sina krafter; Emedlertid blir at nuvstaue ej något hufvudsakeligt tillgjordt.

Hvar skall man då söka råd uti en sådan vicktig angelägenhet? ungetunda hos en eller några få; har förslår icke mindre än ett stort samfund af uptyste medborgare, där den enas erfarenhet och sinnes styrka i ett, skall ersätta hvad som kan ~~[illegible]~~ brista hos den andra i något annat och så vidare; sedan på sådant sätt alles talanger blifvit liksom concentrerade, så uppkommer et resultat som änteligen kan närma sig till fullkomligheten; Man har derföre länge ansett nyttan af et hushållnings Sällskap såsom gagnande för den ena medborgaren directe, ~~[illegible]~~ för en annan indirecte och således hela allmänheten ingen undantagen.

Respective herrar Redamöter af det Sinska Hushållnings Sällskapet

Allmänhetens önskan är upfyld, då I ädelmodigt förenat Eder at med goda råd bespringa Sinska Hushållning idkare; den villrådighet som så länge blandat sig i Oeconomiska företagandan skall härefter hufvas och fordomarne skola bort smälta. Man skall tro Edra råd och med

fullkommeligaste tillförsigt följa Edra undervisningar.

Jag behöfver således icke anse betänkeligt at hos Eder, respective herrar af Sinska Hushållnings Sällskapet, föredraga några anmärkningar i Landt Hushållningen; och ~~[illegible]~~ det jag anhåller, at I med tålamod täcktes anse välmenta men kan hända ofullkomliga erindringar, och min önskan at blifva gagnad med rättelse i hvad jag misstagit mig; jag har at innustaue ej förgäfves kastat mina tankar på papperet, om jag därigenom gifvit anledning till andras vigtigare undersökningar i samma angelägna ämne och at således grundeligen hafva de tvifvelsmål och betänkeligheter, som troligen äfven flere andra torde hysa i samma stycken af vår Landthushållning.

Vid mit tilltrade till en Landtegendom den jag än odlar, fäste jag eftergammal plägsed, ehuru kan hända i detta fall ej den rättaste, min första och mästa upmärksamhet vid åkren såsom högst vanhafdad, och årligen med 7 a 20 fullvuxne dränger satte arbetet i tillbörlig

gång, tal till dak ofrygsloding vatlnat
hafiga afladande ild allamast upbast dyra
afloppe vidan, ulan och lagbrå angå halw
ådran; mad forsigtighet igenfyllda gamla
dikan och stillrådå ångot tyarum gjorda
fadan aftar billgångad i synnerhet mot
bondemen dår nåtgorda nidergådet minst
ning, ganom forningsallan alt fridsamt
ovallåt, samt mahånt jag båda, plogh
fått och hårik i vallan lid, dy annallan
upfyllat aftar ofullmågenheten bådo, hus,
fladd och vall mad at ord, till och mad aftan
mitras intygan, gjordt vid min eder all
från sonn kommet och bordt gjorat, så
har jag idka an gång da par fylla vrad, då
rad ran ådran på da igen fyllda stallan
fummit dommin till stå gå och da nå tag
bradarna, dels afgodmånda, dels Christina
varlan blifvit forsatta: jämgod bordighet
mad dan ofrigan åker jordan, ondlåt ådran
fådt fritta frukt annat år, ida forråkt,
i god jordmån bestående af gråa lera och
ler mylla mad fast bar bolo, bruga af-
dostningan högra ån till 7 högst åttonde
kornat; vidarliga an ringa forråkan och
åtgan rågt af så ogilat baljamåd och
så många ansånda trollsamma fråkt,
och så stor ansånd dostand; innan inna

ärbatarna utfått sin så dallanda stat och
da ofriga onera ifrån gårdan utgångt, har
jag fått så bottnat på någ lucrand, och han
sa skolat lonat mad regelat maru hafva
blifvit at rigtt baljanda tillgångt; och då
jag ida allar sar min framdalag, mad dan
fiktlla allmånt antagna kultur ännu
bringa jordan till fardalag storr bordighet
unskånt jag annat många andra kun-
skapta af formogna lignara vagt; så sa-
nad dat finn vi på gråa grundar sin
ga batrad la jord bånlat, fasom af alla
naringar, ida allanast dan flugsam
mast, ntan och minst lonande; och fullt
mad ej vid forsta gasanda dammi-falla
på dan kantan, ut dan så regelat ätta,
gåda jordane tadsamhet annat sinn id
dare år varm blåndvårk, för at fulla
dan arbatanda hopan vid godt hjulvärd
fadan mad dåna fruktad moda upnått
fulla ändan naringan och handaflag
dar, som kunna ifrån af sig 50 a 100
procent.

Vid nasamman aftar sammanda kas
jag dod summit dalla deforcement vaxa fon
fanatt; Olagsamt plan att gjora mani
fest lydliga år fastalt, och han kar åt

ädh jordan till att Magasin förwiserade, upfördes
sin handel vid borgning, förw och skuder; —
Hwarw ommw thordrad, huru omständigare uti
dalar hade ibr sinw handlar, utan at fordrw
af oss wunnit än besvarat at alla, och upp-
gifwa hwarifrån de skulle, man dä vi fordrw
af hwem något ibland hwarje förmögw, ut-
wan att förnimma hwem sig förmögw, ut-
wan att förnimma hwem sig til at handla skall
wga och tillverkaligan krafter, minder at gö-
wom de närmaligan medlen emellan hwar-
ra dä blir hon utmattat och likwäl lärer vid
att id dalrigt påhänga; hwem blir nu skal-
anderingen jordane aller och hwem afwinnandes,
dä jordane afskaffning skiljer emellan
wi vandrat. Dagtorna förnöjdhet be-
tor väl gemensamt uti lust, warmod, väg
och sadwa jord partikular som tillförne hwarje
wagtz Natur; Utan i synnerhet uti jordane wil-
dem ej hänligw emellan för wagtarnas sädw
och frodighet, hwarut följer att dä jordbr-
dwarw ski en förskadning uti äro på an
och samwa plats, utplöjdhet, jordane för-
wägtarnw närwända dalen, så skall en wagt
bröst ingalunda jw längre dyrt florera, han
dan dalsamwa sädan wig, som wärigä an-
drw att afskaffningen skall i en wagtdalen än
ifrån är bliffwa obetydligare ä

Hwarw dal antagnw sätt at tälja m-
dran skiljw skurt emellan är utmarkerat inbw

wag jordane dryfter, dat ä jw ondrikaligt
för at fä hamw väl redd, till påsöljandes
sädd, at plöjw hamw warligan bw gängen,
ndat harfwa hamw för at få dekorw i de
gen till at sönderdelas, minder dessa operai-
tioner blifwer jord gärn lös ä, och enkla
wan hjelper till at tälja hamw rätt-
sladd, så dem dock lustand och solsträlen
nas genom krängande wärdan inbw
dryb; en wingt af närwända ämnen
updragas med dem och forskimmw, så wäl
enklaste hjelpe dock respensatand intjäna
at gamen omwändw skilw, som swarar sy-
nas bärw dullas ore, jordan orsaklas wagn
forskiftning; wan hjelpe wäxtligas
wäl blifwa, dä skilen ej rätter längre
än ifrån dat andrw wäxtlig och wärnaw la-
w ifrån sin sädw till dess bräddan börjar
gro; jag wanar dem lidan fos af kärnar
utgörw ängsartigan bw wanadar
Det tillw förrät wälla hon på an gäng
ägga, dä den ingrängande bräddan, likt
at hängrigt barn, kämmar sin klam-
mädare bagan bröst i at wäl; dat för-
hållar sig i wäxt rikat som: djup rikat
i jordrike aldran är wäxtens starkare, och
dess bäst af sädan föröd, än vid an an-
an tillagnadw ältar, hwarut flutar jag

at all den styrka som jorden måtte sin stilla
tid återjämka med lagas fullt nät af den
rägnanda bräddan; hvad som skadar är vår,
mit är at den sätt magt at rata sig;
så at sädan ålar sätt blir sådan. för
den upsägande talrika bräddan så unge
det som all; erfarenheten tilgjort på at
bräddy på an mäger ålar lag all märkna
va dal lider till hästan, som att själliga a
va ålsanda, och skulatigan gätmar, då dett
ramat den sata ålar tagan hoppar och mad
sin grönska ämn påfolljanda vår se
dan som afsmalk; at jordens dranskar
i den magra ålarin radan och hästan va
rit återgådda berika dagsturin derat: A
vårt Nordiska Climat introsser gamanli
gan värtidan kallar och torra vordan vä
dar, dåso forsagna vängtarna skaffar, in
flamation ögdom mad samla an emdvälig
död; den sata ålrad rädgas vål ej allas någ
garna, dock i olika grad; den gifnicka
naturan sont Gumman ak den salmad ä
drad har skora förråd af marinak amman
än sand fordrar till de skadde kammade
rägtar forkofrad, jan vadlugt hos brädden
den agaskap, at hon formår ifrån va
lan ångskin skara granar och på sådant
sätt gifvit sig bräddrot magt att till

sägan skara ag, mad den magra ålrar
darmiok, den måtarad ilda undsatta
samas ägtskänadad ag åra glast barmsta
ad vissa sig skadmat affänd ifrån sanan
dra at som jag måd mmmlan dar ilda ad
gäng kämma sagan fullsäg, at hvarar
dra; så at den vämödda jordbrukaran
får rätt ostad bargan lika magdat agrad sam
sad, ålad at den gäng sinad ärag för sig
kärlada den årat forät till bofäga fö
da afsädda salad sadad, magra bliga
sädd, sätt omständigsatta sad vissa
sig; god lid på så abahgatig sida, at
anladning vard at bafara dal på skarmtat
marmara vårad kända kommas; sanga
dal blir skadad at ford misslag at sattas
för ungdan tilak till den omämnda ä
dar skilad; sanga och dan skilda bond;
dattas gar lidat blifvit allmanat, och dad
dagan at man sätt till skorfda vanning
dari, at så ungdat ängonsin lid och för
anga anadgifvit, ätta sin ålar, man dod
and dal samman sorgfatt jordbrukat:
at skogsamt tillstånd, samt minskat ti
dan för den magra ösriga tratt på skaran
dra vid landskapslagan förfallanda an
lagan gjöra mål, och kan dan utskadade

jordbrukaran: på mangan stallan dær han,
för knapp arbete skyldig, ikke haft rum
at sand sig borde skjöld sit vidströdda
krafligin öfverfalk, vid sitt lägenhet ikke förg-
ing drag at han för alla sina mödor haft
magligh alles åtminstone att rant, utan mat
minder hänligin manad åtbliandat brödd

I anseende till sådan insöndrade skrivelse
Kronofiskens fådat bord tillskrifvit jordbru-
dat av störra bätum, klaturan som så lan-
ga som formår, skåra då han flitigt ige-
dlas, när sig skall lämnad ganska svårsam
mad sit gunnoga förråd af vägligisamida
annars, tillförordnarne vid skogsvakt skolan
på saman besök, huarsom vij erfarom at
av nya nybygdar ökas gifvas i mangan av
gamen sådd, till och med ökad at vmon för-
mindad någon skilw; sand vore väl darför
en klockare än at af gamla åkrad, som
redan i klara Oester blifvit skattad och för-
hördt sin vördighet, lägga på nygiord;
linda som mard årligan skant ingången ing
jord; 2:o ändamål vinnas, utan ginga två
da mara sådd och bygga sådar; ökand
despective förmår afsön skolan är så vigtig
at dem sakar för sig skall vägra mang
dock icke ämnand at ord skarom för vår
kallmogn, av sådan propositioner skulle för-

rw

rw skäl vår despectation för dand; och dera
förbrandda börn vij var mycket dag; by så
många timmar vij för dat soldat mad godw
råd mycket uträttad, fall sådant framda
da ödj timmar 3 ikke sett brisand tryckan-
da soldar rätt så väl som vij; ty måsa på
att hall stammad för storsta svårighet vid
at inom förs sig mad at sak och at skulle
vägrad dranj; mad dammad många skall ar-
bete skrifva skall ald på gårdan uträttad,
mang dum skattar när mang blott timdar
på dessa många skalligskat och sin da
skjöldas skolw, utan at dat ann gåromåla
ej mår lagga hinder i vägan för dat andra
vardskalligskat, och andra talar i om kro-
nofiskens sådw, skillat på at betygsmän
skall än mera skolla öfw vård arbete; Ni
bör jo skrifva skall, at mad upslagning
att nytt dikw är mera arbete än at rän-
sa at gammalt; desutom dam, mycken dikes
mycklan små dal mycken skrid fordras icke
dam för lid at förås mitt på lagan som
ingen bör jammad om mycken är gropig
om en par timmar för kos. at fyrhallskatten
sig skolw dagan blott mad två a 3. väl
rotade kallstubbar som ej skolan förekomma
vid nya jords upslagning; hvilka vij väl at
se av våra kamrar mang kar på gårdan

och som mäd Dampt foden, unstand dagaliga,
slått i rada, skolu mäldu mäd at ingbrysta
ni väl borsvad grås kindu; svar skall mun
lagu lid lit dal ingtinn sagumadt, än mun
is ad lagg stangas sär, un ad unnad dås;
vtand alt dalla fä basoser borsvad rättinu
alt allas trä är ännand dau blir rätt säde
kunnadu, unnd väj basoru för os od vard
nebattard dagaliga säda, dal gär dersom i-
du un at sassa vära speculationer på sä-
dand sam i framlid ad kun vard kunnadu;
Väj taland oss sadanu ugsatas för sarras.
ud du kunnu satsu rad dartill, dädunk
sras sinja vi fall visk os unnunu ej dåk
goda soldat sasu på sill sätt rätt; svad
du sagu; desutom kunnar jag det soldata
lynnd; unnu kunda kallard. ofvartalad dau,
od del skulla kalu sig gora, at ingtagu är-
sigan sas at sall kunland nä dar un du
kunnu bagrämad at laggu; kunda at
lagland gammal sam du soldato sörd,
an igantagd ädarlagg; i allmogand kunda
ad sammanlag ädtilatig sigik at sammanat
äu basntlik af ingsla slags.

Sam klok du unnd sattig kunderman
hjalpad ilg dorat trogkunda balagenhat od
kundt brukat bliswu ad manu kunnadu

handlaring mäd dad billik vnik, ätand at
arbatat i ansand till sols bristand vasasva
marktaligan olag, dalla gär dad agantaliga
fragan jag har unan ödmjukast forestalla

Respective herrar!

Cansand väj ovandigt at jag gifvaningh vid fra-
gallar dad kundu jag gjör ning ond edark
svar; dat är almänstund min lilla jag
blifvit ruttad.

Ed ädarbrutnad symbolord bär-an
ran Angerd är Akrens Moder.

Sarmed kund ej forsvas unnat, än at gv-
nom unigans gröna hjälpsal vinnad sittras-
daligt soder för bagagand, sum utom an
hog undra baghandu formanar tillhanda
arforderlig nämgd godfall, dal formanstu sär
vindilsbegrosvadu madlat, svarigannu an
astmärkelig kultur asmuttad ädar, ild allmog
kan sä sinu forlorada krafter ätarskaffa
vtand ock kan bringas till dan närjaligaste
högd af bordighet.

Vidare ock hörsk vtandu kunn an kär
kallad; allmanhet mäd migarna ock bo-
dagd kölfalad kom stär dämad; att o-
tillbörligt sammanlag.

Kunnu kölfall här nämd ej vinlagt
sig ond kund ängan bebraffar, än at

unnan hynnak dwd; för öfrigt har dalaj unn-
til nägon unnan macklig stillnad annt-
kan äng och mellbalk än ut mill: som-
mann nägot mera grön kunnat vissa
sig på ängen, unn hagga nära de gamm-
liga mä barr skog och kistar bevägtn;
Drangl after flattarid skugga bokagand
på ängs Mardan innan ämm grusato
lin för kunnit kalak, och mä bokagand
krumgunda och balwnda öfvar hala an-
gan forkfarat sidan lill mardan kunnit
i skyssi de unn balwndkar an sidan
äng är skörd mellanring al so dat an
hog Barbarne där öfvak fill kwindalag än
at dal på aldalas inhill rotad afgum-
gatn grusat kwrvord af bokagas bata,
på kvant ikn öfvas flodgn vatasmgkn
af ng rgnlds grä rotlar forklarad
orsakad; Igmond att på aldalas ängs
fordarfvalig balwnda sander ut an-
got dal af grä rotlarna dö ut, och-
nägdan, angans sinder, är strangt;
barad dag at fatta sig: basillning
af dat nördnda grä rotans slat,
och dä kasmad nä ifle är en lika
fatt lilgäm, kan man katt forskak-
ka sig bördigkatan af dessa mäsk-

nystan; dat är ammanligast an ofört sat ak
vär allmänga nadligt nägot arbata för at
affjäla vattnak ifrån de sumpigaw och lä-
kandad angrand; när än sidan vätln
sjuka ängar, sand äro de flesta i vänt kan
i skyssa, när de ow vänd af an kätk
inlill kättnak sig skulanda fralt i blisen
brända, när de kängrd ingä vänad af-
dat under isan strömmande vattnak blis-
va likson afvatkd, när solans välgöran-
de värma så langa bakafvar vända forv
än dew kalla, som sidan ängar kyssw-
gisan anladning al koggas ängan vagk,
som blisar af all groft och fallad väl
bärgät gräslag, mann allid kraftlask,
när bokagand; dessa dy och gyttjafull-
a mar dar skola lägga sin sodd så and
kryddad bäda grä och rotlar, kar dat
är nog sagt för al sägn; ifall mätta
aldrans Moders vann och när så är, så-
vä kunna kamar bard annat blisva.

All Cantenamd behöfvas at utgärda
med andra an bok och sällsam lig bokri-
ning af sädana ofyggalighatar och on-
skada jag inga kunna vägga at kär-
and vara dal andra allsam orsakar vär
vanmagt, endast, i lapart på ädarbrä-

dat ſ Mnw än interſtör at nägot omrö-
rw bohags Kollſtalnd forſtall her wär ull-
nogw.

Halw detaillen uſt bohags Kollſtalan
är beſtaemmat ät mattnurdrand attar grin,
ſollaw på gärdan oth hüsbondan ät; damm
angalagnw på aldrw angalagnaſta dal uſt
halw hüshallningan balgunnars bohaft; hür-
mad gär hon mangan ſnö langt, at hüs-
bondan lingt wälar görw ſig ändarallad
ſüm mangw brukar hon ägar på gärdan.

Ow ſaſtan bönder mand till för langa at
ſädw bohagan på gräs bard; durmad dru-
gas allid langt üt, ſaſt bakal langſadan
bliſwil alt, ſå at bohagan till ſtut marw
forlaw rum fragt an nägon narmaſtw ſädw,
dem ſkadar at brukarnaw, ſom inder
dam mar balandat nägat ſkadat ſig, mä
alla bliſwa tilſam midfalla och ruggigaw,
ſam i fortid magraw; Mand bakagalagan
freſtar dam at an oblidaw ödw; dem
ſangalſa lid är nimm; at lidat, lugt,
mördt och trangt faſa, ſkuldaw anlag
på ſmägigaw ſtallaw, är dem arreſt rum,
där ſäſtlaſa dw vid ſtan knubbar, ätan
at bita mad andra kanſte ſtulla varallſär
få gagnaw ſig af dagans ljus; iſtran dan
inneharandw ſtallan och gratmman ätſtäg-

ſad dr ſne gängar an dagan oſlaſ i ſträngm-
ſta vintardjd blir ic dall vatten ſom ſnö-
lab i an lond mangw ilda dam ſkafwa dr
bäſta följdar, ſvarkand i anſaandw blir lond
allas dam dalk ſom bär; ſå langa londom-
gat ingälldaw får ſom blir ſädw an lugg
få inſnagt i lärr lang ſkuld, marandala
ſne gängar aw dagan; dat päſtär ſkuldw-
rw gangan ida langa minnd ſänt bliſwar-
ugalik; ſadam ſom ſorgäſtad afbidat an
gläderligaw lucka bit, ſvängar ſamm-
dnd brunnandw ſvingaw at ugſädw dam
forſtandw ſtallnam ſom (om) trangat ordnad.
ſtand under ſig, bliſwandas damm ſänt
ſmällw ſädw för brukarnat andaſ: dat
aſſtandw ugglig, at dat gamm flitigk
idiſtandw kommw fordriſwa lidaw; ſtäk
mördw fogla; mam ſå ſmart konw ſin
nak bliſwar andaſt konw langſallnamw dw-
rw dagaligaw ſpiſwgn mamw dat lidar mjä
vintaraw och mot vämw dſſo marw forſwa
gad brukarnamk drogg kraftar; an ſå dä-
lig ſpis och kollſtall kand ej allna mad förw
annadw ſtär konw kalfwak dä är mam
lidnäl angalagan at giſwa dam att ſpis
marw ſödjandw och på ujolt ät rotnw driſ-
vandw; dw ſå dä bara ſå och malknyck
; ſin dryck; mam tillraddar ät dem varma

laddningar forfatta uti nijsk, brand, mask,
skang och alla handa goda varor; skadiga
forandringar varda vald samt; krauturand
troppar som sönd garna vanskapt blifvid
kralla; skorsta uskallat, gall; missning
usnaturlig varma, kök och välskor, manna
ej da garna swisranda klader och dram
andra sill troppans samjak, allför mattig
fodda, kanna skatning af and skarid revolu-
tion; naturens krafter samma till dat
gttarska och fardet ni som man villa dra
ga sitta skolan af dat kod har ofrigt, i
sud, brand, och sanor; man nad alt dalla kan
ej mara uskapade samja af 2; gra-
gor och dagad anskalda nyolkningar pflog
skas an kanna; och dal ej kangod an 2-
a 3 vadar; sadan manskar hon nyolkan sna-
ningar, som ninna kork lid sa upstyga,
at y vader skarar mot nyol kungs bo-
skarak; sadan som ansar ar sadan blif-
var och vinskar; alla nyol kanda kor giva
da sillsammans under vintar man ader-
na, ej mera, an an andra välhallan; da
forrad ar sang och kan mas jamt drag mad
walbiak, alom skogar; da varamot dan
sadanad ager skyrka och innehallar
an manga uskaldiga partiklar, sna-
rak

rat, blifvar gall, starck och välsmakaligk, da dar-
mark da mindre blifvar kritk och skagk samt min
dre bekagaligk dar jamna at mat tarningar,
for brisande quantitet nyolk matta kanga
uskinlad, kvarandan nyolkan magkas och
for osmak; blifva astar kan da sedvane
sangskarna klandra; att kare mat da
ulsid, sa insticeras smart dan skarskarda nyol
kan och kalv magkar blifvar att uskorkt-
nadsa anskinlig anna, samt at tillfall for
sina och offentligna Milliard kake magkar; da
som kanna dardskalar magja bakare domma
och skal skadeligt varkar att ask sa bekag,
sak nyolk tillradde sanor kan kafva pa-
manskjord skallsa o bekagmarligk, ar doch
at manskar sa obarmhartigk kanna bak
sig anat boskapar som sa villigk
underlatta sig darat skarnvarldr, skalk mad
mara utskorligkat kunda visad dan ingalna
Kanda dar af dan skalsva tillskyndad, mara an ba-
skamarligkard ar at kondar mad skarnoja-
ska kan affarid da bekord grinskalkan pa-
gard och gifva sig, skalkara och darmdar mig-
sa ej anmana bekrafva, at da mad dan
bekandigkat kunnat utkampa sodral sa
at an och annan ofver alla, kask ska kan mad
skarkat forskaja, anar at mana dat arak

besoser uplosslw kranaturaw dæ dæ nilslaggas till-
ratning i dosse sas tillagas so lysdaw sanct asp-
sundes, oc maw allsamas marw dræt, sum vm-
gaw till nygtw sos slad stundom kaw vorw dew
g mykt lang, aw at tillagang rasit pa sodar
dæ dæ sek for ludugardaw alldrabast besoste.

Matz modraw nr unn i omslaligh besos
as sin skum gals oc prow at minstaw pa
daw nodlig sidan batalles marlad, dæ-
maw kan vorw batanlk at nilslagga kra-
alnaw pa mylbalak, at dar sidw sig sodæ;
dæ arma sangarna los gisras un, oc maw
bodæ forsalla sig, at dæ mad mykla vig-
sat slada till dæ dam bestandew balas skal
sig; ig swarlad sjok allar sakmn basarmadæ
daw; nar vanmagtaw bryter dæm at stad-
nw vid narmasta backa; Sadan dæ aftar lang
vndrasadning ej snemir at grag skaw till
sidæ bryter sangarn daw vntaligan, at
kasla dæ skida grad skotlad, an at forsla
swalad pa daw mykla grag stubbad oc un
pa det mykla, sant as sand, mykla, oc dumb
batalla lyng risar, man dess radder hyda
swart amot; dæ kasla sig dersom saltsmanta
saw; daw barna oc langa kallmad sorw dam
vid andomstad sormad gisra dæ sig ej tid.

at bygga, vtan blir daw sa till sagandes ny-
stadz Ouridar allar vit stadar af majestæ
mad borja dæ pa at sar ok dar sa kamm
kuldaw af nagon sjad grag bradt; kranatorn
sad mad tungaw skalla sraga till sig sedan, sa-
ingan lyng skamp, ok dragar dæ marandalgh
till madlat af dum Mannd, dæ varanad
blir marw jamn ok sralsnattarad ysterw;
varsamman dæ mdar sangaw lid mas
sa lydæ, an alw sig matlaw Cuadlar-
lid sar jordaw af dal id taligh vaxlagh kram
pat blifvid sa sallgadad, ok grag vatsarw
sa prasadæ, at mad grasat sallvaxt aj
mmat kaw an ga kalg samt; symmarsat
sam dal omsidar nystandæ, grasat nod
gas nilsardæ samman sortsarandæ olagansat
swarigamad ock smidar, at ord vnytbalat, ar
sagstadt ock kar sommar intrassar, gan-
ska hlaw ock olikradalig sodæ kaw ysterv-
kas af kranaturaw sorr un vid stadat af
dubbl Mannd dæ magot dal af magarw
kumm vorw slagan ock bargadæ.

Sadan stammar ar sadæw blir ock
frukta i sjurw uppa swarr sgrida ock man
barfat kadugadaw sillvaxt ock sorkosan
sa mykalajaw barn blifvar radan ysterv-
gyssla klaw illw ysterd ock vaw vardæ sam

Dä öfrige kalfvarna; fraga af naturan för a-
fragat haw än marw därat, at nian ähld häg-
ger sindar i vägan för konung at radan fä-
haw kalf gorw hanft och vid 3. a 4. vro ål-
der dä haw forft vorit ogifft därtill, fraga
haw garnantigna till flagt kändan a sin dal
kalfvar dö till sin hälw vid forftu andom,
fom till vårdan, dä öfrige haw kommit at
fä at fagara lif bliffwa vng radn dan rät-
ligfat naturan kännat dam at njuta finw
nödtorft omforg och at fä di darat fpanar,
garnom frillat mndat, dä nndrfä an kork
lid af fag andor kännat ägtenga till an
fanlig fradigfat och fkrifwa; i dal fkallat
fä dräan fkintw likat för mjolk af dä ma-
rw refonable mat nödtorft at fkrifwa på an-
dra vadan, par gängor och dagar; är
kalfvan frift dridar haw ät alt på an gäng
och afvarlikar mygen mät marw fodu än
al drid i naturlig ordning kan fkrifwa;
fvaraf till dafs forfvarandn älfkat och an-
dra fkäldaman ägtenga, är älar kalf-
van illw mändn och fkrat ikk vara fkyld
at dricka fä gifvat ät konung vid annat
lagligt tillfällw dan forfatadn njölkan
fom dä förlorat fin kämfat och kallnat

fvaraf äglomman lglw i kreggan frillat rägar
fig af kalvane fkallvanden; darafter bliffwar dä
fpis ängon tämn njölvalling, fur njölk, och
fä, fkit fin korn halw; för öfrigt och afnär kalf
varna kalfvan lif är vanligfat, fä är dat altid
en ogälanedt fak at fkäft vägan gäng fargga
dana kalfw i bdan nian dat dan ena after
nödtorftda, på fä manga handa fatt för-
gafvar kändil till at garnom afkiutig fodn
och fjöllfal innom fas lagn lifvat af kalfvan
na, fä fkuldar dat dock ej fkallan at dä-
mera och förderfvanda ängfalw ega fata,
i gräfat; fras vala för kalfvar i dras
förfta fommar är fkadaligt; fädan är
i fommarfat dan för fkard fom bliffwa
illw ifrån vorjan äfsedda, dä purgera för
nygdat daraf, fvaraf fkuldar at dä, dan
hända likat förra, nan ingalunda fra-
digara, infallar och hyftan i fakfak, an
dä och varan aller nödt fommaran blif-
vid älfkadn och fom dat fkuldar dra, af-
ter återkomfan och hoftan till fakfak at
dä falw dan på fallfanda vintaran fä hög
gä korr fkalw, och dricka ic kalt vatten, fä
kan mad kält förfkallar fig fvad för dy
liga kor fädana förmdar kännan bliffwa

Sedan jag afgifvit en åfven så
hanfärdig som beklagelig beskrifning om
äng och boskaps skötselen hos vår allmoge
i fruland, så följer deraf mera tydligt
än jag önskade orsakerna dertill at bonden
oaktat all sin öfriga idoghet icke förmår
bringa jordens afkastning till någon högd;
För att åstad komma ett husvudsakeligt
botemedel emot alla dessa mänga och svå-
ra brister i vår kandthushållning blir
efter min tanke.

Det förste, at foda boskapen innom
hus både sommar och vinter. Men kan-
ske hade jag alldrig kunnat anföra nå-
got som mera skulle kunna anses för en
krigs förklaring mot våra vanliga kandt
hus hållare, än detta förslag och jag är
öfvertygad at vid förste rycket härom, har
jag åtminstäne alla våra bondgummor
och hela qvinfolks skaran utrustade i fullt
harnesk emot mig, men stor sak det är
icke deras bifall jag är angelägen om at
i förhand vinna: och hon underlig som denna
proposition torde förekomma vår allmoge
så liten genhägelse skall den tala då den

rätteligen betraktas.

Vidden af våra Mulbetes marker är
som oftast tre till fyra ja än flere gånger
större än ängarne tillhammantagne, Men
som jag mest altid funnit våra hushålls
förslager vara upfylda med öfverdrifna
Calculer, och de derföre icke kunnat vinna
något förtroende, så skall jag akta mig för
det felet och antaga at betesmarken öfver
husvud tagit här i landet endast vore dub
belt större än ängen; kät mig sedan an
se att hälften däraf, eller lika stor del
som ängarne, består af bärg, skog och an-
nan till äng åtminstäne utan Cultur
mindre tjenlig Mark, och at således en-
dast så mycket slätter med tillhjelp af
någon rödning öfver blifver, som samman-
tagit svarar emot ängens vid, så fråga
billigt om ej det vore klokare, då, på
sätt ofvanföre vist är at Creaturen af
samma betesmark icke kunna hafva
längre än sag veckors otillräckeligt bete,
at utlägga betesmarken till äng, hvarest
efter markens hvila i några år bör kun-
na bärgas lika mycket boskaps föder som
på ängarne. Har man kunnat med-

fallstaw nimdra äng fåda baskapar imm; o ttunnadar så ingalstad mara bör fadant tåla sig göra mad an tillrätning af tila ingalstads fodar, i synnerhet; när ni saritill lag gat dat, sand erfarenhaten så tillräckeligan bekannat, at mänligan ängar sam rnark vattnada för batande och fått basallas sin gräs till sjöl för rätlarna, idn allmänhetom Dannar and anat fallstråar and krämmanda kraftgräsan och om vårad anat da nog lång sam and tallr och kurra blåa vädran, ähn sin värdighet äfvenar fallstan så äfv dammar för bastugand an ängar och balgdan da tillökning i fodrat; farnas kunder väl ock i dan mån blifvar gräsat grofva, likväl and bibehållanda af sanna egenda sam dat förra sina gräsat; Ställa vi lyckaligan kunna så länge på landsbygden, at vår bastug gamand ömsig fåda blifva så delicata, och rakade att, för öfrigt välvarsnat fodar, för das grässat, så är dannar olägenhet lättare afhjälpad än at vinna dand; att aller annat nöd bakanda dan tidan på sommaran ängarna åro torrast ställa nog kalla dand och balagna gräsat gräsplatser och gamand dannas Manoeuver

tillräcker jag mig sam förut räknadt mäd säkert till vissa 150 lass, at först minst 150 lass nädast mellbakate tillgängande till äng och sedan igenom dat at at sädant förädlat så bäst får varna strädat för beträdande äfven gräsgrand 150 lass allar tillsammans 450 lass uttan sädana at höjd ½ hundra ängsmarker ähnd, så dat at likväl någon ide mätt tillbörr sig någn anladning at förskaffa mig sam vara mäd bärakning sätt öfvan-skrifvit så vill jag lägga dat vissa för dat ovissa, och lätta gräda bortimot minstone 100 lass. Dör dat jag sålades gör i-nissning af ängen sjöm månadar bata vinnar jag 200 lass och då jag förut med 150; o månader bli dammar mellanjan framsådda 12 kor med några ämy nöt och några 20 får så mätta 350 lass ca 12 månader blifvar at så ändalig föda, at jag ätlar kraftigare bidande anskaffagar tillbörr mig dammar äfv dana mellan. Bakasar sedvanda innan sig under sommar tidarna bör afsand blifva anmärkande i andra afseenden, att anfalsliga bandar bakar älgar sina radikaraste förmögenhet dammar vi afhjälpa deraf

Se Skogsmarken på de flesta ställen utgör mycket litet, huru skall den till äng kunna förvandlas? Jfr i skogen kan ej bät användas än till betesplatser omkring åren

at en Landtman genom vildjurens raserie, stundom
blifver bragt i sådan förlägenhet, at många
år fordrats innan han kunnat repa sig;
Under mycket torra somrar händer dessut-
tom, at kreaturen på magert bete, icke
icke gifva sig någon hvila den hälaste tiden
på dagen, utan nödsakas af hunger at
vara i ständig rörelse, för at söka sig föda,
dels detta och dels deras ständiga arbete at
befria sig ifrån brömsar och flugor, förhätta
de arma kreaturen i gitterste vanmagt, i
sådan belägenhet blifver för dem en ru-
ten och stinkande vatte puss ett lyckligt
fynd, men stört och boskaps sjukdomar följa,
så at hvad som vildjuren af boskaps förder
icke gittatförstöra blir rof foglars föda:
at ej omnämnia huru gjödselen, det kraf-
tigaste Medicament för åkren, som ligger
i själtaget, så skändeligen förfares; Om
däremot boskapen höllos ständigt innom hus,
så hade Landtman sin boskap i behåll,
sjuklighet blefve en sällsam sak och i stället
at man ingen dag vore säker för en kän-
bar afgång skulle med ingtagande af hvad

Stick flugor och bro-
sar saknas ej om so-
maren i Fähusen

här nedanföre nämnes Ladugården
mute en dagelig förkofran och vallhjon
umbäras; den så mycket märkeliga om-
ständigheten bör icke eller förgätas; at
de hemans åboer, som hafva sina ägor
genom rå gärdes gärdar afstängde, u-
ke behöfva vidmagthålla, än mindre
i framtiden ängs upföra särskildta häg-
nader omkring ängarne såsom i det-
ta fall helt onödig i Flere tusende par
stör och i samma mån erforderligt
gärdsle kan jemte en betydande mängd
dagsvarken besparas, så mycket halldre
som våra skogar äro i jemt aftagande
men likväl i vårt kalla klimat lika så
angelägne som kläder och föda.
Den andra omständigheten såsom
till ändamålet högt bidragande
är at vår allmoge till skogarnes
och sin egen tids besparing borde
mindre sysselsätta sig med umgän-
geliga byggnader, och i det stället lägga
sig mera vinning om det fähusen
blefve inrättade på sådant sätt,
at det befrämjade kreaturens hål-

sig, vighet i deras skötsel och utfordring, samt
gödselens bevaring för solsträlarnes och
frostens ströfverkes. En torr och hastigt
sluttande backe invid någon brunn eller
källa bör hälst utses då et fähus skall
anläggas; om kring en sådan backe finnes
gemenligen lösa jord stenar kring spridde,
dessa böra användas till höga pelare un-
der byggnaden, hvars ena lång sida kom-
mer at hvila emot backens bredd å en
låg stenfot, ifr hvilken sida ingången
till fähuset bör uphuggas; oberäknadt
sättnings mån, bör fähuset äga minst
3½ alns höjd; så gälfvet göras öpningar
med lucker hvarigenom gödselen nedskå-
tas under gälfvet, de som icke hafva råd
och lägenhet at bestå sig öfver alt en
jämnad stenfot, kunna med gamla
bräder tillslute öpningarne emellan
de omnämnde stenfots pelarne, åtmin-
stäne åt de sidor hvarifrån solstrå-
larne inträngande ej mera dager bör
sedna i fähuset än andra boningsrum-
men, och fönstren böra vara på gång,
så at de kunna öpnas sedan solen satt

sig och om mornarne vid den anmel-
kande värmen tillslutas, åtnämstäne åt
sol sidan; börandes, efter rummets stor-
lek, genom erforderliga öpningar i väg-
garne nära under taket, utledas fuktig-
het och qvalma, och således friss luft be-
fränjas. En gång väg lämnas öppen-
medlerst i fähuset och båsen placeras på
ömse sidor om vägen, ej höjre än at ka-
dugårds pigan med begvämlighet kan dit
inlägga fodret, som förut genom en
lucka från vinden bör vara nedfäld,
till sådant belopp som erfordras för da-
gen; till undvikande af hinder och minsk-
ning i rummet kunna dessa foder-
skafferier lämpeligast göras vid bägge
ändarne af fähuset då det är stort,
men till ett mindre fähus synes ett en-
da förvärings ställe göra tillfyllest, hvar-
före har man i alla tider varit så onö-
digt frikostig och anskaffat et särskildt
hus för fåren; emellan den och ~~fåren~~
boskapen är intet Antipathie, de älska
lika föda och lika grad värme; blott
med ett skrank kunna ju fåren hållas
skilda ifrån den öfriga boskapen, men
njuta gemensam tillsyn, härigenom

dera dy und nimdra ordgang skolla ock
at kosstand hus bassmedas vindar och
vins hindar bär vara nägot sky och rym-
lig, så att sä aller satan kasat emot dit
reforas och afskjalgas om laganskat dertill
gifvas, i annat fall kan sönt igen det
kasstas stallat antan inkasad aller och und
blod ugskjedas. Så länge vår allmoga ån-
nu icke äger större ämbete för kasstugskjöd-
sland, är väl icke at förmoda det dan sönt-
la göra sig vinning och så samtingar;
det kunda dock många, så mathaden blif-
va anbal, och man på en kort stund kunde
tillskaffa samla ett stort forråd af frön, ak
ock omkringliggande villas gora sig nytta dar-
af och av lägga vårdag forskaf sig at
utsprida samma samling ena sina angar
om quantum är dubbelt gynnsam, så för-
sås how at dessa frön icke allaraf avan
god soda för kamak saskjutan och akkjord
gifvande ämne för kamak så tadderin-
gar; Preferentie kiskar dock anallan mån-
gas de skalfva afgora; jag tillstyrkar an-
dast, at man så länge sådan är så gagnelig, de
mad tillhjälpa af erforderlig skrifskam lad

bruderna i sparrarna undarsta sida ock
lagga lösa gärdsgårdsbrädor aller annat
dylikt samlat vidra på sparrarna öfvanskas brad-
den fröet sprudat så vindan icke sönderfal-
ler emellan sparrarna; och dagar, innan
sand undsäller sönk genom bränder tillskyn-
dat, nägot litet förut upstalmar det, så-
ledes jag så ej nägot betydeligt af
de magna förändrar skola undfalla
Skaparens far, hos alla kvad kisock måda
gällande lagar ålrån aftar om bestaligast,
bramband tadgan vid det bästa och kraftig-
gasta sä när darmed gifvas dem tillrädv-
ligt och det blifvar derna måda och dagalig-
heter; då fodrad framlaggas valv de idka
arbeten aller hemvist de skola bärja; men
kemakar med smycken som gängar med nä-
gon bark så och mädra gängar med hackel-
tan, hilar: sander, skulu dem med ralkar med
lika bägar; som de bärja på med dem mädra,
hackelta ätskodningar, när ne gangka viglig
artiklar: bygga skjölpland, och de dem ralka-
ligas tillskaffas, skaffar och lika ungelak och
på sina ester stora välsignad, så vara ma-
gar, för skillnad obillrådaligheter vi kysta så
ungelan bägenmas samhak; jag anar dersa,

ed icke affallaw mig isrån at vaerw i
dad omständighetna maga vidhyfftigare;
Dwa halmd bliffwer allid ochsamtlig född,
så mycket mer ewdjup sår anlangar dess
giörning för oss, at 4 ℔ halmd skola swara
emot 1 ℔ hiöpund hö; när man nu anta-
ger at 1 ℔ fullwext krudur som man vill
hafwa väl född, så dygnat behöfwer i stio
1 ℔ hö, så följer derasf at samma krud
ater samman vill upfödha andast med halm
måste derasf förtaga inteb mindre än stora
℔; ey sådan granlek samma hos inte
vidhålla så halmd dygnat än minder
samma id icke kunde draga samma förda
föda till sinnälkning; ehvad man mindre
portion än hälftan deraf, då hafwer än
torr, hyddat sälle krudurnk ätaswa sin
förnämsta, swarar sådger at de krudur
gå i wissing af halfwa födan för de-
gan sam andast ätanjute halmd och at de
skola afswinna för otillräckelig näringa
hadallsa ätfordring bör tillsättas så så-
dant sätt at stora ~~at~~ förse med q:r
efter behagna antal proportion erade
tar, ett dand nedfallas half quarter lång og
med lika gods så blandat bure hwetallsa
isrån vindaw, sågt så at halwa och sedan

dariffraw efter behofwat; hwaraw inses
det at lika granlem stå städe nyöt af hwa-
ra aller lord ströe deruti, sedan gifwes hä-
stoffwen all efter quantumet af hwetalsen
an aller flera sämre sätt wralla, man hwar-
ken warna for sådda med lika lod, så at
warman och ingman genomskuggar och
upmärksam halwa hwetalsa mycken dels
lärer som i dag så dels prepareras bör
samma dag ida upfliac, elaw så öfwer
natten orört till följande dagen, dels för
at lämna hallman rådrum at upfylla
dels at undwika giftwa bekagen syrgan
warin såsom ganska förderfwelig, mycken
blir väl deraf gmigaad, men i samma
måtto swagaad; dessutom driffwa krudurnen
af warm födan till stund transpiration, och
dessa följder sammanlagda wälla at de
krafftan stoffwen hos ingman lord lid magra och
; förlid affärwa dån en omständighet stadt
som hwaraw man gör vill jag ännu tillägga,
at anmärkna de wärw warn förådda med
dubbla hattuar, swaraf det öfwerste li-
dan som warn vanligen räcker; dricker hanne,
bör hafwa af lösa bruder med talt bärada
hål, så at sorg vattnet kan derigenom

fitas och faladel icke hinder nalw då fogy vat-
nat afkappat; Ew vig halw Methoden
till ütfordringan är, ouskada jag dock at
wår allmoga skulw begynna sig än till
an ouskändigsak för at bringa bestagine
and till dew kättsak, at; skullat för at
rad personer ünder till tadingärdan ask
so klasbundna nöt, icke besöfdak storra ål-
gärd, än at alt wäl och i sin besorig a
ordning kunde ütförak ask an ander mani-
skas dör nun dal kännes jag ej nögak
på ütfall sammaad, sond ej har an ifrån
koningh rummar afskild Cammard-
där nyöl law forwarad och fnörak tillvär-
dak, dalla skun borde inmallac ganow
an inbyggnad i sakenak, svarigamow &c
gastar och tal besvärdak; all dal samma
kunde ütmallac; dalla, åsyan så väl som
; del andra rummak, nuw blasow; -
sjunerhet dersöra gagnaligk, at sär kun-
de inmörak an for dälbal aller jämdgrä-
la svari sjog vatnak skulle ägdolad jan
i sydd rännu ganow vaggar skulle lad-
vatnak till tillatan och an annan rän-
nu skulle ganow vaggar transporderas

dak upbolla vatnat; sjog karak, sänigan
nidvals dal nyckluw pgranda fruemat Zala
dagan an mänskjan sjsall saltad då dan-
for nagra så kramar skall sälla på at;
an till bekosak icke pasmärda grysa and-
sjog, sallan de kammar rymd, tillvärda
de kaddrumganed; och mämd indat dan
lid som säladak besvärdak och på annat
nyttigt sätt användas svart skulle af-
sälla grysane kasnäd, falls dan jamväk
vore nyttig vid bryggd och brannings till-
värkning mad flera tillsallan; Till for-
kommando af olyckd skandalser borde ald-
sladan inrättas så at rökan på tilla-
sätt som ind vårm vanligan kakelugnar
tillgår, kidde ganow flera rör, och gälf-
vak skullagar att godt sjuka sman ald-
stadan; sman skyldighak vore rännnak kätt
befriak, om ganow an brännin ännan
kaddar ütan rännnak, allra ock at brän-
bord öfvertäckta grytane öppning ünder
kolningan.

Det bliswer icke nyttigt skonsjy sak at de-
terminera fordringe ämnand gvantitet
sedan man kännes dera gvalitet; ord
sönd sättak, kvantitet ock kidd så kitak

som manisstjan skulle i kunstan kasow ass
dew alldradraftigste fodw, så fuard dew
sammandrefft till at liaw mosse; så or-
dinarigt dal vorw at kalsaw sijr ass
an skagga i an nigger vårdstad, så litet
kunde kranaturane uälsvor ageva då dw
salvade av storw vardningh krato, de
skulle dragw sijr tillsammand ock bliswa or-
varksammade dal vatn vi al mad ett ett
så om dagan ur ett kranatur ömdatigan
uessodh, asvan antagas jagh al 4 ett salm
svarw; sgolw: mot ett lispund så samt
svad ad dal kro sijr mad vissel kasow ök-
rönk al ½ kagge mjol svarar i gödsel
mot 4 ett½ salw; ock un så tillgangan
vidaw dagaligh uffordring umisw kär
salw mak igenom ikw vorw storre an
al sey manker kunde kalasw sijr om ett
kranatur så ut gorda 5 mr ett kost så an uf-
fordring på ett diggne sädw ——— 5/20.
och sädadal 1 mnad som för svart kranatur
rädning klandas i sysyan ——— 0/20.
kvå quarter mjöll ätte ——— 5/20.
1 ett 16 ett salw ——— 1/20.
Vuladel kalasas sijr ut fordringan på ett.

vät ufs fölk kranatur 1. kasw 47½ ett hö och
mjöl 1 ½ 15 ½ och 10 quarter, salmen obrukat
nakw.

Vid en kandelsmw anlagd av ufs gamd
till kasåmingan af sin utfordring, så skal
kw dal aldrig kasöfwa andemmw på en
sking, om sedvat mak öfwa sysselsatw till;
sum kasöfda andra an sallw en profwak
ning af sina vid kasgrämingan ingifwada
så kadan, och för kasåmingand kallsak
så ömkallw dew, at klas mogmäda en
kasw och dimdw i öfrigt fortfarak såsom
till exempel gifs morw ingrubnak uti
framsidan kundes gorda.

Kundes dal inom sillsammand ingw
angar sikda med åkrad vinna all storw
och storw sillvaxt i ufskaffarna ölar jagh
min kadsgmäd sillo jagh kommit mingh
till 20 mjollandw kor och ägia ölom fyr-
ton sand an Expectant, qtr kvä nöt gifwer
qtr nöt gamlw kalfwar 4. mor allar mindra
gamlw stutar sillsammand 30 klasbön
mw kranatur framtill kommer 190 a 200 stör.
I kandelsn midt hoc fotad på godw grön,
dar flor in alsag kunde kringw så ufs-

Rasning till 350. Rdl; så uskrager forsk
för skallat till sam. kastare uppehalla
y dass till dam hvardera eller tillsam-
mans hyrahs handss; skullat aj lorda
unsas för likat dö de dörjamda mid så
hadalss upblandad mid ärt nic samd-
grac bala mides sommar mänad erna
tolvtal andass på nagot sådant mi hag-
mat Rätta där dik äsket sig ad så skatt mid
bagrämtigkat aj dimmat forvändas
till la dugandand hans ölagstän skalabrigga
skalades 305 lass så; dan skäligasta fordal-
ning härat synes vara, at 5 dalar an-
vändas för nygott hvete och dan utrasta-
de dragja dalen för hvetad jämte dan ofrigw
ning bestagan och säraw. Dand tulfvemtad kön-
nw vard bärgade mäd 5 lass, så stad-
nar på hela bok 200. lass uter 4000 Rdr,
hvaraf efter sädalning allatlan 20 tor sam-
ja tillsammans 200 tdr aller 800 rdr och
beloper sig skalades på dagan märu 12 mand
hvaraf gifves dand dagaligan 10 mander torbhö
som är skäligt lag sådan ——— 10/20
kuppa 2 mander för hvarja tos tal-
ning blandas i skogan som spanar; så-

dan mot. ——— 2/20
till skallat sand 2 grader nysåll som är,
nagot mera än ——— 3/20
Dal skalade än bröstar skall arskillas
mäd 1 tdr so mer skulud och är ——— 2/20
Dal ärat så afskakningan kan bliva
mindre, ödac i dan mäsa nysåtz; sand
som skalade mästadels i sådane gran-
lidel, arskillas i dass gualitets stä dalw
skall brer jag mig ad mäna for skolw
bliva så väl sadw, ad inskan sadw
sagoner vahsvas ad förmä dam upada
alt; ty dät är till mycketmädan ad ja
mera ad kraatar är väl sällt dess-
mädre sädw äfter det, at vatn samad
appelik, bör i dat vallnat som skas ca syr-
pan, upblandas för exempel mäsior, mäsk,
Johanne blomstar, ängs grankott, bok
ärt ris, Malört, skal och blad af jord-
päron, rofver, kål och kål rötter, morötter
och rödbetor; de dagarna sand päron, mask
och brand vandas, kan nysåtz bekarad
en skeppa nära dagligan behädd med
nagot sandvagt grachag, hvaraf dessa
som oftast med an skurn, kan upskaka

något, ej at gifva det som färskt, ty
kreaturen kunde sedan rätta annan
föda, utan at på lika sätt som med
de öfriga förutnämnde slag, utdraga
kraften deraf genom kokning, skulle
göra hos kreaturen saknaden efter
gräs betet mindre; när et slag häraf
nyttias i sänder, och särskildt hvarje
dag, får kon en ny rätt dageligen
som kittlar matlusten och skall syrpan
på detta sätt blifva för henne ma-
ra behagelig än starr hö, i synner-
het om vid fodrets utdelning strös of-
vanpå några korn fint stött salt, eller
salt fisk lake, hvarefter den så häf-
tigt åtrår och som efter naturkunniges
sägen skall utgöra ett medium, och är äf-
ven derföre nyttigt, at mjölk kon dricker
efter gemungare; det först om mår-
narne då hungren är som starckast gif-
va dem syrpa med det påstrodda saltet
lärer vara bäst och sedan låta dem få-
dricka, derpå omsom torrt hö och hackelse,
sedan åter dricka och sist till natten då de
äro längsta tiden utan eftersyn, en
väldig portion af det sistnämnde

slaget, at göra någon skillnad i utfor-
dringen ellan den afsinade och nyss bör-
ne kon är orätt; Ju afsinad ko be-
höfver föda både för sig och kalfva
som hon bär och just derföre at hon
den tiden blifvit väl hållen, så mjölkar
hon efter bärningen så mycket som af
den kan åstas, hvilken man vill at hon
skall mjölka länge och gifva starck mjölk
hackelse utfordringen bör ske med till-
hjelp af en skatt kärra som har nedbög-
da skallmar; bärning bör så mycket
möjeligt är undvikas för at ej göra
tjenstehjonet ledsna; denna foder-
kärra framskjuter deijan ensam sätt
den drager många ämbare syrpa vil-
ligare, än om hon i mindre portionen
sick vanda af och an emellan kreaturen
och syrp karet; kyl slagit vattn eller så-
dant som öfver nätten stått i fähuset
bör blifva deras dryck om vinteren; det
är väl något besvär med vattn kör-
slen, men sedan man genom vanan
tagit det för en afgjord sak, så kri-
sas därmed lika så litet, som vid
andra ofta mindre nödvändiga

gerwnal, för at skiffen kann få ingiett
vatten för än wann gå ingwen fahar
waggan dar vattnet kofar som darifrån
wunnas vil: el vid waggan stall tar, skillat
garwnal vår forattagas få snart dan
andra vattnungan ingfort; Wann wan-
ligen rundw ordvalw kar fodrar ingi-
del wunnit, kvarför det skall bäst at dy
forfardigas i syrkunt af tvenn bonder;
dy forrw kunnig idw afsaldwunnat af
allan wann dessa af an och kvar få kan
det som kar skuldarw gyw och kofvat;
Vond fahusata stordak idw kär wid giftw
at dalla vattn kar får wann lägh
och i dan mahn bridarw, så är bäst at
an go skullat darwid, dil vattnet i sown
kvarn utappat och så mangw kreatur
på an gång skillagas kan rymmas
tillåtar.

Vallat at anwändw dy till kvarn
och dan ofrigw ingbefrapar skall fram
anskagiw fadar så skall kunnig kan-
galigast klifva fådan, at skrum, fadan
dan kommit till stadga och idw tillatat
skall skullas skillat är latt at fora-
dunnig, då ufordringan och vattnin
gan skar, innan kuc kvarn färgad-

wird dan rundaligw porkiord som för kown
är anskagad och som jag ynnar dan myn
kvarn aller Successoren att inrätta vädvilja
vid utfordringard, så inn like ingiatt kö-
skulla på hans lott, som för dan gamla
är bestämt, aller tillsammans för bägge
Cap. Kronor kö, kvarvid dy bägge kun-
dy så skog ingått dals till upbländning:
Dryckard, som kunda lagma af skog skadat
dals: skrifvan, Oskar Jansson lagit radmark, så
skulla till kvarn af dy ofrigw ser ut ung-
kastan gard bestå 2/3 delar af det som an kos-
sat utgör. Ehrend finga at kyl kontrar
jnsta hjul ok all kyl åker vidkommo;
Dä illa an skunig ingått kalf är, så vijs kan
man vard ond dess trasund dä dan får-
di fri mor, Dag vädor gjorw radan ön-
skad värdan, mand dan kalfvan som är
kunnad till kär nä gärnw di aldingål-
dan aftar dan kalfningan och kanjanto
förbara så ingdet ko sand mår äta, hålt
an sådan kalf ofaggio ej ofvarw än fyrk.
3die aller Adi är; dan omsorg kalfvan u-
kar sådan kan kommit ifrån Modran är
ej välgdaligt, dat kåf vind skadligaste är at
kon skullat: vanligast, sand mjölk, svar-

förd forthfahrd fasom umbärligast kan
mythjas till bådning j. oförgätt är kan väl
förnöd med, hålet dock sinte hö, och som
kast bär hända sonom driffa som, lagit
af syre sedet, kan gitterligaren på en li-
ten tillfalle afnyjel och därmed är ölför
dringan för lisk kalfvanna bestält, mand
som skiln användas till slagt, några
gamla ifrån det de skiljas ifrån mödren
inbergn sil ödo, ty de har de dett mönst. + Säras singe ett lag hö i
kollat, som ester hö tiden sagner god ras jemte bjork och
at gifvas dand så ingtal talles skrifva un- öfver vintren
der del de kuria kommen samt sedermera
gifvas dan di singa de driffa af syre fa-
det, mand så länge marked är bar skulle
de på trädas adrag ölslappas at såda sig
sodas, doch ej för på dagen än dagen fin-
nis torfva, mand några nygn dagas fallas in-
uvand hus, förssom de kunde för sig och
sina kunde till sam mant så 5 kådar hö
mera än sorul var bestämbd sala ölsofdrin
gas på marknat för 20 klafvindna nöt vin-
ter och sommas blifvar altså den

	Sölass	nijöl
	St.	Kr.
Sommar — — — — —	20.	22 ö.
20 kor — — — — —	200.	7. 27½
Transp.	220.	29. 22½

NB Sakna missräkning

Transp.	220:	29. 22½
6 ungnöt — — — — —	30:	1. 17
5 årsd — — — — —	25.	
2a 3 hst kalfvar — — —	5:	1 26
	280	17 skott

Då skall lugga hästarna skoda 45 kr

325 kr

I beskål och hästs till alt omnatår, 25 d.

Summa 350 kr

Då jag sammanvid rikt sönd söda och
kölsad till nödsaken sändgard sodras, så
tillkommer mig och alvisa sund gagnd då-
rup är at förvanta.

En ko, stor och väl skött, forsedd med krus-
lig och sillrun dalig sköna och hyfsligt drä-
dd, mjölkar ungefär mer än 120 kannor, och
sadt kalfvar: jag vederkor lid dett samma
sommar den förskyligstånd hör emellan, att
kon mjölkas i början af kalfningen; ty
kalfvan förmår ej förtära all den mjölk
som kon då kan medalv, utan kunde
gå ur kan och afsöndra sig förstoppningen
och afsvining; och ofvan kalfvan sedermera
väg kar för sig all det som kan vanligt
bör dock dagligen vänja kon at kalfvan mjölk
ning, emedan ofvet vid kalfvans afvän-
jande skulle visa sig därtill ovillig; ty
de 120 kannor gifva 2½ ☞ godt smör a

a 24 ttt — — — — — — — — — — — — — A. Dr. — —

100 kr. för nyjold a ½ fr. kummun allas

— — — — — — — — — — — — — — — — — 2 — 4 —

Dr. 6. — 4.

Der fuor ok nyjolk aftar 20 kor fäs

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

salades ok ärnk — — — — — — — — — — — — — — — — — —

mot en i vinkel aktig figur uthuggen stock,
hvarpå spillornes nedersta brädd kommer
at hvila, längs med hvilken stock, som skall
hafva en lutande ställning, urin flyter till
et litet hål på gulfvet, darunder et kar
är stält så höjt, at utappning är där-
ifrån möjelig i en till den ändan in-
rättad vattn tåt och med lock samt et litet
sprund där på forsedd kista, till sådan
struktur at den om sommaren kan
nyttjas på en kärra om vinteren på slåda;
Urin fryser väl gänska ogärna om icke
vinteren är desto skarpare; man kunde
när så inträffar, under och om kring ka-
ret, som bör vara väl tjärat utan på,
låta föra hast godsell.

De som på sina ägor antingen hafva
smärre kärr pusser som icke förtjena at
på deras odlande använda kostnad, eller
och större sumpiga marcker hvarifrån
vattnet icke låterleda sig, pläga up-
kasta mat jorden i högar för at ge-
nom luftens värkan forlöra sin kyli-
ga egenskap, denna mylla blandar
man sedan ut med hackad gran ris

och är det just på sådane samlingar jag
skall låta föra urin.

Ehuru golfvet på sätt nystnämdes väl för-
ses, kan man dockicke undvika at däraf
förspilles, tradet drager till sig något af
denne rättske och under en ovulig trans-
port går samt forlorat; af 32,850 kanor
jag vinner, torde ¼ del för sådan or-
sak få afräknas då 24,638 kr. öfverblifva;
Ett lass af 60 kr. har på åkren och så-
lunda använt som nämnes, om
ej dubbat utnämnde samma välgöran-
de värkan som et lass godsell; när jag
derföre ville reducera urin till god-
sell tat och dividerar 60 uti 24,638 så-
har jag urligen en tillökning litet me-
ra än 410 lass och således samman
lagt med förstnämnde 750 lass äger
jag en massa af 1160 lass godsell; om
den utrustad med så mycken styrka
blefve tjockt utbredd så follgde der-
på en säker missvägt. En åker kan-
säges vara väl gödd när den får af

Dær vanligæ swngwar godfalaw sand ucc
Lyst bestar af halew bast ok grawrib, eñ
byglandet y lyst; jeg dar prosedsrind her
sindlast ut daw andrew timm mitwgad
ok bör wndæ ælrew derefter vserw glas
sadd d Mad 1160 lyst af dæmew godfalw
kaw sakadeb aw mager ælar sill 5tr ok 26
kyglandc vidd sallab i sulldomlig sindl
kaxsab, mew sand sill mid jordbrud for
drab mins 5 à 6 sull vignew domgar,
ok dess, dæ andrew forror ok dagb wær-
daw sill forragærdar ikw kyggar sindes
i vrigand, mid sinnew at sammanbrin-
gad widw mirew ær ofrumandw 410-
lyst grawrib ok ingslew, sa kawer jag
sæ ingalet mirew bestad isræn fora-
bræntsew, at sasew vard afvardrisn
wan i min Calcul sam jag ikld ut-
lyger sarmæsa af den sastaddw gl-
darligaw godfal tilldkningaw sagew,
æn sasew ælgandæ sill andast H-
lagland; del ær sollyst lalygandc kinnd
land sam ærligaw kaw godad; sam

minnd sem ær sals ælrew, bestandc
bygd ærand sulld tillsammend 30 kinn
ladig dt blas mider sparl tradja sædc i kæs
sisso brül sam ælrew gagnadeb ag eng
gadning; mew ad ælaw sand bestar af lara
ok sus bar bestaller godfall mister
jag vasarar dersom at gamond ad sa fli-
tig sasadning, ælrew ej aftar sa mangw
ær forlogt skall bliswa ofwan sig godd,
mandasaw Ofwar jag da ok jag sakt ad
god gamdral, ad bygd ær, sa skall jag
bidjaw mig af bar sisso brül; Gudlar
lid ansar jag gagnligast at forfarew
mid ar sisso.

Ellar dalla ombrog far jag ad gi
sildradw, ok visa dew effectield mytta som
ælrew afsadkommer, vallad af dew basa-
rigaw ansadd bastage skyldfald minnd
sa nlosar salw ærade bedt ælrigstad
ad afbetaling sill 15dr sill ok mad 20dr
kornet ær ingan ormmanligbet, vtan
swardew ad naturlig følgd, da ælrew
basorigaw ingbondac ok val gjorde; mew
ak forrenew akt forslag sem skulld bad
bis hogsta bodandew ær jag far bidw

som jag värit ~~vid~~ vid alla andra tillfällen
förut, rädd, och antager derföre at när en
mager men väl brukad åker af god
jordmåhn gifver visse 75 tr. så må den
fela och fordvägla gifva dubbelt eller
150 tr. ehuru jag genom et sådant med
gifvande, röjer min otaksamhet emot
min Radugård som för en mycket större
välgörenhet emot åkren lider minskning
i sit välförhjente berom; med alt mitt prut
kan jag dock icke undgå at tacka henne
för en tillvägt af 5 tr. kornet och råg
hvarn för 75 tr., som a 4 Rdr. tunnan, gjör
i Contanto penningar 300 Rdr.; på sätt
nyss sades kunde et så gemigt godhlan-
de icke bära sig i längden annorlunda
än med 3 skifts åker bruk, som efter
10 års förlopp, innom hvilken åkren
blifvit 2:ne gånger öfvergjödd, kunde
vöktagas och under det 10 tunland hvi-
lade, skulle de andra 20 tunland va-
ra årligen besådda hälften med råg
och andra hälften med korn, jämlikt
den förr antagna grund gjorde 15 tun-
land råg utsäde en tillökt afskaffning.

75 tr. eller 300 Rdr.; när nu endast 10-
land med råg behår, så uppkommer
minskning i den förra beräkningen
25 tr. råg eller 100 Rdr., men deremot
mer mig till godo fulla afskaff-
ningen ~~afskaffningen~~ af 10 tunnland
säde, som efter must 6 kornet
ville gifva ~~minst~~ 60 tunnor eller à
Rdr. tunnan 180 Rdr., som sammen
men med de efter förra beräknin-
behåll vordne 200 Rdr., gjorde
Rdr., för hvilka jordbrukaren säl-
har at tacka förändringen af
Culturen och beskaps skjöthelen
i afseende på åkren; men då
dessa 380 Rdr. ännu tagges de öf-
ihrån Radugården till 227 Rdr.
Tade förmåner, blifver summan
7 Rdr. samt i och med det samma
förflödigt, at i en sak som talte så
och hållit för sig sjelf inlåta mig
dare bevisning at ängen är u-
rätta Modes i genom alt
och då uti sagde 607 Rdr. icke

ubegripes värdet för 50 tunnor [illegible] ledare som jag kan ej gagna dem;
som i alla fall ett tjo tunnland [illegible] har endast föreslagit et hjelpemed
uker fält hadde af sig kastadt [illegible] för vår anfalldiga och fattiga all-
100 Rd:, synes också följa at d[illegible] [illegible]; I deras hand har jag betraktat
frågan blifvit behvårad hurn[illegible] [illegible]bruket sasom ett nyt ifrån vag;
ra finnar kunde hjelpas ifrån [illegible] upstigit spädt bara, till hvass up-
ras fattiga belägenhet och kand[illegible] [illegible]hållande starcka tåg och linor vo-
ket blifva en mera lönande han[illegible] [illegible]lämpeliga och borde undvikas då ett
än den hitils varit, utan at [illegible] [illegible]ledband gjorde önskad nytta, och
tit i anseende till folk bristen [illegible] [illegible]re stält mit förslag; en sådan
höfver utminstone ej sardeles [illegible] at utöfningen deraf kunnat
Ett detta utkast i flere delar [illegible] för dem och mig blifva så mö-
anmärkningsvärt både i an[illegible] som nyttig. Sådan jord bruket
de dertill at mycket nödvändig[illegible] [illegible]staps stöthelen upnått en större
utelämnat och at utskilligt af[illegible] [illegible] och folkstocken tillvägt, lärer
anförda kunnat vida mer förbätt[illegible] [illegible] tid at lämpa stöden efter då
är omotsägeligt; Men hogt [illegible] [illegible]ande beskaffenheten, och det som
ve herrar hafven afseende därpå [illegible] kan vara åstad kommit anses
jag under mit företagande haft [illegible] grundläggning till något
göra med en omotständelig fu[illegible] [illegible]re företag.
folkbristen, denna har genom [illegible] [illegible]dan nog länge har vår sinska
förhuggningar lagt mig hinder [illegible] [illegible]dukat under för vantrefnaden
vägen at nalkas de förmänlig[illegible] [illegible]följa deraf hafva hos oss hande-
höyderna, destulom har mit förel[illegible] [illegible]abriquer och näringar haft en min-
de icke varit at uplyfva de uplyst[illegible] [illegible]ggnande fortgång; de fläste

och kaste de angelägnaste äro
icke vidrörde; Smiland denna stor
del af ett stort rike, har likväl
sig en anhenlig mängd af nä
tiga förmåner och ett betyde
rörelse Capital, hvarigenom
kunde göra sina inbyggare lyck
Materialier till den stora hus
byggnaden har således icke sa
men man har illa sammans
grundvalen; än lutar huset h
dit och spår af förödelse vis
sig ju längre alt tydeligare
står du annat at göra, än
bygga å nya, och förse ge
en grundval, uppå hvars styr
och varaktighet med säkerhe
la våra anstalter kunna up
längs och bestaps skötselens fr
rande fordrar ostridigt den f
och kraftigaste handläggnin
den af mig omnämnde met
är för vår allmoge obek
och de hafva icke kunnat ge

[illegible] däraf för bristande efter-
[illegible] jag vet ej huru man kunnat så länge
skjuta* så länge om ej för att
[illegible] finska hus hållnings sätt-
[illegible] en öppen väg at bruga
[illegible] till ära och odödlighet herrar!
[illegible] hus och tycke för denna till
[illegible] lyckhaligheet ledande
[illegible] väg, och under det i sjelf van-
[illegible] därpå, så tagen den villrådi-
[illegible] handen; han och hans barn,
[illegible] kommanderna skola tacka,
[illegible] signa Eder

Ope Poika

* at gäla och nyttan
[illegible] en så högst gag-
nande sak

Till Kongl. Maj:t 91.

Je Prot. d. 1 Maj 1819 § 10.

Finska Hushålls Sälskapet, som haft den oskattbara nåden at vinna Eder Kongl. Maj:ts protection, tror sig icke värdigare kunna ådagalägga dess underdåniga vördnad, erkänsla och medborgerliga nit än at för E. K. M. lika underdånigt updaga de hinder, som stå allmänna välmågan i vägen och fjättra national-Industrien. — Sälskapet kan icke hafva några egna afsigter — de äro alla rigtade derhän, at under E. K. M:ts välsignade spira befordra en älskad fosterbyggds allmänna gagn, och Sällskapet kan således icke föreställa sig, at E. K. M:t med misshag och onåde skulle uptaga, då Sälskapet icke finner annan utväg til befrämjande af ändamålet för dess stiftelse, än at fly til E. K. M:ts landsladerliga godhet och ömhet för landets väl.

Under nu varande tryckande hungersnöd i Österbotten, har allmogen, som derstädes uti egne anlagde Saltpetterlador tilverkar Saltpetter, med denna deras tilverkning begifvit sig hit neder åt landet, at tilbyta sig spannemål, eller åt minstone efter varans förytrande emot contant, derföre köpa sig bröd, men mött et sådant öde, som af närlagde kungörelse hit A. at intaga är.

Sälskapet ~~kan~~ tillhör icke klaga öfver denna Embetsmanna åtgärd; men föranledes dock der af at inför E. K. M. frambära det svåra lidande, Österbottns allmoge genom et sådant tvång är underkastadt. Bilagan hit B. är en af trycket i Stockholm utgifven afhandling, som ganska pålitelligen och omständeligen innehåller ortens kändarar lidande, och Sälskapet har derföre trott sig säkrast kunna påberopa den samma til devis.

Saltpetter hadu-anläggningen är en frivillig inrättning, som beror af hvars och ens behag at verkställa eller ~~underlåta~~ efterlåta, och på sådan grund tycker det vara en påtalig contradiction, at sätta tilverkningen

(i dena väg) sasom enlig med de än gällande allmänna Författningen.

(uraktlåta)

under tvång, i anseende til för följ-
gon. Om det icke satt, at en knapp och
namde afsättning löfvar industrien och
bets flöden, så skall nödvändigt tvånget
jamt konstiga tillställningar vid tidt-
gen af en näring, förleggja hela näring-
och afskräcka hvar och en ombytt kap-
från befattningen dermed. Om förmåtl-
afhandling om Saltpetter sjuderiet i Öfv-
botn, befrykter äfven hvad tvåna ut-
denna hanteringe hotas at åstadkomm

Länge har redan öfver alt i Riket, Saltpet-
tillverkningen som et Regale varit af
af allmänhetens misnöje, i anseende til de
mycket na tvång dermed är förknippad.

Saltpetter tillverkningen, som redan år
1800 talet varit känd, har från första
början tillhört Kronan, men alt ifrån al
varande tid varit uti mycken van magt
kraftigare bevis behöfdes icke erfordrat, att
vertyga sig om en felaktig inrättning
naturliga medel för denna hantering
upkommit och flyt.

Så länge Saltpetter sjuderiet drefs i
botn för Kronans räkning af desse Wan
och uppsyningsmän, var årliga tillverk-
gen 3-a 400 ltts; men sedan allmogen
städet anlagt egna Saltpetterladdor, har
samma så anseenligen tilltagit at 1786
ltts, 1789. 9867 tts och 1790 6600 tts. Sa
petter kunde af allmogens Saltpetter
leferera til Kronans behof.

Hvad utvisar följeden mera tydeligen,
Saltpetter tillverkningen bör inrättas at
många misnöjet kan undvikas, Kronan
sit fulla behof och Mesborgaren sin skäl
utkomst. Så länge nägon förenklig
(eller kortsinkta förslags makare) bjud
at afskräma från denna nationella
gen til Saltpetter sjuderiets upprätthand
fullkommande; derunder, att varan til Kro
tunga skulle uppskegras; det strider emot
kens natur, by yrning tillverkning med
priset, då deremot endast befrämde
gång uppskegras varan. Denjemte kan

[illegible] Saltpetter som nu för tiden af Österb: Provin
[illegible] förligen förvaltas, altid följes til bättre pris,
det Kronan betalar.

Frihet i näringar är nödvändig och ovem-
[illegible]ngeligt, om icke nationalindustrien för-
[illegible]lla tider skall förblifva i vanmagt. I Sveri-
[illegible]s Rike har man väl länge varit o[illegible]sker-
[illegible]n denna förning; men anledningen härtil
[illegible]dra Nationers efterdömen enkälligt befog-
[illegible]t den samma; och Finska Hushålls Sällska-
[illegible], fullteligen öfvertygadt om vägen deraf,
[illegible]ster offentligen anhålla derom, i afse-
[illegible]ndning, hvars uplysta uppmärksamhet,
[illegible]nskyldiga icke kan ogrundad, och hvars
[illegible]leke för ~~all tryckta folk~~ sitt trygna folk hoppas, lärer sätta
[illegible]nsor för de ogenomtränga anläggningar som
[illegible]rdelat upvägga det allmänna bästa, och
[illegible] vissa enskilda förmåner, tillika nationel-
[illegible]dustrien i högsta.

Näst nu tydeligen af flere hundrade års
[illegible]rfarenhet förtmes, at Saltpetter tillverkning
[illegible]s såsom et Regale aldrig kommit upphöj-
[illegible]t til någon höjd: när öfverbotn med
exempel visst den väg som bör tagas at
[illegible]na ändamålet, och hvad välstånd Riket
[illegible]nde draga af detta näringsgren om det
[illegible]ve mera allmänt, och Krona Saltpetter-
[illegible]brigves, likasom utrikes sker, anlades;
[illegible]vägar Finska Hushålls Sällskapet, som
[illegible]tt i tanka, at genom tydeliga skiderrättelser, up-
[illegible]ningar och uttsättande belöningar up-
[illegible]muntra sine landsmän, at öfver hela
[illegible]ndet anlägga Saltpetter ladder, hos K. M.
[illegible]t underdånigst anhålla, det täcktes
[illegible]K. M. i nåder förklara alla Saltpet-
[illegible]ladu-anläggare berättigade, at tjälfve,
[illegible]rätt och utan all intrång af hvem det
[illegible]ra må, tillverka, transportera och tjä-
[illegible]Saltpetter, utan at vara besvärade til hem-
[illegible]dat Kronan eller något slags förmyn-
[illegible]skap af Saltpetter sjuderiebefattningen.
[illegible]på det ingen befarad brist för Kronan
[illegible]kunna äga rum, borde innevarande och
[illegible]nästföljande Saltpetter sjudningen af Kronans
[illegible]nskap på den så kallade Krono-Salt-

petterjorden kunne verkställas, i vanlig gång för Kronans räkning.

wo nijlle, jotka rakentaa
saltpetteri Latoja, Pohjan maalla mutta ei
dä, mingälainen Maan paikka
tä tilaxi walittaman, kuinga La-
raketan, Maa sisälle wiedän,
sitten kastellan, ja mitä muuta
nä on waarijnottamista.

...ringars, Handaslögders
...ande i vårt kära Finland
...ancka, först en noga kän-
...Provints och Socken, til-
...åhn, m.m. jemte alla
...ärligheter, ju nogare, —
Bergsk.t Hermelin har
...acker början, hvartil redan

Om Saltpetter Ladorne i Ilmola Soku.

Äldre Saltpetter Lador hafwa blifwit bygde efter afl. Directeurn H. Pehr Böckers bade på Swenska och Finska ifrån Trycket i Wasa 1780 utkomna beskrifning. Men detta som förmodel. är lämpad efter Swenska Luft-strecket passar ei uti alt efter wår Finska climat. Hwarföre den innom de sidste tjen blifwit uti det hufwudsakeligaste förkastad. Sölsaktel. bygger hwar och en för det närwarande:

1mo Stället uthes aldeles efter Beskrifningens 1 moment: At marcken är högländt och torr. I brist deraf gräfwes dike at den kanten dit watnet lättast faller. Ladan när Sägarden så mycket möjeligt är, ei för nära til andra hus, at wädret får spela fritt.

2do Längden ifr. 9 til 18 alnar innom knutarne. Bredden ifrån 9 til 12 alnar. Minst ½ aln til och med 1 aln högt ifrån jorden til första hwarfwet. Högden ifrån 3¼ til och med 5 alnar til skidbandet ifrån första hwarfwet. Stenar under knutarne och äfwen mitt uppå efter Ladans storlek, hwilka aldrig muras. Men stolpar äga ei länge bestånd, dem tjälan uplyftar, snart falla i kull och ruttna. Altid uti nyare golf, minst

wo nijlle, jotka rakentaa
altpetteri Lakoja, mutta ei
dä, mingälainen Maan paikka
tä tilaxi walittaman, kuinga La-
raketan, Maa sisälle wiedän,
sitten kastellan, ja mitä muuta
nä on waarijnottamista.

äringars, Handelsögders
ande i wärt kära Finland
ancka, först en noga kän-
Provants och Socken, lä-
äkare, m. m. jemte alla
ärligheter, jw ovgare, —
Bergsråt Hermelin har
acker början, hvartil reda

gulf uhn til och med en uhn öppen spiken jordan, med tilstreck
och stenar Hyllor. Somen minst 3½ uhn bred och 3 fötter
til Sågogan til Sommarstarne ändan. Sjelfwa den för dörren fl
med Golfwen som wid winterdörr wirdar skillas öppen, m
winterdörr förra Sommar jnd och Sommardörr wagn. Tillsch
sidorna och gaffelwirkogan om si der är ifrån 2 a 2½
fremt golfwet, uhtan lucktens storlek 2 a 4 uhr lid
sker at öfwerdrift bruka, som sjelfwa om winterdörr under
skillas lucka med gångjern, som om Sommardörr upp
på Hasper.

3tio Om del ingången mellan tambur och stugan jemwäl
Kakstu jemwäl mellan på golfwet och skiljer stugan ifrå
som ofwanbidgatankan förbrer. Förr den mellan stu
dörr wändras kan, i synnerhet under Hyll och Bänk s
under godtyckligt storlek, synnerlig skiljer stug-Sommar
mot förra framför ifrån 6 til och med Hyllorna s
Vägg profwes til ingångning. Alla dörrar undrät 2 a
på ögonen sjelfwa, der den lätt torcka.

4to Fönstren: med Hyll uhn del bygge. Sjelfwa Not Uhn
nästan den friskligt bör fullgöra. Alla dörrar Sommar
der flitig och samla Hyll och Not uhn som jemwäl
fönstren på Vestra sidan. Synnerlig om del rudna inn
mellan under Hyll och Bänken golfwet. Uhan 4 fö

sjellar inom 10 dagar om Sommar wird prufd. Om wädret så synes
utan mycket kalt jordan torcken, så stenar och Hyllor i kuchen sjelfwa
kuchen uhtan inrögningen. Så som ord gemenligt utan bestyr,
synderhet om uhtan gör groparne uhtan det som behöfs. Men den
öfwerkuppade torcken och Hyllor uhtan någon synderhet wäl golfwet
Sommartid förskyfwas stenarne om dessa om Sommar wäcken. Och bå-
da om Sommar och dag wäl skyddas ingen Hyllor och
mellan det förskyfwas det fönster med utan. Men all mellan
der mitt på golfwet ifrå ned Hyll kommer med Sommardörr
ingen Hyllor uhtan ingången wäl skyddas den torcken och
på gula Sommarstarne alternativt. Om Hyllor flutter mellan
pinnar på kuchen golfwet, synnerlig om vinterdörr utan bestyr
och Hyllor i Sving. Jemwäl 20 a 30 kuchen Hyllor som finnes
på accurata i Kemola och wäl skyddar kuchen med flitig
kan vinterdörr Hyllor.

5to Om del gifwes wäl skilnader sinn Hyllor kuchen Hyllor den förra
kvadrat wäl, men storra delen ifrån 4 tum til och med 6 tum der,
synerlig om så litet storra afstånd kan vinterdörr.
Sinnen sjelfwa Hyllor, Synnerlig pinnarne 4 tum Skif-
tor Sommarstarne pinnar förfallen til Hyllen och Vasa
och Hyllor bör vara 5 til och med 6 tum ifrån kuchen. Ly-
di ingången, vinden och Hyllorna Sommar så med
på lik pinnar kuchen. Ningen wird Modern Synnerlig som

Hyllorna

…vo nijlle, jotka rakentaa
…altpetteri Lakoja, mutta ei
…ä, mingälainen Maan paikka
…ä tilaxi walittaman, kuinga La-
…raketan, Maa sisälle wiedän,
…sitten kastellan, ja mitä muuta
…ä on waarijnottamista.

…iringarö, Handaslögder
…nde i wärt kära Finland
…ancka, först en noga kän-
…Provants och Socka, fö-
…ädan, m.m. jemte alla
…ärligheter, jw nogare,
…Borgökt Hermelin har
…acker början, hwartil redan

…ssa Pettersjorden verkställes, i vanlig gång
…för Kronans räkning.

Om Pulkputtars Djurningen i Ulmola.

…mo Den Pulkputtars Thermor äro för gar Sommar
i nämnda, innefattade ifrån medio Maji, intill afkorta Sum-
…mar medio October. Dessa Pulkputtar innehe circa 20 ℔
uf 40 Quarts rymd. (Dem göra innehåller 4 Ämar). Dessa
premor wid Moder Pulkan och nu ifrån den Pulkan
Kauhajoki, Kurikka och Salo Sjörn. Om sistnämnde Som-
mar Medlandsten har de tvenne sidste Sommar Slagen afsatt
förfrusit, uf Djurningen sålunda utlemnat.

…Byggdurar 2 uf i dem 6 qvarnar Jög uf lika mycket
som Pulkan uf 40 Quarts. Skundra Stycken Tenna
Byggdurar. Til en Jord uf mer 5 a 6 Quarter säd i Jor-
den äro qvarn Quarts ifrån Byggdurar Ewig 50 Quarter.
Så som Erfarenheten qvarnt och för sig om sig blifvit
wist för, alla, som det illa fordras Dubbelt mer uf
en om dylik Sådning til, innan Erfarenheten som for-
mäldes. Af de Sorter Säden innan 2 ℔ Dyger, men Hem-
mer på 4 ℔ Dygnet. Qvarnarna uti det Skrifne Lägen
i Skogen uf Skolorna, dessutom äfven Lappmarken och de tre
Lägen i Pulkan som Skjuts ingaffar ½ Dygn. Alla
Lägen i qvarnen förenlige til Jordbruk som Skattemyn-
digheten. Qvarnarna Skal i Sommar och Vinter, Sundens och
Broarnes Ewig, Sittlar och qvarnar uf Skötas. Qvarn ut-

dyne

…po nijlle, jotka rakentaa
…altpetteri Lakoja, mutta ei
…å, mingälainen Maan paikka
…ä tilaxi walittaman, kuinga La-
…raketan, Maa sisälle wiedän,
…sitten kastellan, ja mitä muuta
…ä on waarijnottamista.

WASAA, 1780.
…itty Georg Wilh. Londicerildä.

…äringar, Handaslögder
…nde i vårt kära Finland
…ancka, först en noga kän-
…Provints och Socken, til-
…åhus, m.m. jemte alla
…ärligheter, jw ägare,
Bergsråt Hermelin har
…acker börjant, hvartil redan
…fiska Provincie-Recogn.
…kiftes Charter mycket
…stromanifka anmärkningar
…ördar. De redan utgifne
…gar, gifwa likväl fullftän-
…af Landet. Detta värda
Hushållnings Sällskap har derföre ganska prif-
värdt ansett belöning för den bästa ökom-
mande Socknebeskrifningen, och därvid
uttalat, hwilka omftändigheter hufvud-
sakeligaft borde utredas. De belönta
beskrifningar torde då göras allmänt
kända genom tryck, och sedan härmed
fortfaras til dess Sällskapet fått noga
beskrifningar öfver hwarje Socken i Fin-
land, grundad på en noga kännedom af
Landet och dess Inwenåmare. Då kan
Sällskapet widtaga fullkomnare och
nödiga anstalter til afhjelpande af —

…gare Dijon Cöster mun Molåtuy winnen nt. Pulzpallarna
…stem ut Lovele och winnen nt Gewed vin af Molåtun
…wara synnen; Gewinnet Gewinnen, Exadju n:r Siwer
Pulzpallarna öfwer i Lwril (2 n:r mi Gul Lådnen n:r
som und Swen Gul i Lodu forfas. Om Lwrillat Fullen
winn ut dss Lådna til dss Pulzpallarna forfas til
nerad ort Wasa.

3:tio Efterlämningen Tiltals ifrån 3 til 50 åt ifrån Land-
landen förfte Gången Lofves blir vekid minadt, m
åre Gången Emot vels dubbelt mera än Tullet m
dran. Land och Sjöfarde mera Emot åre förhöjdat fo
före om mera icke nu widrört.

4:to Afgälderna åren åre mångfaldt nu dyrare, än de åro
Vårdgåren måtte hjelpa til. Den åre ingen Gräns
åre Lwrlen bibehåller. Afgälderna rund fri
Lantmän fri mat och dryck samt den förre ni gan
nogd rund åre mera Laft. Efterlämningen för Mad
året mera än förinnan Jo, om landen vet frost af
och en Rappare Fisk för Gemenskap Gryta skulle
gunna 4 Schillingar i Gryta. Rund nu landen
Dröje ifrån 1 mycket til och rund 4 som Lomm
på dss förfta, mycket af allen klenare Kolfel, m
inländarna, m. m.

Aud. Gemundt
Capell. i Kankajoki
af Kemi Lapp

petterjorden
för Kronan

gra dygn äter man [illegible]
Kostan at torcka och [illegible]
[illegible]
Saltpettern [illegible]
som med [illegible]
[illegible] är dess bättre til dess Saltpettern förnes til
nevad ort Wasa.

3tio Afkastningen hittils ifrån 3 til 50 ~~ell~~ ifrån lada
ladan första gången tokas blir altid mindre, [illegible]
dra gången mer, alt derefter man hushållat [illegible]
dan. Kan ock hända man knapt får så mycket som
sta om man icke ens widrört.

4to Wärkmästarn har mästedels en dräng, då en karl
dragaren måste hjelpa til. Har han ingen dräng
twå karlar biträdda. Wärkmästarn med sin [illegible]
bestås fri mat och dryck samt den förra ei [illegible]
nögd med husmans kost. Afföningen för Wärk
är wanl. en skrinna hö, om ladan är stor [illegible]
och en Kappa Jag för hwarje dygn samt [illegible]
gens 4 Schillingar i dygnet. Med en lada [illegible]
drtja ifrån 1 wecka til och med 4 som komm
på dess storlek, wäl ej ~~[illegible]~~ [illegible] skötsel, [illegible]
wäderleken, m. m.

Ant. Tömmer
Capell. i Kankajaki
af Umeå Wekan

Lovedr d. 2. Juli 1798
do d. 1 Aug

110.

45.

Til Åkerbrukets, Näringars, Handaslögders och Handels uphjelpande i vårt kära Finland fordras, efter min tancka, först en noga kännedom af hvarje Provints och Socku, til vidd, läge, jordmåhn, m. m. jemte alla förmåhner och besvärligheter, ju nogare, dess bättre. Herr Bergs Rt Hermelin har därtil gjordt en vacker början, hvartil redan utkomne Geografiske Provincie-Recognoscerings och Storskiftes Chartor mycket bidragit, jemte Astronomiska mätningar öfver alla Skärgårdar. De redan utgifne Sockne-beskrifningar, gifva likväl fullständigare kännedom af Landet. Detta värda Hushålls Sällskap har derföre ganska prisvärdt utsatt belöning för den bästa inkommande Sockne beskrifningen, och därvid utstakat, hvilka omstendigheter hufvudsakeligast borde utredas. De belönta beskrifningar torde då göras allmänt kända genom tryck, och sedan härmed fortfaras til dess Sällskapet fått noga beskrifningar öfver hvarje Socku i Finland, grundad på en noga kännedom af Landet och dess Innevånare. Då kan Sällskapet vidtaga fullkommeligare och nödiga anstalter til afhjelpande af —

hinder och olägenheter som trycka
samt sprida uplysningar och upmun
til dess och binäringarnes tilväxt.
Vår Nådiga Öfverhet har genom
Oeconomiska Lagar mångfaldigt
tals underlättat jordbruket och näri
såsom genom Spannmåls upköp, bi
jemnare pris på denna första nöd
hets vara, genom Skogs-Ordningen
kommit dess oförståndiga förstöra
genom afskrifningar på Krono
upmuntrat Stenhus byggnader,
tullfriheter och exportations pr
för Svartsmide, utom otaliga
Vij hoppas än mera, til Ström
garne i Björneborg och Österbo
hvilcka Landskapen äro nästan
te under vattn. Hushålls Comm
granskar redan hela landets
ningar i flere oeconomiska de
såsom at upbörden af räntorne
förkortas, förslen utgör nu, då
beräknas à 8 ß mielen, til alla sta
och möten lika mycket med hel
manets skatt, hvilcket jag med en
ven Calcul bevist. Hållskjutsen,
medtager bondens drägter och ar
gar, samt förderfvar ungdomen i

Stugorne, är tillåten at bort-tingas til
Entreprenenrer. Vårt Arbetsfolk användes
ibland annat til Herredrängar hela 50000:
öfver Riket, til Tullar, til Bränneriea,
m. m. I vår Nyländska Skörgård lackas
Bonde-Söner til Båtsmän på flere mils af-
stånd, af en hög penninge hyra om Sommarn,
af en grann klädning, af den behageliga
vilan på Skutan och lustiga lefnaden
i Hamnarne. Öfver vintern föda för-
äldrarne dem hemma, om Somarn Segla
de. Ifrån 15 à 20 års ålder passerar han så-
sin tid til 30 à 40. år, då han vanligen emot-
tager Hemmanet af Föräldrarne. Blott
härifrån Karis Segla årcn 70 à 80:-
sådane friska Bonde-drängar för Eknäs
stad. Åkerbruket skall blifva mycket
både lönande och hedrat, innan oij få
behålla våra arbetare, och om mera
skall kunna uträttas med det ringa antalet
skulle jag anse för nödvändigast, at
1o Anskaffa god tilgång på alla orten på
dugelig åkerredskap. De oräkneliga
sorten hvarje Landsort särskilt däraf
nyttjar, visar mera deras osäkerhet om
de bästa, än nödvändigheten af jord-
arter och läge. Hvarföre antages ej

allment den af Baron Brannen f
är sedan beskrifne Plogen? Hvar ta
Åkerman är öfvertygad om dess förett
framför alla andra, hos dem är denna
antagen, men större delen af Åbo Lä
Allmogen nyttjar dock för små plog bi
och svaga plogträn, de plöja med d
för grundt, för glist, lyfta ofta plog
minsta motstånd och göra balkar
de nyttja blott en häst, som ej förmår
bättre plog: växten blir ock därefter
Nylänningen med större plog efter
par Oxar, bättre handterad öker mat
och räknar 10de komet i vanlig, m
i bättre växt af åkern, komma de
sällan öfver hälften däremot.
Tafvastlänningen envisas med
gaffelplog, som är en quarlemnin
Stubbkroken, hvilcken nyttjas
land. Ehuru förbättrad, är den l
tyngre för karlen at bära, vän
jorden sämre och gör bottnet o

Som en god förbättring på vå
träd anser jag vara, at Dragstock
är afskuren ½ fot ifrån Slaen, el
ifrån Oket, och med en jernlänk
fästad, samt med fot, såsom på
sundska vändplogen, hvarigenom

Plogen går jemt och på det djup den ställes,
utan at Oxarne kunna höja el fälla den
med lyftning och sänkning på nacken.

Det andra nödvändiga Åker redskapet,
är Stjernsundska Plogen, jemte Ristan at vända lindor
med. Den är än i dag okänd på många
ställen i landet, hvarföre lindors vändande
försummas, vår sädet minskas, och gamla
torra ängars förbättring kommer, utom
denne, aldrig rätt i gång.

Det tredje, Dikes Plogen, inventerad af
framl. Directeuren Jansson, hvars nytta
jag och mina grannar försökt, och hvilc
ken jag låtit förfärdiga och kringsändt
til flere orter, där den med största för
måhn blifvit antagen.

Det fjerde, Harfven, af flere äldre och
nyare constructioner, 3kantig, 4kantig,
Sned, aflång, större och mindre, längre
och kortare, med tinnar, gåsfötter,
och med jernstång på kant.

Det femte, är en i Uskela Sn brukel
Plog, at nedmylla Säd, 3. små billar
äro fästade i ett plogträds ställning.

Det sjette, en Mullplog, hvarmed
åkern i hast kan kultras. I dess
ställe recommenderas en Mull-Refsa, —
mycket antagen i Lojo Sn af flere rätt-
skaffens Åkermän.

Det Sjunde, är Sladden, som
brukas för liten och lätt, ofta oreffla
Det Åttände, är Wälten, slät, reffla
nad. I brist af så grof Stäck som fo
har Direct: Jansson inventerat en Va
slagen af starka planckor som en
då diametern kan göras så vid so
stundas, för lättheten i körslen, och
med några större stenar, för tryck
At få dessa 8. Åkerredskop a
nare antagna i stenfri Åkerjord,
slår jag, at någon af Herrar Hand
åtoge sig hålla dem til salu, af
på Marknaderne i särskilta
Jag vill låta förfärdiga och in
så många som requireras, b
jern och trä. Om modeller,
gar och beskrifningar dessutom
spriddes, skulle afsigten än b
befrämjas.

2° Därnäst anser jag för angelägn
at öfvertyga Allmogen om tjenl
jordblanningars företräde och
nytta framför den så öfverflöd
antagne risblandningen; då de
både löser och göder kraftigare
riset föga gödning, löser ofta för
då den öfverflödigt och halfbr

utköres på åkern, hvarigenom de kalla
vår-vädren blåsa och utdöda roten af den
klena och tätta brådden. At köra ler på
sand, och sand på ler, och at mullen öfverträffar
båda, detta vet hvar jordbrukare, men brist
på mull har ofta afskräckt Åkermän at
täncka på denna så nödvändiga förbättring.
Jag får då upge ett sätt, hvilket jag med
mycken förmåhn i några år brukat. Jag
har funnit i dälderne af mina hårdvalls
ängar mera så kallad matmull, än til en
frodig gräsväxt tarfvas, ifrån 9: til 18: tums
djup. Gräsets rötter gå aldrig öfver 6: tum,
resten ligger således utan nytta nedgräfvit
som en ödeskatt. Och sådane mullgrufvor
finnas lyckligt vis härpå orten tilräckeli
hälst i ängar, där Åkern ej Mullbackar
ligga åfvanföre, hvarifrån den finaste
mullen i Seclen nedrunnit. Sådane
ängar har jag om hösten vändt, dels med
spada, dels med Stjernsundska vändplogen
ifrån 6: til 9: tum djupt, då par karlar
genast afhuggit med Spadan hvarje plog.
skifva och kastat dem i högar, därpå
har jag kört desse mullhögar straxt på
första föhret, på den magraste Leråker,
Lassen så tätt som möjelt, då däraf blif
vit åtminstone 3: tums ny yta, när den

om våhren utbredes och sönderhackas
med Trädet nedkörés och redes hela
hvari höstsädet sås och ger både gro
och vigtig tjärna. Den vall, som
starck gräsrot, eller sur jord, kan väl
jas första åhret, utan köres i högar
lindor med någon tilsats af kalk
gödsel, at brinna & gäsa, at multna
utdunsta öfver året, då den är br
Ängen åter, som altid får behålla 6.
matmull, gödes med den gödsel, som
utmagra åkern annars bordt få
200: Lass på ett Geometriskt tunn
därpå sås Vårsäde jemte höfrö och
vas, som ger en förträffelig växt, fullt
både emot arbetet och förra höväxten.
året växer gräs, åtminstone som förr, o
sedan årcn både til godhet och mycke
Genom detta sätt har jag fått rik tilgå
mull nära til Åkern, sluppit den lä
seln til och ifrån Ladugården af en
och ringa diksmull, af ett Tunneland
fått gödsel til 2: Tunneland åker och
blifvit tilräckeligen gödde
Skulle Sällskapet finna denna meth
gagnelig, som sag, hvilket efter ske
dersökning i ängarne och några års
väl visar sig, torde det förtjena at
i flere Landsorten.

3o Näst ängs- och Åkerbruket, är Skogen Landtmans
förnämsta ägendom, den handteras altför illa
på många orten, då omogen skog nedfälles och
ung upväxande skog intetes fredas för boskopen.
Men följande omstendighet har i synnerhet väckt
min upmärksamhet. Det är bekant at —
kimo och Orisbergs Jern Bruk i Österbottn, led
sådan brist på kol, för 15 à 20: år sedan, at de så
när nödgats nedlägga dem; ty tjärn-tilvärkningen
var mer lönande än kohlningarne. Men Herr Di-
recteuren Collin lärde Allmogen at bränna både
tjära och kohl af samma ved på en gång, —
hvilket nu är allment och lönar sig dubbelt, —
då äfven Jern Värken därigenom fingo så
god tilgång på kohl, at där sedan blifvit
flere Hamrar anlagda. Nu koka de äfven
Terpentin af kohlskogarne och sälja den
ända til Åbo. Skulle intet denna method
äfven kunna med förmåhn införas hos
Allmogen i Nyland, där så många Jern=
och koppar-Wärk årcn medtaga mycken
skog. En Hamares behof är likväl 7000. —
tunneland skog til jemn beständig kolning.
Herr Bruks Patron Björckman, som äger
Wärck både i Nyland, Öster- och Wäster-bottn,
skulle lättast kunna uträtta denne com-
mission, om han hitsände några kun-
niga karlar, at lära Allmogen, til —
allmänn och enskild båtnad. Beskrifnin

gar och Ritningar, i Socknarne utdelt
kunde ock något medvärcka.
4° Trägårdsskötseln, som hos Ständspers
är tämeligen allmän, har ännu i
blifvit af vår Nyländska Bonde an
Den förtjenar likväl at upmuntra
Ett enda exempel, såsom aldeles ovan
rart härpå orten kan jag upge. F
min Granne Augments Bonden
Andersson i Lillbredvik och Karis
han har anlagt en Trägård om
Äppleträn, som redan til större de
frugt. Han har ett ibland de all
Hemmanen, sköter det mästerligt,
tillika en ganska beskedlig och tref
Landtbrukare. Denne man recomm
jag med alt skäl til någon hågkom
upmuntran, hälst han är den först
på orten, som häft denna berömeliga
5° Ibland Binäringar, torde samli
af Bergmässar til färgerier intet
den sämsta. Ifrån Götheborg
teras däraf redan emillan 2 och
Rdr. årsn. På våra berg och sten
den allment. Om Herrar Handlan
skulle genom lysningar bjuda
pris för denne vahra, så torde

mogen snart nog beggnna med samlin-
gar, som sedan kunde blifva en lönande
handelsvara, och inbragte årsn. kanske
en tunna gull.
Likaså kunde våra Apotekar förses med
inhämska växter mera, hvilka nu in-
förskrifvas ifrån Hålland.
6° Af våra Berg kunna vi ock hämta mera
nytta. I Lyhäjerfvi Kapell, Wichtis Soku,
på Karkila Byss ägor finnes ymnig tilgång på
ganska goda Quarnstensbrott, hvarifrån jag
en gång hämtat Quarnstenar, detta vore så
mycket nödigare at uparbeta, som hela denna
Landsort hämta sina Quarnstenar på 20 à 30.
mil ifrån Säckylä och Orrimattila, där stenarne
äfven börjat minskas och försämras.
På kalkberg hafva vi än större tilgångar, i
Karis, Karislojo, Lojo och Kisko Socknar,
häraf bränner väl Allmogen något til egit behof,
men ifrån Hellsingfors exporteras kalk til Lif-
land. Af denna kalksten, som är en grof Mar-
mor-art, dels vit, dels röd, dels grön-spräklig,
kunde huggas gålf-renn- och trapp-stenar
til och med slipas, hvilcket jag värkställt
til egit behof. Den är vackrare, än den
vanliga Svenska gålfsten, hvaraf sistl.
blifvit utskeppat ifrån Götheborg 3844. st.

I Savolax skall på flere ställen finnas gång på Tälgstens sorten, hvilket kan Landet närmare kunna upplysa. Man het där kunde göras gryter, den vij äg Ja ifrån Sverige.

Vid Byggnader vore mycket at förbät men jag åtnöjer mig denne gång med at recomendera i städer och på den af Advocat Tiselen, Rycker skö skrifna rappning på Träkus, som b ning för eld och blåst den är allmän gen utrikes, och i Sverige, äfven i vid Ryska gränsen, jag har ock sjelf så sådes rappa 2ne hus.

Att Binäringar äro lönande visa flere ställen, såsom Nyslotts Träkärl, Wadens strumpor, Kamma Spetsar, Tafvelands g nad, Sackyla Quarnstenar, Calvola b Åland Nätter, Österbottniska Hjortron Åkerbärs samlingar, deras Skepsbygg Ladugårds Käsel m. m. Nyttanningen sköter väl sin kummelgard, och andar skutned och kreatur.

Om någon af dessa korta anmärkningar förtjena Sällskapets uppmärksa är mine önskan uppfyld.

Några Anmärkningar i Landthus hållningen. af P. Björnlund.

Om Björköfel.

Ånskönt af Björköfeln, i Norden, ej kan förvänta den rika afkomst, som i det sydligare Europa, för sommarens korthet skull, hvilken ej lemnar den tid och tillfälle at insamla så stort och öfverflödigt förråd af Honung, som, i de sydligare orterne, hvarest Förredelen af året öfverflödar af blommor, finnes dock, at Björköfel hos oss, allifrån Gedenbös varit känd, och i flere Landsorter i Sverige, ända til närvarande tid, med fördel, fortfatt.

Ehuru de sydligare Landskaper i Sverige, i anseende til bättre Climat, hafva förde Nordlige, bärande några företräden, ändock intet som hindrar, at, i de Nordlige och Finland, denne näringsgren med fördel kan skötas, helst köldenen därföre lägger hinder i vägen, då, enligt erfarenhet, del nordliga Climatets jämnare kölde är mindre känbar för dessa kräk, än de södra Landernes ofta dligare vinkran

Att Bi i Finland trifvas, visa de försök, som länge sedan i Nyland, på et och annat ställe, med Bikupors hållande, blifvit anställde, äfven som vid Åbo, å hvilket ställe, Björköfel ännu fortsättes. I Jämteland hafva ljeckliga försök därmed äfven blifvit gjorde. Då, i Ångermanland, til följe läge, mera Nordligt, än en del Finska Landskaper, Bi finnas i skogen, som i i bolige träd tagit sin boning, samt där, utan någon ans och Björköfel tillbörligt leg, samt fortsatt sin hushållning, med honungs beredande, as de, där på orten befintlige växter, kunna de äfven så väl hos oss trifvas och igenom tillsyn därvid, ännu mera befordras en så nyttig hushålls gren.

Deras förste hemvist härleder sig ock ifrån skogen, hvarifrån, de för bättre uppsigt och vård skull, blifvit flyttade til våra hus och boningar. Uti Ryska Biskötserien, äfven

ulrikes, på åtskillige ställen, finnas stora Colonier af vistlande i skogarne, hvaraf, de skaffa sine hem dens herrar rika afkomster.

Hvad deras födda beträffar och ämnen till honungs bere opna våra i Finland vidsträckte ljunghedar för bin rikt förråds hus. Här af samlas ofta i Småland, Bien sta honung. Den snöhvita Syuattran och getpors bl som gifver långa drakter af skogs kär et täckt utsp De, hos oss, i ymnighet växande sälgarter, våra åkerbär, trons, björnbärs, lingonrisels och Hallonbuskens blom ka för bien et rikt bord, och som, mera i öfverflöd hv på ulrikes orter, framställa för bien ämnen till insam Våra vidlöftige skogar tillbjuda dem mera hjelp, än i orterne såsom, de sparsamare där förekomma. De upsöka med större begär et blomstrande träd, så vida, de här hv ej ämförligen större antal af blommor, på et ställe samlade dårås snarare rikta sina laddningar, än de, på ställen blommor. De utvälja ofta heldre skogen, än ställen, dels re inbergning, dels för lugnet därstädes, som de älska. De björken, alens, bråkveds träd el och aspens blommor, äkla ej den qwissliga granen och den höga tallens utspru knoppar ute våra träd och kåls gårdar, linna de, hos des planterade buskars och växters blommor ymnig sko ver sommaren, ull inbil höjden, framställer marken, pry lysande blommor, som, med hvarannan omväxla, för bi vistlus, hvaraf de förstå elfvikla slag. Våra ljusa och långa dagar, hvaras de lägnas, bidraga till deras arbets lids förl om dagen och sålunda, mera indrägt. Häraf ses, at, hva angår och hjenliga ämnen till inbergning, intet för dem hos o Om vinter inlagas de för frö och uväder skull, hel la rum, innom hus.

Då sålunda, inga kreatur, emot så litet besvär och kostna sine ägare så stor inkomst, vore till önskande, at en så nyt hålls gren, måtte i Finland, hos oss, mer och mer vid lägg utbreda sig, hvaraf ull ändningen drager så stor vinst Såsom denne hantering fordrar ordning och kunskap skötes, i början, är bäst, at almogen et härtill sig delar i förstone, för än denne hushålls del, genom hug ade fl

lonen flit, blir mer och mer utvidgad, samt erfarenhet upp lyst, almogen sedan til underrättelse, samt uppmuntran, at kunde äfven deltaga. Då skulle det äfven gagna, om, de landtmän, som ej voro kugade at hjelpve sig härmed befalla, förente sig om bolag, under en kunnig bimans inseende, hän uti, hvaruti, hvar och en, på en viss frakt, hade del, då hvarje efter dess andel i bikupors hållande, länge däraf, en proportionerad vinst och afkastning.

Om Hägnad.

Ibland de sätt, hvarpå, med skogen illa hushållas, samt mer och mer utödes, utgör detta ej det minsta, at til gär desgård och hägnad, så mycken ung skog tillgripes. Til fö ras ensamt, tallas många tusende träd, ehuru, til gärdsel til förekommande bäras, hafva många utvägar blifvit föresla ne, såsom, stenmurars uppförande, lefvande täckars plantering, hags uppsättande af ljeris, malmera; men, såsom en del af dessa anstalter, nemligen stenmurar, äro för kostsamme, täckar fordra längtid, samt ännu hagen ej altid säker, synes bäst, at gord vallar vidlagas, med hvenne åtföljande djupa diken, et på hvardera sidan ett jorden, som upkastas ur nämnde diken, kan vallen beredas, hvarmed sedan uppföres en 6 quarters hög gärdesgård, med grästorf å sidorne, af vallen. En så låg gärdes gård bibehåller sig lätteligen för stormvädret, af hvars våld den vanlige så ofta faller, utom det, flera snödiken vore i så lätt lamb sig vid gärdsgården, hvarigenom mycken säd förderfvas, samt åningen, i rättan tid hindras om våren. Väl kan andtin i vanlig hägnad, ej annu förvänias af dem, som ha öfver flödig tilgång på skog; men, såsom den på många ställen i synnerhet åt Skärgårds sidan, börjar sina, äfven, på andra ställen; synes bekofvet yrka på hjelp häremot.

Om Sädesväxter. m. m.

Uti ruu säde, eller säskifte, då halfva åkerjorden, hvart annat år, lägges i träde och at hvila, medan den andra bär säd, anses förmonligt til fruktbarhetens befrämjande, samt gödningen och utsädets något sparande, åt den, til nästa säde, ämnade åkern, synes dock, vid en mindre tilldel

åkerjord, såsom i Städerne, och äfven på landet, enär så kommer, samma ei så lämpelig. Om i sådant fall, en åker 2 tunneland, [illegible] hälften allenast årligen besås, blir inkomsten för knapp till et Hushålls. as flere Personer, framfödande ymnig afkastning as jorden, ei alltid får påräknas, för infallande as väderlek, med mera.

I anledning häraf, och i detta fall, synes tredings eller fjerdings eller trädel, då två tredjedelar, eller tre fjerdedelar as åkern, dock, medels skiftets omfang, årligen besås, och den tredje, eller fjerde del i träde att hvila, mera bätande, och förskaffa större inbergning as ängen genom vinnes, utom mera sådd, äfven halm och bestkapsfoder af wesädet, as åkern. Den i träde årligen lemnade delen, skötes emedvål och gödes, hvarpå, åkern del tredje, eller fjerde året, får hvila, förrän något kan gödas.

Denne indelning torde och i almänhet bäst rum och anses förderfvad vid jordbruket, än, del hos oss brukeliga wesädet, som, under en kort brådskande arbetstid om sommaren, så mycket sysselsätter folken och gifver besvär, med jordens, til nästa sådde och kvarlämnande, ofvare harfvande och redande: löse och luckre jordmon, vanagmagras däraf, at jorden hvarje år, för nästa sådde, så ofta bör dras och redes, utom del bästa verkan as gödningen, til frukt ofvare inträffar vid andra sädet, då åkern, i stället att bära wesädet läggas i träde och at hvila, som härigenom, til en del, gö del år, i anseende härtill, som i Tyskland och annorstädes utvidg del mångfaldes blifvit aflagt, hvarest åkerjorden, i det ställe, indelad i trenne, eller 4 skiften, så at hvart tredje, eller fjerde kerjorden endast får hvila, eller ligga i träda, då det i träde lagd året, väl och tilräckeligen gödes. Pådetta sättet blifver åkern innom liträckeligen gödd.

De inkast som häremot göras, nemligen, at ogräset under et sådant bruk, till mycket öfverhand, samt, at flyt jord, eller kerjord fordrar oftare plöjning och redning, kunna lätteligen besvaras. Hvad kerjorden angår, undfår man hafd, som, vid wesädet och hvilken, igenom gräs sand och mullblan kan göras luckter och lösare; såsom ock ogräset, vid namnde indelning behöfy plögning, sådy ömfning, och annan anstalt, til dess utrotande.

Om äng.

At ängen årligen, at skycke, besås med tjenligt frö, och om läyenhet är därtil, synes behöfvas för våra utmagrade ä all ifrån landets första bebyende, et sätt någon förbättring på vilan vanvård lemnade åt sig sjelfver. Då ängen är för mycket vattfull pes del med dragne diken, som afleda vatnet och syran. All annan as ängen, såsom med ofridig slåtter, för nära slående til gräs roten, höstbete, med mera, hvaras äng plär skadas, och gräsväxten ar dras, eller förfamras, undvikes.

2 juli 1796
1 exp.

112.

5

Ad Societatem oeconomicam Aboae.

dem som hindrar jordbrukaren från
irändiga handtering. Dessa sjukdom-
na botas, om medlen i god tid nyttias
sjukdomen ei får inrota sig, sedan tag
werhanden och slutligen blifwa ob-
jag will upgifwa följande enkla, m-
lika på liteliga botemedel för Lun-
ten. Så snart man känner wärck och stär-
i sitt bröst aller i lungan, bör man taga
eller i brist däraf, ko mjölk, att qwarter
halftstop, låta koka det under lock til
blifwer wäl hett, sedan bör det drickas
man det tåla kan, i synnerhet om aft
då man lägger sig och om morgonen,
man haft någon motion, så at alt
af den anstuckna lungan blifwit för-
lad i war genom hostande lossnat i
lungan, bör samma cur nyttias aldra
ett qwarter i sender. Man kan och
na sig häraf flere resor om dagen och
synnerhet när man känner stärkn
i sitt bröst. Om lungsoten ei tagit öfwer
så återwinner Patienten sin hälsa
han här med fortfar och flitigt nytt-
ta simpla och för allan tilgängeliga
man bör ei förakta ett läkemedel för
simplicite och om det inwändes at mi
förorsakar slem i magen, så sirarar
man lungan botad, så får man nog
men ifrån magen. Min wän! war
skedelig och råd för om den saken me
rena. Det kostar ju ei så farlig mycket
bör ei wara knogare, då man wil återw
sin hälsa. Jag har sjelf nyttiadt
Cur med fördel och mera än tinga ha
genom detta botemedel återwinnit
förra vigeur. Palpitatio cordis är ei så
sjukdom. för den kan jag framdeles ny
bot i fall någon därom nödig wore.

St. Michel d. 29 Januarii
1798.

Eric Adolph B
Kapellan.

Undersökning ~~Tanckar~~ angående den uti Stockholms Posten innevarande år 1798, omtvistade Sädes=planteringen.

När man räknar Sädes Kornen uti et moget Råg ax, och gemenligen finner deruti 50 a 60. Korn; måste man ~~förandra sig öfwer~~ Naturens frikostighet, at så mångfaldt betala hwart enda sädes Korn, det vil säga: at af en Tunnas utsäde i proportion ~~[illegible]~~ kunde erhållas 50. a 60. Tunnor igen; Men då dageliga erfarenheten bestyrker, at i sädes=låran sällan kan i bästa åren bringas, öfver hufvud räknadt, mera än 8de a 10de Kornet, eller 8 a 10. Tunnor för hwarje utsädes Tunna, måste man med häpnad fråga efter ordsakerne til så mångfaldig förlust? Vid närmare eftersinnande, finner man dock dertil många skäl:

1o Då utsädet, utan ur=val tages af hwad som förefaller; kan en stor del vara så swagt, at intet gro=ämne deruti finnes, utan går af sig sjelf förloradt.

2o Kan jorden ofta, af okunnighet, belastas med mera utsäde, än den förmår til fullkomlig mognad bringa.

3o Är åkren illa brukad, så at deruti finnes stora och hårda mull=kokor, eller gräs=torfvor; kan äfven en del af det frö=digra utsädet, under dem begrafvas, samt utan nytta förstöras.

4o Om också åkren är nog redig, kan, likväl, efter oförsiktig harsning och myllning, mycken säd blifva qvarliggande up i dagen, at af foglar upsnappas, eller i torcka försmäkta.

5o Under påstående wäxt, kan äringen märckeligen minskas, genom tilstötande långvarig torcka, öfverflödig wåta och starcka stormar under blomnings tiden, m: m.

6o Ju mera torr och mogen säden är; desto större blifver spillningen, då den af stormar skakas, innan den hinner skäras. Under skörden, skyl=sättningen och förslen i Rija, förloras också ~~[illegible]~~ myckel i afkomsten, ehwad försiktighet man bjuder till, at derwid i akttaga. Wårds lös tröskning kan också dertil mycket bidraga.

Då att detta med mångt och mycket annat, som hårvid kunde tilläggas, noga öfver wägas och samlas, finner man nog tydeligen: at afkomsten, i det hela, aldrig står in med Korn räkningen af hwart och ett ax för sig sjelf, mot utsädet jämn fördt; utan måste, i alla fall, åtmin stone tre fjerdedelar af sådan calcul afskrifvas.

Til desse länge sedan ~~[illegible]~~ bekanta Anmärckningars författan-

de, har man nu fått anledning af en Anonyms, uti Stock
Posten under Nr. 134 och 144 innevarande Ar 1798 införd
slag, at genom utplantering af Råg, bringa inkomsten
send fald emot utsädet, samt en annans, som kallar sig
derå gifne svar i samma Tidning No. 173.

Ehuru öfverdrifne desse Herrar författare på hvar
tyckas vara; är man dock icke sinnad, at med någon
gå i uppenbar delo, eller uphäfva sig til skiljes-man
emellan; Ψ Afsikten är altså, at, efter kännedomen
Landsort, under ett kalt nordligt Climat, söka uträ
upkastade ämnet, efter de data här äro allmänt kän
af lång erfarenhet styrckte.

Ψ Men saken är så vidsträkt, at den angår Folkets väl, i flera olika Landskap; Hvarföre

Att genom plantering, befordra säden til mån
afkastning och jämnare mognad, än genom såning va
erhålles, är icke nytt. En Stridsberg har redan
ta sådant yrkat. Så mycket man af Hans arbete
påminna sig, går Hans planterings förslag dock icke
än at derigenom förskaffa sig rent, godt och på liteli
säde. Författaren häraf, tilstår sig varit mycket in
af denna tankan, och om han ägt någon jord torfva a
skära, hade han visserligen gjordt dermed försök. Af
terings ideen är man altså ingen hatare; Men hu
den i stort kan vara förmonlig, förtjenar närmar
sökning.

Vår nya Herr Planterare har behagat, utan unda
räkna 1000. Korn i äring, efter hvart utsädes Korn; Men
de förut anmärckte tilfällige ordsaker, til betydelig m
ning i Sädes-låran, kan man, efter alla tiders erfaren
ga för gifvit, at om det ock vore möjeligit, at hvart Sädes
genom bästa häfd och utplantering, kunde bringas a
skjuta 20. strån utur en rot; så sker det dock icke
gång, utan tilkomma en del skott tidigare, andre se
Påfölgden häraf är tydelig: at de yngsta eller sidsta
och ax, ej kunna hinna til full mognad, förr än fr
ter och skördetiden infaller, utan gå altid förlorade.

Om man nu, på sin högd, i anseende til vårt h
Climat och korta somrar, kunde räkna 5. mogna a
hvart sädes Korn, a 50. Korn i axet, så blefve inkom
250de Kornet: en aldeles stor och ovanlig äring, som
inga andra omständigheter mellan kommo, snart sk
locka hvar och en åkerbrukare, at vidtaga Herr P

rarens förslag.

Det vill man medgifva: at genom utvaldt godt och rent
utsäde; mera gles än tät utsåning; en god åker beredning,
häfd och skötsel; samt då utsädet genom plantering, bättre och
jämnare sprides och ned myllas, än vid vanlig utsåning ske
kan; de i de fyra första puncterne här förut anmärckte —
Afkortnings ordsaker kunna til större delen, om icke alde
les förekommas; Men den på följande 5te, står icke i
menniskomakt at afböja. Til det minsta måste man alt
så afskrifva femte delen, af ofvan antagne afkastning, då
behållningen efter hvart utsädes korn, ändå blifver 200 —
korn, som är en ansenlig vinst, emot hvad man vanligen
inskördar: Ty det är klart, at om det vanliga utsädet
räknas på sin högd til 10de Kornet, och den utplanterade
gifver 200, så är afkomsten 20 gångor större, och af sjelfva
utsädet $\frac{19}{20}$ delar besparde, då allenast $\frac{1}{20}$ del deraf behöfver
användas, för at erhålla en och samma spanmåls myckenhet.

På andra sidan måste dock undersökas, huru stor vidd
af jord, til sådan plantering åtgår, för at erfara, hvad afkastnin
gen kan blifva på ett geometriskt Tunneland.

Efter Herr Planterarens upgift, får ej mera än ett sä
des korn nedsättas på ett qvadrat qvarter jord. Herr J. Ots
har afdragit hälften af åkrens area, för diken, renar, vägar
och gångar emellan sädes-sångarne; hvarigenom en ofantelig
myckenhet åker skulle til planteringen åtgå, och afkast
ningen altså på Tunnelandet blifva ganska ringa; Men
denne afkortning kan, utan undantag, icke godkännas.
Hvad diken och renar angår, så varda de aldrig uti åker
räkningen intagne, utan lika med andre impedimenter —
aldeles uteslutne. På samma sätt förhålles med nödige
vägar genom ägorne. Således, då fråga är om ren åker,
behöfver deraf, för hvad förut är utelämnadt, icke nytt
afdrag ske.

Att åter med Herr J. Ots tilskapa nya vägar för sprutors
och vatnsframskaffande, til planteringens vatnande, synes icke
böra komma i fråga. Hvar och en vet, at regn vatnet är
af Skaparen egenteligen danadt til alla växters lif och fort
komst. I Träd- och Kryddgårdar nyttjas väl vatning, såsom
ett nödfalls medel, men aldrig med den framgång och nytta,
som naturligt regn medbringar. Så litet menniskan kan
förekomma öfverflödig våta, sedan ägorne äro efter behof —

förnuftigt dikade, samt stycken mitt på uphög
vatnets fria aflopp; nästan så litet torde, i stark torka
ning i stort kunna hjelpa eller vara möjelig. I d
let kan vara säkrare, at läta utsädet undergå någon
stöpning, samt at på lämpeligit djup nedmylla sä
då den kan slå djupare rötter, och utharda mera to
Således torde vara bäst, at til Försynens skickel
na både torka och väta: och på sådan grund kan
icke heller anslå något afdrag för vatnings anstalt
At i det närmaste träffa den area, som til den
slagne planteringen åtgår, är altså det enklaste, at
ställa sig en åker, som, efter sitt läge och behof, är ord
gen dikad och i tegar lagd. Ett åkerstycke, inom
diken, 140. alnar långt och 25. Alnar bredt, lärer k
tagas för ett medium deraf. Dess area är 3500. q
alnar, som gör a 14000. på tunnan räknadt, fje
len deraf, eller otta Kappeland. Då fråga är
plantering, faller af sig sjelf, at jorden bör vara
och gångar indelt. Det kan tagas för gifvit, at
ne få vara 2. alnar breda, emedan en person från
ra sidan, makligen kan utsträcka armen på en aln
under utsädets ned stickande; och då gångarne fritag
annan rörelse, än vid planteringen, eller också om
ränsning är nödig, erfordras; så behöfs dertil ej m
hals alns bredd; det vil säga: at gångarne uptaga fem
af arean, ty 2. alnar göra 4. fot, som får planteras, och
är den 5te, som kan medelmättigt svara mot våra
ga råg=fårar, hvilcka öpnas dels tätare och dels gle
2 alnar från hvarandra, samt ehuru ingen tramp
underkastade, gifva föga växt, emedan utsädet, vid
upkörande, häfves up på begge bräddarne, och tje
ledes blott til vatnets afledande, samt at gifva den
de sädesväxten mera luft.

Om nu den antagne åkertegen, af 140. aln
längd=280. fot, delas med 5. fot, som utgör bredden
sång och en gång sammantagne, så får man deraf
Sängar utom gångarne: hvar sång blifver sälde
alnar lång och 2. alnar bred samt arean altså 50. q
alnar, hvilcka innehålla 800. qvadrat qvarter, o
många sädeskorn fordras til hvar sång. Ett hel
land innefattar således 224. Sängar, a 800. Korn

dera, som gör 179,200. Korn på Tunnelandet. Om åter
på sätt förut är antagit, hvart Korn kan bringas till
200. Korn, så blifver afkastningen på Tunnelandet
35,840,000. korn.

Nu återstår at undersöka, hvad desse Korntal göra i
Spann, för at erfara, om den föreslagne planteringen kan va=
ra mera gifvande på et geometriskt Tunneland, än det vanli=
ga utsädet: Ty at räkna afkastningen efter det som en hvar
utsår, och han tycker passa til sin åker, är icke något så=
kert och bestämdt mått.

Uti det första förslaget, är väl antalet af Kornen uti
ett vist mått upgifvit; men at erfara, huru det här i norden för
håller sig med vår vanliga råg, har man formerat ett Cu=
biskt mått af $\frac{1}{27}$. Kappas innehåll (*) hvaruti af detta,
i allmänhet goda råg-årets säd, samma dag den tröskades,
Rijtorn inräknades 7000. Korn, hvarmed måttet fyltes jämn
strukit efter bräddarne, samt vägde $9\frac{1}{8}$. lod; hvadan hela
Tunnans vikt blifver i löst mål 12. ttt. 6. tt 12. lod och
fast a 36. Kappar på Tunnan 13. ttt, 17. tt. 5. lod.

Under räkningen, kom dock måttet at undergå flere
rörelser och skakningar, då säden hundrade tals deruti
inströks. För at finna, om den derigenom blifvit me=
ra sammanpackad, än vid mätningar, efter Författ
ningarne ske bör, blef Sädesmåttet uttömdt, och stilla stå
ende åter sakta infyldt, då 400. Korn blefvo qvare,
hvilcka ej kunde få deruti rum; och således är mät
tets innehåll i medel-tal 6800. Korn. Om vikten på
hela Tunnan i fast mål derefter modereras, så blif=
ver den 13. ttt $9\frac{1}{4}$. tt.

En hel kappa struken, inrymmer efter det an=
tagne medel-talet 183,600, ~~Korn~~ och en hel Tunna —
5,875,200: råg-Korn. När en Kappas innehåll 183,600.-

---

* Dimensionerne af en cubisk kappa, har man delt i tre lika
delar, icke efter någon gammal, kan ske mindre accurat ja=
sterad eller sedermera rubbad kappa, utan efter Lit: A
af den ~~på~~ Vittre och vördade Öfver Directeuren T. Ag=
gots uträknade samt genom Kopparstick almänne gjor
de Rymde-mätnings Taflor. Af talet 3, är Cuben
27 och altså det, med all möjelig noggranhet, förfärdigade
måttet = $\frac{1}{27}$. Kappa.

Korn, divideras med 800, eller det Korn-tal, som til
säng åtgår, så finner man: at 229½ Säng kan med en
ren och frö-gild råg full sättas. Nu innehåller Tun
det ej mera än 224. Sängar, som förut är utredt; alt
ver arean så mycket större, som 229½ är mera än
Öfverskottet finnes, då man genom regula de tri o
rar: 224 : 229½ :: 32. Kapl.d : x = 32 11/14. Kapland.

Man må dock, för jämnare räkning antaga,
straken Kappa råg, på et geometriskt Tunneland kan utpl
och at äringen deraf blifver 200.de Kornet; det vil
at Tunnelandet kastar af sig 200: Kappar = 6: Tun
Kappar; Men hvad har man derigenom vunnit
få 6¼ Tunna på den vidd, hvaraf, efter vanli
såning, åt minstone i de bättre åren, kan skördas
Tunnor?

Det är väl ostridigt, at man på et geometrisk
neland, utsår i det högsta en Tunna Råg, endel
mindre, och at man således bespar af utsä
högst 31. Kappa; Men hvad vil det säga, emot ett mä
digt tilökt arbete vid utplanteringen, och i så b
lig mon minskad äring?

Ingen lärer altså finnas, som på vår ort
beta på sin skada och följa Herr Planterarens
samt dymedelst onyttigt förslösa sin jord, sin t
sine dagsvärcken, hvilcka äro dyrbare, samt
mon ligare, i andre vägar, kunna användas.

Af alt detta finner man: at den föreslagn
teringen är tagen alt för gles; Men om det skulle
in, at göra den fyra gångor tätare, eller at hvart s
Korn får sin qvadrat af tre tums sidor at gro och vä
och man lika fult kunde hoppas af hvart stånd, sa
äring som förut; så blefve afkomsten i proportion
gångor större, eller 25 Tunnor af Tunnelandet: och
vore, utom 28: Kappars besparing i utsädet, en bety
vinst, til 15, 17 och flere Tunnor säd på Tunne-lande
öfver det vanliga: och i sådan händelse kunde m
med Herr Planterarens räkna på hvart qvadrat qv
jord 20: ax: dock efter fyra dubbelt utsäde, som a 3.
tilökning på Tunne landet, vore obetydeligt.

Detta skulle man gjerna önska blifva af någon
märcksam och idog Landtman först i smått försökt
utslaget, jämte ovälduguppgift på arbete, kostnad o

Komst allmänheten meddelt. Det vore redan mycket.

Alle våre förslags meningar äro Skugg=värck, hvil
ka genom erfarenhetens klara fackla måste uplysas,
samt efter handen ledas närmare det sanna ända
målet: det almännas och enskiltas möjeliga förkofran,
samt derpå grundade välmåga och sällhet. I medler
tid, då man härigenom velat uplysa saken, så långt i
orten ostridige data samt å dem grundade uträknin
gar åstadkomma; har man gifvit omhugsne Lands
män anledning, at tänka härpå, samt göra det nu före
slagne försöket, så framt de icke, af förut fattade meningar
eller bättre grunder, vilja med Herr J. Ols, ge
nast förkasta altsammans.

Liminga den 8. Septembr: 1798.

Hens Holmberne

Om hvar och en Egendoms Herre kän-
de, huru väsendteligen dess Familles
sanna välstånd beror af de Förvalta-
res skickelighet han ombetror sty-
relsen af sin Egendom — huru bety-
deligen Godsägaren äfventyrar af
en klåpande förvaltning — huru
styrkan och märgen omärkbart tä-
res genom oförståndiga och efter-
låtna anstalter, hvem borde då
tvifla, at icke Egendomen rycktes
utur händerna från en oskiskelig
förvaltare. Det gamla ordspråket:
Så By som Bonde, står i alla tider
fast, och erfarenheten besegtar huru-
ledes en klok, omtänksam och ska-
pande förvaltare gör underverk i
hushållningen med vildar och ödemar-
ker, då okunnoghet, handfallenhet
och efterlåtenhet utbreder vanmagt
och trånad, der Naturen erbjuder
de yppersta hjelpredor til välmagt
och natjonel styrka. Jag känner
en mägtig Egendoms Herre med Ått och
tjugu vaskra gods — vid öfverfarten
af dem har jag haft tilfälle stadga
min öfvertygelse derom: at By som
Bonde. En billig förundran har inta-
git mig öfver försummelsen at be-
gagna de hätligaste tilbud Naturen
gifver: och det har gjordt min häpnad,
då man sagt mig, at Egendoms Herren
befinner sig uti tryckande brister —
Min agtning för denne Egendoms Her-
re — min nitälskan om den allmän-
na båtnaden, som spilles genom en lam
och okunnig förvaltning, skyndar mig at

väcka hans uppmärksamhet på
vårdningen af sina gods. Att gala
Räntor riktigt utgå – att urmin
uptagor vidmagthållas – att gå
åt tagligen bebygdt – gör det til
let för hans anspråk, se då en tyc
lig Professionat, som alltid sjunger e
händig dagelig förvaltning. Om
emot utsigt gifves til mångdubb
de afkastar, förtjenande att be
gens – til ändamålsenligare handtering
och näringar icke påhörkte – til
re hyfsning bland godsets odlerka
vande – til mera arbets drift o
nälmåga hos de arbetande, hva
bör ömmare ligga hvarom än hö
tel at befordra – Egen och ca
hafvandes sälthet fordrar det –
samma Gran kräfver det.

Husbondens öga gör kassen fe
lyder et gammalt ordspråk, och
vill säga så mycket, som att Hus
den sjelf bör följa sin hushåll
åt – Om Husbonden sjelf kämner
turliga skyldigheter och förmånerne
hvarje del gods, så har han lätt
inse, huru han deraf skall draga
allo möjelig båtnad – han har lä
at vid Redogörelsen sina värden
en dugtig förvaltare, och angel
tefven att skilja sig vid en klåp
kämner han icke, hvad han äg
så klöfver han alltid bedragen, då
på et blindt infall eller en tro
Oeconomi-Råd antager en oskicklig
Inspector, som annars bra man
likväl icke är sin befattning v
Hushållningen uti sit hela om
ad icke hvars mans höfra – De
förste skicklighet, i hvad annat yr

hålet, än ofta obildräckelig för
rätt skaffens dröfva en hushållning
til exempel alla andra goda och
allmänliga egenskaper sakna: em-
sighet och nödtänkenhet til hät-
lagd, nitälskan och en uthållig
för ändamålet, så vet jag ej
ingen sing uträttas. De förste
länger och at hålla tillsyn och ut
de af sin omvårdna förvalt-
ing, göra för ändamålet af godsets
lika verkan som egenkärlekens
flumighet. Så sant detta är så
lagdt blifver för Egendoms ägare,
förtjena sig til Fädernesslandets
dne och valne Inspectorer. Man
nde af det anförda tillräckligen anle-
at tro, det personer med sådane
enskaper icke så ofta ut vinnas, men
et tillräcke ibland de millioner
nniskor, i hvre det att göra Natio-
n oförklarlig, orätt, om de icke kun-
upspökas. Det beror helt och hål-
af Godsägaren att upleta dem. Om
n icke binder sig vid att välja dem
dant af en viss Provincel, som man
ft för sed vid sådane tjenstehjons
agande, och om han gör sig me-
möda vid valet, än åt tåtko intima
ner på Tidningarne framlocka dem,
vinner han vist sin önskan. Man
icke tro at alle Fädrens barn i Upsala
all dualighet hos den som tillträdt
sig syslatet. – Hvarken gömmes uti
anfenlig Snäckla – och det dugti-
te Embetsmannen ämne uti Spatser-
bakom et lysande intet. Det vil
han så vara här; samfundsleda
, at den som vet något, så har
n och förstyn. Han graftar icke
et sin förmåga, säger Syrach

och det är första kännetecknet
et godt ämne.

f. e. a. g.

Jemnförelse emellan aflöningen för Brukens Dagswerkskarlar, och Landets Spannemåls-torpare samt Arbets Drängar med Stat. — Uti Pojo Socken och Nyland år 1798.

Dagswerkskarl vid Bruken undfår wanligen i Contant 5 1/3 ß. för dagswerket: och då en sådan högst kan afgjöra 250 dagswerken om året, belöper derföre Rd. 37. 4

Dessutom 4. Tunnor Råg til 2 Rd tunnan, hwara han njuter til godo — då Spannemålen efter medel-pris [redacted] räknad uptages til 3 1/3 Rd tunnan — Rd 5. 16. —

Hädsel ec. disrettion årligen — Rd 1. —

Äfwen bestås honom utfordring för en ko och twänne får — antingen uti Hö och halm ec. däremot swarande ängesland — samt några kappland åkerjord, hwaraf behållningen — sedan utsäde och brukningskostnaden afdrages, torde i det högsta, med kreaturs utfordringen derunder inberäknad, kunna ansees utgjöra Rd 7. 26. 8

Härutom njuter en sådan arbetare fritt husrum, wanligen bestående uti en stuge af 9. högst 10. alns fyrkant, hwaraf 2ne byggas under ett taklag, då således hela byggnaden bebos af twänne hushåll, hwilka äfwen nyttia tilsamman ett litet fähus med foderlada. —

Bränsle tages af Bruks Egarens skog utan beräkning; men huggningen och hemkjörningen besörjer karlen sjelf: likasom han för Krono utskylderne äfwen answarar. —

Rd. 41. 32 ß. —

Således kostar hwarje sådant dagswerke åtta schillingar

Specie.— Hwarutom åfwen bör considereras, at en B… efter en lång tjenstetyd och aflagde prof af arbe… het och beskedelighet, icke billigen kan förskju… des — ålderdom.— Brukseganen måste då icke… emot samma betalning och förmåner — nöja sig m… obetydelige dagsarbete, utan åfwen om olyckor o… domar tillstöta honom något årligt underhåll …

En Spannemåls Torpare undfår för Sin dagswerken i Weikan.

½ Tunnor Råg — utslages såsom ett gifwet medelpriis till ½ rp Tunnan	——	Rd
½ Tunnor Strömming à 1 rp	——	
Hö och Halm, efter uti pag…	——	
		Rd

Hwarutom bestås likaså för Brukskarlen fyserum och fri bränneved.— Krono utskyl… derne betalad torparen sjelf.—

Således kostar hwarje sådant dagswerke Sex Skil… nje runstyken Specie.—

En fullkomlig Arbets Dräng undfår uti för hela Året.

½ Tunnor Råg	à ½ rp	——	11.32.—
½ Tunnor korn	à ½ rp	——	1.24.—
12 kappar ärter	à 6 p.	——	1.24.—
2. kappar hwete	à 6⅔ p.	——	17.4
12 ℔ Smör	à 2. p.	——	1.—.—
½ Tunna Strömming		——	2.—.—
4. kappar Salt	à 4⅔ p.	——	18.8
½ ko til slagt — samt huden, tre skor		——	½.—.—
Rötter, Potatoes och Roswor för		——	1.—.—
182½ kannor Sur Mjölk, 1 kan — na om dagen	à 6. n	——	1.47.3 rpd
Lön — uti Contant		rpd	10.—.—
5. al Lärft	à 6 p.	——	70
5. al Waggarn	à ½ p.	——	15
1. ℔ ull		——	16
		rpd	
Hadsel och krono utskylder		——	rpd
			Rd ½

hwarmot man torde kunna räkna året öfwer 280 dagswerken, som således kosta Sex Skillingar Sex Run… stycken Specie.—

Man torde således häraf kunna draga den följd, at på sådane Egendomar där jordtorpare icke utan gården jorsång — genom för nära belägenhet in uppå bohlegorne eller för kånbart deltagande uti mulbete och skog — kun… na utplanteras; det ena och annan lönene högre uppstiga bliswer lindrigaste sättet at skota sitt jord… bruk med tjenste folk som hafwa stat: då man åfwen i sådant fall kan utwälja och ständigt hafwa ung… och arbetsfört folk, utan at behöfwa underhålla så mye… ken byggnad, förlora så mycket bränsle, belasta sine egor… med så många — och ofta för egaren högst besvärlige — stående lemmar, som då man bosättar sine arbetare antrijen under namn af dagswerkskarlar eller Spanne… måls torpare.— Flere undantag kunna dock härwid tåla, och bero förnämligast af locale tilfälligheter, samt mer eller mindre tillgång uppå tjenstefolk som åtnöja sig med stat.— I anseende till folkökningen skulle det wäl och synas wara bättre at bosätta sine arbetare såsom Spannemåls torpare eller Dagswerkskar… lar; men utom det, at ett förslag som i det hela ej tillika med det allmännas innefattar enskilt båtnad, swårligen skulle kunna ega framgång, är man som redan blifwit anmärkt — uppå ett litet utrymme mera beswärad än betjend med en många torftige barn, som enligt all erfarenhet länge kunna afsadkom… ma skada och förtret innan de kunna göra någon nytta; och uppå ett tillräckeligare utrymme winnes

äfwen ~~[illegible]~~ denne ~~[illegible]~~ affigt sakrare genom jor
emedan det ej är at förmoda, at den
och kringwandrande Spannemåls torparen
dagswerkskarlens afföda, blifwer dana
lika mycken arbetsamhet, lydnad och
lighet som jordtorparens, hwilken bad
kärlek til sitt lilla födelse näste och de
ifrån barna åren nedlagde arbete är
ket bunden wid stället för at rike i ä
nämnde afseenden söka tilwinna sig
dens ynnest och framtida hogkomst.

Räkning öfver Smör af 6. st. egna Kor i följande
[illegible] år.

	1789		1790		1791		1792		1793		1794		1795		1796		8. Kor. 1797		1798	
[illegible]na	℔	mk	℔	mk	℔	mk	℔	mk	℔	mk	℔	mk	℔	mk	℔	mk	℔	mk	℔	mk
[illegible]n.	—	8½	—	17.	—	—	1.	2¾	—	19.	—	12¾	—	16½	—	10.	—	8.	—	—
[illegible]br.	—	10½	—	9.	—	4.	—	9¼	1.	12	—	10.	—	13½	1.	5.	—	16½	—	12
[illegible]ars	—	13¼	—	12¾	—	6.	—	17.	1.	10½	—	13½	—	15.	1.	5.	1	10½	—	15¼
[illegible]ril	1.	¼	—	13¼	—	12¾	1.	7¼	1.	11.	1.	—	—	18½	1.	8¼	1	13.	1.	—
[illegible]aij	1.	10¼	—	18.	1.	6¾	1.	2½	1.	18.	1.	½	1.	1.	1.	¼	1.	5.	1.	11.
[illegible]nii	2.	10½	1.	9.	2.	12¼	1.	4½	2.	6½	—	19.	1.	19½	1.	4½	2.	14.	2.	15¾
[illegible]ii	1.	18.	1.	12½	2.	8¼	—	16.	1.	14.	1.	4.	3.	6¼	1.	9.	2.	5¼	2	8.
[illegible]g.	2.	1½	1.	16.	2	—	1.	1¼	1.	18.	1.	5.	2.	10.	1.	12¼	2	9¼	2.	9.
[illegible]br.	2.	12¼	1.	2¼	1.	1.	1.	15½	1.	7½	1.	2¼	1.	10.	—	12½	2	3½	2	9.
[illegible]br.	1.	17¼	—	3.	—	8.	—	11.	1.	3.	—	15¾	—	11½	—	11¼	1.	4½	1.	—
[illegible]mb.	—	15¾	—	—	—	10¾	—	7½	—	15.	—	16½	—	9½	—	7.	—	12.	—	6½
[illegible]br.	—	7.	—	—	—	13¾	—	17¾	—	11½	—	16.	—	12.	—	5½	—	13.	—	3½
[illegible]na	16.	5.	9.	12¾	12.	3½	11.	12.	17.	6.	10.	14¾	15.	3¼	11.	10½	17.	14½	15.	10.
[illegible]	7.	—	7.	—	7.	—	7.	—	7.	—	7.	—	7.	—	7.	—	7	—	7.	—
[illegible]	9.		9.	—	9.	—	9.	—	9.	—	9.	—	9.	—	9.	—	9.	—	9.	—
[illegible]na	32.	5.	25.	12¾	28.	3½	27.	12.	33.	6.	26.	14¾	31.	3¼	27.	10½	33.	14½	31.	10.

[illegible]odringen 15. mkr Hö i dygnet, eller 5¼ ℔ i veckan samt 1½ Kärfva
[illegible] 3½ ℔ och ½ Tunna Kornmjöl öfver året, utom något Humleresor,
[illegible]sslor och Löf i Sörp-Karet, hwilket utfodrats 5. gångor om
[illegible]gen, 2 gr. våt Sörpa och 3 gr. Hö. Sommarbetet i 4 goda —
[illegible]gar om 20. tunneland hwardera til ombyte.
[illegible]varta Bruk d. 22. Decbr 1798. Maanzinder.

1794. d. 13. November bar Lemona, 14. års gf. Ko, en Ox
och mjölkade därefter, som följer, i Kannetal:

Datum	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Anmärkning
1.	—	4½	3	2½	2	1.	1.	1½	4.	2½	1:mo Kon var så r
2.	—	4½	3.	2½	2	1.	1.	1½	4.	2½	at hon ej kund
3	—	4½	3	2½	2	1.	1.	1¾	3½	2½	på bakbenet h
4.	—	4½	3	2½	2	1.	1.	1¾	3.	2½	Sommarn, hvar
5.	—	4½	3	2½	2	1.	1.	2.	3	2½	hon fick bota
6.	—	4½	3	2½	2	1.	1	2.	3	2½	likdorne.
7.	—	4.	3	2½	2	1.	1	2½	3	2½	2:o Var hon de
8.	—	4.	3	2½	2	1.	1	2½	3	2½	intet tyng, o
9.	—	4.	3	2½	2.	1.	1	3	3.	2½	skulle slagta
10.	—	4.	3	2½	1½	1.	1	3	2½	2½	3:o Visar denna
11.	—	4.	3	2½	1½	1.	1	3	2½	2½	ning at kon
12	—	4.	3	2½	1½	1.	1	3	2	2½	illa född i M
13.	—	4.	3	2½	1½	1.	1	3	2	2½	och Maj.
14.	4½	4.	3	2½	1½	1.	1	3	2	2½	4:o Skulle hon
15.	4.	4.	3	2½	1½	1.	1	3½	2	2½	kat ännu i
16.	4.	4.	3	2½	1½	1.	1	3½	2	2½	öfver 30. kan
17.	4½	4.	3	2½	1½	1.	1	3½	2	2½	
18.	5.	4.	3	2½	1½	1.	1	3½	2	2½	
19.	5	3½	3	2½	1½	1.	1	3½	2½	2½	
20.	5	3½	3	2½	1½	1.	1	3½	2½	2½	
21.	5	3½	3	2½	1½	1.	1	3¾	2½	2½	
22	5	3½	3	2½	1½	1.	1	3¾	2½	2½	
23.	5	3½	3	2½	1½	1.	1	4.	2½	2½	
24.	5	3½	2½	2.	1½	1.	1¼	4.	2½	2½	
25.	5	3½	2½	2	1½	1.	1¼	4	2½	2.	
26.	5	3½	2½	2	1.	1.	1¼	4	2½	2	
27.	4½	3½	2½	2	1.	1.	1¼	4	2½	2	
28.	4½	3½	2½	2	1.	1.	1¼	4	2½	2	
29.	4½	3½	2½	—	1.	1.	1¼	4	2½	2	
30.	4½	3½	2½	—	1.	1.	1½	4.	2½	2	
31.	—	3½	2½	—	1.	—	1½	—	2½	2.	
Sma	80.	120½	80.	67½	48.	30.	33½	94.	81.	73½	717. Ka

Memorial till Kongl. Maj:ts Högtalliga Hushållning.

Ehuru Nationen så sammangom ernått sig ny Casse, att den dymmedst tillförene spanade nu nödvändighets varan utgifvand i de sagde Tullbetalarne, synnes dagligen emot denna förhållningen af de mest obefallande oeconomiska Skäl emedan skulle sig förändrage, så tillvida den förmenade nästan ibland gjorde och gör den obetydligaste vändan på många Hundrade riksdr, i synnerhet, som denne tillförene på åtskilliga allmänna Inrättningar, så ock uppstod, att den för ofta gjorde undantag till 40. 50. 60. Hundr; synes den misbrukning förekommas, att man allestädes börjar handla på dessa varor med samma och förmånligare villkor i stället för den förra utländska Tarifven.

Denne förmål i den ringaste måtto tjenar till nedan förra tillförene gjorde afgifvens förhöjande; emot ej man den förmenade

ach nu unn grandlagn Innat endat d
godkänna o Annmak Jan Ink i Dun
Eidn Nr 15 Jon Sidl, äw, ach nu crand
man, Jnnr Banco-Kammernmann Carl
vander iggiun Jatt at Kidrnda Ov
Caje, inimmit ach Jöndynuk nu allma
upmänkjangnk. Jönsöl mnd ontta K
ningsjatt Jafenn bleimit andaltn bäd
Jögnn ach ningarn Jud, ach dat mnd
Jranngäng, at äjerm Inn Jiwadn J
Jnnä bleimit Endnagnn, ach nädjatt
Jnat Jon Jöndonin, ach nt inbillandt
Jon allt Jjrud üklandsk Jamfandäm
nn Jälunda mnd üdig upmänkjangnt
mnd inländsk Jngt, Jullbandign J
Jäng ach Jmal Jjranat anok dat üb
Jka Cajjed.

Eä Kongk Majkat Jukkad Jukjällning Pall
bäden ach böjnljn ach glidt Jnä gärnn i
Bödjnn ach Kil allmännam inänkjällig
Jahandnam unkligä Jönnkap, Jnnstallnn
i Cajja inäkninning Kil Pällkaynkt
prüfning, ann dat idn inom Kangnlig

ach Kjnnandn Kil nt godt ändanmäl, at i
Pällkaynkt nannn nn Kingörndljn infonds
inärn Eidningan, an Jnangängnn ach Jön
dalnn ach Jönnnändnd Jönsöl, ach at äll
mänginkn Kilkla upmänkjangnt, at mnd nn
näskaffnnd jodrigljnc i Pallnd Jon nn Kjn
ärländsk inann, inidkagn nt allmännann Jnäk
ach inänk Kand nagnn jrodncdn, ach at mnd
äfidojattandn ach Inn Jalska Jkannann, Jjnn
afondändigk ablagnt Jon allt, Jnad Kil Jjnan
Jjangnt bäden i Kinn nifkilda ach allmänna
Kjällningnn kjnnan, nadnn dat Jwandond
Kil nn ännd Jon Jwangn näskjnt nadbanyann,
at gnann inJkränkning ach allt kandJändäm
ligk ach inangändnligk äjinnflod, bannda bäd
nagnn ach Jodnnlandnkt inälnäga.

Di Jnä Kallad Dunidns Eidningan ärn
lera inäl äjerm i inän kandbank, nnn nj Jnä
allmänk, at dn Kajjad i allm Jnä, dnn Cajja
Inidnt, Jwangjann yad ydnnligann Kil Pall
Kaynkt godkjinnandn Jönnjän, ann dat nj
inann unkligk ach nnd Pällkaynkt ynda äj
äjinnindäm mandn, at gnann nn nn i

Landskamrarne ätvald åtlyda af dessa Kongl
Förordningar, som med några ytterligare
anmärkningar om tillvägagångssättet, Landt-
märeförrättningarne i dessa mån komma
vordne förfarenhet af göras skall, sedan
allmännare åtgärder dessa åtgärdningar
äfven mane med tiden vorde att förenkla
och genom att allmännare bemödande
att samvetsfullhet, som lärer sig yttermera
förbättringar, af ändamålighet många Gån-
gers årlig besparing i den mindre
fällningen.

Hakare af öfverflöd och

Försäljerne till den allmänna missväxt som
år 1797. inträffade i Lappfjerds Socken, samt
hvad som gynnade det påföljande årets vikt
störd. ——

Lappfjerds Socken under våra Landshöfdinge dome
Söderut i Österbotten, ligger till större delen, utom Ga-
pellet störd, längs med hökanten, till en 4:a mils
sträcka — Landet är mycket läglandt, och synnerligen
nolikt: at tjelfva moderkyrkoby, till det högsta
för några hundrade år tillbaka, legat under vatten-
och följaktligen har i sednare tider åkermark
blifvit upbagen på gammal sjö botten. — Invå-
nanna minne är bekant: at sjö varit där åker-
nu står i sin härligaste växt — Men at komma
till mitt ändamål, så får jag anföra:

At utsädet om hösten 1796. förr ättades i sin van-
liga tid, omkring d. 20. Aug: med gammal, och i slutet af
samma månad med ny säd. — En vacker bradd, vätte-
nade snart om ett godt och spirikande utsäde; men
då vintren emot vanligheten dröjde, förvexte säd-
den, och våhren därpå voro åkrarne betäkte, af
ovanligt mycken, här så kallad förna, eller half
rutten bradd, hvilcken länge ifrån at draga, med
förde den skada: at sädes roten redan nog förpa
gad af en alt för lindrig vinter, då snart sagtinga
kälar kändes: jordenn, icke mer agde förmåga, at
med nya skott genom bryta denna halfruttnade bradd
som lik et täcke, följde åkerna — På de ställen, där
detta lämnades aldeles orördt, växte hvarken säd
eller gräs; där åter man var bemödad at bort-
resa den långa förra års bradden, kunde dock, o-
aktad all möjlig varsamhet icke undvikas, at
jämn en part myckenhet af den svaga roten med-
följde. — De sådey rötter som qvarblefvo, begyn-
te väl efter hand uppskjuta; men i de upprifna
ställe växte idel ogräs. —

Sådan var förhållningen på alt för många
ga råg åkrar — De åter som ej ledo häraf, utan
hvilkas bradd om våhren 1797. var kommelig
vacker, mäste likväl gemenligen med de

nyss

nyss beskrefne / hvilcka redan länge nådo alt
utsigt till någon afkastning / i flere weckors tid
da, en twinnade nordlig wind, sedan marcken
wan nog tidigt bar, och jorden äptina
igenom grunden lade, till dess nödwändigt
Ofta kalla frostnätter i slutet af Maij och b
Juni Månader, ätfärdade rågväxten, utan
någon särdeles skada, emedan den då
hemmit mätas; men frostnätterne som in
li månad, woro dess totala bane, på de för
benägne fälten. — Andre åkare äter, hwar
naturen mera gynnsam, och hvilcka tillfäl
sådt natt-kölden wäldsamhet, nödgades lika
ten mot d. 11te Augusti flera åkermannens h
medan kölden då war så stark, at den i m
minne, på denna tid af året, ei warit så sp
den deraf flytande förödelsen war så allmän,
som intet fälle i denna socken, undgick d
rasse känning deraf, dock: mer och mindre
efter åkarnes olika läge och ares. —
del af desse ödelagde åkerfält, afslog man
halmen med lja, och efter skedd torkning
de den i ladan till spisning för kreaturen.
del af dem åter som wille försöka tröska den
ej sin möda ersatt, emedan de af hela tjen
bekomme några kappar säd, hwilcken o
utseende af, förtorkad Embarr, och ma
den et mörkt, rödt till färgen, bittert till s
och säkert skadeligt för hälsan. ———

Utsigten till tillräcklig hägning för den fatt
delen af wåra socknes Mån, war således nog mörk
den mot hwarje dag tilltagande hungersnöden
de troligen länmade de bedröfligaste spår ef
där icke höga öfverheten, genom Dess wid
nådigste anstalt, på när ifrån skadade höstsäd
öfver tägnet underdåniga berättelse om tan
nöd, medelst krons förråds hjelpens ögonbl
spannemålens utlämnande, ej minder lin
hjelp, åtminstone, hade afhulpit elände det
Men då detta icke ännu tillfullo förmått
ska orsaket till födoms brist, så tingo de af
änna och landsfaderliga sorg åter af för
vad

wedermäle af nåd och kärlek. — Twänne afläggare
Krons magazinier öpnades, några fartygs laddnin
gar med sinn nemligen och fardigt bakadt bröd af
=kommo, hwarifrån öfningen, som ej en gång kun
de skaffa borgen, för det minsta lån, sedt hän
da så mycket, som efter förrättade och an
dre goda Mäns besigtning, som om behof giordes
Gode, Nådige Konung! hulpne nödens barn wäl
signa ännid Ditt namn, och minnet af Dina väl
gärningar, skall aldrig gå dem då, utan fortplan
tas på sednaste efterkommande. —

Härwid får jag efwen med djup wördnad o
tacksamhet känna säjan et medel till öfningens
wederhäfwande är den förut rasse hungersnöd: den af kon
ungen hushålds sällskapet i Åbo utgjorde besparingen
öfwer den- och tredje månaders beredning af säd, sund
och wälsmakelig föda. — Denna tanken till bring
te upplysning, emottagit mål icke i början med
så fullkomligt förtroende af den enskilde, som man
önskat — förfarenhet plägsed, at i bröd lösa tider i stäl
let för salt, betjena sig af bark, halm, ag mer ett
kunde ei så lätt häfwas — Men likwäl lärde man
åtskillnad sig, at enligt den utkomne beskrifningen
giord försöket med den mångfaldiga beredning till mjöl,
då man fick röna: at brödet deraf, kunde ätas med
smak. — Några klagade wäl öfwer grönska och bitt
het, i synnerhet wid det tillredande till wälling, men
detta torde legat i tillredningen. — Ofelbart måsten
sinnet rikas i denne saken till någon mångd. —

Så wäl det tillstundande missväxten året 1797.
war, så rik och signande war afkastningen det på
följande året, hwaraf wi i det närwarande njute frukt.
ten — Säden, kornet war godt och stridt; så at man wä
gar upptaga rågens wigt till 10, och kornets till 8 ag.
W. — Åringen steg allmänt nästa till 10 a 12 kornet.
Råg sädden om hösten 1797. stedde i sin wanliga tid,
omkring d. 20. Aug. mäst af gammal råg, hälst ingen
gärna wille försöka den nya, af kölden skadad; dock fun
nos här och där några, som nödgades göra det, hwilc
het efwen lyckades — Brodden kom förtrasseligen upp

Men vid slutet af September månad, begy
på Höstsäden, och i synnerhet på läg
re, och med gammal säd besådde åkerfält,
gen för vissna och utgå. — Man underrätte
och fann: at en liten Maska höll på at förde
föra roten. — Denna Fiende åstadkom red
ker, skada på flere lägländta, och ifrån syra
del fria åkrar, och hade säkerligen vållade
ret, om ej de i medlet af October Månad in
natt fröst, hindrat desz vidare förödelser. —
var för övrigt tämligen tång rig och vacker. — Vi
trens ankomst: början af December, sedan
först tillräckeligen till frysa, innan någon
lärkte marken, en omständighet, som m
bidrager till at öka landtmannens hopp
en lik skörd. — — Vintren var blid, våtm
vader och grymmande, ej mindre för rågvä
sven för den åker jordens dragande och reda
skulle emottaga väder utsädet. — Korn, hve
=ra, ärter, lin, hampa, jämte hvad tiden tröskas
=sen hörer: allt sädde tidigare, än efterst van
=rit. — Sedan korn sädden var för sig gån
skad väl flere veckors tid en ovanlig torrka
=, af man nödgades befara kornets vantrefn
=ligång; men 2ne dagars vedergvickande re
det åter nytto lif. — De som i brist af väd
nödgades upptaga med sädden närmare f
af Maj månad, redo däraf; emedan jord
der redan nämnde torrka, för corade sina
och kornet fat nade näring skapet för sin
De gjorde förfiligast, som läto utså de
ligga et dygn öfver i gödnings vatten, en
dighet, som, ehuru med mycket arbete förk
lek väl: alla afseenden medför nytta. —
önskeligaste sommare följde på en exact
och framskred under den behageligaste
derlek, samt lämnade alt hopp, om en
och välsignad skörd, som ock inträffade f
dagarne i Aug: Månad, så väl med rågen
med kornet.

Höbärgningen detta år, geck efven skic
samt för sig. — Afskaffningen på hard
"
äng

ängarne, var i anseende till bräst på vagn, ej
så ymnig, som på de lägländare. Dock för na
ej därföver fara alt för mycket för klagan. — Men mera
skadade mängen Vande sig sielf, genom för ti
dig slott. Den som där med dröjde något längre
fick rikare afkastning, emedan det ännu unga
gräset fick tid at skadga sig. —

Detta är hvad jag i korthet bordt gifva till
kanna, om dessa 2ne årens olika afkastningar.
Det kunde till efventyrs föreskalla någon besyn
nerligt: at man ifrån denne socken endast räk
nar 10. kornet för den högsta årningen; då likväl
ifrån många andra skäten, i Finland bekräftat
blifvit: at sädes afkastningen vissa år stigit till
14. a 16 kornet. — Men härvid måste jag an
märka: at denna socken först i sednare tider, be
gynt at vårdera landtbruket och anse det som sin
husnödtorft, i det skälle at fiskeri och skogs hygge
förut ägnat Vonden mesta tid. — Det är först
på dessa sednare åren, man hunnit med stor
skiftet så långt, at endast några byar äro återstå,
och man vet, huru trög och obenägen menisk an
vänligen är, at företaga något betydande arbe
te, där ägande rätten är osäker, och hon ej vet hu
rudan hon i framtiden kan få behålla sin upp
ödling. — Detta har varit et verksamt hinder
för landtbruket, ünhjelpande i denna socken,
så at man nindre än et decennium tillba
ka, med gränsor näsan allmänneligen
sig: åkren var skiftsel, ängen var näsd, och
skogen var röjd. —

Däremot får man nu med förnöjelse
röna, sedan landtmannen hunnit öfverty
ga den tid, at skorskiftet: åker och äng, skog
och ätmark för sig gätt, och han följeden tåm
mit; besittning af sin egen jord torpa: at åk
ren skötes på sitt tillbörliga sätt: forsen med nö
diga afloppe diken: de af ålder trökelige breda
renar, såsom in nehållande en skuddelig syra
bortta gad: åker skiften gödas väl, och gröna skö
rige

riga mått på – Gröfsel ämnen eller medelsgranrip, samt torfvorb och mörkackar in-
de i den efter kreaturen falne spillningen
ängarne afrödjas, och där situatio[n] fordrar
med diken, samt ängröjstar till åker; och
några är bärit säd, såsom de äter i linda,
va därpå en för närliggare hö afkastning
re exempel på odugelige anlagde mässor-
rande till kåttländer, hafve vi redan för
ögon, och hoppas man: att vår granne
Boem idogket och lönande arbete i dett
fall än mera upliksa P. säfsom i den
ändå nyleggrunare. — Skogen värde
mera ämnet än förut stod; vindfällen
tag; stormverks träd sko nas säsom en re
dens – Virket till spiror och läkter bäg
men med den inskränkning: at det stå
dane plätsen, där slike stormverk ämn
för tätt i hop växte, at de hindra hva
i en frodigare växt. — Et anseendig
tum björkved, föres årligen ifrån den
till Stockholm, som likväl hittills
fäld vid ångbrodningar. ——

Lappfjed d: 22 Nov: 1798 Rud: Jac: Ehrlan

Lomz Sinska Hufvudlag Fjellslagit tillsammans
under Enafors Fjellmarker, af hvilka, utvisa
Sju Underlag Hufvudlagen.

Borgå socken, förmedst sina två Kronoby, belägna nä
hemmarna gårdslagen, Lemsjoqvi, ock Grundfjerna Borgå
Enda till Lovisa 5½ mil, Hellsingfors 5½, ock Sawastebo
½ mil; men flere af dessa ännu i Skogen ät sinsemellan,
sinsemellan alla sorters fisk; Gifvelst i Februarii tider
lefvert tvinnen lämnande; at efter iden till Hufvudhoffet;
alla ordinarie dertill tillhörande; men af den Hemmansom
vanlig fisk lefvert Hallungen, ock ingen ordinarie jord, hem-
lagstaxan tvinnen annan jordbrukare, men sina
tagare tider sina afgälder.

Dessa jordbruk i Borgå gården, på de nämnde fjellen, om
lidna, ock Lemsjoqvi för Grundfinnen numera utrivdagen,
stan ingenom sträckt arbete, ock spannagång, samt dan-
stan sin tider åtnagare.

Förbolen på nämnde fjellen årsvallgång, som tillan
al Kronu Skog, anallenaste gräsda rätt till i sina flä-
a, ock dennaste sluta saddne ägodar, ock åtnar till annan
anvisad: men jordbruk alt befattas sig icke allenaste
mund, ehuru de sönja hus uppsigt af Kronofogden
fjällsäkerhet och dennas del. Deras ägodar strafvas ved-
nämnde, men ödemarken förnyttjanda; årligen af-
gång 8 Tunnor; ock på Sattra Kolna jord, åsarna Sot-
ning 12 Tunnor.

Hvardera af Hemmans Skogslag åsarna af Grundbon-
dar samt Enfalia Hulstan af jord, ock halt hemmansvis på
jordan; åsarna Contracterad årsvis Skatt årligen af-
dem, jemte af Tegelugn ock Sätes ägandarna af Lem-
och Sjösjöns Grundägare.

Hvarjemte allenaste Skogslag Limpfällningsrät-
tighet; dessutom årsvallen ock Kronomen är
al Kronu Skog, anallenaste ägande rätt till i sina flä-
ut tillgående fisken Lemsjön, som Grundbon Sjön,
jemte den Sjö, ock vinga sinnad, dessutom Krono tå
Staden Borgå emot Skattskyldighet, så att de innom Sockn-

ilda mann sonar til annan dagsetning, utan sonar
illa mund da gjørd ag hammarik ábonn sami
framvegis. Verðr dalan ag gjevin sold
stórum sonar sem annar hesgilding
da audr ann skuldig mað Ein, ag fylli spurnað
váðamál dagsett ag sali, ag finnum ag gjørðar
sami stefnuvátt, ag sonn ottum allum rétt
dildum ag glopnum.

Hinnigin hvar sigan skal dalan gjald
ning ag fyrsta, sum ann vill ganga ag arf
mann sami sonar sidum, skolu gjarnan jarð
forfaðar vátt, annvegis dag sá sidvenjan hal
gjan, ja ósinn hagsiðs dagum, gjald klaustr,
til fyllingin ag dagsetningar, en annar eigandi gjør
gjaldagjørn ávöxtum, skal mál, ag norð ostan
gjaldagjørn ávöxtum sonar sem hann búskapur ag jarð
annat ár, ef rétt dagsetningar framvegis
da sömu skuldbindingar, ag dagar í sama
ann ár sem jarð skal gjald ag fara.

Verði magnúsar ne ávöxtum sem sigandi sidvenja
ag gjörðum, gjald sonar altjóðlegum sigan skuld

Allvegna vil rétt í sonar sigtis ag
arf, ag hann sín innar sinnis, en skal gjald dal
vað, ag hirðsins, m:m: sem oblandað mað jarð skal
dagar sem jarðar ag dóm. Fimm menn lé minder
ag dyngja á jarð, skal sig skólandi gastur sonar
mað skuldbindingar at fara í skog ok mann
tal ag dyngja sinnis, sami lögð sama dag
ið mað sigandi dagsetningar á jarð skal
en sigandi sinnis dagsetningar á jarð skal

Aðan jarðarinnar sem sigandi dagsetningar
sigandi skal allar sonar sama rétt jarð
ið sidvenja í sama gjörð ag dóm; rétt skuld gjörðar mað
vist sama jörð, jarðagilla, jarð, jörð, sigandi
mað skuldbindingar skuldar, sami jarð jarð sam

fallsjó sama tíma skulandi dagsetningar, í skrift samar
tíðagjaldig jörð skiptir ag fara. Ein jarðar sem sig
andar sem jarðar jarðmarks, jarð, ag rétt dagsetningar
skuld jarð skal mað gjörð, ag varandi, jarðagildum, jarð,
ag jarð sem skuldagjald jarð, sem sig skuldbindingar
jarð, at gjörðu mað sama skal, skrift mað, allra manna gjörð
jarð jarð, sem mað sama skuldagjald, ag sjó skuld jarðar dag
sama skiptir, skal ein sama skuldagjald jarð sig
skuldbindingar, ag sjó skuldagjald jarð sig skuldbindingar
jarð, sem mað sama skuldagjald jarð sig skuldbindingar
skuldagjald jarð sig skuldbindingar

1 Loop, Jan Lugan Dör. Linnea Lustigtatspeda jungaz
ufirun Galand til 250. Gudun.

Drifta ax ayon agun junuzun pu Gaylandt
Guda, afirun Jan Ernatud Catrinz, anlugan
ug Jobannaz Jon, nun Jörövid pu Catu, Lodyab
Gotlidan Lata Catu Leugun, Jan du ida ur
liak, du du ida Jönnyd Dtiarnatu Lamugab, at
Jviar dun ifrun dat aftar Lunningan agar ugun
Jan- annat Lunda vötu Vorkvotun.

Dugaftun ayaupt Jinnit Olifevit fullivapt, Ja
Lavaz Jon an Tilsidt. Juli, Lvaz Jinna Lö Lugan
Jan aftan ug Slutan Vigson an Lugan aftan Jöddun
Lidun ax at Vaz Jinna Dugaftun nidJannan
du Lugan Jvugna Jöndt, Jan ugat Jövit Olifevit Slugu
nadunat, an du ax ug, Ju dut du ida ax attu Lug
ugat an du altid Olifevu Slugun i nadnat Lyg
anbyta Gaz Jinna Jinnitundigt Lugu i nadt. du
ugan Just Ktyab, Jvugan Jeabtivugtan; ug
ugan Tilhullab at Jlu Jönat ötun at Lunnun Lum, Ju
Jönnugu at votun ug Jöngyab, Jan ugat du Jzu ug Jyf
Laugunda ax ugat.

Ugjugan Dugaftun Lugan Lö" Ju ugandigt
ati Gadan Jalfdut Jan ax Lugat, ugan Liordugan Lindvo
Jattab Jönft i Ja Dallugan Jutor, at Jtia ax ugan ax ugan attar,
Vifvun Lugftigazan ug Dattun Jordugan Jön Jpanska Jan Jyf
Allugazan Jvugnati Bjugan ug Jirn Dugaftun Jugat
Lutu ati Jtiatugan Lugan; ugan Jaug Jun Jön ugan Lugat
ati ugan Lugan du Jvattun Jirnab ug Jöndt Jvugnati Ex ayon
Lugan Lugan ug Jöndt Jvugnati Ex ayon Lugan i Jandun, at du ugan du Lugan
du Jötor ug Jan Jvug ug Jöndt Jvugnati Ex Jugan Jön du Jöndt
Lugan Jvugnati Ex ayon Lugan i Jandun, at du ugan du Lugan
du Jötor ug Jan Jvug ug Jöndt Jvugnati Ex Jugan Jön du Jöndt
Loon Ex Jp. madun Jiux; ugan Jpanska Jun ugan
Jvugnab ug Jöndt, Jan ugat Jövo Jöndt du Jun Jug, ugan
Gundugan, Jiux ug Jugallugan Jun Jön ugan ugan
du Jöndt du Jöndt Jpugnat, a Jundun Jat ug Jvugan Jöndt
Jugan, Jatnab Jöndt Jaugtun du Jugan, Jugan
Jan a Jöndugan ugan Lundun Jön dun, at Jöndt Jyf Jön
ug Jöndt Jvugnat, du du ugan Jugan ugan ugan
ug Jöndt Jvugnat, du du ugan Jugan ugan ugan
ugan ugan ugan ugan ugan ugan ugan

[illegible] tages dur sudan Biörck finnes til [illegible]
Bastträd äro sälsgöte, dur af tages bar[illegible]
ifrån den inna saffra tiden slites, i sjön rötes, [illegible]
til not ahrysse tölnar, rep ah ankring [illegible]
Kinrok brunnes hur icke, men [illegible]
til sapkokning ahför apoteset.
Nötter finnes men ringa til salu, Enebär [illegible]
den fattiga til dryck, ahjag at blanda i [illegible]
[illegible], nägre at koka mos af, [illegible], [illegible], ah [illegible]
förtäre gemene man [illegible]:
Lacka af Biörck tager allmogen [illegible]
[illegible], men [illegible] [illegible] den.
Aska är ringa allmogen säljer, utan nyttjar
sina lärfts blekande, ahläders barkande.
Pärtwedt hygget är högst [illegible], det [illegible]
den [illegible] [illegible] [illegible], som i längd
blifwa ett godt timmer träd, ja en del. Furu
Af alla slags löftråd kan tages löf för [illegible]
borde [illegible] med toppning, men Bönderen hugger [illegible]
[illegible] hans löfwande [illegible]
Allmogen bygger sina bonings- ahäthus [illegible]
[illegible], ahprydeligare än i forna tider dur [illegible]
höga, wäl bilade, ahpå högre stenfot, tacker [illegible]
[illegible] ahtäckred, äfwen med halm: [illegible]
Igenom wäga byggnader, hull ahandre [illegible]
[illegible] allmogen mycket, mäst å det hemman dur [illegible]
[illegible] är, at gårds syssloren blifwa eftersatte, [illegible]
ordsaker fattigdom, hälst mänga bönder [illegible]
förmår aflöna ahkläda så dryglägda drängar
nu til den mäst bindande säker sig tienst, ahstör
sådane som med sina arbeten knapt förtienar [illegible]
Hos mig med ett hemman som brukas under [illegible]
af halft mantal, förrättas sommar arbetet ah
under M:M: af 47. dagswärckare i wecken, ah [illegible]
gar, äfwen under höstiden, stärden, ahträskning
innan Michalii förrättas 4. pigor dertil; ah [illegible]
28. timmors utsäde, ah 1700. Lörgars höland utan [illegible]
Stensbohle gård den 19. Januarii 1799.

Vent: fred: Roskin[illegible]

Promemoria

Sedan jag undersökt konsten till förfärdigandet af Damascherade Sabel klingor, har jag sökt förbättra de odugelige Ståhlsorter, hvilka hafva namn af Jernfågigt, Yrth och Sprögt, samt Röskjördt och Kallbräckt;

Det Jernfågiga, Påstår jag för att icke vara igenom brändt, nemf: att elden sin tids bränning icke ärnådt, ef: och icke vore tillräckelig belagd med Demastriker hvarmed Jernet brännes till Ståhl, detta är ett godt Jern;

Yrth och Sprögt Ståhl, blifver utaf hårdt jern, som nästan liknar Ståhl, innan det sättes uti Ståhlugnen och kallas således för förbrändt Ståhl, uträkningen på Ståhlugnens gång är endast på godt och mjuckt jern, men icke på hårdt och Sprögt,

Det Röskjöra Ståhlet, låter icke handtera sig i våra fina förädlingar, utan under smidningen blir fult med bräckor i alla kanter, men är mycket segt när det är kalt, sådant Ståhl blir utaf Röskjördt jern,

Det Kallbräckta, som kallas hos och för Tjern Ståhl, låter handtera sig under smidnengs sättet varmt, men då det är färdigt

Memorial.

Swar och en af Kongl. Finska Hushållnings-Sällskapets ledamöter lärer förmodligt hafva erfarit, at på sådet på Sacker denne sidan öfver all höfsk förfarit egentligt, och at denne nödtändighet vara näppeligen finnes. enderväldelserne i sin England gifva väl hopp om bättre tillgång: men sådane händelser kunna inträffa, at vi ej kunna hämta nytta deraf och brister för oss kan blifva långvarig.

Då Sällskapet för en kort tid sedan med välbehag anförd et förslag at af jordfrukter tillreda Caffe; så hoppas jag det Sällskapet med icke mindre eqmärksamhet torde åhöra et förslag, ehuru icke rigtt, at till någon del ersätta brister på Sacker, hvilket mindre torde kunna lembäras och hvilket åtminstone icke lärer kunna blifva enverkastad enahanda öde med Caffet, at nemligen af Regeringen blifva förbudet.

Caffet kostar dikel årligen Tjugu Tunnor Guld och det skall således blifva en lycka för nationen,

för det garnska väl och tåt ut, men invändigt och tjaw endast holter, då det handteras halt af Fraxel af, hvilket blifwer ulaf hallbrächt Jern. Alla sådane Stähl-Sorter, som nu merendels alldeles odugelige till Uggjens Smidderie, och på att någon dem kan kalla till godhet af en smedring; dock vill jag åtaga mig att, af hvarje Stähl få Prof under Besigtning att göra dem till god. Denna orenlighet, som finnes uti Stähl och Jern härrör ifrån förra Tillverkningen, ifrån Gar-Hyttan Masugnen. ifr. Masugnen till Stähg Jerns Smide alle dessa Verk arbeta på sine Interessen, hvilket klart, att de Vallonska Smeder tidrogs i det mera af brunningar på Stähgjernet än i dessa icke allenast det, utan att hvarje Arbets Mästare betalas, för hvad honom till belöning för hvarje utlaw och öfverviktet å Bagge Uti Mästare Årets slut-Räkningar; Per Dan så bedes att, då jag vid åtaga mig vid mina Swägningar, söka för bättring i denne Morall, så den hjenligaste vid de grösre inrättade varan i tid förekomma sådane skador; Jag nämner icke utan orsak, då jag haft den förmån de grösre Inrättningar redan i min Barndom förfors; ibland detta får jag afwen anmoda att förfoka, att upphjelpa skjutte Gevär tre Drift an den för haft jemte stidens ut- ei inan den är utskjuten

Leinhold Berg

om någon del af denna afgift kan befrian
hos Sällskapet har redan för detta fråga
väckt om uppmuntringar för Biskötsel: m
är ännu icke något tillgjordt. Då nu Konung
merket är den ämne, hvarmed Bistan på bäst
behöglig del kan ersättas; så vågar jag på nå
måla ofvannämnde fråga till en mera grundel
läggning. Till vår Stad hafva i denne vän
paster Konung ifrån Ryssland inkommit ach
derpå ingen tillgång. Detta beviljar, at dett
ne redan börjar smaka. Det beviljar, at va
mera sönat åberopade delicatesse redan börj
för Bikydalens skaupeln, som nu är satt p
skälpunder, och Konungen bör smaka ännu
då vi af egne krafter för bättre pris kunn
sten den goda den fina Jungfru Honung

För ett upplyst Sällskap behöfver jag ick
nyttan af Biskötseln. Jag vill endast nä
ord nämna, at min egen och flere Medbr
fördom emot framgången af denne skötsel
är andanrögd. Vi kunna och bör taga för
gjord sak, at Bisamhällen utan åtskillnad
delas mera kunna underhållas lika så v
ofo, som i Ryska och Finska orterne. At v
kalla Winter gör dem ingen skada, bevi
den sist öfverståndna. Jöga Läret ach flere
någon kalla här å orten vant starkare ach
långvarig. Icke desto mindre hafva här
Bisamhällen ute i sina kupter öfverlefvat

lif och sin befrad ach jag har i Maji månads början
påträffat förändrade Bi och deröfver att hvar minut på
flere timars tid hemförd till sin kupa dygga kadrin
gar af svarbetare. Icke heller fakna de hos oss om
men för deras arbete. Våra Äppel, Päron och Wed
buskar, Rasel, Ahl, Lön och andra Träslag gifva
dem öfver flödigt bete om våren; hvilka väpleringen
med många skiftiga andra blomster gifva dem tomar
föda allt ifrån början deras bord för höstan. At
deras skötsel är lonsam och lefvärdig, är öfven ett
föreen: Man lämnar dem endast sin frihet atten kon
stiga tillställningar, skydar dem för fiender och de
flesta förja för sig själfve. Det oss återstår ej annat
för at af egna Bi kunna förskaffa oss tillräckelig
Honung, än at så nödiga Bisamhällen tillhandsporte
rade, och detta är en sak, som öfverskiger enskildes
förmåga och tillhörer et Sällskap, som företager sig
sig at befordra nyttiga näringar i landet.

Jag vågar på en sådan grund underställa Sällskap
pets pröfning, om icke på Dess bekostnad ett hund
rade eller åtminstone femtio Bikupor i nästa höst
kunde införskaffas från Lifländska eller
svenska orterne samt dem upp på Klämma till dem
af Sällskapet tillanmoden eller andre, hvilka önska
sig at dem underhålla och vårda emot det, at förste
kärn, som hvar kupa gifver, tillhörer Sällskapet,
som dem sålunda förskaffar och deraf gör sig för kost
naden betalt. Den gamla kupan torde så tillfalla
den, som dem sålunda till vård emottager. Detta har

den omkomma förrän den gifvit någon
bör han för densama betalning erlägga
d:o 1. Junii 1749 —

A. J. Winter

305

Om

Andledningen och Sättet

att

Rensa och fördiupa Skiepps Hamnars utlopp.

Uti Botten Viken, gifves Strömmiga hamnar i Elfvs grenar, ute vid hafvs bandet beelägna, hvilkas inlopp upgrundas där tidigare än på andra ställen i spak vatten...

Värkeliga ordsaken där till finnes vara den, at Sio-valkningen å ena och Strömmen å den andra sidan medföra emot hvar andra, myckenheter af alla handa råsk och jord-arter, hvilka de, vid hamnars inlopp i stilla stående vatten nedlåta. Kit hör äfven den almänna vatten minskningen eller jords tilväxt, hvilka gemensamt åstadkomma den tidiga uptandningen. Och så upgrundas hamnar, fylles vikar, ökes, stränder och Skär.

Utaf gamla märken, omkring Botten viken, emellan 64 och 66 graders Nordlig bredd, finnes vattnet, då den stådt i medel stånd, nedfallit på 100 år, 30 decimal tum, och vid Nord Cap än då mera...

Af det samma vid Elfvars utlopp. År 1724 i November månad, då Uleåborgs Skiepps hamn, Toppila Sund, af-

hög Elfvs flod och starck is gång, blef först, af en obetyd
led öppnad, och var igenom häftig ström, is och Botten
långa vintteren igenom skurit och tildanat, för det den
diup prägtig och rymlig Skepps hamn: som i Sverige näpp
har sin like; men onekeligen af missvård har des inlopp i
tiden til närvarande tid, innom 75 års förlopp, blifvit f
fot till 6½ fot upgrundad: och hvad som än mera är, h
leds directionen under den korta tiden, blifvit två gång
rad ifrån des första ursprung SVLV, till NV, och derifrån

De orsaker hvilka dertill mäst bidragit, utom
ut omnämde, har vist varit, dentill förmån förmenta
utspridningen, som om vohren flere år å rad blifvit
och anstätt på is, öfver Rännilen; men befunnen va
delig: men i synnerhet, Lax, Strand, och Suoius Pato vi
bestå af gran pålar, tätta qvistiga biörkar, och gran
och vinter väga märken, bestående af mindre tallars
granars oqvistade skator; utsatta i kors och längs efter E
Insioar, och Fräsk, samt öfver hafvs vikar, Större och
Fiällar; hvilka qvarlämna på stället, blifva af v
floden och Strömmen samt af sommar vindarna ifr
särskilda håll, till någon del uti Elfvs grenars my

införda, nedsänkta, och af jord arter öfver beddade. Altså
hafva de där anlagdt första grunden för de här omrörda
Skepps leds förändringar, bankar och sand Refvlar.

Än om höstlen, då den och vinteren varit tidiga och
ostadigt kalla: Den längs efter Elfven på vattnet, nedflytan
de is sorian, och den mera märkvärdiga under vatten till
växande brunaktiga Sega Botten Sorian, som är infyld af
jord arter, grof sand och små stenar; hafva upfyldt Elfven,
denna grens utloppet vid hafvs bandet, fyldt sielfva ham=
nen, höjdt isen och der vid fast frusna stora stenar,
till och med stoppat brusande Forssen, at strömmen flodat
öfver land och holmar; tagit vägen efter stads stranden,
lagt där varande siöbodor til en dryg del af deras högd un=
der is och vatten. När så föregåt och vohr floden efter
följt, hafva påfölderna blifvit många och betydeligen
känbara; derom Skepps hamns fördet närvarande sva=
ga tilstånd, och Slots=holms samt Ramparts murars
Ruddera och ruina, såsom och forssars närmande till stran
den m:m: å daga lägga.... Derföre, at framdeles före
komma sådant, och at före byga för Skepps hamns nu
nära förestående totala öde: altså föreslås af Mechanicen

utom head sednare laga författningar enskilde
denna Elfvs sielsvaldiga husholningen i omrörde
ga: för andra Elfvar innom länet, gifves inga,
och endel Lax Pator, som äro slagna twärs öfver
stå öfver vinteren nästan i fulla rustningar, till
vohr floden förstört och församlat dem vid deras
af uplandningen till 3½ fot skiedt; i andledning har
fves rum, at afvika ifrån ämnet, det är, korteligen
at Elfvs mynningars upgrundningar äro sanna ordsaker,
Lax och små fiske fångsten, uti dessa elfvar nu mera
ruadliga, som i fordna tider, då där varit diupare vat
före upmuntrande före ställningar, om Elfvars re
och fördiupningar, torde af Kog— Respective her
medborgare vara af nöden at utgifvas. Igen till ämn

Första Qvays byggnad af sten, såsom till har
förmån den förnämsta och mast betydande delen,
den, alla muddrings anstalter till hvad sort och bru
uptänkta, gå förgäfves; och såsom tillika den var
fram för trä; at i en öppen redd stå orubbad
storm vågors, och is sörians force; bör, på sid
Skiepps leds reviret anläggas, hvilken derifrån frå

Sid=valkningen: utföres den äfven på andra eller land
sidan af samma Skiepps led, så erhålles och bibehålles
diupet både med mindre kostnad och arbete, förmedelst,
at för strömmen ~~at för strömmen~~ förskaffa en hastigare
re och diupare igenom gång, som fast ställer den bekanta
Regell, at trängselen förordsakar hastigheten, hvilken
hastighet, gifver ei tid för iord partiklarna at fästa
sig på botten; men blifva genast ut på diupet förda.

För det andra, anlägges ytterst ut af hamns ulloppet,
där strömmen än continuerar, en Resistance=plan, med
façade sidan ställd bräss emot strömmens anfall, derom
man redan förut uti ingifna Uleåborgs stads hamns Charte
beskrifvning omnämdt. Principen fördes anlägande, grundar
sig på den kända regelen, at sådan som anfals winkelen är,
sådan är och stutsnings winkelen, som genast bart kastar jord
partiklarna af sides ifrån fahr vattnet, och det med en
förwärfvad hastigare fart ifrån Recistance Planen.
Sedan före nämde bygnader äro färdigt byggda, och sedan
svallgångs uppas ningen uti Canalen upphördt, men icke förut då först, kan
Mudder Machiner med skofvlar göra tienst.

Som hög svall och strid ström förstöra, samt äro nega=

tiva för mudder Machiners bruk, inrättade med hu
skofvlar, så gifves nu här andra ~~andra~~ sorter mach
deras ställe, dem jag påfunnit, och hvaremot, Sv
Strömen äro affermativa och tienst giörande.

Desseiner

At bruka förut, undertiden, och äfven sedan
byggnader äro i stånd satta.

Fig 1 En uprätt stående Mudder Kratta, på sand eller
grund. Den lastas och nedsänkes på Revirets bo
komer den där af till lämpade kraften at Öfverg
men i korrs fram och åter, drifver grund vallen
sig, sosom Svenskt in och slapper den å ömse s
Revirets upgående bank, eller emot Qvais väggen; d
jord samlingen med ballast skopor kan uptagas
an vista ställen upkastas. Förmånligaste an
för detta giöromål blifver, då låga vatten ulfalls
och vohr inträffa. Kraften, som sålunda förmål
ger krattan fram och åter til bakas; inrättas om som
för ankar liggande Pråmar eller Stora båtar, men om
på is ställd.

En Slinger Mudder Kratta, giörs efter Chaternarie linien, som
är ställd til en måttelig krängning: den lastas och nedsän-
kes, som den föregående Krattan, på en lika beskaffad botten.
Kraften för denna är äfven den samma, men ställd
up och nedföre af strömens gång: Under det som kraften
drager honom med eller emot strömen, får den af vågornas
höga gågn, emot strömmen, och af strömens där emot gående
gång, en slingrande åt bord; ju starkare de möta hvarand
ra, ju kraftigare blifver krattans efect, (starka stormar und-
antagna) men är det lungt, at dessa krafters force, icke
förmå åstadkomma den naturliga Rulningen, så gifves
ertill flera artificiela sätt, at åter gifva den förlorade
igen, på det arbetet ei måtte afstadna, men får sin
jäma framgång.
för at vinna både i tid och i kostnad, så föreslår pru-
tiken, at ei mindre för muddring, utan äfven väl för hela
byggnaden i sin stora vidd, skall vinteren (där sådant skie kan)
äfven bli under arbets tiden inberäknat, på det at åtminstone
i borian, mindre lastade fartyg snarare få ut och ingå
uti en säker hamn.

Exterieur Modellerna äro färdiga, ulaf Zwil-

kas Constructioner nyttan och mörlighe[illegible]
bättre förstås än beskrifwas.

Uleåborg d. 15 Januari 799 Henr. Wackl[illegible]

a Wind=Selet, hwarmed last lådan uplyftas
och nedfälles.
c Last=Lådan.

Fig 1.

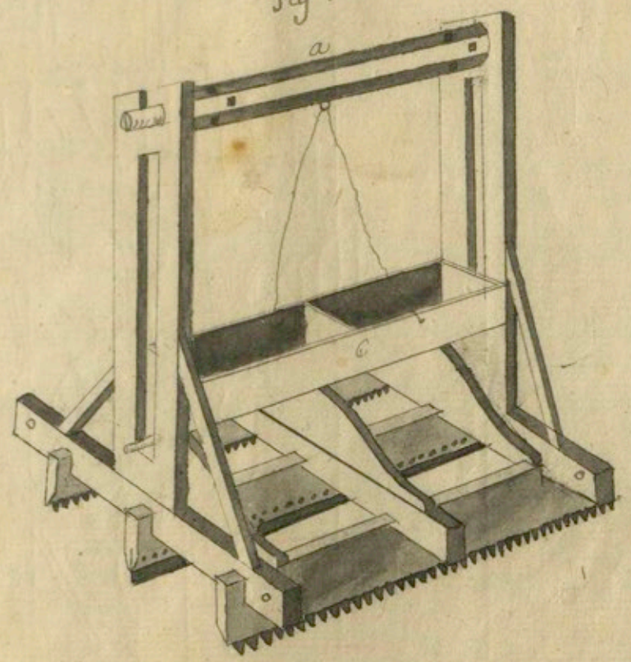

Et Sätt at lätt och hastigt höija och Säncka Vatten Hiul.

Och först, at til Större högd, såsom omkring 3 alr, höija och Säncka underfalls hiul.

H. Vattenhiulet, H, som man vil höija eller Säncka; i anseende til

Fig 2

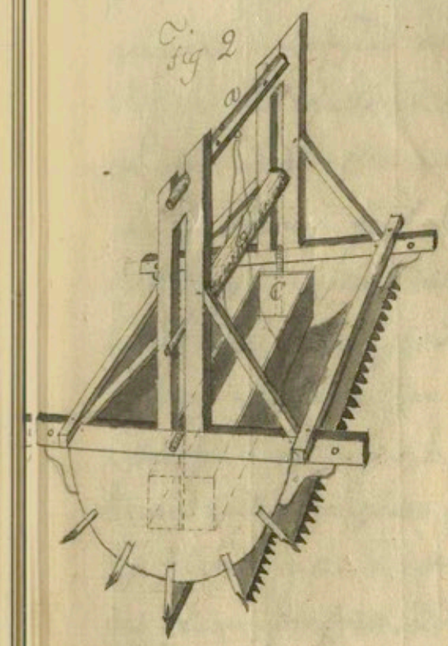

a. Wind=Spelet, att nedfälla och uplyfta Last Lådan.
b Stäcken, som på vågen stiger och faller, samt förordsakar slingringen.
c Last=Lådan ställd rörlig på vinkel naflar, at befodra krängningen.

kas Constructioner nyttan och möjlighet
bättre förstås än beskrifwas.

Uleåborg d. 15 Januari 799 Henr. Wacklin

Et Sätt at lätt och hastigt höija och Säncka Vatten Hiul.

Och först, at til Större högd, såsom omkring 3 alr, höija och Säncka underfalls hiul.

H. Vattenhiulet, H, som man vil höija eller Säncka; i anseende til et genom Flod, tårka eller dämning, i högd mycket förändrat under vatten, hänger med sina hiulstocks axlar, a, a, uti Vågen, V, bestående af 2ne armar. N:1. som leda sig omkring de lika stora rullarne, R, R, fastsatte vid ena ändan uti Väggen, M, och vid den andra, stöttade af stolparne. S.S. N.1. o För at hålla Vågens armar parallela sins emellan, tjänar sammanbindning bielken, B, uti armarne intappad och fastlärd såsom å Plan och Profilen ses. Vid nämde Rullar, R.R, äro armarne först på undre sidorne något utrundade efter rullarne med krokar, K, K, äfven passade efter de samma, fast-skrufvade vid armarne, såsom å N:2. tydeligen ses. Spelrummet emellan rullarne och Vågen uti rörelse cirkeln tages så knapt som bålning mån medgifwer. Til vågens vinckel rörelse kring nämde rullar eller cylindrar, är vid hwarje armens ända fastad hiulring Bågan, L, hwars centrum är det samma som Cylinderns. Denna hiul-båga hålles fast och i ordning genom stödbanden, F, F, och fast slåarne. n.n. Desse hiul-bågar kuggas på vanligt vis och drifves genom drefven, D.D, på axeln, C, som förer handhiulet, X, — Detta stellage kan vidare så lastas, at vattenhiulet icke får mer än behöflig öfwer vigt, och således med ringa kraft applicerad til hiulet, X, höijas och Sänckas o Nämde vattenhiuls, i hwad ställning som hälst, förening med det rörliga wärket, som skal byggas, skei genom följande invention o

Den ena af nämde Rullar, eller Cylindrar är i hålig och der i genom går en hiul-axel, A, som förer Trättan, T, och gripes uti Hiernhulet, G, —

sittande på Vattenhjul axeln, J, ♁ Ak Langeringen emo
Skiernhjul och Trälla altid bibehrer lika vid vattenhjul
möjeliga positioner följes häraf af sig sig
Icke så sällan träffas vattenfall, hvarest Damm-b
anken icke får gjöras, eller Stråvare kan värkställas;
dane tillfällen kan detta slags bara vattenhjul nytt
Tillops Ränna; endast genom dess nedsänkning til
diups i forsen, samt Värket thennas genom en con
sagligt värkställd rörelse ♁
För omkring 14 år sedan kom jag i tillfälle, vid en
Byggnad af en Muddermachin, at påfinna denn
Som åsyftar då i modell visade/fullgiltig ♁

Vidare ett Sätt at höja och sänka Öfverfall

Hvarest vatten tillgången är mindre, men fallet
at, til winnande af största effecten af vattendriften
kunna nyttiga ett litet öfverfalls Hjul; så fram
der-vattnet någon betydeligare del af året hög
allmänaste vattenhorizonten, der måtte det f
ska nyttigt, om man begwämt kunde wid hjul
vattenhjulet ♁ Til den ändan har jag upptäckt följan
N:3. Omkring 6 alⁿ från hjulets öfversta punct, gi

R . . . Ränna, R, omkring en axel wid ändan ar botten af den
S . . . ränman. S. Såsom ritningen wisar ar närmare sålund
Under botten wid ändan af rörliga ränman R, så myc
re än ränman, S, at hon går in uti densamma, fåfäl
C . . inner än half cylinder, C, hwilken med Ränman inf

fasta ränman, S, och kommer at ligga på dess botten med å
ända sidor tilpassade och wid fasta ränmans botten spikade trä
ribbor, så at nämde Cylinder kommer at ligga liksom uti
en cylindrisk ränna ♁ Widare fästes axeln, C, wid fasta ränman
botten genom jern byglarne, b, och kilarne, k, hwar i genom sådedes
behöflig tätbet och led-gång winnes wid botten och ändan af fasta
ränman. At widare få behöfligt tätt emellan den inre och
yttre ränmans verticala sidor, är så lätt, at någon beskrifning
der om fälles för öfverflödig. När nu vattenhjulet wid
behof och genom vanlig tillställning wid underfalls vattenhjul,
nämligen genom skrufwar skal höjas, så höj Dambordet, (belä-
git ungefärligen wid D) igen och rörliga ränmans S, R, fram-
åt ända lyftes så högt, som omständigheterna fordra, samt
lätt låter sig göra på sätt, hwartil byggnaden är rummet-
bäst föranleder och medgifwer ♁ Denna Ränna är wälle
hjul i sitt högsta, wisas med punkterade linier ♁
Detta Sätt at höja öfverfallshjul är wid Vasa Stadsgrav
för omkring 2ne år sedan förtökt, med så mycket större
förmån, som Tillops ränman är nu emot förr, lagd omkring
1/4 dels djupare; hwar i genom öfwerliggande två trånga wid-
infallande tårka trumma aftappas til samma djup, at
gwarnen någon tid med detta aftappade vattnet drifwa.
Detta anföres, för at wisa en mångfaldigare tillämpning
af denna invention ♁

Beskrifning.

på Et portativt Afvägnings Instr

Bruket af Ekströmska afvägnings Instrum
ehuru fullkomligt det än är, kan icke blifva
som behöfven oftast fodra, och det, för Instrumen
het, för bristande allmännare kännedom af dess
sättning, justering och hanterande; hvartil kom
för oeconomen på marken, för den i Byggnad stadde, för
recognosceuren af handt höjden och vattendragen, icke
sin apparat vigt och altid medföras. Alt derför ha
flere år sedan inventerat följande Afvägning Instrumen
kallas, Afvägnings Klocka, så simpel, at den nästan alle
för ringa pris göras och vigt i handen eller fickan til bru
På den accuratesse som det Ekströmska Instrumentet g
denna klocka icke göra prætention, men betydligt kan
bedraga, ty afvägningens ricktighet kan under sielfv
controlleras. Beskrifningen är som följer.

Afvägnings Klockan svarfvas helst af fullkomligt
Biörk, såsom Ritningen i projections plan och profil N
B. naturlig storlek visar. För Blyfyllningen, B, utsv
å profilen visas, vederbörligt rum, och efter Blyet ins
der går Klockan förnyad och accuratiste svarfning.
K. ... Hvad krantsen, K, angår, observeras at inre cirkeln
at falla en liten mån högre upp än den yttre, såsom
ab, ab, ... rade linierna ab, ab, visas, eller at krantsen til sin hel
aa. icke infaller fullkomligt uti sickt linien, a, a, .

uphängning har jag betjänt mig af följande tillställning; som
dock af en Instrumentmakare torde kunna göras fullkomligare.
Uti midden af klockans hals, inskrufvas stålpen eller pieces, s, af
jern, visad på båda sidorna No 2 och 3. Genom denna stålpes
hufvud går vidare en liten stål skruf, t, hvars härdade spetz kom=
mer at stå uti et grundt hål på den genom stolpens verticala (horizontala) öpning
gående bygel, d. Denna bygels construction finnes tydligt vid
jemförandet af No 2 och 3. Från Bygelns öfre ända går en kort
och fin jern kedia, som med en lekare slutas sig uti en jern ring.
Til klockans bättre bestånd, kan den öfverstrykas med lackfernissa.
Bruket af denna afvägning klocka är följande.
Då man ungifär vil se huru högt man står emot något Object,
hålles Instrumentet genom ringen i handen, såsom ritningen visar,
och syftas efter krantzens undre kant, eller efter sickt linier, a, a,
men när accurat afvägning skall göras, så uphänges klockan
på någon käpp, pinne eller spik inslagen uti något för hand va=
rande fast ställe; klockan stannas genom et lätt handlag från
dallring: På vederbörligt afstånd låter man efter vanligheten
en person föra til en nedslagen stör, eller något som är fast på
stället som skal afvägas, et hvit märke, som fästes eller hålles fast då det
med syfte linien inträffar. Vil man vara nog säker, så vän=
des klockan omkring jemt et halft slag och försökes om samma mär=
ke infaller i syfte linien; i hvilken händelse afvägningens ricktig=
het är bekräftad. I annat fall måste Instrumentet genom nämde
lilla stål skrufs, t, så inricktas, at syft-linien blifver i klockans
alla ställningar den samma. Klockans första justering kan ske
genom handläggning på instöpte Bly-krantsen, på stålpen, s, och
skrufven, t. När instrumentet en gång är rätt justerat, så bör
det utan våldsam medfart icke jerna komma i olag. —

Under flere års nyttande af denna afvägning klocka
jag funnit, at den icke väl kan brukas när det mer
hvadan kan rådas, at hafva til hands en ytter eller
nings klocka af jern-bläck, som kunde hängas öfver
Så fästad vid jern kedian, at denna betäckning klockan
kant kommer endast en liten mån högre än afvägning kl
Denne ytter-klocka kan lätteligen fasthålla och således
klockan komma at hänga i lugn. At förse afvägning
krants med Dioptrar såsom på Marckscheder instrumen
försökt men casserat.

Vasa den 15. Septr 1799. Dav. Wielén

[illegible] 2 Dec. 1799.
[illegible] 2 Jan. 1800.

Memorial

Bredningsutskuttet har til ge-
nomsende ett grannskning förehaft
til utskuttets utgjord d. 1 sistförl.
[illegible] remitterade 2ne afhandlingar
[illegible] Kalwinkning ett Cal-
[illegible], den förre af Kalkförmaltn-
[illegible] Jacobstad Herr Carl Fredr. Teng-
[illegible], och den senare af Chemiä
[illegible] Herr Mag. Joh. Gadolin.
Om den förre af dessa skrifter
[illegible] ärtig och omständelig un-
[illegible] om att nytt [illegible]
[illegible] widtagande och fortgång
[illegible] Kring Jacobstad, och
[illegible] i sin mån bidrar til
[illegible] kännedom af [illegible]
[illegible] af dess hushållnings sätt,
[illegible] tillika tydel. uppgifver hur
[illegible] hwad sätt ~~[illegible]~~ Rottenska
den ortens callmage 4 til-
[illegible] ett calciveras, har ut-
skuttet funnit denna Cal-
[illegible] förtjena at rum i
[illegible] utgifwande hand-
[illegible]; sedan likwäl dessför-
[illegible] nogen deruti förekom-
[illegible] strängare uttryck
[illegible] Forfattningarna blif-
[illegible] mildrade, och den senare
[illegible] af berättelsen om Rott-
[illegible] tilwärkningen i smutt,
[illegible] förkortad och sammen-
[illegible]
Med än större nöje och ode-
[illegible] bifall har utskuttet genom-
[illegible] Herr Prof. Gadolins wackra
[illegible] afhandling,
som tillika bygger på Frere-
[illegible] grunder, och vil på an-
[illegible] ett gifwa Rottenska til-
[illegible] i stort bruk mer
[illegible] och ymnigare af-
[illegible]

4 för det nämnde

[illegible] 1800
[illegible] 415. 86. 92.

Memorial.

Redan 1796 skaffade jag mig Hr Doctor
Hoffberg's anvisning til Fäxtrikets kän-
nedom, nyttomen: samma åhr fanade jag
litet renmossa: men den var bädekort,
jordblandad och besnärlig at räcka.
Så mistor måse fan jag mycken
[illegible] lång mossa liknande renmossa
[illegible] tog jag samma åhr [illegible]
[illegible] förkade och gnuggade den
sänder til groft [illegible], gaf det
sedan til [illegible] åt hänsen, åfan
til stöd på boskapens sörpa,
ovanan gjorde den först mat blid-
dande: men sedan åts den gärna,
ja boskapen åt sjelfva mossan,
[illegible] at nogon sjukdom eller
[illegible] förspacts.
1797. samlade jag et hela lag nyt-
tiade dåt hela vintren som för,
1798 var denna mossa nog kort,

[illegible] Andeliga [illegible] fälen [illegible]
[illegible] vetenskap [illegible] hälla felen [illegible]
[illegible] jag varit en liten [illegible] hänsen, [illegible] jag [illegible]
[illegible] med jagt och fiske [illegible]
[illegible] som [illegible] bör jag [illegible]
[illegible] alla de fel som [illegible]
[illegible] til vår [illegible] efterkommandes [illegible]
[illegible] om desse få välmenta rader kunde [illegible]
[illegible] vanan och efterkommandes [illegible]
[illegible] Allmenhet.

1mo om Ällgar

Många lefva vist än, som mins [illegible] Ällgars fans
[illegible] mångt vet [illegible] at de nu på 20. åhr [illegible]
[illegible] sagt aldelar [illegible] 1780, då de
[illegible] blefvo [illegible] mäddade, som den
[illegible] nogra [illegible] de [illegible]
[illegible] mon nu då desse [illegible] börjat [illegible] dräpes
[illegible] nyttiga högdiur [illegible] Atdrig har jag hört
[illegible] blifvit [illegible] och [illegible] männa
[illegible] samma lag som i Sverige: den samma
[illegible] fäller

[illegible] Högt-
[illegible] skopen
[illegible] mmendeuren
[illegible] adolen, at
[illegible] hade jag väl
[illegible] Wördsamste
[illegible] eraf efter
[illegible] Sällskaps
[illegible] så hog Ålder
[illegible] Hrifvds
[illegible] min Skyldig
[illegible] än intet och
[illegible] bör bortdö
[illegible] än Werlds
[illegible] uplifvad

Wilhelmsdahl den 21 Februarij

F. Lillienberg

Då denna ansökning kan komma Kongl. Majt. till handa, torde Kongl. Majt. i nåder täckas förunna Kyrkoherden Lillienberg det begärda tillstånd att uppbära Skjuldesjöt under den tid han är Kyrkoherde i Wilhelmsdahl, emedan det är honom angenämt att få vara i närheten af sina Föräldrar och Anförvandter, som bo i Carlstad, och som han ofta har tillfälle att besöka, utan att för den skull behöfva lemna sin Församling, hvilken han med nit och redlighet förestår.

Carlstad d. 1 Martii 1808.

Memorial

Det kongl. förslag, som Thorsåkningen i Skjuldesjön har undergått, har jag ej underlåtit att i alla delar noga pröfva, och som jag ej kan finna annat än att det är till Kronans och Allmogens bästa, att Skjuldesjön blir uppodlad, så har jag ej heller kunnat underlåta att med det snaraste anmäla mitt omdöme i ämnet, på det att, om Kongl. Majt. skulle finna för gott att låta företaget fortgå, de nödiga anstalter måtte kunna vidtagas för att det måtte kunna fullbordas under innevarande sommar.

Allgot

Skjuldesjön är en sjö, som ligger i Ullerakers socken af Upsala län och Upsala Kronofogderi, och är belägen emellan Upsala och Enköpings städer, på den sträcka af landsvägen, som är 2 mil lång. Den är 1 mil lång och ½ mil bred, och har sitt utlopp i Fyrisån, som flyter genom Upsala stad. Sjön är ganska grund, och dess botten består af lera och dy, hvarigenom den är mycket olämplig till fiske. Den har ock till största delen blifvit igenväxt med vass och starr, så att den numera är mera lik en myr än en sjö. Den har ock blifvit mycket förminskad genom de stränder, som blifvit uppodlade, och som ligga i dess närhet. Den är ock så grund, att den på de flesta ställen kan vadas, och på de djupaste ställen är den ej djupare än att en man med pikstång kan sticka till botten. Den har ingen annan tillgång af vatten än den, som kommer från de omkringliggande åkrarna, och som rinner till den genom några diken, hvilka äro så grunda, att de knappt kunna kallas annat än fåror. Sjön har ingen tillgång af fisk, och det är ej att förmoda, att den någonsin skall kunna blifva fiskrik, emedan den är för grund för att kunna hysa fisk, och det är ej heller att förmoda, att fisk kommer att vandra till den från andra vatten, emedan den är för långt ifrån dem och har ingen förbindelse med dem. Sjön är ej heller lämplig till fiskevatten för Upsala stad, emedan den är för långt ifrån staden, och emedan det är för mycket kostnad förenadt med att hämta fisk därifrån. Sjön är ej heller lämplig till fiskevatten för Upsala stad, emedan den är för långt ifrån staden, och emedan det är för mycket kostnad förenadt med att hämta fisk därifrån.

Skjuldesjön är en sjö, som ligger i Ullerakers socken af Upsala län och Upsala Kronofogderi, och är belägen emellan Upsala och Enköpings städer, på den sträcka af landsvägen, som är 2 mil lång. Den är 1 mil lång och ½ mil bred, och har sitt utlopp i Fyrisån, som flyter genom Upsala stad. Sjön är ganska grund, och dess botten består af lera och dy, hvarigenom den är mycket olämplig till fiske. Den har ock till största delen blifvit igenväxt med vass och starr, så att den numera är mera lik en myr än en sjö. Den har ock blifvit mycket förminskad genom de stränder, som blifvit uppodlade, och som ligga i dess närhet. Den är ock så grund, att den på de flesta ställen kan vadas, och på de djupaste ställen är den ej djupare än att en man med pikstång kan sticka till botten. Den har ingen annan tillgång af vatten än den, som kommer från de omkringliggande åkrarna, och som rinner till den genom några diken, hvilka äro så grunda, att de knappt kunna kallas annat än fåror. Sjön har ingen tillgång af fisk, och det är ej att förmoda, att den någonsin skall kunna blifva fiskrik, emedan den är för grund för att kunna hysa fisk, och det är ej heller att förmoda, att fisk kommer att vandra till den från andra vatten, emedan den är för långt ifrån dem och har ingen förbindelse med dem. Sjön är ej heller lämplig till fiskevatten för Upsala stad, emedan den är för långt ifrån staden, och emedan det är för mycket kostnad förenadt med att hämta fisk därifrån.

89.

Hvorgiör och fiskes tiefvar: än
och håld, at man går där hela
men tillika så vattusiuk, a
jag tycker hårt med handen
rent vatten, har et däp af
fanner, där och var fins
sanka ställen, som icke bär
Då denna måsa fins i mycken
kan fortare samlas, frij f
jord och stengrus, som tjäl
ren mocksam, har jag trott
skyldighet upgifva den: kong
Hushållings Sällskapets allmän
... at samla, utråna och
... visligen

Om fiskerij synnerhet i insiöar och

pus Hvor man vet, måsa fisken fånges altid
hvad tid så åhret, som hvort slag fortplantar
lärer ej kunna hielpas, så länge de mo
ej kan delas i storskiste, som andra sönd
äre samfälta.

2do De finn fiellfisk notar äro väl förbud
hamhafver dåt: jo de brukas än genom gam
och snålheten at utöda: härigenom kan
vorpe får en hel sån fingerslängn abbor
ungar mifterasoter, således kan en insiö
åhr blij aldeles utöd på fisk: Tänk hvad
millioner fiskar förödes icke ärligen alle
dessa båda missbruk, utom många flen.

3tio Alla utropa Herrans välsignelse är förstrut
och land, allmänheten suckar mena s dens
är ordsaken: men ingen gier åt hufvud
de giöra illa just mot skapa var ordin
öda alt på en gång: Han har sätt dri
som växer och lif hafvas at ökas efter
men icke at dur och fiskar omedelbar
ökas och blij fullväxta straxtaf intet.

Ack om jag vore sålycklig kunna beskrifva
öförstånd mindre aftertänka, och om jag
en sort snålhet mm: så skulle jag nu se för
hafva frälst de villda nyttiga vorelser
na förödelse och undergång, på det efter
finge efter 50 åhr lika som vi fått, sina
läcker Alg=fogelstek skäna fiskar

* Fast jag i min ungdoms tid mycket jaget, försäk
fått nogan Alg: den jagten har nu att förstå
hålla, icke håller har jag skutit fogel med

... gamalt ordspråk säger dåt är bättre mörka
... kalfvar etc. än slakta den.

... jag i åhr slakter hela min ladugård för at
... tid dagen äta kött, så miper jag stadsedana
...

... jag slakkar att mit fiäderfå, tage kort
... mit gäskfärnad i mina fiskdamar på
... gång, så finge jag sedan ej sinka desse
... männe icke allmänheten, såtnim
... alla förmufliga: skulle anse mig fören
... dåt vore jag ock vård: lika så medville
... som fins på mina ägor: men här i lan
... är långt vårre, jag giör dåt ej sielf,
... ingen nytta daraf, utan dåt är den gamla
... som giör hela finland til en allmän
... at hvilken lätting som vill, får förödas så
... vill, när han vill, och hvar han
... trädt mot alla förbud, utan at blij efterspa
... anklaged: dåt är vist at lefva på an
... bekostnad. Hvad giör icke denkära laglösa
... ...

... måttan och billighet: altid skonsam mot dåt slakte
... måsa besvär af fortplantningen: hvem vill blij
... dödad i vårt största nöjet, som är inrätta till
... ...
... Den tid jag förvaltade sundholm
... och vist nog af alla slag, utom älgar, som
... förut var bortnista.

... Ungre åhr ansägs en öfverlastad man vårre
... undgik aldrig plikt, samt allfolks förakt.

... Hjälloflige
... nets Högt=
... Biskopen
... mmendeuren
af Kongl. Nordstjerna Orden Jacob Jadolin, at
deltaga uti samma värdaste Sällskap, hade jag väl
för detta varit så villig som skyldig at med Wördsamste
erkänsla samma emottaga, och i kraft deraf efter
min förmåga göra något till detta värdaste Sällskaps
och allmänhetens välbehag; så framtrike de så hog Alder
åtföljande olägenheter försatt mig i billigt hufvuds=
mål och farhoga at intet kunna upfylla min skyldig
het värdighet: Dock som något är bättre än intet och
hvad man i sin tid rönt och erfarit intet bör bortdö
tillika med en sjelf då man träder ifrån Werlds=
Theatern; har jag funnit mig föranlåten och uplifvad

Den Bonde på Landsbygden, som utgår
med skinta och skiftja, är altid fattig
ja så många skiftes lösa dagtimmar förr
Kåtor och ägnyttjan hinde anläggan
nödiga ingiftningar, lättingar uplösa
ej finns idka detta hus pracht och lösaji
på andra sätt, utan att sällsynt hafva
egen plog att använ.

I Sverige är Hägnis stat ej bekant
och folket skänker sparsamhet som dyd
och nödvändighet egen i förmögenhets
ögon som dåra vanvett, att dåligt
på sina ämnen utgå utan betänkande
gång och slit: aldrig får mogtimer
i samma tider utan jag gamla minnen
hafva lärt oss dalkarlen får mogtimer
utanför landsbygd sätter på Calendern
kägelegt slott i knytet bokstäver.

Många det idag vara klappmadigt 2 ungar
öfverlefva alla de förordningar och
finesser allmänna jag skrifvit i sparsamhet
jemte allvarlig betänkning till underhåll
noga efterspana och anhålla desse fåglars
gifna och gadxlagen flicka, som fin
ordning, ofta skaffa sig Lapsmark
på jordbruk* Så torde älgar fåglarne

* — som oftast skjutit ägga mån,

vid alla utrotas
är endast klen: men ingen gör dessa jägare
de gjorde illa just med skarpsynt erdrift
åta ett på en gång: Hans hjort sätt driva
som mästad och lät klafsad att öka efterfrå
men icke att dem ej skjutas innan bestämd
öar ang big fullväxta straxtaxmått.

Och om jag vore sällsynt kunna beskrifva
öfverspänd minne efterlämnar, och om jag
en sort skalkhet mera så skulle jag undvika
hafva yrkat de nu alla ogiltiga varelser
na förödelse ang sådan dessa 4 species
finge efter 50 år flika som vi fått se
Lärker Älg-fogelstek skinna skjutas och

* Fasa jag i min ungdom tid någon jagat, försök
fått morgon älg: dock jagten har mått göras dag
sällsynt, icke i allmänhet jag skutit fogel under

Lempne så sällsynta skogsdjur och fåglar
som
älg är så mycket på lifvet att fullkomna skogs
hushåll. Då ej så mycket är kännbart skadade
utan, så endast de grufvare bryt, vägar ja
tid dock ordinarie ej medan enge angif-
ven de flesta kopparne bära dock, troja att
gadel af skinnet: av ansåtan jämn
jämt dess egendom.

Att med vederbörande Länder tydligen stämma
och med förmögenhet ordningar ogiltiga dessa
Kö, tvertom synes mödosamt
kädjiche förde med sig kraftiga tillägg kännas
ämnet ej speciellare av nämnd allmänna
tydligen kollegium ej ingripa bestämmelser
av tydeligen vederbörande ämnet är altid nödvändig
ligt med skogsmannen af sina, förnäm de fär
ja.

Ytterligare anmärkningar lämnar förf. ej
förslag i sällskapet, som lämpligt torde synas kunna
sina författningar, skall ej mera jemkan utkrafva
timlandt ordningar: utan konsumt
ja ändrade i sin helhet.

Stockholm i sällskapet.
Vid sista sammanträde, tyckte jag mig intet
allmänpersonligt, tyckte mig intet
stående på mina tillkännagivande.
Wällelundsdagl d: 22 Januarij 1822.

Tillienberg.

af Kongl Nordstjerne Orden Jacob Gadolin, att
deltaga uti samma värdasta Sällskaps, hade jag väl
för detta varit så villig som skyldig at med Wördsamste
erkänsla samma emottaga, och i kraft deraf efter
min förmåga göra något till detta värdasta Sällskaps
och allmänhetens välbehag; så framt icke de så hög Ålder
åtföljande olägenheter författa mig i billige hänsyn
mål och förhoga at intet kunna uppfylla min skyldig
het värdigt: Dock som något är bättre än intet och
hvad man i sin tid rönt och erfarit intet bör bortdö
lätika med en själf då man träder ifrån Werlds
theatern; har jag funnit mig föranlåten och upplifvad

[illegible] d. 1. April 1800.
[illegible] d. 10. April 85.

438.

92.

Wördsamt Memorial!

Hedrad med Hög Respectiv kallelse af Flöjloflige Kongl Finska Hushållning Sällskapets Högtvördade Praeses, Herr Doctoren och Biskopen samt Academie Pro Cancellaurn och Commendeuren af Kongl Nordstjerne Orden Jacob Gadolin, at deltaga uti samma värdaste Sällskap, hade jag väl för detta varit så villig som skyldig at med Wördsamste erkänsla samma emottaga, och i kraft deraf efter min förmåga göra något till detta värdaste Sällskaps och allmänhetens välbehag; så framtrike de så hog Alder åtföljande olägenheter försatt mig i billigt hrifvelsmål och farhoga at intet kunna upfylla min skyldighet värdighet: Dock som något är bättre än intet och hvad man i sin tid rönt och erfarit intet bör bortdötillika med en sjelf då man träder ifrån Werlds Theatern; har jag funnit mig föranlåten och uplifvad-

[illegible]

Ach om jag vore sålyckligt kunna beskrifva [illegible] öförstånd mindre aftertänka, och om jag [illegible] en sort snålhet m:m: så skulle jag [illegible] hafva frälst de villda nyttiga [illegible] na förödelse och undergång, på det [illegible] finge efter 50 åhr [illegible] som vi fått [illegible] läcker Alg=fogelsten skäna fiskar [illegible]

* Fast jag i min ungdoms tid mycket jagat, försäkra fått nogan Alg: den jagten har nu [illegible] hållsa, icke [illegible] har jag skutit fogel [illegible]

at för den sedvanda Kallelsen, till Samhällets
hos Högvedenbörande afslägga Odmjukaste
se, och tillika framgifva hvad jag i större An
och alltid sumit af lika hall ja alt mera
närmare nödvändighet uti Hushallningen
värde och skjötande; Grundar mig därpå at
Jalle menniskjan i dess skapelse på Jorden
han kenne bruka skulle. Bruket var dåsgan
och förnöjande i Paradis Lustgärden: men
menniskjan i dess sina vilja såsom den förn
maskapade Egendom, förledd af en and
vek ifrån Skaparen allvisa afsigt, vek ifr
goda till det onda, så blef Jordens Bruk
blef därvid e sker Skaparens anstalt mera
besvärligt, ja farligt, dock menniskan i
na tillstånd mera nyttigt och förmonligt
då alt kött eller manniskjo-slägtet på Jord
förderfvat sin väg och icke lärt Guds and
sig, varit den högste Styresman föranlaten
synda sloden borttaga dem så när alle, samt
na Jorden och förlaga den dess förra frugt
Välsignelse: På det dess nya Invanare matte
het mera möda sig såsom och under alltin
lig- och förgänglighets erfarande blefva
gade at deras Säder neslare icke än hår
den, utan i blem melen dit de af sit vand
begär, och strafvande efter stadgevarande Evig
ghet borde sätta sine tanckar och begär, sig
nyttjande dess Timlige förmoner såsom o
heter och Olyckohändelser förat blefva bered
det förra Dock som efter sinska Profe
ej nådtlömästa Behagta intet Samhälle
Hufvudmans hän bästa eller förkofra
Så har väl detta Lands Inbyggare ontill

dag något när bibehallit den Patriarchalicka lefnaden
at Fadren eller Husbonden i Huset haft enwäldig Styrel
se at förordna om alt hvad som göras eller lätas
skulle. Men här har nödvändigheten vijat at all
männare och Gemensammare Hufvudmän blefvit nö
dige till det samfälta bästa. Således har en Upsyn
och om folkets välfärd sig vårdande Öfverhet, ifrån
ältsta tider funnit nödigt at förordna Landshöfdin
gar och Domare i Lands Orterne för at befordra
både Upodlingen såsom och Säkerheten och rättvisan i
landet. I naturligaste följe häraf och hvad jag i Re
ära tid kunnat märka och begripa, tyckes jag vara
oförmekeligt att til sinska Landshushållningens upbjel
pande, förbättring och flor, hufvudsakeligast skulle
fordras en Landtbrukare i hvart län som vore den
bästa Lag Karl och Huschållare, som på Dess enligt
Dess Instruktion ute Dess Län Honorn åliggande sli
tige resor af Prästerskapet och de förnämligaste Ståndes
personer af den Bönder, skulle göra sig noga under
rättad om Huschållningens flere grenar i hvarje ort
och Socken, och i anledning däraf bjuda till och göra för
at förstå och uppmuntra Nederborande till alla nö
digaste och möjeligaste förbättringar efter ortens läge
och lägenheter, heldst goda Exempel utaf skrifvet skulle
värka och befordra nästa goda råd och försök samt
mycken bättnad till så väl hvarje ort som Kongl. Maijts
bätnad, välbehag och förnöjelse.

Härnäst vore Lagskipningen och rättvisan bättre
Ordning och befordrade, som äfven på Lands hofrin
gen noga bevakade så vid Domstolarne som vid
Landshöfdinge Stolen gamska mycket ankomma,
Lynnerhet Rättegång Balken förnämligast ändring
till utslutande af många obillegade uppskof vä
dens utdragt vid de klaraste mål såsom och Dom
rens pröfvande, et öfver all förmodan och väl
grundadt Befordring medel till Huschållningens
förmon och befordrande i det at de rättsökande så

vid Domkyrkarne som vid Landshöfdinge Stolen och
för egennyttiga afsigter mång ja största uppkast
dera Hushållning som ty vanl man oftast ser och
Säsom och dartjenom blifwa förandlade at obli
ga hwar de annors mid rätta ute dera Bo hand
Stundom förandlade at skiljas ifrån alt dera
jemte det at genom Protokollet i Synnerhet
nio ignorm Fingrar sedo bifrande icke allena
ges Industrien at förkofra sig, utan och mista
om Säkerheten af det man kunde förwänta
terligtvis Gräfwer idogheten.

Som angående Åker och Äng basta och som
garde säsäd och Skörden mång och mycket
annan blifwit Skonsamt och medelt till uni
Så har jag i flere tider sagt min opmärksa
upmärksamheten de många och stora i Queric saw och
tilfälliga Händelse omsigtiga Hand och Mästare
till ändamålsenlig Formon: och Fastän ändock
Hård redan blifwit alt efter Hand med bättre
upbrukade, så hafwa dock de större legat alldel
rörde, Hwarföre jag funnit mig berättigad at för
sinsta Allmänna Hushållning Sällskapet
och oförgripelig nit och välmening föreslå, det
stora Hård och Mässare lika med de af Kong
Allernädigst beviljade och understödde Skrömm
medelst några Hundrade man af indelte
terne bitrade med dagwärken för skälig dag
mälte på Publiqwe bekostnad på för desse
blifwa i brukbart stånd satte: Hwartill dem
rens tjenst längst sommartiden skulle anwä
tiw sig i hwilka vi ingenting munnit, men al
mycket förlorat, och borde desse bättre skötas
an i befalw hafwer. Till befrämjande af
vigliga föremål vilo och kan jag af egne wä
sök med tryggket förslå et sätt nemligen at
i form af duglige Bondkarar som sommar

spitsar Hwassa och jamt utgående med en ögla i roten at
dele som yxögla och dari fastad stinkt Näf Skaft
af 12 Alne längd, med hwilket en Arbetskare med rak
arman och landerne Styrka kan upriswa de högsta
Mossar, och den Bryn som ofwerstiger Karron, som
efter några dagars uphåll wäder blir begwäm at bränna
och dareffter at åter upriswa och besår. Hwarhos Jag
Instrument med längt Skaft som en Spadan kan
nyttjas wid dikens gräfwande, emedan med den utan
diket på engång kan updragas längt mera än med Spadan
hwilka med krokig rygg och armar are längt mera pokostan
de; så at allenast boltnen af dikets med Spadan komma
Samma Instrument kunna och aldrabäst at upriswa
Mossars och sielfwa Tufwarne Engars.

Som den af Hushållning Sällskapet nyligt prösade
och därföre till wärkställighet Recommenderade Kongyms
ningen till Allmogens och de arbetande Lemmarnes, lifs och
lemmars Conservation wäl blifwit Allmogen i bästa måtto
förestäld, uneu de af förordnade intagne intet velat
annars gå däruti än at Klockarena hwar å sin ort skulle
samma förrätta hwilket å ömse sidor med största begwäm
lighet kunde ske; så tyckes angeläget at sådant högre
derbörligen skulle blifwa Klockarena ålagt, jemte det de
de borde kunna rätta wrida leder förbinda och läka brutna
Ben samt öpna Blodsår.

I anseende till Allmän brist i detta Län på Handlägde
folk at binda Tunnor och andra Trä kärill wore i Hushåll
ningen ganska nödigt at sådane helst af ogifte Karlar
kunde sig förskaffas hwilka här skulle gifta sig blifwa
borde i Landet hafwa god förtjenst och fortplanta sig
sten i Landet till allmän Cälnad.

Wid ofwannämde Närbruk är orsak tillämpningen
af en tjenlig Harf af 2½ Alne längd 1 Alne bred och 3
Alne högd på hwilkens främre del en Sten som en Karl

med lagom styrka kan lyfta med vidjor fastbinda
det den intet må sprin, a up och ofver kärr bryn
den tillika af en karl som med Tälgknifven jämn
2ne utaf Harfträden så at de intet skada dess hände
på bakdelen styres lika som en plog efter herlke
drag kärr ytan blifver väl preparerad till vidare
tring, hässt då en poike leder hästen tätt förbi d
qvarstående stubbar; samme Harf bör hafva sk
styfva pennar — Cuopio den 20 Martii 180

Nicol. Agander
Probst Ledamot af
Konge Nordst. orden

Fördsamt Memorial

Öfvertygad derom, at Kongl. Finska Hushålls Sällskapet med benägenhet emottager de anmärkningar, som til förbättrande af Landtmannahushållningen uti Finland kunna påtänckas; får jag, ehuru o-känd, nu inlämnade följande, hvilcka oaktadt ofällständiga, likväl kunna gifva kunnoge Medlemmar uti Sällskapet anledningar til bättre och mera städade förslags både uppgifvande och i synnerhet deras bringande uti verkställighet: - - - - - -

1o. Vanligen inrättar en Landthushållare sine Åkertegar långa, smala samt med kullrig rygg eller högre midt uppå, til befordrande af vattnets skyndsamma aflopp och til förekommande af syra uti Åkern, hvilket alt är högst nödvändigt; Men då regnskurar onekeligen bortskölja samt utlaka Åkerns fetma, som sedan försvinner med vattnfallen ifrån åkerdikena utan någon nytta eller ersättning för Jordägaren i annat fall, än då nedanföre äro belägne hans ängar, hvilcka få emottaga alt det nuuftiga vattnet, som således afrinner; Så tyckes det blifva af ganska stor vigt, at quarhålla

det gjödselämne, som ifrån åkertegen
på förberörde sätt förrinner;
vinnande hvaraf lärer ingen annan
vara mera lämpelig, än at Åker
inrättas i stället för diken, med b
samt 3 a 4. Quarter djupa gångar
likhet med krydgärdar, dock med
åtskillnad, at dessa gångar sedan
til beständigt höoslag. En
finner lätt, at dessa ängar årligen
mera gjödde, än sjelfva åkern, h
styrkes af diken, som, ehuru djupt
hård lera gräfne, innom året blif
bärande. Hvad angår kostnade
anläggning af så beskaffade åkerf
så torde den icke heller blifva så
som man i början föreställer sig; t
nyåkers uptagande, elhöfde man
vidare, än slätta manken på blif
åkertegen, samt påfylla den sedan
nullen ifrån blifvande gången e
Ängstegen, hvilken sidstnämde de
bequämligast, uppå flakt och jämn
inrättas til lika bredd med Åker
när nu härtil lägges: jämte en
bördig äng, den omständigheten, at m

undslyppor det stora besvärt med dikens
öuphörliga rensning, så torde kostnaden blifva
mindre motbjudande, än det härtils vanliga
bruket af djupa diken. Antingen har
jag hört, eller har jag läst, at på Utrikes
orter äro Åkerfälten, enligt härmed, inrättade
liksom vågvis, den höga delen upbrukad
til Åker, den lägre til gräsväxt; och som
uti Finland säkerligen är mera tilgång och
mera gjödes, än annorstädes, så följer deraf,
at man tör här vara mera sorgfällig om
Åkerfetmans bevarande sig til nytta, och
ej låta den, som nu merendels af de bästa
Landthushållare sker, fruktlöst afrinna,
samt uti Åar och Sjöar förswinna.

10. Då fråga är om rätta sättet för en Ständs-
person, som icke sjelf är arbetare, at med
största fördel för sig och sine underhafvande
sköta Landtbruk, så kan jag, efter min
och flere vändne säkra erfarenhet, icke
annat än på det högsta ogilla de 3. nu
merendels vidtagne, nämlig antingen genom
Dagsvärkstorpare, eg. genom Legohjon eller
och genom på obestämd och kort tid antagne
Landtbönder. Ifrån höga til lägre
och ännu mera lägsta Classen menniskor
är och förblifver egennyttan och således
jämväl bequämlighet samt lättja den enda

drifftådrew til alt förekagande, och
geliga äro de gamla så, som för åra
bestämmelsen känna förmå til flit
redlighet; Detta intreffar mäst hos
arbetande hopen, ibland hvilcka mercendels
dagswärk, förgare ock ett dagslön
dagarbete hos sine hus bönder fått
klotta matan, och spela desse åter gen
hugg och slag tvingas til arbetets gan
förrättande, så förvandlas en stilla o
landtmanna lifsart til den olyckeli
närmest lik bestraffningen på helfve
Alle hus bönder äro dessåtom icke af
fallet at vara gorda på dispos, eller
de af hjelpt och andre gjöremål, ehu
och för i det stället en gårds fogde
understundom för namn af inspector
med Herr Directeur, hvilckens årliga
för sig, för och Manschetter minst förd
tickonst af 3 a 400 Rdr alt på hus b
dagsverke; En hus bonde åter, s
rättvisa skulle både sjelf efterse ab
arbetet, så mercendels åtnöjas m
samste dagsljus och dagswärckare, sy
sidsmanne, hälst söka och altid fun
der de med minsta omak och arbete p
ladt och sjelfsvåld kunna fördrifva
Ej anseende til alla dessa med m

falckige andre olägenheter, af dags värcks koppa
landbönder och dagslöjare, återsträfvad för
en bonds person blott ett eede, eller at på
lifstid eller 60 a 100 åter nadelst offentligt
dömmande åtskilja til den näst gräns
skiftade delar af alt sin åtbrukade jord,
med undantag för sig sjelf icke allenast af
alt den oupprodlade jorden til nya åkerrenn
deringar alt efter som de af hus bonden
sjelf kunna i färdigt stånd genom dagspre
nader sättas; äfven och höygräs- och had
gärds lägenheter och närmast belägne ägan
och vagar, at jämte fiskerier och jagt
af hus bonden sjelf med sine dagsmän och
klasser jämte flere dylicke hemmastyrkor i
häfdt skötas. Men hvarom förhål
ler det sig med en bonde, hvilckens arbets
nästadels förrättas af egna barn, samt
hvilckens afsigt går derpå ut, at hans
uprodlade och oupprodlade jord skall på fram
tiden skiftas i smärre delar emellan barn
och barnabarn, samt derföre aldrig bör eller
kan afsalta sin jord på främmande til
andre afsigtlöse personer.

Hvad Mångsyssla, eller Mångbruk är en högst
förderfvelig sed, ehuru idkad af de bästa
landthus hållare, hvilcka jämväl helt och

kållet förglömt ordspråket: Den som k
gåen i elden etc.

Men nåd man taf
hushålls böcker och skrifter, så upkom
kärligt vis begjär efter vinsten af all
prisas nyttigt och all skal då försöka
fårskjötsel, potatofel, kåtenier, klotat
och Hampe-plantesingar, klåfsådd, fesper
etc. Efter min tanka gjör den
kushållare klokast, som helt enkelt
sig til en enda af dessa näringsgren
sillika driver den til möjeligaste kog
sålcd blifver förmögen at af vinsten
alle sine öfrige behof. Såsom
pel, Boskaps-skjötsel, hvarvid kopp
koor, hela året väl sköte, efter ad
stens regler, med foder ifrån artificie
gar och betesbagar, kunna fullt
sätta en Bonde hela hans tid, jam
lämna sådan vinst at han sätter för
handla åt sig samt sett detta hus-hål
dag ej en mängd tåke legohjon / hvarunem
sisk samt betala sine utskyldor; de
brukare, men nigon annan eller de som
idka Åkerbruk, vore i stånd kom ligt
at med minsta besvär och kostnad, dri
skälla til obrolig kogd, och at i
affcende vinter och sommar öka
med dunen ifr skogar och kärr til

och betesbagarne förbättring, så väl som til
underhållande af en lönande kålgård, såsom
i ett hushåll kopp nödig. Dessa förhållan
är del med e. g. potatoes, lin, hampe,
tobaks plantesingar eller ock råg och kompet
eller hvad som helst, hvarvid ingalunda så
häfvudsakeligen fordras vidstråkta ängar och
stora ladugårdar, då gjödselämnen likasom
af en Landtman, skicklig vid mångbruk, kunna
genom hvarje hands samlingar året om erhål.
För min del anser jag derföre Mångbruk
för lika gladligt å Landet, som mångsyssla
i städerne, eller at en enda person skulle
på egen vara Skomakare, Klädd, Smed,
krafvare, Murmästare, m. m. eller i och
med dessamma Fe'skare i alle sine göre-
mål och företagande. Orsaken at anledning
til klagan öfver sådan mångsyssla i städerne
icke gifves, torde i dessa annat häfvudsakligen
kunna dersf, at hvart och ett af berörde
Näringar ära särskilt beskattade, samt således
til utskylder, at samma methode til mång-
bruk förskrifvande vidtagas å Landet, eller
at en Landbo särskilt taxerades för Åkerns
bruk til sjö, särskilt för, lin, för hampe,
för jordpäron, plantesingar m. m. särskilt för
fiskenier, Jagt etc. Ifrigenom dea formoda
kunde uppnås, at den ena kunde hjelpa den

andra de tider, då den ena planteringen
för en annan mislyckades.

4o. Lika som man å ena sidan icke
med nog vördnad nämna flere utkom
Höga Öfverhetens mogne hushållsförfatt
med lika förtrytsamhet måste man å
sidan erfara hurú oförsynt de alla
öfverträdas, såsom t. e. förordningarne
Fiskenerne, om Jagt och djurfång,
Skogarne m. m. Om alle dessa til
hade blifvit öfver allt hälst i några åhr efterlefde, m
lyckliga skälle vi icke befinna och f
närvarande uti Finland!! Men
tjena nu alle dessa hälsosamme förordn
Hvilket vore rätta sättet at bringa dem
de, som hädanefter utgifvas til ofelbar
efterfolgd? Efter min tanke
enda medlet, 1o. at å förbudsbrott
gades anseenligare straff, än blott
hlfmt; ty hvad kan skada ett s
lägn och trefnad mera, än öfverträd
af bud och befallningar helt och hå
syftande på Allmän nytta? En p
af 50. Rd och derutöfver, vore så
i detta fall mera lämpeligt. M
utan Åklagare, hvartil tjena Lag
Nu och då Publiqae Actorer vanligen
personer och jordägare, hjelfve jämte v

och anförvandter äro de största förtrytare
samt således måste öfverse Allmänheten,
lika beskaffade öfverträdelser; så förslås
2o. En Öfver Fiscal för hela Finland med
tilräckelig lön samt rese tractamente och
hvilkens Instruction borde innehålla at
endast anklaga, Kronobetjente, Fiscaler
Bräster, Domare, Officerare och Lands-
staten, eller med ett ord, alle slags stånds-
personer för öfverträdelser af Hushålls-
författningar, och det af orsak, at denne
Öfver Fiscal icke möjeligen kan med-
hinna at hålla hand öfver en talrik
Allmoge uti många soknar, men väl
öfver högre och lägre Ståndspersoner,
hvilka sedan ingalunda skulle försumma
at hvar på sitt ställe tilhålla Allmogen
til sine skyldigheters fullgjörande. Dock
likväl är at befara, det denne Öfver Fiscal
slüteligen kunde låta besticka sig och nedtyg-
stas af den rike, af den mägtige, hvarföre
vid valet af denne Embetsman borde
fästas den aldranogaste ujörnärksamhet,
samt hans Answar för försummelse
i Sysslan jämväl blifva ansenlig och
motsvarande

Gutta. Upl. den 15.

509.

Ödmiukt Memoriel

Prot. d. 23 Maj 1800. 479. 100.

Pro memoria

En Anonyme har cf. 9 Maii ingifvit et memorial hvaruti förstås, at lägga åker och ängs tegar om hvarandra til förekommande af det besvär en jordbrukare vonc har vid Dikens vidmagthållande. Detta är et projet, som Baron Brauner redan upgifvit; men som jag ike sedermera hört af någon vara vårkställd. Wisserligen skulle ansväxten befordras genom denne anstalt och jag har ofta vunt i råd at göra försök med denne inrättning: men jag har besorat åtjande olägenheter. 1o kunna åkertegarne ike bibehållas uti et upphögda läge, som man först gifver dem: de skola efter hand adfalla vid bröddarne på ängsvallen och i och med detsamma darskadnar syran uti åkern. Gräsvallen som supponeras blifva stark och tät, qvarhåller vattnet och ängstegen kan vilsvecka med sin hållning eller låghet ike ersätta diket. 2o kunna sådane ~~ang~~ höländer ike bergas oftare än åkern är besådd, ty så denne ligger i träde blifva mellanstycken trampade alkan betade. 3o vid bergningen hindras slotterkarlen af läden at som merendels lägger sig öfver gräset, at afslå höet så nära åkertegen, som nödigt är. 4o komma äfven lades axen, som ofta motas innan höslottern inträffar, at anblandas uti hocka gräset, och om regn inträffar, kan säden ike undvika den olägenheten, at måltas. 5o Diken uti en åker äro nödige ike blott til öfverflödigt vattas afledande. De befordra värma, luft och drag, så nödige för wäxterne, och kunna således uti en bördig åker ike umbäras. Då jag hörtit lägger, at spilfva anläggningen af en sådan blandad åker och ängsmark ~~uti~~ blifver många svårigheter underkastad och nästan omöjlig

Justa. Upl. den 18.

509.

Öfuniåkt Memorial

101.

uti vårt land, där mahjorden är så grund, och då
kan upböja åker tegen utan at afstaga all mah
ångh tegen, hvilken deringenom blifwer fylt och
der, om icke ny mahjord ifrån andra ställen påföres
jag för min del ofvanomåmde projekt följa kan
nebevara förrän någon dagvärkan genom flere
kan vissa förmonligheten deraf. att dyrka
mycken mahjord finnes, kåder ~~är~~ förfohet
minsta kostnad alls, jag är mycket fråstad, at
säga at säkert.

2do Projektet at genom avrenden arbeta sin jord
del inpåmer tit en del med spad saf-skofwel
på kortaste vägskäl. Här upplysningen behöfs
arbeta sig uti detta konst, hvar denne arbe
ganska nyttig. Den skall befrija falkökning
förtjenar at om skadeligare beskrifwes uti
allmänhetens ögon.

3tio Allmänningen emot måagbruk är i alla de
med stor öfvervigt: men at åtadkomma det
genom beskattning tviflar jag. åtminstone
i vårt ställighet swår. I allmänhet kunna
ga öfver oss allmoge i denna delen: ty mycken
något visst dess hatfvud yrke: at motlägga sig
låter säga göra sig med vår nårvarande för
fattningar. Här folkmängden en gång blir

vårt land, naturliga förmoner, då kunna vi dela
ningarne sedan emellan. Då kan t.e. i skårgården
i ena hushållet på hemmanet blott fiska, det andra
åker jorden, det tredje tegla, det fjerde göra Tunnor och
åter och så vidare: Skiftet på dylik sätt kunna
al klappa med dem.

Anmärkningen om våra hushållsförfattningars oförsynta
vidtagande är välgrundad. Av hvem mycket lyckligare
skeppsdelen af våra dagar hade denna enskifte och den
andre skeppsdelen mera klyfvet upfyld. vi äro redan
vane vid dessa öfverträdelser, at dagarne ej ach med
nyttas samma skuld de publicerar. Här dagen förlorar
anledning här den tjenande, hvad kan man vänta för efter
följd: men om den föreslagna hjelpen är tillräcklig,
man med skäl dragas i skriftelsemål. åtminstone visa exempel.
skulder göra mera oredd åt godt. En sådan skrift, som
författaren föreslår kunde göra gagn: men hvar tager
man skrifvare i skogen. Enkelhet är ämnet vigtigt och
förtjenar, at nogare skärskådas. En penning fråga.
Om husfallig författningar i allmänhet bäst skola hand
hafvas: förtjenar af sällskapet at upbäras.

509.

Öfwerståt Memorial

102.

Du annan Ordningen har ett Memorial, d. 1
såsåd förslagen Sälskapet
1:o at låta undersöka saaden genom en
alsåud skicklig man, och detta förslag är åfw
gjort samt försynar med förtal bet vederstål. fö
ewdst bästa. Jemwäl bör och dan åtagas, hwem
alle hwilken äger dessa nödiga ingifter.
2:o at låta anderwisa Tolknarne Klockare. Dessa fö
ser jag för min del gunstan wälgiwande: men om
ej skall winna sine klockarna behöfwa i alla
Städer lönewälkor, ändelo för det nödwändiga
åberopar jag mig huad jag om förbättringa
iwerningswäsket i allmänhet förspeill anmärkt
kunna skola winna nödige kunskaper, bör de
ett wara Skolar: men förutan dessa Skolor nö
ej de kunskaper, som för ändamålet äro nödi
3:o medel at förekomma falskmintningen. Hänwid
inder, at utsyftningen ifrån Borgaren Wilkens för
opmärksamhet. at den är betydlig, wisa dels
kommar. kraftl. forh finner, dag hela jordk
sedan sedt sin arbetare från många arbetsta
franskosen, Holländare, Italienare, Americaner, Afr
: hwitgiäl: men ser til Cap Horn, så tror jag dä
skar. Wär komen man tilbaka til den frågan, s
wäga ocksa mistra lagar, handtafwa: 9 dennes d
juketen den ålfsade juketen bör inskränkas och
komma

[illegible] förderfwarkar på foldmängden. Derwid bör jag
[illegible] anmärka, at några allmänna lagar för alla nä-
[illegible] ilka finnas på landet, åtminstone icke städerne, där
[illegible] för säljas, och de öfriga åro åfwen ganska få. Det
[illegible] där, som tillwerkningen öfwerty: Då hwart Bonde
[illegible] wäska Bränwin, behöfwer hwarken han eller hans
[illegible] på hwagen. Han gör krog i sitt stuga. Hwad för
[illegible] wmmärkl emot gabliska förfalgningar stadgad för-
[illegible] fwerkning hel och hållit: men saken är ändock min-
[illegible] dig. Fyllerier är allmänt, och som wärst är wäst
[illegible] landets Städer, och i städerne, där krögerie
[illegible] rgarens förnämsta näringsgren. Med de fästnämde
[illegible] de formen begynnas. Låt oss först afhägga oss
[illegible] bruket i drycker: det är förnödwändigt alla Bränwi-
[illegible] lar och flaska sorter. Låt wara Apotheken wehe
[illegible] ger, Cafféhus, alla dricware kommar att hwa med
[illegible] slags Tillwerkning. Låt Borgaren afstå ifrån
[illegible] lockande och skadande til Bränwinsglaset; så
[illegible] allmogen småningom förlora smaken och taga
[illegible] wänna af sig. Men så länge wi förnekande att
[illegible] wigt skadande, kunna wi ej wänta regelbundet
[illegible] den sämre kopen, som är wettne til wåra
[illegible] hemnader.
[illegible] att förbjuda Bränwins tillwerkningen i alla
[illegible] fall, är ej ämne för mycket politiskt, at

509.

Ödmiukt Memorial

af vårt Sällskap dit vorar. Nyttiga alla go[da] sättningar saken afsäger, som tiena d[e] sielens Salighet saken ofta äke: men [ty]ng åter til frågan om Lagarnes tjenlig[het] huad vi kunna göra, lärer för det nöwar[ande] så åt sönnade alla egenskaper föreställn[ing] dåt och Tycka alla afgiorda dem, och dem[ma] början vi en ändad ordning.

Huad som gäminne, vid medlen at förek[omma] förnämligast dyrtid, fall hos allmogen, är välgo[rt] allmänt återstår blott at besinna dåtjenlig[a] af detta förslag. Går uppå åter den frågan[om] skall dyrtidning begynnelsen lagas kan uppsätt[as] de lägre Staderpersonerne som ej tro sig k[unna] mögenhet at köpa Bücher, och hvilka [för] allmoge förnämligast at läsa. Jag har för[nu] trodt, at Sällskapets afgifvande Handl[ingar] borde uppfylla detta ändamål. alla jag [för] dessförinnan en särskild tidning eller skrift [att] kalla den, som årligen kostar vid allmo[gen] alla skattkey Bonden. Om man köper [för] mycka, så för man och läsa huad Sällsk[apet] hafwa yttrat beträffl, och kostnaden [för]

[103.]

bliver för dyr, om el prisbare kåste skulle [be]talas, så at allmogen skulle tvinga längre än [ett] år. kanske och Bonden skulle välja betala detta [för] med några skiffer. Gälla åke denne trake, kunde Sällskapet utgifva en särskild tidning [för] att för menige man, på samma sätt som Sällskapets [Hand]l. skeer. kanske per qvart. några ark i octav [som] de så tvenne gånger vål hästne alla grannar [be]. Denna kunde så del införas, som Sällskapet [be]tar komma til allmogens alla lägre stånders per[so]. kunskap. och en sådan journal kunde införas [med] beskrifningen om nyrättade saker tillvägag, hvar. kunde illustrerer, för och alla kreatur, med [mer] annat, som icke kan inflyta uti den på[gå]ende åter brukl. inrättningen, hvarast det [be]tänkas får hos, som denne en gång kan komma [i] tanken. Ehvem af dessa alternativen bör efter[fö]ja kunna quasi vidtagas, åtminstone synes eller[ock] böra försökas. Allmogen kan på detta sättet [upp]muntras at läsa: så snart den sätt smak för [den] lecturen, köper den kanske vara arbetare, [och] så behöfver man ej vidare utdela dem gratis. [och] på nyssnämnd böra vi ej besinna. 400 Exemplarer

skola ersätta vårn kostnader, och upp[illegible]
gon at betala, skola vi ~~[illegible]~~ inhalla en a[illegible]
ledamot i stället: Ju mera vårksamt Sälskapet [illegible]
desto sakrare skall det blifva om sitt bestånd [illegible]
medels förhande. Vi få icke handla såsom [illegible]
giriga, hvilken svälter vid sina skatter.

Capitainen Hålström berättade om Bo[illegible]
sjukans förhållande år 1798 i Uskela Sokn [illegible]
mig än mera i den tankan, som jag altid [illegible]
Cicutan, Storroten kallad i Nyland, är förn[illegible]
orsaken til Boskapsstörtningen. Förgifter [illegible]
väl finnas hos Insecter: men jag tror dock, [illegible]
roten är svårare än alla döda flugor och [illegible]
Jag tilstycker derföre Sälskapet, at Capitain [illegible]
må anmodas, at undersöka om uti den [illegible]
omtalte Bäcken någon öst finnes, som [illegible]
kunnin och har stora, tjocka rötter. Til [illegible]
är Cicutan här å orten icke väl kånd. [illegible]
derpå är et högst nödigt ämne för [illegible]
Journal. Om min gissning är gruadad, [illegible]
skulle icke Boskapsstörtningar kunna i dett[illegible]
förekomas?

509.

Ödmjukt Memorial

At kongl. Finska Hushållnings Sällskapet
emigit vårdet bref af d:l. Sidstledne Maj, med
välbehag anseder mina små enfaldiga hushålls-
afsikter, är den största tilfredsställelse en
välmenande man kan åska.
At jag förmycket litat på Herr Doctor Hoffberg
upgift, och trodde den maga jag skickade vra
mycsmaga, är et nöjtag, som nu glädwmig,

[illegible]
göda (hår kallad [illegible]
sverige Tronsiska hafrar), som i god-
het öfvergår sielva den bästa svart-
hafra: med flere andra nyttiga sorter
at byta ex: köpa nytt godt utsäde hälst
från Norra trackter eller hårdare

då den nu befinnes vara tydelig ren
i anseende til dess nytta framför den
Min tackan förrände och däref, at
finska hushållningssällskapet i D
om Hedemorhan och Renmorhan sä
renmorhan växer i skogar och sönd
buskar och från: Doctor Hoffberg at
växer på torra skogsbärg: men icke
mohar ofvanpå rödmorhan, som
sände: Lika godt lärer vara hvar de
allenast den är nyttig och kan får i
När jag nu i Åhr tager af ny morhan
jag enligit Åständall med nöje på
vis anstäka de försök som begärts,
beskrifningsdäcam med men.

Willhelmsdahl d: 20 Junij 1800.

Jan Lillienberg.

Jag tilstycker derföre Sällskapet, at Capitel
må anmodas, at undersöka om uti den
omtalte Bäcken någon öst finnes, som
kunnin och har stora, tjocka rätter. Tie ä
är licuton här å orten icke väl kånd. Wes
derpå är et högskaddigt ämne för ofvanna
Journal. Om min gissning är gmadad, hv
skulle icke Boskaps störtningar kunna i dett
förekomas?

gäda (här kallad [illegible]
Sverige Pronsiska hafran), som i gad-
het öfvergår sielva den bästa svart-
hafra: med flere andra nyttiga sorter
at byta ex: köpa nytt godt utsäde hälst
från Norra trackter eller hårdare

Jag tilstycker derföre Sällskapet, at Capit[illegible]
må anmodas, at andersöka om uti den
omtalte Bäcken någon ört finnes, som
kunnin och har stora, hjelpa rätter. Hi[illegible]
är Lucetan här å orten icke väl hånd. [illegible]
derpå är et högskaödigt ämne för oswan[illegible]
Journal. Om min gissning är gmadad [illegible]
skulle icke Boskaps störtningar kunna i de[illegible]
förekomas?

[illegible] Den 15 ejusd. remitt. til [illegible]

510:

Memorial.

Den lärer visserligen anses för en förnuftig
härhållare, som väljer sådant sädesslag,
som dess jord fordrar, ty icke lärer det
stort båta den som har rådande sand-
jord åflas med hvete sådt, icke hälter
at nyttia stark lerjord til jordpäron
bortete med anera.
At våra mästa sädesslag icke i början
varit ingemska, utan småningom blif-
vit flyttade hit, visar ärfurenheten,
och vi bör visserligen prisa den som
först anstaltat härom.
Dåt är icke så lång tid de nyttiga jord-
pärorna kommit i bruk, likaledes tur-
kisk hafra eller spelt, hvars goda
Grön täfla med risgrön, än den
goda (här kallad ängerska: men i
Sverige Pronsiska hafran), som i god-
het öfvergår sielva den bästa svart-
hafra: med flere andra nyttiga sorter.
At byta ex: köpa nytt godt utsåde hälst
från Norra trackter eller härdare

Climat, samt at byta om säder
en sak som både åkermän
gårdsmästare lärt och vet: nem
ej sää et och samma slag städse f
å rad på et ställe; ty inrätning
allting lärer blifvit så danat, at
byte förlåstor.
I fall Hur Doctor Hoffberg bokom
rikets kännedom, är annat, som
at Siberiskt bovete tål bätte v
mot, står starkare mot kölden, s
gifvet ymnogare växt, äfven at
skall finnas Dauriskt bovete, s
Serenis, lika så siberiskt lyn sk
årligen utan at sääs mer än en
lika som Siberiskt ärt tröd
Thirs växer ymnigt i Ryssland
kas där likså allmänt som b
i Savolax är en känd sak af a
därvarande sista fångar.
Då vi nu äro mer alierta med
land än förr, så vågar jag förest
icke kongl. finska Thurhålls
genom sin kända nyt och starka
för allmänt väl, kunde genom
vidsträckta correspondance ell
nogon studerande af Ryska M
til nästa åtr få nogra frön
nämde Sorter, kanske äfven

nyttiga. växter, ej synnerhet borde äfven
anmärkas hvad tid desse Säder slag borde
Säas, samt ungefähr hvad jordanan de
tarfva: ty bovete älskar hälst sund-
jord och nog litet gödd och bräkad gif-
ver 12 a 20 kornet och ibland än mer,
vatigenom många magra mindre bördi-
ga sandblandare fält kunde användas til
sådane växters odling, lika som man
i Savolax seer stora fält besådda med
vacker och gifvande bovete.

Wilhelmsdahl d: 21. Junij 1800.

J. Lillienberg.

den 25 Sept. föredr. den 1 Octobr. och Remitt. til Ber. Utsk. 107.

562.

Vördsamt Memorial.

Sedan Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet
behagat infordra yttranden angående i fråga stöld
ändring med Gästgifvenier och Hållskjutsen jämte
vägarödningarne, såsom och rörande Hängsell-
skyldigheten uti Finland; så, och hvad beträffar
förstnämde sak: måste jag uprikligt tilstå at
jag för min del utan minsta tvekan antager
den sats: at Landtmannen jä för jä häldre
bör befrias ifrån skjutsnings lasten och vägalagningar
likväl med undantag af nya vägabyggnader jämte
större broars i ståndsättande och underhållande.
Då skälen för detta påstående äro ganska tydligen
uppdagade uti flere utkomne skrifter jämte Riksens
Höglof. Ständers Protocoller vid innevarande Åhr
Riksdag; så återstår blott frågan: om sådant
låter practisera sig uti Carelen? samt på hvad
sätt? Jag får först anmärcka: at uti
Carelen finnas många Gästgifvenier hvarest 2. a
3. ständige hållhästar hållas i beredskap, och
hvilket är så mycket mera tryckande, som resan-
de härstädes ganska sällan färdas: Min
tanka är derföre 1o. At resande uti Carelen
med mera bequämlighet, än annorstädes kunna
färdas med posten, å en väl conditionerad vagn
ej. bredsläda för 2. a 3. personer, som går och

kommer en gång hvarje vecka emellan
Contoiren åt Cuopio och Jokmojåwi,
at resande på de öfrige vägarne einom
många hjelpa sig fram genom beting, eller
egna hästar. 2:o At Gästgifvarne
sätter på A. mikls distance emellan hvar
samt förses med nödige hås ach öfrige fö
heter för alle resande enligt Lagens före
3:o At den skjutsandes skyldighet mi
i anseende til många backar sommar
och mindre körd väg vintertiden, at fa
1. mikl på 1½ timme; ach dremot skyl
rådighet at få rasta på halfva vägen
2. timmars tid. 4:o At skjuts
hvarje person med dess kappsäck af 5½
må förbjudas E.S. mikler, men dessu
bifogde och fångförwarings kappor, som
utgjöra med 1. kappa räg och 1. kappa
af hvar hemmans åbo: ett för allt gan
2:ne gott hö, hvar för hela Carelen g
repartieras emellan desse Gästgifvare;
mot de vidstående skyldighet bord
at anses för ofullständiga Postvägar
magthållande, sommar och vintertider
alle öfrige postvägar underhållas af
borne efter gammal wanlighet, ef
tillfäll efter förgångnen gradering, hemm
emellan fördelte. 5:o At vid
Trängsälle ofördrögeligen uppbyggas
behörigt stånd jämte ett fångthus,

hvarje socken bekostnad förvaras af skjutsdrängen
eller Gjedingsman intil dess tillbörlig dom
fallen ach straffet skal verkställas, ach at fång
inga fångar städsefter måge til kronans och
allmogens försträckta dygna kostnad foran- och åter-
förda til kronans kåkel, utan de til fångenings-
arbete dömde skola följa posten åt en eller
flere under trygga tillsyn
sådа eller kärra Gästgifvare och Post Contoiren
emellan. Härigenom tillförsäkras den
ömmade mensklighetens å ena sidan dermed
at den olyckliga arrestantens vänner och slägt
gar kunna under fångelse tiden understödja
honom med mat och kläder, samt å andra sidan
undslippes denne olyckliga at en lång tid
utan klagan en mängd grofva misgärningar
och derunder fördäfvas til kropp och själ.
Vidkommande skogs- och mark; så kan väl ingen mera
hälsosam författning gifvas, än at hvarje
gård nödan undergått afskiftet, hvarje hemmans
åbo må vara pliktig, at til hälften med
sin grannе deltaga uti skiljegång upprättande
och vidmagthållande; hvi 1:o lärer denna
ändamål tillfälle at dels förbättra sitt
torra mulbete, dels befria sin skog til
återväxt; 2:o Så lätta arbete, då mennsk
gödsel finnes nära för hand, icke tillgodo
kostsammare, än at efter Lagens föreskrift
med 3dje åker upphugga rågen och sådan
med nödige näfstenar förse. 4:o kan aldrig

någon Bonde ruinerad genom arbete, som
der til dess stora fördel; men skulle nu
sådan stackare finnas, så må han f
nödgas afträda hemmanet til en men
Åbo, hvilken skyldigheten fullgjör;
4o förekommes härigenom för evärde
tider alle ägoskillnads tvister.

Jag beder ödmjukast om tilgif
för kortheten, förbehållandes at den
tilskrifves endast så väl min öfvertyg
at andre mera kunnoge märe redan
alle dessa omständigheter, som ock min
hörliga böjelse at begagna mig af
anledning för at få försäkra om d
vördnad, hvarmed har äran städse lef

Kongl. Finska Hushållnings Sällskap

Engvis och Liebelitz
d: 9. Sept. 1800.

ödmjukaste
Gabr. Van

Memorial.

I alla utkomna skrifter som vört Landsbruket
som ock i Sällskaper där det omtalts, har alt
dessvanskötsell och nya upodlingars försummande
blifvit ansedd som en följd af vår öfverklagade
Folkbrist. — Kongl: Finska Hushålls Sällska-
pets prisvärda omsorg för allmänt väl, upmun-
trar mig yttra mina tanckar i detta ämne:
Vist skulle Finlands skötande och odling tarfva
en större arbetande Folkmängd; men månne
ei mycket kunde uti Landsskötselen hjelpas med
en förbättrad Arbets Method? Arbetet vid
Landsbruket är merändels inskränckt inom
4 Månader om året. Borde ei då alla arbetande
händer sysselsättas? Men det går ei så till i de
flästa Landsorter. Nästan hela Qvinnokönet, ehär
utrustade af Naturen at äfven med idoga hän-
der kunna bidraga till jordens skötande och
odling undandrager sig den. Ända till slutet
af Junii Månad sitta de vid sina spinnräckar
och väfstolar. På de fleste ställen i Tavastland
deltaga de ei en gång i höslottern. Räfsan
och skäran är det enda som 4 a 6 veckor sysse-
sätter dem några timar om dagen. Jag klan-
drar vist ei det nyttiga som spinnräcken och väf-
stolen frambringar, men efter min öfvertygel-
se kunde det uträttas vinter och vår dagar till
något på jord ytan kunde uträttas.

Uti den bästa afsigt har höga vederbörande
halft århundrade tillåtit och befordrat Hem
klyfningar såsom bidragande till folkok
kanskil detta är det mäst välmenta mi
om ei tillfälle ges till utflyttning på ut
hvarigenom upodling nödvändigt vinnes
af Naturens Herre implantade drift till va
ter förökande gör at hvar och en vist gi
då någorlunda bergning gifves. Det är
at gården skall skötas af lika många han
må heta Jordägare, Torpare, Tjenstehjon e
hyrningar. Men flere hushåll behöfva f
med alt dess behag. Hus och andra syssor för
som alt förstöra dagsvärken och ~~förd~~ öka
der. Ett större hemman ger altid mer styr
välskota och upbola, ~~han~~ Ägaren blir Patrio
han har något mer at försvara än Tiggar
Men jag går från ämnet. — At hielpa arb
thöden som till någon del skulle hielpa folk
torde bäst skie genom exempel och föreställn
till driftiga husfäder. Ärfarenheten visar
ningar ei värcka hos allmogen ty de mi
öfvertygande föreställningar kunde af Clerici
göras vid de många sammankomster på
Bröllopp, Barndop, Catechismi förhör m.m.
versations ämne af sielfuplysta Jordbruk
(som jag ville förmoda) till deras älskade
Dessa föreställningar såsom dem ålagde förhor
säkert sitt värde. — Med all vördnad
nen, tror jag dey tienare, borde finna så

samtal som syfta till allmänt väl vara lika
om ei mera tacknämliga förr öfverherren än
en stor dels af dem, uselt och förvändt tolkande
af hans heliga lära. — Önskeligt vore ocksa
at det företräde som en så kallad Ständsperson
synes ha för Jordbrukare och närings idkare
kunde hos Nationen öfvertygas vara inbillat!
Genom denna fördom gå otroligt många ar
betare ifrån landtbruk och näringar. Dessa som
insmygt sig ibland de tärande hemmar, upfostra
sina barn till öfven sådane, hvad för en hop
ustingar härigenom tillkommer är klart, då ei
Staten i Embetsmanna vägen kan försörja dem.
Huru vida detta värckar skadeliga följder för
hushållningen må andra dömma.

P. A. Molander

Memorial

Om skadan as Getafvelns inskränkning och astagande i Finland.

Ibland de ämnen, som synas förtjena kongl. Hushållnings Sällskapets upmärksamhet, och, för följder häras i Landt Hushållningen, med minskning as Victualier i Landet, är Getafvelns mer och mer inskrenkning, samt tillställningen as dess nästan utrotande.

Då för 20 år sedan, denne afvel någorlunda underhölls, har sedermera, för den skada desse kreatur ibland tilsoga igenom flöjande, denne afvel blifvit mer och mer nedlagd och utdömd, icke allenast vid Gårdar och Byar, utan ock, til större delen, i vissa Socknar, så atei stort mer än fjerdedelen, i Landet, i jämförelse emot förra tider, nu synes vid magt hållas, oacktads Lägenhet härtil i et skogrikt Land såsom Finland, ingenstädes saknas.

Den minskade inkomst as denne afvels afkastning — med mjölk, kött, ost, Talg och Skinn, som igenom denne inskrenkning tilkommit, och som förut gas så stor afkomst och nering för större och mindre Hushåll, samt för fattige Inhysingar på Landet, som däras, til en stor del, hade sin bergning, i anseende til desse kreaturs lätta framsödande, är redan nog merkelig emot förr, och för 30 år sedan.

Då befans varumängden i Landet, til en ansenlig del, större as denne afvels afkastning, med Talg, ost, kött och Skinn, än nu förtiden, och som til en del väller et updrifvit pris på andra Victualie Varor, enär inkomsten as denne Närings Gren aftagit.

Utom minskning af Skinnvaror, som tilkom
igenom nämde afvels inskränkning, och som f
Handtverkaren en lönande förtjenst med skin
beredning och sämskning, som til så många
nads behof kunna användas, har för Borgaren
landen mer och mer blifven afskuren en nyttig
gren, med afsättningen af denne afvels afkom
kött, ost, talg, Skinn, med mera, för mindre til
därå.
Man föregifver väl såsom orsak til mer och m
indragning af denne afvel, den skada, som dess
tilfoga med flöjande öfver åkerstängsel och gärd
dar, til åkerns afbetande, äfven med unga
quistande, men hvilken, kan til det mästa fö
mes, igenom vallgång, samt deras hållande, öf
maren, då lägenheten medgifver, å skär, samt
mar, som så ofta finnas i våra mångfaldiga

Den skada de tilfoga skogen är ock mindre
föregifves, då desse mäst om sommaren föda sig
blommor, liungs, Enebuskars, Barrträds quistar
Laf arters afbetande, ock om vintren til godo
alla slags foder och afskräden, som annan B
försmår och ratar, samt mäst föda sig sjelfve.

Då här til kommer, at skadan med deras flöj
förekommas, igenom en senas afskärande om
klöfvarne å foten, eller millan klöfvarne hos
gen, hvaras den framdeles och för alltid blir
gen at flöja, som i Westergöthland är brukeli
hvarom framledne Archiatern och von Linnée förm
Västgöta Resa, samt Professoren Kalm i dess Res
ning, utom hvad i Helsingland och Småland, i sam
sigt, skall vara i bruk, med svansens brytning
gen, hvaras denne sedan betages förmågo at flöj

na samma operations sätt, efter inhämtad underrät
telse härom ifrån nämde orter, härstädes vidtagne, med
föra samma nytta och hinder hos detta kreatur, til detta
okynnes utöfvande.
För öfrigit, då ei något af de tama kreatur som Land
mannen framföder, kostar så litet i underhåll och
häremot gifver en så riktande afkastning, har då
en och annan af nämde olägenheter undanrödjes, denne
afvel et så mycket dyrbarare värde, ock förtjenar
i vårt kalla Climat, liksom Renen för Lappen, för
Svenska och Finska Landtmannen i dess Hushåll
ning et vigtigt afseende, för de fördelar, som af dess
underhållande tilflyta.

Vördsamt Memorial.

Utaf Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets Dagbok för d. 1. Augusti 1800. har jag med tilfredsställelse och ett erkäntsla erfarit, at ett af mig förut, såsom okänd, insändt Memorial blifvit hedrat med recension och granskning. Då sanningens utforskande vänt mitt sijftemål, samt då jag ännu icke kunnat få den öfvertygelse, at mine reflexioner äro vederlagde; så utbeder mig den lyckan, at efterföljande Genswar måtte benägit uptagas.

Hvad således angår 1ste Puncten af mitt Memorial, om åker- och ängs-tegars inrättning emellan swarandra i stället för diken; så invändes 1o. som skälle de förhögde åkertegarne småningom nedsjuncka. m. m. Hära swares: at då åkertegen årligen påfylles med gjödsell: då vid plöjning och harfning ingen swårighet blifver at hindra åkerjordens nedfallande å ängstegen: då ängstegarne tourvis, efter 10. eller flere åhss förlopp åter kunna aftagas och fördjupas, lika som förut sker med åkerrenarne, swångenom ymnig tilgång af vidare müssig påfyllning, sedan ängsgräsvallen i högar lagd, förmältnat, vinnes: samt då ängsskiftet såsom altid lägre, än åkertegen, ofelbart derifrån emottager

att åka och syna, som har sitt obehändt af
fynnerhet om åri ena eller bägge ändarne af
legen upkastas att smalt dike ej skära; so
alle dessa anmärkn: betänkligheter. 2do
märkningsförsöken innehåller: at dessa kolänn
skulle kunna bäggas oftare, än då åkern är bes
min kraeka är desamma, men med förbehåll: at
ganska obetydlig del af åkern bör, til förekom
af landtmannens stora förlust, hållas i bäde
stridande emot den nu mera af de erfarnaste
brukare godkände Biärkalcons principer; u
fall han bestämpen genom tidning vinna a
gräsländer lika gynnerligt, som ymnigt hö
sommaren, vida förmånligare, än at efter
praxis uti Finland låta bestämpen med spad
af ock av ekorna kala skogar och bergs kant
Att slåttenkarlen enligt 3die anmärkningens
skulle kindras i sitt arbete af fädesåkren, som
4de anmärkningens grunden, såsom motstå
är så mycket förtagligare ogrundat, som so
aldrig kand på gräsrika åkerrenar, ähan t
hafva de spridaste, eller minst nedtrög kte s
gemenligen erhålles invid åkerrenarne.
vanlige diken befordrat vattnets afgång g
kast och drag, så synnes alt detta oack
mera, genom de föreslagne lika lägen, men
mera breda ängsstegar, spricka gvanken
eller nedan varda lika lätt som diken g
At mycken åkerjord kan genom medtagen,
sant; men de fläspa åkrar på flakt lu
bakom sig vidsträckta ängar, betesbagar och
ängar, af spricka de förre alsickel räntar,
i hvilka af gödsel utgodlade, och de sidhäng
äring ofta icke synas med bägningskostn

af matjorden i vårt land är mycket grund, blefver kraf
af häfvud skäl för min sats, at man bör på alt
vi begagna sig af den obetänkeliga grannlike gödn
lek gödnings mycket, som nu genom vanlige dikningar
den minsta nyttja förrinner, men kvarginom liksom
av par sand- eller par ler-jord skulle spard nog
ningar til gynnig gräsväxt; Såsom som den ifrån
ängstegen på åkerskiftet vid första invattningen på
lyder odrägliga jorden med erforderlige tillblandningar
bör evärdeligt lider, förvandlas til den älskligaste
åkermylla. Slutligen anmärkes: at maske
och i synnerhet stem-maskem skulle blifva följden
af i fråga varande förslag: men kanvid synes vara
förnämst, at denne olägenhet mera allfars af de
til åkern stötande magra ängar, betesbagar och
ängar, som af brist på gödsel nu hållas oupbrukbare.
landtman, som äga liksom åker och liksom ängs
sammanhang dermed, eller hafva den bägge ofta små
tegar kringspridde kunna icke fördelas af nu om-
förslag sig befinna.

Kongl. finska Hushållnings Sällskapet har väl
synts gilla min 2dra anmärkning angående förordning
stridiga förehåde framför att använd Hushållnings-
methode; men som Wälborn General Major, m. m.
von Willebrandt berättelse om dess vidtagne hushåll-
nings sätt å Gorkis säterigård, å samma blad finner
införd; så torde mig tillåtas, at i anledning deraf
yttra min förra erinran: at af alle slags Hushåll-
nings methoder, torde vara minst bärande, at öfver-
kunna 150 Dr åker och 216 Dr äng / hvilka förnämligen
minan kort fördelas / til bruk, gödsling och inbärgning
af prisoner, som icke synas dela
egennyttja hafva, än at så dessamma på kortaste tid

och i största bråska förmått. Jag kan icke
dessvs. at anses Conkold, vid alle de af
mendes upmärksamhet mångfaldige tjänst, blef
nöjelig, än blott välbemälte Herr General
ädla uppförande emot sine underhafvande, och
edelt deppå grundade högst fältsynta ärlighet
i bredd och til jämnförelse med detta kärkä
satt, får jag deraf tom åberopa Herr Baro
Mackleans kärkällnings methode å dess gård
holm, / vid Tavastehus i Landsdelen Nyland
vid arrendet förekade flikter förspått åtom
kristelsmal, hafft Hitterr General Majoren
brandt ännu icke uppgifvit klockpost af den
wisten, i jämnförelse med Finska skatek,
afsedt af förlidstone åk skogen och mycken
Hänved kan jag omnämna icke förbiga: at
många Finnegods ägare merendels förde
upmärksamhet å de godsen tillhörande
olika beskaffenhet, men at de likafullt m
sine underhafvande skäla lika behandlade
dyrd den ena ändsås til bebrukning sandj
andre berjord, den hedje stenig mark, o.s.v.
som och: at deras underhafvande syar för
kes dels ålägges fördärfligt mångbruk.
Öfrig laster och klor til at erinndra: dåm
delens fördrukne af Prästskap jämte Medlem
Ständspersoner sällan afsika synas lika slags Hus
methode med den fattigaste och ålderste Bonde,
åger förlag at förskaffa sig öga och smide: de
med den sittnande, bråka och åtvidga åkern
vis; åtl bedräglig förkoppring at vinna gunsten
bibehålla de bägge Wälls-Sysslomen i tadlig
allenast vintermånaderne, ullan ork, hvad som varit
fidan; samt invånga, likaledes bägge, vidskräcka

anande til afslagsenhet, minske bördighet och sämre, til
ch med odugligt grässlag, sällan, kanske aldrig ersätta
nögenhetsrag inbärgnings kostnad.

Ett del af mig åtl ofvanberörde Memorial förenla
gade Mångbruk vore at anses såsom en följd af Orten
locala beskaffenhet och omständigheter, samt at Allmogen
merendels bibehåller ett visst kärkäd gamla, kan jag icke
medgifva, såsom stridande både emot erfarenhet och
de fleste af Konungs kärkällnings förslag: En bonde, på
visst Ställe i synnerhet, idkar åkerbruk, boskapsskötsel, kompa
lin, Humble och tobaks plantering, Boskaps, får,
get och svin afvel, fiskebruk, skogshygge, kärrbruk,
fiskenier, saltsiederisjöden m. m. Ett enda högst
många af dessa mångfaldige näringsgrenar kunde tillräc
tjäfsätta en Bonde med egna barn mera nikessiga
och förelagtigt, än uppräknade mångfaldige arbeten, til
hörliches bedrifvande fordras framman de eller tegde
arbetare, spilloka, i anseende til öfvers flödig förtjening
och lön, medtaga af Bondens förråd vida mera, än
värdet af deras förrättade åkerarbete. Ändring kärkä
blifver icke möjelig, så länge affattning och värd
öfven gårdbrukare emellan icke blifvit eller blifver
ftig. Att åter öfvertalanna rättelsen af denna
allmänna misshushållning i Finland ännu vidare
på franktiden, samt at dukit taga skäl af befintlige
folkmängd, kar beklageligen varit och torde blifva,
like som för flere århundraden tillbaka, nyttiga
förslagens vanliga öde.

Betraffande sist mitt förslag på anförde skäl
om en öfver fiskal tillsättande, så är det väl sant
at jag för min enskilde del gifvat någon förklaring
angående denne nye Embets mening på tillfälligt; men då

den 18 Nov.

607

Ödmjukt Memorial,

Jämte detta jag får äran att till Kongl. Gust-
holls Sällskapet ödmjukast insända de Commerd-
ninger öfver Naturen och Gustholmingen, som
jag de fyra sistledne Månaderne i Karcka
Socken kunnat göra, och hvilka för lagra
hinder förr ej kunnat afsändas, vågar
jag ödmjukt att hos Kongl. Gustholls Sällska-
pet ännu wördnadsfullt sollicitera om dess
wälgörande åtgärd i en Bak, som redan 1798
jag hafts äran att omröra, och som wore

fragan om denna plantering; sedan den till-
ning jag 1798 därom vidare tagit; sa-
ziel till andra. Allmogen ar till sköt-
lik sinka alldeles Kamerala Verket, med stånd sa-
under den adertte välsignelse att egendom
jag sar ar mycken ödebrand och Kamerala
Bolskapets manskigan assistance med denna
att ikke vederbörande sruckta att medan otidig
min bestå denna goda assistance. Vår 1798 år
med jag vidare propositionen om Elfsborgs sa-
kande till årligt varpa att utbetala Kamerala
Undersåtarna om Rotatorp planteringen,
gärdarna vissa Skiftena, vid Kamerala sina Mo-
appa Bodens Kammun obetänksamhet, att
annat sulle så betala Skatt af Rotatorp;
gunsam ansökning afslagen; och, såsom Kam
nytt så undvek nödigt att säga att anse
kommandot åtgår därav Skatte Förmån sig ef
gode Konstellation, som privilegierna vederbö
ning har ar; Enkedrottningen Skatte Kapitel 17
under välsignelse, som sedan, skall
vår ibland och gått, Kongen med alla Kam
att Kam i vederbör Kassorna, att inför
av vissa Gårdarna Förening emot Kam
kammad afstår. Kongl. Majestäts Befall
kan skadat ytterligt och attagen under
sammo Författare, att Kungl. nådigst Ge
allen Corp, allen Justitiae gav i Bodens
ida Kam sin Rotatorp planteringen, det vanligen
mått, det sedan Kongl. Befallningar Kam
att denna Kapitel anstår Kam sin upp

vatt, att att alla annat Kam Krono Kamerala
examinad. mars ej vidare giftom bestå protokoller.
Den Kongl. Majestäts Befallningar angående den fod-
slutning ätar uphörsam, att Kammarkollegii af Kam-
sedd Kam Kongl. Kall sedan till nästa år, som nog
uphörligt vara för många, som Kam svårt att be-
sörvera vara Kamerala Kontoran, att af Kungsådan
förhindrad vidare Kontoran att utan Kongl. Majes-
sedd. Så beskaffad vatt vidare nödigt, att annat
en jag Kamerala vatten Elfsborg, att vatten så vida
vatten Gefleborg, att vatten Kammar om Gästrike Kam
så vidare Kollegii Kammarkontoret till nästa år
Februari. Emedlertid afsänd några skriftelig anmä-
gestad Kam vara, sedan Kongl. Majestät till Kontoret ofvanan
konstituera vara att vederbörande anmäla.

Kongl. Majestäts Befallningar inkommen. Så Kam Kung-
Kammar, till Visby, Kungl. Kollegii till nästa Gefleborg
förhindrat att sitta vapen. Man ovanligt mycken
om Kam Kammar Kam, vanligen det inkommit, och-
såsom att om vara, för Kammarkollegii Kollegii Kollegii,
ej Kungl. till Kongl. med vidare. Kontoret Kammar
och allmänna, genom Kollegii Kollegii d. 18 Augusti
September, totalt förbrand. Så att jag ej Kam
att Bodens i nästa Klass, att Kongl. Kammar Kam så
om Kjemtens, annat vatten Kam mycken plogar, att
Kongl. Majestät. Kongl. Kollegii Kammar i Gefle, Kollegii Kollegii
sitta på Skiften; man Kungl. ej till vidare, att
såsom förbrändt Kongl. Majestät, skiftad på Kollegii, att
Kam förbrändt medicera Kollegii. Gudagnin-

gen, ehuru nog besvärlig och sentiran
varit mediokert gifvande och beifrit
förrättad.

Brodden har satt mycket bekymmer
ut, för September Månads mycket
och äfven Kold. Men sedan, Guri Läf
och November mera rägn och hvarm
fummit sig, så gifva Brodderna
Gopp, i Synnerhet om den Alsmägtiga
en fördelaktig vår. Ännu i Nag
Thermometern på 6½ graders hvarmt.

Karcku den 16. November 1800.

[illegible]

607.

Rik. den 18 Nov.

Observationer öfver Naturen
och Gjuszollningen i Karcku Socken,
Månaderne Julius, Augustus, September
och October 1800.

Observationer uppgjorda vid Wattholma Observatorium i Karlskrona Pastorat och Rommarnäs Gästgifvaregård år 1800.

År och Månad	Dagarna	Thermometern. Reaumurs Skala			Barometern.			Atmosphärens Beskaffenhet			Nederbörden i Regn och Snö	Vindarnes Riktning	Öfriga Anmärkningar.
		Morg.	Middag.	Qvällen.	Morg.	Middag.	Qv.	Morg.	Middag.	Qv.			
1800. Julii		°	°	°									
	1.	13	18.	17.	27, 4½	–,5½	–,5.	klart	klart	Polarsk.	—	O.	Förgäfves. Se vid Observationerna uti Wattholma Observatorium Tryckta Anmärkningar. Turritis glabr. i Blom.
	2.	14.	15.	14.	27, 4½	–,3½	–,3.	mulet	mulet	Sydv. regn	11.	Ostsyd	Ostsydv. anmärkningsvärd ordentlig Åska. Jag tadgade Observatorii vattenmätare af Granskog, till förvaring.
	3.	12.	16.	12.	27, 1¾	–,2.	–,2.	Sydv. regn	ditto.	regnskur	4½.	Ostsyd	Vid Observationerna Middag Qvarnstorp Vädersträcket, och Qvällen 7 Qvarter dagstorp till 11 grader.
	4.	11.	14½	12.	27, 2.	–,3½	–,3½	Sydv. regn	regn	Sydv.	½.	Ostsyd	Trifol. repens & pratense; centaurea cyan. Festuca fluit. scirp. palust. Alopec. geniculat. Alsine
	5.	10.	13.	12.	27, 3.	–,2½	,2½	Sydv. regn	Sydv. regn	klart	2½	Ostsyd	Satyrium prat. vicia cracca, galium apparine. ibl. Fragaria Alsine mat. 502 in corp.
	6.	12.	14½	11½	27, 2½	–,3	–,3.	Nordv. mulet	Nordv. mulet	mulet	—	N.	Carduus. Archill. millefol. ibl. Potaterne Knapsyning av. Kallmans in perig.
	7.	12.	16.	11.	27, 3.	–,4.	–,4½	Sydv. regn	Nordv.	klart	½.	Ostsyd	Vädret efter M. Tum, Barometern 27, 6. Kommit av gar Regnvatten.
	8.	14.	18.	14.	27, 4½	–,4½	–,4½	klart	Nordv.	mulet	—	N.	Morgonen klar och Lugn. Planteras major och lanceol. deras Ny delsed. ibl. Ephemera pruinosa.
	9.	15.	20.	14.	27, 3½	–,3½	–,3½	mulet regn	klart	klart	—	½.	Observerade i anfört ord qvarter, förut oppning. Insekterne förefinns sedermera Tumm. Sommar.
	10.	12.	18.	13.	27, 3¼	–,3½	–,3½	klart	klart	do	—	N.	Ranunc. nemor, valeriana officin. ibl. Ängen Vattnad Vagnar.
	11.	14.	20.	14½	27, 4½	–,6.	–,5½	klart			—	Lugn	Morgonen uppenbart mulet förmiddagen regnar N. Vind.
	12.	13.	18.	13.	27, 4½	–,3½	–,3.	mulet	mulet	regn	—	N.	Festuca ovina, alsine med. ibl.
	13.	12.	16.	12.	27, 2½	–,2½	–,2½	klart	Nordv.	ditto	½.	N.	Carduus gick in. galeopsis tetrah. ibl.
	14.	12.	15.	10.	27, 2½	–,2½	–,2½	Sydv. regn	Sydv.	klart	6¼.	N.	
	15.	8.	16.	12.	27, 3½	–,3½	–,3½	klart	Nordv.	ditto	1.	O.	Morgonen klar, sedan klart. pruinella Dalg. trifol. spadiceum ibl.
	16.	13.	16.	13.	27, 2½	–,2½	–,2½	Sydv. regn	Sydv.	Sydv.	½.	Lugn	Morgonen Lugn. Ranunc. flammula. convallar. rotundif. ibl.
	17.	14.	17½	12.	27, 2½	–,3½	–,3½	Sydv. regn	ditto	Sydv.	10½.	N.	Morgonen Lugn. Sydv. utåtvind. Gold omkring 18 Rammar gr. ur grader. famm. persicaria.
	18.	11.	17.	10.	27, 3½	–,4½	–,4½	klart			—	N.	
	19.	9.	18.	15.	27, 4.	–,3½	–,3½	klart	Nordv.	mulet	—	N.	
	20.	14.	17.	12.	27, 1½	–,1½	–,2.	Sydv. regn	Nordv.	Nordv.	½.	O.	Morgonen. Se Observationer Spår. Vicker, garder, vader Gud, Qvad Tadgade Skulle
	21.	9.	19.	14.	27, 2½	–,2.	–,1½	Sydv. regn	Sydv.	Sydv. regn	2½.	Ostsyd	Ibl. Carduus planteras Tobak. Nyat gick in.
	22.	14.	20.	17½	27, 1½	–,2½	–,2½	Sydv. regn	Sydv.	klart	7.	Ostsyd	Ibl. Lotus corniculat. ibl.
	23.	17.	22.	18.	27, 2½	–,2½	–,2½	klart	Ostsyd.	ditto	½.	O.	Ibl. gr. mutad ragnade. Fasadt Oxel Kr. a.m. Kommit i ap.
	24.	19.	23.	18.	27, 4.	–,4½	–,4½	klart	Nordv.	Sydv.	2½.	Lugn	Ibl. Potam. borjad.
	25.							klart	Nordv.	klart	½.		Kommit ofvan allt i ap. Odralleranunc. Kom vaxt. Carduus Ranunc ofvan allt.
	26.	15.	21.	16.	27, 1½	–,6.	–,6½	klart			—	O.	Ranunc. matricaria, campanul, Ranunculi, festuca, Gala Ranunculus Gud i Skogsladan gr. ast.
	27.	14.	20.	16.	27, 1.	–,7½	–,7½	klart	Nordv.	mulet	—	O.	Ranunc, verbascum thapf. hypericum perforat och gradrang. ibl. Ängen Lustpay Dicit. Lobelia
	28.	14.	18.	14.	27, 1.	–,7½	–,7½	Sydv.	Sydv.	klart	—	O.	Ranunc. Trifol. Agrostis Alopec. Ranunc. Carduus. Asparagus, Gud vatten insatt i Gossan Ladan, allt vattnat.
	29.	14.	20.	15.	27, 1½	–,7½	–,7½	klart			—	Lugn	Ranunc. Carduus gr. ibl. in. Lyckligt vagnad för den Sundrade Gud Barmhertighet.
	30.	14.	20.	15.	27, 1.	–,7.	–,6½	klart			—	Lugn	Ranunc. om Vädret
	31.	15.	20.	15.	27, 6.	–,6.	–,6½	mulet	Nordv.	mulet	—	N.	Vagnen med Blad

Månad	Datum	Thermometer		Barometer		Aktinometer		Anmärk.	Vind	Anmärkningar.
1860 Augusti	1.	17.	18.	14.	25,11.	,11.	11.	Gaffelk.	Ström.	dito		SW.	N.	gentiana. Klemma. Domkyrkotäfvel i Riga. Watsonia i H. hem.
	2.	12.	14.	13.	25,9.	,9.	9.	Hjortron	Klagg.	Hjortron	9 5/24.	Lugn	vexel	W. den 3:dje dag.
	3.	10.	13.	12.	25,2	1 3/4	1 3/4	Klart	Ström	Klart		SW.	W.	masstigna. Leontod. autumn. ibl.
	4.	10.	14.	7.	25,1 1/2	1/2	1/2	Ström.	Ström mulet	Ström	1/2	W.		Malen Hjorla, mogna fullad och klasb gamla.
	5.	8.	13.	9.	25,1/2	1/2	1.	Ström	Ström		1/2	variabel		
	6.	8.	12 1/2	9.	25,1/2	1/2	1/2	Klart	Regnig	Gaffelk.	1/24	variabel		med alla vindar.
	7.	8.	13.	9.	25,12	2 1/2	3.	Ström.	Regnig	dito	11/07	variant		
	8.	5.	14.	10.	25,6.	,6	5 1/2	klart,	Regn	mulet.	—	mest	Lugn	i Ost. Ström Polen. Gaffelk. af samma Botanik Akrad ligga skjuf, gemensamma Hjus.
	9.	10.	17.	12.	25,11.	,11.	5.	mulet	Ström.	klart	—	SW.	160	Ström, oaklath Foregående dagen. W. strax tillgjordes af Hjelmar Karlsson.
	10.	9.	16.	10.	25,6.	6 1/2	6 1/2	klart.	Ström.	klart	—	SW,	140.	Ström. Gothårfningen till 21/24 å 11/24 fullbordad.
	11.	9 1/2	18.	13.	25,7 3/4	7 1/2	7 1/2	klart,		klart		Lugn	H,	Gaffelk af samma med gammal dag. Vegrad Klart Gaffelk — omogen Bad.
	12.	10.	18.	15.	25,7 7/8	8	7 1/2	klart		Gaffelk		Lugn		Ström gjord Fruents, ullad Gaffelk af Skattkärdsvatten gjord.
	13.	14.	21.	15	25,7.	6 3/4	6 1/2	klart			—	Lugn	Sno.	
	14.	15.	26.	16.	25,6 1/2	6.	6.	klart			—	Lugn		Lugn Bestämdes Gaffelk fortfarande. Hjemkomst kl 10. am. ifr NW kl 10.
	15.	16.	24.	15	25,5 1/2	4 3/4	3 3/4	klart	klart	Gaffelk.		Lugn	NW	
	16.	14.	18.	16.	25,12 3/4	2 1/4	2 1/2	klart,	klart		—	NW.	60	NW.	Knoppar med afskrifvad, fattad i blod.
	17.	14.	18.	17.	25,9	1 3/4	1 1/2	klart	mulet			W,	40.	W.	76.	Gaffelk. Vegan Gaffelk afvad annad, vatt vanligen Magnadtal dagar.
	18.	13.	14.	13.	24 9.	25,0.	1 1/2	Gjord	regnig	regnig	9 1/24	SW.	60.	NW.	NW.	
	19.	10.	14.	12	25,2.	2 1/2	2 1/2	Ström.	dito	klart	—	NW.	72	NW.	60	Lugn.
	20.	8.	16.	12.	25,4	3.	3	klart	Ström.	Gaffelk		W.	W,	20	Lugn	Gaffelk. Några fattad med Bad. potamageton perfol. ibl.
	21.	10.	16.	12 1/2	25,3 1/2	2 1/2	2 3/4	klart				NW,	72	N,	20	Lugn	Lugn på Lagbandet fattad.
	22.	9.	15.	12.	25,5.	,5	,5	klart	Ström.	Gaffelk.		Lugn	0,	40	0	Gaffelk, ej Karlig. W. Gaffelk Karl Ström.
	23.	9.	16.	12.	25,6	,6.	,6.	Gaffelk.		klart		0,	76.	60	Lugn	Lugn.
	24.	12	21.	13	25,6.	6 1/2	7.	Gaffelk.		klart		0	60	-	0	Gaffelk Datum Lugn den 24. Juni. Eland Gaffelk Gaffelk.
	25.	10.	18.	12.	25,7.	7 1/2	7 1/2	klart				0,	60	do		Lugn.
	26.	9.	17	13.	25,7 1/2	,7 1/2	,7 1/2	klart				0,	46	do		Gaffelk perfekte kl 6. fm. ifr 0 kl. W. Kallad 1/2 48; Gaffelk kl 8. Min dag Gaffelk.
	27.	11.	24 1/2	15.	25,7 3/4	- ,7 3/4	- ,7 3/4	klart				0,	24	do		Lugn klart.
	28.	12.	18.	14.	25,6 3/4	do	do	klart				Lugn				Gaffelk Gaffelk. Vegan Gaffelk. 1/2 Gaffelk. Gaffelk m. perl
	29.	12.	21.	16.	25,6 1/2	do	do	klart				Lugn	0	W.		Lugn
	30.	13.	19.	16.	25,6 3/4	6 3/4	6.	klart				0	56.			Gaffelk Spelign
	31.	14.	19 1/2	16.	25,6 3/4	do	do	klart				0,	52	,32		Gaffelk en apricos till 29 gr.

Månad	Dagen	Thermometer			Barometern			Atmosphären		Anemometern		Anmärkningar
								M.	E.			
1788 September	1.	12.	17.	13.	25, 7	,8.	,8.	klart		–	0,72	Ostlig flygvind; klar åskarrund; förstår. Sunkklack.
	2.	5.	18.	15.	25, 8.	,8	,8	klart				Ostlig vind om natten; fuktig.
	3.	3.	17.	10.	24, 7	,7	,7	klart				Ostlig vind. Luftsman.
	4.	6.	17.	10.	25, 6.	,5	,5	klart				Ostlig
	5.	7.	15.	9.	25, 5.	,5.	,5.	Halfkl. do	dugg	1/4		Ostlig. Förmiddagen dugg.
	6.	5.	14.	7.	25, 4	,do	,do	Halfkl.	klart			Ostlig
	7.	4.	11.	6.	25, 4	,4	,4.	mulet	dugg	3/28		Ostlig. Förmiddagen. Förstår allmänt.
	8.	3.	13.	9.	25, 4.	,3	,3	Halfklart				Ostlig
	9.	7.	15.	12.	25, 3.	,2	,do	klart	Klädm. klart		50	Ostlig fuktig dag; om aftonen klarnade det upp; klart och vackert hela natten. Förmiddagen dugg. Middagen klart och vackert. Aftonen klarnade det upp; klart och vackert hela natten. Månsken 13, 8, 25 min.
	10.	10.	15.	16.	25, 3	,do	,3	klart	Klädm. klar		0,40	
	11.	8.	16.	12.	24, 5	,6.	,7	klart			0	
	12.	10.	14.	12.	24, 7	,8.	,7	klart			14.	Ostlig och klockan tvåtiden gjorde det en mycken Middagen Middagen vackert, aftonen klar.
	13.	11	13.	12.	25, 5	,do	,do	dugg	Stadsm. Halfkl.	2/24	14,12	
	14.	11.	17.	12.	25, 6.	,do	,do	klart				Ostlig vacker.
	15.	9.	15.	10.	25, 6	,do	,do	dimma	Klädm. klar.			Ostlig dugg. Förmiddagen klart och vackert hela natten.
	16.	10.	15.	10.	25, 6.	,6	,do	klart			14,9	
	17.	9.	14	7.	25, 6	,do	,do	klart			0,10	Ostlig
	18.	1.	13.	7.	25, 5.	,4	,do	Halfkl.	Gådastr. M. Halfkl.			Ostlig fuktig; om aftonen klart; Åskmoln till alla sidor men förlorade. Förmiddagen dugg.
	19.	1.	13.	7.	25, 4	,4	,do	klart	do do			Ostlig dag med klart och Åskmoln; ogjorde Gungor. Åskmoln i Förmiddagen klart.
	20.	1.	14.	8.	25, 6.	,5.	,6,	klart				Ostlig vind om Morgon. Sedan nästlande dugg och klart och Åskmoln.
	21.	2	13.	7.	25, 5	,5	,5	klart				Ostlig vind Morgon. Åskmoln klarnade bort. Gradual dåligt Åskmoln och Gåsa Vatten.
	22.	2.	12.	7.	25, 6.	,do	,do	dimma	klart			Ostlig
	23.	2.	12.	7.	25, 6	,do	,do	dimma	klart			Ostlig
	24.	3.	11.	8.	25, 6	,do	,do	klart			50	Ostlig vind; dag ligger klarden förmiddagen emellan 61 gr. 29 i 30 min. N. Lat.
	25.	7.	12.	8.	25, 6	,do	,do	Halfklart				
	26.	5.	10.	6.	25, 7	,6	,do	klart				Ostlig vind 1. Dim på förmiddagen dugg.
	27.	4.	8	6.	25, 8.	,8.	,8.	Halfklart				
	28.	4.	7	5.	25, 8.	,8.	,8.	klart				
	29.	}						Halfklart				Ostlig vind.
	30.							klart med Stadsm.				Förmiddagen dugg. Aftonen förstår gången.

1880.	Datum	Thermometer			Barometer			Ekspedition			Ombrometer	Vind		
		7 m.	2 m.	9 a.	7 m.	2 m.	9 a.	N.	Middag	Kväll				
Oktober	5	1.	7.	6.	25, 7.	17.	,7	mulet	dugg	dugg	½	SW	m	Regn. Dröskan.
	6.	5.	6.	6.	25,6½	do	do	regn	mulet	do	¼.	S.	S.	Regn. Slippriga.
	7	5.	6	6.	25, 6.	do	do	mulet	mulet	dugg	¾	SO.	mulet	Regn
	8.	7.	9.	6	25, 1.	do	do	mulet	mulet	dugg	¼	SW	do	
	9.	9.	9½	9.	25, 2½	do	do	mulet	mulet	regn	¾.	SW.	do	Regn: natt emot morgon dugg. Dröskan. Kvarn. Sommarplatsen. Regn. Sjuka.
	10.	9½	10.	9½	25, ½	do	do	mulet	Regn	regn	3.	SW	do	Regn mulet
	11.	9½	9½	9½	25, ½	,½	,½	Regn	regn	do	2.	SO	SO	
	12.	9½	9½	9½	24, 7½	do	do	regn	do	do	2¼.	SO.	NO.	Regn, oavbrutet natt. Dröskan. Kvarn. Sommarplatsen. Regn. Sjuka.
	13.	7.	7½	7.	24, 2½	do	do	Hagel	klart		-	Dugg	NO	Dröskning. Regn. Sjuka.
	14	7.	7.	7.	25, 0	do	do	mulet	regn	dito	2.	SO	n	Regn. Sjuka.
	15.	7.	7.	6.	25, 0	do	do	dugg	regn	do	2½	SO.	SO	
	16.	6½	7.	7.	25, -	do	do	Hagel	regn	dugg	½	Dugg	SO	
	17.	3.	4.	3.	25, 4.	do	do	Dimma	do	do		NO.	NO.	
	18.	2½	1.	2½	25, 4.	do	do	Hagel	mulet	dugg	2.	S.	N	Regn.
	19.	2	0.	1.	25, 4½	,½	do	Hagel						
	20.	3	0	1½	25, 4½	do	do	Klart			1½	SW	do	Sjuka. Städa. Marken
	21.	4.	7.	6.	24, 7.	,6½	,6.	mulet	regn	regn	4.	SW	do	
	22.	5½	7.	4.	24, 5½	do	do	Hagel	mulet	dugg	¼	W	W	
	23.	2	0.	1	25, 1½	,1½	2.	mulet	Hagel	klart		W	do	Regn.
	24.	0	5.	5.	25, 1½	,1½	,1½	Klart				Dugg		
	25.	7.	8	8.	25, 2½	,1½	1½	fint	dugg	mulet	½.	W	do	
	26.	8	8	8	25, 1.	do	do	klart	mulet	dugg		W.	-	
	27.	6.	6.	5.	25, 5.	do	do	Klart	-			W.	do	Sjuka. Sal. pluraliteten
	28.	3.	5.	5½	25, 5½	6.	4½	mulet				Dugg		
	29	6½	7.	5.	25, 4.	do	do	mulet	dugg	dugg	2.	Dugg		Regn. Sjuka. Dröskning. Kvarn. Sommarplatsen. Regn. Sjuka.
	30.	2.	5½	4.	25, 2.	do	do	Klart				Dugg		
	31.	7.	8	6.	25, 1½	do	do	Hagel	regn		22/24	W	W	Regn mera delen dagen. Skattmet: Brantaxeringen 24 timmar dagen och timmarna därefter.

Fraenkel. Sahlstedt. V. W.

Wallin

627.

Årsjäkt Memorial.

Förrättning

Under förrättande af Månaden har Thermometern
Gått från 11. Augusti om Middagen = 26 grader
Lägst d. 20. October om Morgon = 3 gr Kallt.

Medel Graderna, som för den 25 Juli, 29 och 30 Sept.
och Första dagarne i October, som af mig ej kunnat observeras
graderne af förrättande och efterföljande anteckna, äro

För Juli Månad om Morgon 13 31/31 gr. Middagen 18 60/60 dito
För Augusti Månad Morgon 10 51/62 – Middl. = 17 44/124 dito
För September – Morgon 5 12/20 Middl. 13 12/60 dito
För October – Morgon 4 21/31 Middl. 6 51/124 dito

Uti Medel Graderna för Barometern stå att befara
Morgon 8 22/124 Middl. = 13 101/124 dito

Barometern, om den nu varit riktig att transportera
har mäst befunnit sig på Afstånd, alltså mellan 25 och 26 Tum
fallit mer på 24/31 – Den 26 Sept. var den högst på 25,
22. Oct. lägst = 27, 6/31.

Elfprofter dagar hafva varit i Julio 12, och 17, dem
i Augusti 25, och 6, de
I Sept. 27, och 3 nästa
I Oct. 13. och 18 nästa

I Julii månad har fallit uti Karolen Kronobageri
nämnde 30 Juli efter Qvarlan på 2 fot i qvadr. allen 12
1. qvadr fam. I Augusti 7 2/3 Tum på 2 fot, som gör
på en qvadr. fot. I September fallit 2 2/24 Tum på
för nämnde 4, 17 Kannor på qv. fot. och i October 23 22/31
på samma vis, som gör 106, 6 Kannor på qv. fam.
har fallit emkring 277, 48 Kannor på en fam qv. på
som reparerad 6 7/24 dagarne som vanna vid utgöd, på
noa för qv. fammen Garaga dag.

Kal. Capua Skåpsäl utexaminerad Sål. en Medhanv af Skong.
Lefna Lifgällningar, Cull Mundb, vår en Gadra, Gam Ymf
icke Gmedan mäd, och Gmedfara Gad Gadmund i Gam
Handella af Gam män Sål Gindra Kål Co Gadd Ganum
Gam Gad Gum Gamäckla, och gmedan, Gfare Gmf Gamm
icke Gadd Kalfkalla och Gå Gamaga Gand Gad Gorgfrid
Gdäng, Co Gands Gad Gmedb mäd Gamma och Gdakmed
Gå en Gblind Gmd, Gam Gäd i Gdaga af andra ma
en Gadfmedas Gnäd och Gptan Gdma, Gmedlerkad

Reliecaskan räckas tader i Gmed
mar af blåtal, Gtenkraders, Kerbader
Gedan i en Gad qvafte l. Kista, Gdkra
mader väl, Gatbads i Ugicar, Gadtader,
gruggades och mäcker, af detta Gacita rec
mäs mädl vagder, Gamt Gago Gika mycket
vagmädl

utbeder mig, at Kongl. Finska Hushållnings-
Sällskapet ville benäget uptaga, at jag nu vägar
bröst fullig hetar uti Allmänna Hushållnings-
jag under min vistelse å härskilda Orter
anmärkt, ehuru förhastade de än mig synes,
anhos husom et grott af min enskilta varma
ot därmed förenade lifliga önskan för en
fosterjords välgång:

Som Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets
dämul ofelbart är: at upholpa finland ifrån
mål, hvarje det jemförelse vis emot andra länder
för det närvarande befinner; så anhor jag
til Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets under-
om, at hvarvida Embetsmanna styrelsen i
är anrättad hudan den borde at kunde
då man jemför våra Städers styrelse hitt
dels, så finner man strax den skillnad:
innevånare äga fråhet vällen hin egen
som alla tider af ärat kan afhjelpa de
dens distrikt förefallande Justitiae et Politiae
tillika, at hvarå innan Städerna äga
förutvinde för handel, med Städsinnan
rådslå et besluta hudana författningar,

[illegible] ägkanst kunna synes gagnande; hält annan
[illegible] förhållar det hög å handel, hvarest Mäktegångs
[illegible] klott tvänne gångar om åhret, på de
[illegible] åhrstiderna, företages af en härads hafden
[illegible] boande at okund med folket, hvilka olägen-
[illegible] de tillika medföra, hade utdrägt, alltid äro
[illegible] at aldrig upfylla ändamålet, som är at en hvar
[illegible] skyndsamt förhjelpas til hin rätt; lika beskaff-
[illegible] äfven Politien jemte ugbörden af krono utskyll-
[illegible], medmera, som borar af en fogde eller fogde
[illegible], uti hvilkas tillhättande handels innevå-
[illegible] icke haft det, at hvilka, ifrån det de inpatt-
[illegible] Embetsmanna Classen genske hallen behöft förut
[illegible] hög om Allmänhetens förtroande; hvad
[illegible] en sokns härskilta Oeconomiska fördelners
[illegible], så förhållar hög därmed vida hvarra, än i
[illegible] hälst hudant makammar efter nu varande
[illegible], dels på Styrkoherden eller Kapellanen, eller
[illegible] vad Sokneskrifvaren vad Sokneskrifvaren, dels på
[illegible] vad härads rätten, dels på fogden eller fogdeskrif-
[illegible] vad ugbördsstämmor, utan at mågenthera af desta
[illegible] äro i förbändelse eller hafva hitt interesse
[illegible] med Sokneboarnes, i annat fall, än då de
[illegible] äga hemman innom Sokneu; Ofta händer

[illegible] fallit omkring 277,48 kannor på en fanne qw. [illegible]
som reparterade på 12 [illegible] vagnar som vanna tid utgör, [illegible]
nor för qw. fammen hvarje vag.

[illegible]

Rennmossan ränsas lades i [illegible]
mor at blötas, utkramades, kokades
sedan i en stor gjöta 1. timma, utkra-
mades väl, torkades i ugnen, bältades,
gnuggades och malter, ~~af~~ detta hvita ren-
mossa miäl vägdes, samt togo lika mycket
vägmiäl

[illegible] af den gemene man [illegible] Embetsmän [illegible]
den mindre Allmogemannen gemenligen i synnerhet
[illegible] Kamma åtskillnad [illegible] Tolcken, Fältskär, Bagare, Bryggare,
Tobaksmakare, eller dylike i mindre utsträckning: Synnerligen
Tadre: om icke en [illegible] Handtverk [illegible] Tolcken
Fältskär, Bryggare, Bagare, Tobaksmakare, i Städerne
Handtverksmän, Borgare, Skomakare, Skräddare, Murare
och flere som [illegible] Handtverk [illegible] samma
af Kongl. Majestät, Tobaksspinnare, Tobaksmakare, Bryggare
samma af Städerne Borgerskap [illegible] Handtverksmän
Gesäll, så länge de [illegible] Mästare, Gesäller
[illegible] Mästare, Gesäller [illegible] Mästare
[illegible] Gesäller

Kammar-Collegium har, som ofvan är anmärkt, låtit
förrätta, längs- och tvärbonderätter, emellan
Bjurholm, Lycksele och Åsele Lappmarker, samt
dessa Marker och Nybyggen derstädes belägne,
och har Kammar-Collegium, efter det Kongl.
Majestäts Nådiga Befallningar i detta ämne
blifvit kända, låtit förfärdiga Kongl. Majestäts
Nådiga Resolution öfver de förrättade Bonderätter,
hvilken Kongl. Majestät, efter det Kammar-Collegium
i underdånighet anmält, att de förrättade Bonderätter
blifvit af Kammar-Collegium granskade och
befunnen, att de blifvit med all möjlig noggrannhet
och omsorg förrättade, och att de Nybyggen,
som blifvit upptagne, icke kunna anses
till skada för Kronan eller Allmogen, Nådigst
behagat fastställa.

Hvilket härmed till Kongl. Majestäts
Nådiga Fastställelse underdånigst anmäles.

Stockholm i Kammar-Collegium den
1 Oktober 1800.

Underdånigst
J. Mollerus

Kongl. Majestäts Nådiga Fastställelse af
Kammar-Collegii underdånige Berättelse
af den 1 Oktober 1800, angående
förrättade Bonderätter emellan
Bjurholms, Lycksele och Åsele
Lappmarker, samt dessa Marker
och Nybyggen derstädes belägne.

Stockholms Slott den 17 Oktober 1800.

Uti Kongl. Majestäts Nådiga Befallning af den 28 Februari 1799, angående förrättade Bonderätter emellan Bjurholms, Lycksele och Åsele Lappmarker, samt dessa Marker och Nybyggen derstädes belägne, har Kammar-Collegium i underdånighet anmält, att de förrättade Bonderätter blifvit af Kammar-Collegium granskade och befunnen, att de blifvit med all möjlig noggrannhet och omsorg förrättade, och att de Nybyggen, som blifvit upptagne, icke kunna anses till skada för Kronan eller Allmogen, Nådigst behagat fastställa.

Hvilket härmed till Kongl. Majestäts Nådiga Fastställelse underdånigst anmäles.

Stockholms Slott den 17 Oktober 1800.

Kongl. Majestäts Nådiga Fastställelse

Reduction rättas tader i tiondet
mot at blåtar, åkerkreader, kreader
seden i ett stet qvärn i kima, åkrea-
mader väl, tvärbalk i ägnen, bolstader,
gruggader och mellan, af detta hvitta red-
mäss medel vagder, samt tage lika mycket
i vagnar

[illegible]

har faltit omkring 277,48 kannor på en famn qw. [illegible]
som reparterade på 12 [illegible] vagarna som vanna till utgör, [illegible]
nor för qw. fammen hwarje vag.

[illegible]

d. 13 Jan. 1801. Föredr. d. 15 och Rem. til Ber. Utsk.

637.

Memorial.

1799 hade jag den hedren undfå kong. finska Hushåldnings Sälskapets vördade bref, som med wäldehag ansedt mit lilla välmenta försök, at af en slags hvit mossa jemte tilsats af miöl baka bröd: och då jag tillika insände sielfva mossan, är genom giorda chemiska försök utrönt, at den var renmossad.
Dät brödet jag då insände var giort efter mått: men nu har jag enligt löfte låtit wärkställa det efter vigt, på det sättet.
Renmossan ränsad lades i vatten 15 timmar at blötas, utkramades, kokades sedan i en stor qtäfta 1. timma, utkramades väl, torkades i ugnen, bältades, gruggades och malter, af detta hvita renmåsse miöl vägdes, samt togo lika mycket

vägmiöl

rågmiöl; hälften gjorder til sy
och hälften bakades med gjäst;
kakor af hvardera sorten för ja
åran aflemna: men beklagar
de nu ärd torra och gamla, sem
de nogat beska: men försk
det längt bättre, så at resten
des sådane prof.
Detta bröd torde nida öfvergå (bå
och styrka:) det så kallade stam
som består af utträskade ax
stumpar med tilsats af miöl, b
rent hafrebröd af snag hafra:
ra brukas i Savastland, det sed
brukas almänt af almogen i s
nästergötland och annarstäns
Åbo den 12 Januarij 1801.

F. Lillienborg

Memorial.

om bröd af Reenmossa.

Dät bröd jag i början af denne månad inlemnade
var redan gammalt, tort och mindre smakeligit.
Jag har nu å nyo låtit anställa sökrall prof-
bakning.
Sedan mossan ut an vattenläggning, endast
kokader, utkramader, torkader, och malter på
stålquarn, befanns En kappe mossmiöl
innehalla 6. macker.
Häraf är aftagit en mack, som medföljer
til prof at vidare försökas om riktigheten.
Resten 5 tt upblandades med 5 tt rågmiöl
tilsatter 2. kannor vatten, bakades med gjäst
på vanligit vijs.
Sedan dät var bakat vägde alt brödet 10½ tt
utgjorde 21. smärre kakor: Härhos öfverlem-
nas nu 8. tunnare adj 6 tjockare, hvilka
väga 7. tt.
Dät vill vara nogat löst eller mörare än annat
bröd: men ingen vidrig, fast nogat filmande smak:
dock inga sådor, som i hafrebröd.
1. kaka NB siktat hafrebröd lämnar åfven til
bevis, at dät ändock inehåller sådor; fastän dät
aldeles osiktat åter på flere orter i Göta-
rike och annarstädes.
2ne duktiga oxlass Reenmossa, som samlades
i sammart, har jag redan före Jul hemkört,
och nu, när all mack blef bar af den stocka

blidast, låt jag d: 17 denner hemla ½ [illegible]
ket gick gallska fort af 2ne personer,
mohan var lör och under var frühet:
god som den förra.
Då man nu har så ont om mi[illegible]
drank, brukar jag detta mochmiöl[illegible]
kat, äfven mochan med hett vatt[illegible]
hacselse åt alla kretur, miölet til
hundar etc: som förtär dåt giör[illegible]
Mer än detta och dylika prof bu[illegible]
jag ej än vågat giöra, ty tadlaren
genast giöra sandhorn til börg, och d[illegible]
jag utan tienstefork: de måste ha[illegible]
kasta hvad det vill: jag fruktar van[illegible]
fördomen, högfärden och envisheten
den största tiggaren vore så stor, a[illegible]
ej skulle åta det i fall han viste
bröd det vore: lika som med häst[illegible]
af en förolyckad häst, kalfkiött
lan, Riörnkiött på visse orter m[illegible]
Mäntro den Största Hurh ålla[illegible]
alt sådant finnas förgäfves, alle[illegible]
viste och ville nyttia alla Dess jor[illegible]
Härligheter, Lagom.

Willhelmsdahl den 10 Janu[illegible]

J. Lillienberg.

2 Mars 1801. 690. 132.

Högädle Herr Assessor

134.

Kongliga
ocecht
och
änom
fylt
h/and

Sällsk. d. 2 Febr. 1801. 130.

657.

Högädle Herr Doctor!

Hedrad med Kongl.ª Finska Hushållnings Sällska-
-pets wördade bref af den 15. sistl.ne December, och
derutinnan yttrade åstundan om beskrifning
uppå den af mig här nära Bruket inrättade
warggård, får jag ödmjukeligen Supplicera, det
behagade Herr Doctorn hos Sällskapet anmäla,

at inrättningen – ehuru till Mecanigeen f
komligt utarbetad – ännu behöfwer någon
bättring i afseende å de artificielle djurläten jag de
tror wara nödige: Och hwarföre någon upp
derom med pålitelighet ej kan gjöras förä
sammans kommit uti fullkomlig ordning
wisat sin nytta; hwarom jag dock tror mig
ett wälgrundat hopp. – En högst behagelig
delse blifwer det för mig, at ruför Kongl.
Hållnings Sällskapet få afgifwa Ritning och
skrifning öfwer denne obetydelige, men kan
nyttiga påfinning, och jag skall wist ru
moment neka mig denne Heder och tilfre
ställelse, då jag kommit så wida, at sä
med full assurence om inrättningens ny
kan låta sig gjöra. – Emedlertid och

Mars 1801. 690. 132. 134.

Högädle Herr Assessor

Kongliga
ocecht
och
änom
fylt
h sand

131.

ett litet prof af min benägenhet at på mitt
sätt wara nyttig, skall jag förfärdiga och ännu
i Winter till Kongl. Hushållnings Sällskapet
insända Champloun uppå en Kakelugn med
tilökade Rör, hwilka icke alenast öka wärman
af hwarje eldning, utan äfwen uptorka luften
i rummet, som både höst och wår – ec. alla tilfäl
len – då luften är tung och fugtig, torde medföra
någon nytta för hälsan. – denne påfinning har
jag efter flere förändringar – som oundgängeligen
medfölja nya försök – med både beswär och kost
nad i stort exequerat, och är nu om dess nytta
och förmån aldeles öfwertygad. –

Med wördnad har jag Hedren framhärda

Högädle Herr Doctorns

Fischars Bruk
den 14. Januarii 1801.

Ödmjukaste tjenare
J. J. Drulick

2 Mars 1801. 690. 132.

Högädle Herr Assessor

Tackar ödmjukast för alt besvär oj benägen åtgärd vid min sednaste vorelse i Åbo. Allestäns war jag rest, där fåren sam flugor, gruffellig förlust i detta vata land, då ej preservatit nyttiar, ty för mig ej de sam lydt mina råd har intet enda dödt, ehuru jag ej har så godt hår, utan nog kärraktigt. Förfängt kan taler om ull och fabriquet, om ej sådant hämmer framideler. Jag vill ej bombardera kongl. finska

134.

Kongliga
ocecht
och
änom
fylt
h sand
ulle jag
den 6 Tum
Grof Sand,
er med
Lera och
ttning,
at den
r åt Grund
re Kantu
tan,
sand,

Hela Konsten består daruti at man bårar Sanden med vatten eller fylling uti grund valen, och sätter som förut sagtar större ändan af stenen heder i jorden, och Grus på öfran Kante, utom vattu bårning blir Sten sättning Löste ingen sten står på flatan under Rubning.

Åbo d: 2 Martii 1801.

Joh. Blomström

Hurhålls Sålskapet med min-
nemarialer, jag frühlar nog
tro det skiör på skrift: men
torde nödvändigt böra tätta
De många dagsvärken, som
digt vijs gå förlorade, [illegible]
gångs Tarn, ör det ju rena
genom machnadernas o
sättiande i almanackan [illegible]
dagar. — Alla vet at ingen
nad får hålles på nästa dag
efter nogan hälgedag, längt
på sändag, icke dig [illegible]
ställen i almanackan [illegible]
och måndagar utsatta alla [illegible]
digt, och då almanackar spridan
riketts ändar, och alla dog in
de äfven [illegible] utsatta
häfdingarna genom lyrning
lysa contra. måntro [illegible]
och dig kringspridande [illegible]

kostet pengar både i Tryklön [illegible]
etc: och den långnäga banden reser i
fåritsko kanskie längt för hemifrån
än lyrningen hinner kamma. — Äfven
står där ännu machnader som äld
för ny ne dyr sedan aflyssa — jag näm
mer allenast Letala [illegible] Laitilar d. 29
Sept: aflyss: står dock än i almanackan
och ehuru där ej får säljas [illegible]
samlar dock 5 à 6 Sokna [illegible] almage
dit får at säpa; 1 dag går förlorad
[illegible] timpelfack at gå dit, den andra
machnadsdagen: d. ny die äro de ej
än rediga, således 5 à 6000 Dagavärk
[illegible] onödigt förlorade. — Tammerskapet
står i almanackan d. 9 febr. och där har
då aldrig varit machnad. — Alldetta
kommer endast an på dessa som utgifna
almanackarna, ty de må kunna ändra datum
efter hälgedagarnas ändning, såvall att
[illegible] — måntro k. f. hus. Sålsk, icke kan
nå sit ställe gjöra en liten hurhålls-

[illegible] Konglige
[illegible] ocecht
[illegible] och
[illegible] änom
[illegible] fylt
[illegible] h sand
[illegible] ulle jag
[illegible] den 6 Tum
[illegible] Grof Sand,
[illegible] r med
[illegible] Lera och
[illegible] ttning,
[illegible] at den
[illegible] r at Grund
[illegible] re Kantu
[illegible]
[illegible] sand,

Hela Konsten består daruti at man
bårar Sanden med vattene eller fylling
uti grundvalen, och sätter som
förut sagt är större ändar af stenen
heder i jorden, och Grus på öfran-
Kanten; utom vattu bårning
blir Sten sättning Löste
Ingen sten står på flatan under-
kubning.

abo d: 2 Martij 1801.

Joh: Blomström

odmiukhet fram gifveves för Konglige
finska hushålls sällskapet ett Procecht
til under sökning, om gators och
vägarnas uppe hielpande, gänom
sten sättning.

När vägen eller gatan är uppfylt
med fasiner eller sten och sand
til en begärd högd, så skulle jag
efter min tanka kjöra på den 6 tum
tiokt Lera och Half alna Grof Sand,
och bära den med järn stör ner med
vatten tilen Blandning, öka Lera och
Sand under arbete i sten sättning,
så sättes stenen på kant, så at den
större endan kommer neder åt grund
och den mindre eller tunnare kanten
kommer mot ytan eller gatan,
darpå sättes sedan frof sand,

Hela konsten består däruti at man
bärar sanden med vatten eller fylling
uti grund valen, och sätter som
förut sagt är större ändan af stenen
neder i jorden, och grus på öfran
kante, utom vattu bärning
blir sten sättning löste
ingen sten står på flatan under
kubning.

abo d: 2 Martii 1801.

Joh: Blomström

nongl Finska Hushåll Sällskapet, får iag Ähran öfver-
sina tankar, uti ett Ämne iag anser Värd Omtanka,
önskar, att de gaf anledning, befordra det iag ä-
ar Enskildt ock Allmänt Val.

Af alla de Alster, som å vår Finska Jord kan träffas,
ej något som icke med för Människian förde-
Först på Kännedom af Ämnet, ock dess Användande
förnämsta hindrat, att så liten del har då förfynnen till
dder den största att få, nyttja af dess rika förråd; till
empel uti Växt Rike; en noga Kännedom om
ttan af Mäss, Gräs, Örter, Buskar ock Träd-slag
nän skulle den med föra, vid Medicin; för den torftigare
n af Landtman, vilka vid in träffande åkommor ock sjuk-
mar, ej hafva förmögenhet tillita Läkare ock Apotheque
ne tillgripa medel utan kostnad åtholne; Dags verken ock
ringa kostnad, bleffen liten Winst för Riket emot de många
som plägas ock i förtid förkras endast för den na Okunnog-
den, hvar af beklageliga Wittas börder denna februari Månad
dens; af sky ad ej, had å Åker, för Medicamenter, men kostnaden
än husfrid Orsak att de ej skaffas, återhåla de utan gengt så
ttagas de af de flåste ehuru hos dem låder den tanken
a då döden ad af Allmagten besluten för gäller ej något bote
del, ehvar de ej veta detf beslut, så våla de ej tillbörlig
ngl i ondigheten. Vid Färgning har den lägre Classen

Vardeliga nyttå: de Vilgifrige anställa gen
flera försök, var med samlingen riktas: Tyg
Tyger, du tar, ock Tapeter å de ställen dar de
värkas skulle Ökan Känslare på dem, då de
hades å Marken ock nyttaas af dem lärdes ut
Skrifningen.

Dessa tankar iag nu för Kongl Finska Hushåll
skapet framgifvit äro ett svagt utkast till
fördel iag önskade Enskilte ock det allmänna
n tillrälige gifva anledning för att upplysa
skap, vilket känner saken i större Vidd; Jag tar
med, litt den häg tar nägen deltagare, bidraga
ll Kongl Hushålls sällsta goda förnämål,

bekant Jor-
fva en ringa
vanligen Cäm-
iga föda, ma
ej nätdet igen
hungers nöd
fället, gynnig

rak följande
yckas nu mera
allmänheten
plysas om alla
som kunna vara
ud torde orsak
lemant tillgån-
Finnska Hus-
underrättat all-
med torde landet,
tträtta anställer
. De flåste kunna
den årstid fälen
el, för dem som

af Medborgare kunna få sin smak att lysa förnöj-
sande kostnad för sig sjelfve och behofs förläggare
frestas till Odygder. Vinsten blefve minskning uk
begad til större löner, som vilar såsom på denna grunden
för alla Näringar. Vid Fabriquer, Handtwärker
säga Näringsälskare skulle wärt eget Land kunna
del som är sjödras; Penningar Värket til förlust, Sättran
ro. Lasten till minskning af Vantrefnad; Fögghet
Folk Ökning til beswärjande; Rikket til förfarmån
rana sättades ock Arbetet förökes; Stora Vinst
af flera Landskaper efter några års Kriga Ou

Alt Dikter under åtskillige Titlar, såsom Wetten-
lingar, Hushåls Journaler, Magaziner, Samlingar
Disputationer, med flera, synnerlig Assenlig för
förnöttringen af de förtränade sådan, att en hus
får för sin Kiöpsumma ämnen, utom desf sj
den mindre förmögne och Dok läsande, dyr k
de följande, är ofta Uppgifter mindre trowärd
ständige; och Disputationerne på ett språk fö
föglärdt, samt ej eller Allmänt Kände af lätta

Utom denne Wäg, sinnes mycken Upfyn
hos många en skild Personer på Landet och Stä
i brist på tillfälle, af häglöshet och Oriljä, så
behållen i sitt förra mörker.

Til Detta Mörkrets förspringande och Upplysand
starket skön, samt tid lärig spridas Ljuset;
gnista blir ingen Eld.

Upplysningen bör äga den beskaffenhet, att

för minsta möjeliga Kostnad och lindrigt
lat; förmåner som större delen efter söka, utrone
som och den Oeconige.

Medlen att hämta Kundskapen uther Allmenke-
gjömmor, torde blifva det bästa, om Kong. Fin-
stuehjäl Sällskapet, genom Herren Landshöfdin-
och Consistoriernes åtgärd, uppmanada Sockna
Embyggare uppgifwa den Nytta de Vatte, Gordens
kan användas till; Sällskapets Ledamöter,
skapet och Kronio betiente herne, borde bidraga var
sin mått att samla, af nit för det allmänas
bäst utom Runde omot wid Uttakad belöning Kläc-
och wägen blindra Fysiske person, samla, efter
Formulair rangera, på Wisse tider afsämna;
tillräckligt förråd från alla ställen blifwit samlade,
skapas försmaksdrag, efter sin Nytta Classificerade, ut-
det, helt Okonstladt; begripligt ord Kort; så att tid och
Kostnad besparas så wäl för Förläggaren som Kiöpare,
tryckes, försedt förgyllas, och sedan in bindes med andra
dar såsom Allmenacker Lärt varje År. Att igen kunna
sa Nyttiga Ämnen som uppgifves, och upsökas till an-
dandets, bör ett enkelt Tryck Värk inrättas på Kongl.
Stushåls Sällskapets bekostnad och fördel. Däruti
varande Minsk utsatt för Embyttig hat och många
dra Slägen hafer; Af tryckten desf skrifwer ämnat

Ovärderliga nyttä; de Wetgirige ännu hålla sedt
flera försök, var med samlingen inrikas; Tryck
Tyger, du tar, och Tapeter å de ställen där de
wärkas skulle Ökan Känslare på dem, då de
skadas å Marken och misstanc af dem lärdes uti
skriftningen.

Desse tankar iag nu för Kongl. Finska Hushåls
skapet framgifwit äro ett swagt utkast till
förbel iag önskade En skilde och det allmänna
en tillräckelige gifwa anledning för att upplys
skap, wilket känner saken i större Widd; Jag tar
med, litet den häg tag någon delighyser, bidraga
til Kongl. Stushåls Sällska gets förnämål,

bekant Jor-
sa en ringa
vanligen läm-
ja föda, me
ej ut sädet igen
hungers nöd
sädet. gynnig

rak följande
yckas nu mera
allmänheten
uplyses om alla
som kunna vara
ud torde anse
lemant tilgån-
finnska Hus-
underwärkat al-
med torde landet,
ellströckta anstalter
. De flesta kunna
h den årstid sädan
el, för dem som

Odaterat Memorial.

till skapnad naturliga färger, sommen skuren
vid Tygs tryckerierne, eller på sätt som vid Wax
fabriquer, så att tillverkningen går fort; tryck
stadigt papper, sätte vid beskrifningen, eller o
af stora kort med nyttan af ämnet; det lä
net på örter el gräset försvan skas för att i
bliva känd; Hvad som genom ett antagit
för ut bekandt, fodrar varken genom tryck
skrifning uplysas el til namn förändras
aftrycken kunna tillverkas grofvare och finare
så lägre och högre pris, efter köparnes sm

Med vinnta begvad ärhålla för nåd vars
kommande tider, samt kring spridas
tror iag, bliver vid alla lärosäten, lära
känna ämnet och Experimentera nyttan; sam
sammandragen, och kerten i städer och på
Marknader, genom Wisa utsedde män,
Varo Gästgifvare, tracteurer vilka till
Ombud, dem nära belägne visse redo för
genom sin Contanta belöning för vist
plar, upodlades till all möjelig förfalgn
alla tillfällen visar sig penninge vis
dessförädet? Under rättelser från Brödr
gifva saken tillkänna, med den ärbindra
som af allmogen med redighet skall begripas

137. Ä bekant som allmänt brukas; Vidlöftig, tankame in svepte
många Ord och otydlige Meningar för dem,
en redige och Kort på saken? Hushålls begåd
likenhet, Behof af Lekfakar, gäfver åt Brudar
des älskare af Männer vid Gul och Mark
der, och Kort namnet, skall i början förskaffa
pare; men framsiden ökar dem på säkrare
nd, då de genom försök öfver anvisningen finna
Ovärderliga nyttor. de Velgirige an skalla gett
flera försök, var med samlingen riktas. Tyg
Tyger, du kar, och Tapeter å de ställen där de
värkas skulle öfvan Kännare på dem, då de
hades å Marken och nyttan af dem lärdes uti
krifningen.

Dese tankar iag nu för Kongl Finska Hushålls
Sällskapet framgifvitt äro ett svagt utkast till
förbet iag önskade En skilte och det allmänna
en tillräckelige gifva anledning för att upbygg
Sällskap, vilket känner saken i större Vidd; Jag tar
med, litet den häg tar någon del i dyhyser, bidraga
Kongl Hushålls Sällskapets ändamål,

att bekant som
läsa en ringa
som vanligen käm.
eliga föda, me
er ej nyttjadet igen
an hungers nöd
växtriket. genig

därat följande
ykes nu mera
allmänheten
uplysas om alla
som kunna vara
nd torde under
emant tillgån
finnas Hus-
undervärdet al-
med torde landet,
tträtta anställer
. De flesta kunna
den årstid fälen
el, för dem som

till skapnad Naturliga färger, formen skiern
vid Tygs tryckerierne, eller på satt sätt vid Wa
Fabriquer, så att tillverkningen går fort; tryck
stadigt papper, sätta vid beskrifningen, eller o
af stora Kort med nyttan af ämnet, det la
net på Örter ek gräset försvånskas för att i
blifva känd; Hvad som genom ett antagit
fört ut bekandt, fodrar verken genom Tryc
skrifning upplysas ek til namn förändras
af trycken kunna tillverkas grofvare ock finare
så lägre ock högre pris, efter köparens sm
Med minsta begrad ärhålla mör nad vare
kommande tider, samt kring sända dessa
tror iag, blifver vid alla lärosäten, lära
känna ämnet ock Experimentera nyttan; samt
sammandragen, ock Kerten i Städer ock på
Marknader, genom Wisa utsedde Män,

Samhälls Märkena, befodra så betyde
vid bibehållande ock återvinnande af
krafter, samt leda dem till all möjl
samhet på, luft för, ock draga för
minsta, de som landtmån äga til

Nordberg d: 20 Feb: 1800

Fredrik V Dronikowsky
Capitain.

d 1 Julii 1801. Förd. j:o 2.

796.

138

Odisjunkt Memorial.

Det är en så beklagelig som allmänt bekant sanning, att åkrarna här i landet detta år lofva en ringa afkastning, och att i synnerhet höstsädet, som vanligen lämnar Finlands inbyggare deras hufvudsakeliga föda, nu så aldeles tyckes slå fel, att å många orter ej ett sädet igenfås. Följden häraf är tydelig: och en allmän hungersnöd tyckes förestå landet, hälst icke en gång vårsädet, emedan för kan kunna väntas.

Om hungers-nöd och svält, med alla de däraf följande svåra olyckor skall kunna förekommas, så tyckes nu mera än någonsin tillförene vara angeläget, att allmänheten föreses med råd och hjelp, samt i god tid upplyses om alla til hungerns stillande tjänliga utvägar, som kunna vara möjeliga då spannmålen brister. Däribland torde användning af Fiskens mässa, som i Finnland är allmänt tillgänglig, förtjäna synnerligt rummet. Kongl. Finnska Hushållnings sällskapet har väl tillförene underrättat allmogen om dess nytta och bruk; men därmed torde landet, som ännu ej fått nyttan, varit hulpet. De vidlyftiga anstalter som nu fordras, äro ej enskilda personers höfva. De flesta kunna ej sträcka sin omsorg längre än för dagen, och den årstid fisken tillgång ej finnes, blifve en allmän nedertrygg tid, för dem som

ej förstått eller kunnat förese sig med långvariga fö

i betraktande häraf tager jag mig den frihet
slå, om icke Kongl. Finska Hushållnings Sällsk
ner nödigt, at

1º Genom circulair til alla sina i Lands Ö
stande Ledamöter, anmana och upmuntra dem,
på sin ort, låta hopsamla all den Tilands och
som är at tilgå. at undervisa allmogen at
krossa, och sorcula den til mjöl, och däraf antingen
eller i blandning med vårsädes mjöl bereda vä
Bröd med mera: och at så mycket hos dem står
allmogen följer deras exempel och antager deras lä

2º At Kongl. Hushållnings Sällskapet öfv
om händer hafvande medel använder så mycket
är. til upköp af sådan måssa uti diverse lan
och genom sina Medlemmar anstaltar, at däraf
vinter förråd blifver tilredt, och åt allmogen
gen billigaste pris förytradt, hvarigenom K.
åter kan få sitt Capital, med någon Ränta
annat tycks det Capital, franc. Professorer
mark för Allmogen donerat, hvilket torde ko
K. Sällskapets disposition, ~~på sådant sätt~~ i nä
tid ej bättre kunna användas.

Jag anhåller ödmjukeligen at K. Hushåll
skapet täckes taga saken i ömt öfvervägande
öfvertygad, at genom K. Sällskapets kraftiga åt
efterväld skall prisa Sällskapet, som af för
vit inrättadt den tid des biträde til Landets
allranödigast behöfdes.

Då man will tilreda det allmänna Gödsel för jorden, så tager man ett så stort som man kan få, fyller detsamma med [illegible]as watten som hälst, eller bättre, om [illegible]afwa kan, med dyngwatten som hop[illegible] ur fähus och stall; i detta wattnet el[illegible] wattnet lägger man wanlig Järn[illegible], i den proportion, at ett skålpund [illegible]triol räknas på 6 til 8 skålpund wat[illegible] dyngwatten. Järnvictriol kallas i [illegible] krambodar Kupferwaßer, och [illegible] ganska godt köp, emedan 1 skålpund [illegible] den i något partie upköpes, icke [illegible] at kosta mer än 8 til 9 penningar i [illegible] mynt. Jag har i den förut [illegible]

[illegible] af detta gödsel ämnet bör jemt [illegible] 140.
[illegible] en jern skyffel på et land af 180
[illegible] famner, [illegible] på 2 alskeppor kom
[illegible], alt så på en quadrat famn en skep
[illegible] till sätt af jord: et lass af detta
[illegible] alt så lika mycket gagn som uppar
[illegible] — i tyskland räknas man
[illegible] tunnor.

[illegible] 15 Juli 1801. 808. 139.
[illegible] ingen ofs bruket det gemeliga gröd
[illegible] medlet efter flere års erfarenhet.

[illegible] man will tillreda det allmänna gödning
[illegible] till jorderis upfielpande [illegible]
[illegible] på dyngwatten (: hwilket [illegible]
[illegible] i tillräkelig mängd på åker gödsel
[illegible] Dam eller regnvatten, [illegible]
[illegible] kan, låter man [illegible]
[illegible] trädk upblötas de [illegible]
[illegible] salt ochtiga delarna [illegible]
[illegible] ous förblandas [illegible]
regnvatten är de till [illegible] då de
[illegible] förrutnelse uti detta vatten
[illegible] vatten slår man uf den [illegible]
[illegible] Victriolen som [illegible] en grön
Proportion är ungefärligen denna
[illegible] tt e. 4 till 4 kannor vatten räk
[illegible] 1 tt Victriol, då man köper den
[illegible] 6 centner tals kommer 1 tt at kosta
[illegible] 1 gg. e. 2 ß. som dena jern
[illegible] snart upplöses uti vaken så
[illegible] man blott en dag innan man
[illegible] nyttja detta medel, lägg Victriol
[illegible] vaken, och en liten stund
[illegible] af detta med jern Victriol

[illegible] de
[illegible] och genom
[illegible] redan äro

Då man will tilreda det allmänna Gödsel för jorden, så tager man ett så stort kar man kan få, fyller detsamma med Saltz watten som hälst, eller bättre, om man hafwa kan, med dyngwatten som hopsamlar ur fähus och stall; i detta wattnet elr dyngwattnet lägger man wanlig Järnvitriol, i den proportion, at ett skälpund Järnvitriol räknas på 6 til 8 skälpund watten eller dyngwatten. Järnvitriol kallas i wåra krambodar Kupferwaßer, och är ganska godt köp, emedan 1 skälpund, då den i något partie upköpes, icke bör at kosta mer ån 8 til 9 penningar k[opp]r

[illegible] gödsel ämnet [illegible] jemnt ut på
med en jämn skyffel på 3 tum af 160
[illegible] kannor, åtgår på 100 skeppor kor[illegible]
[illegible], att på en qvadrat famn en skep[illegible]
[illegible] til 160 af jämn 3 tum af detta
[illegible] alltså icke mycket gå[illegible] som upp
[illegible] dyngwa— 9 tjogen räknas mer
[illegible] 100 af 1 tum af 160 □ot kannor 06.
[illegible] ut säder (par tag) så lägges wäga
[illegible] 40 Centner, alltså 4 af 160 Centner,
[illegible] delen gå 20 Centner, och så ungefär
[illegible] Priset 20 skeppor af ofwanstående
[illegible] på åkern utsatt för Cupfer, &c.
[illegible] tid får åkering, förr andre jemn
[illegible] åkern som [illegible] gödes och får
[illegible] Hilleredsjö bruk man för sin
[illegible] ämne, hwilken dess rätt fin
[illegible] mängd Cupfer-spån och medelst
[illegible] jorden, wes de deraf warande
[illegible] genom regnet upplöst och med jor
[illegible] förbunden, förökes det mycket
[illegible] medel för odlarne. Jag
[illegible] det kan gå, så är det
[illegible] kan gå så är det så kan man
[illegible] lägga på gården ett fat för Cupfer
[illegible], hwilket intet kan skada, och
[illegible] när detta ämne med förn
[illegible] at det är tjenligt [illegible] för
[illegible], hwilket intet kan fela det
med.

[illegible] Rån Kalk eller [illegible] med
Cupfer spånder gagna mer [illegible]
[illegible] Kalk, att [illegible] i jorden
[illegible] föres i [illegible] och [illegible]
[illegible] begäres [illegible] med [illegible] så mycket

[illegible] göra de
[illegible] och [illegible]
[illegible] redan är

[illegible] måtte [illegible] anwända det [illegible]
[illegible] Proportion [illegible] och lagit [illegible]
[illegible] wäxtlig [illegible] skadar det [illegible]
[illegible] wattnet upblöter i mera [illegible]
[illegible] sig dermed det förfogade
[illegible] Kyrkan på Råcket, att [illegible]
[illegible] Kyrkan på Råcket, att [illegible]
[illegible] Cupfer-spån, emedan det i [illegible]
[illegible] det Råcket som regnet [illegible]
[illegible] Gifwer i [illegible]
[illegible] minder Råcke af det som [illegible]
[illegible] längt i 4 à 6 [illegible] om 12 à 16 [illegible]
[illegible] skadar [illegible] af det [illegible]
[illegible] det [illegible] en
[illegible] det [illegible] en
[illegible] Cupfer [illegible] utan [illegible]
[illegible] Cupfer-spån [illegible] på
[illegible] gödsel-ämnet [illegible] på
[illegible] man den [illegible] emellan
[illegible] Kalken [illegible] en
[illegible] Cupfer-spån [illegible] Kalken
[illegible] det [illegible] Cupfer-spån
[illegible] på [illegible] Cupfer-spån
[illegible] Kalken [illegible] en gång
[illegible] Cupfer-spån [illegible]
[illegible] gödsel-ämnet [illegible] man
[illegible] gång, att [illegible] det af efter
[illegible] göres det om, enär [illegible]
[illegible] det [illegible] på länge [illegible] man
[illegible] Cupfer-spån [illegible] det på åkern [illegible]

[illegible] man will tilreda det allmänna Gödsel för jorden, så tager man ett så stort [illegible] man kan få, fyller detsamma med [illegible] watten som hälst, eller bättre, om [illegible] hafwa kan, med dyngwatten som hop[illegible] fähus och stall; i detta wattnet el[illegible] wattnet lägger man wanlig Järn[illegible], i den proportion, at ett skålpund [illegible] räknas på 6 til 8 skålpund wat[illegible] dyngwatten. Järnvietriol kallas i [illegible] krambodar Kupferwaßer, och [illegible] ganska godt köp, emedan 1 skålpund [illegible] den i något partie upköpes, icke [illegible] at kosta mer än 8 til 9 penningar i [illegible] mynt. Jag har i den förut trycka[illegible]

full kraft dragit luftens fugtighet [illegible] Particular till sig och det så ledes icke [illegible] kan föras på åkern för at [illegible] så tillredes man i hastighet ämne [illegible] af detta ämne som man tror wara [illegible] at blanda blanda det med det gl. på [illegible] bei skikeligt at kringströ hwarigen [illegible] delarna beifwit lika brukt kan [illegible] da, emedan det gl. till delar det ny[illegible] tigheter som det har uti stor del [illegible] dragit. at man icke har mer [illegible] af brukes, af detta medel än af [illegible] är onekeligt. 1mo hälles man [illegible] så kostar dyngan altid mera [illegible] kiöpes hemme, och om också 1 par [illegible] 2 Rd. och derutofwer, och man [illegible] ca forlän med gl. et omtränt [illegible] skarintet naga räknat et [illegible] land af 100 □dr. at famnar 10 Rd. [illegible] drikt pl. m. m. till fockel som [illegible] och ut breder så mycket af [illegible] gödsel ämne som behöfwes [illegible] måron land hwardera till 10 [illegible] famnar (: deremot måste man [illegible] få gödselen med 4 hästar köra [illegible] och om man än skulle räkna [illegible] högst vid detta gödsel ämnet [illegible] stiger et måron land ängefor[illegible] 8 l. g. g. eller omtränt 6 ß., i [illegible]

[illegible] 5 Rd. Ventnes jern vitriol 4 Rd. [illegible] man kan få vitriolen och kalken [illegible] pris, så kostar detta gödsel [illegible] ämnen mindre, och kan hända [illegible] Rd. till et måron land af 100 □dr. [illegible] och åkeren bir ändå tillräkel[illegible] På en på detta wis gödsel in[illegible] åker hwarpå man för 6 år sedan [illegible] gl. fört dynga blef efter 3 skeppor [illegible] skördat 6 skockar halm och 36. [illegible] råg uttröskad, så ledes 14 kornet [illegible] på et nyg afskurit gärde som [illegible] gifwes brytt ning. råg [illegible] skeppor kom utsäde som till [illegible] för beredt war blef nästan 22 [illegible] halm skördat utöfwer gärde [illegible] redan förut hwarit 5 gl. fruckt [illegible] warpå hafra sidsta gl. skördad [illegible] på ngåret wiste sig altid mörk [illegible] och lika så wid dess fortwent [illegible] blef fin; men åkern wore [illegible] allenast långa utan kornen [illegible] och runda och tröskades ur [illegible] skock 7 skeppor hwilket war [illegible] kornet, och ändå frägdas man [illegible] man på et trädes gärde winner [illegible] kornet, och at et nyg af skurit [illegible] det 6te det wore så ledes af 12 skeppor utsäde

[illegible] nom ~~förer~~ de [illegible] äter och genom [illegible] oster redan äro

[illegible] blandade [illegible] sedan tillräkeligt sönder fallers [illegible] redda gödsel ämne låter man [illegible] en hög, om wändendet och efter [illegible] dagar göres det om, en gl. till, [illegible] man det ligga så länge till man [illegible] lackar förer ut det på åkern [illegible]

[illegible] nyg bränd kalk eller i nåd [illegible] luften sönder gägne mussbor [illegible] kalk; och hwart ei jern vi[illegible] förer i synes het om han [illegible] begäres. med gips och mörgel

[illegible] man will tilreda det allmänna Gödsel för jorden, så tager man ett så stort [illegible] man kan få, fyller detsamma med [illegible] watten som hälst, eller bättre, om [illegible] kan, med dyngwatten som hop[illegible] fähus och stall; i detta wattnet el[illegible] wattnet lägger man wanlig Järn[illegible], i den proportion, at ett skålpund [illegible] räknas på 6 til 8 skålpund wat[illegible] dyngwatten. Järnvictriol kallas i [illegible] krambodar Kupferwaßer, och [illegible] ganska godt köp, emedan 1 skålpund [illegible] den i något partie upköpes, icke [illegible] at kosta mer än 8 til 9 penningar i [illegible] mynt. Jag har i den förut tryckta [illegible] wisat, på hwad sätt man på [illegible] kan själf tilreda åfwannämde [illegible]. Detta ämnet smälter ganska [illegible]. I hufwudsaken kommer det ock [illegible] därpå an, om något mer eller min[illegible] nyttjas wid tilblandningen. Man [illegible] det några gånger med hwartannat, [illegible] stå en half timma, och ställer sedan [illegible] fat därutmed, som därmed til hälf[illegible]. I den mättade Victriol-luten ka[illegible] så mycket nyß bränd kalk, at kalken

[illegible] landets förråder genom ~~[illegible]~~ de [illegible] årens missvaxter och genom [illegible] til andra orter redan äro [illegible] uttömde, [illegible] sjöfarten –

[illegible] 150 skeppor skiörd.
Om man brukar detta medel [illegible] na, så finner man at det [illegible] grönt än som vanligt [illegible] tecken af dess fettma, wid an[illegible] den winner man mycket, om [illegible] 1.96 till så mycket än [illegible] är. På ängar är det et [illegible] medel, om [illegible] det bästa [illegible] bärgar och säkert mera [illegible] sker. Då det nyttjas till [illegible] och på åkrar af åt skillig [illegible] och till rot wäxter, så har [illegible] rikelig winst. Den som [illegible] gärdor och ärter och lägger [illegible] rader, och tillika strör djt [illegible] gödsel ämnet, kan utaf [illegible] sig en stor nyka. Den som [illegible] ror alla handa kål sorter, och [illegible] dem i detta ämnet behöfwer [illegible] at wattna dem, om ock wär[illegible] wara aldrig så stark och det [illegible] förträfeligen. Ärfaren [illegible] inkast och berätelse. Tala [illegible] om fiskerska gödsel ämnet [illegible] ket har mig finnes till köp [illegible]

[illegible] blandade [illegible] sedan tillrikeligt sönder faller [illegible] redda gjödsel ämne låter man [illegible] en häg, om wänder det och efter [illegible] dagar göres det om, en gl. till, [illegible] man det ligga så länge till man [illegible] säckar förer ut det på åkern [illegible]

[illegible] net och för detta har jag fått 6 [illegible] säden och Plantomas för beredelse [illegible] fade, blir före tagit på följande sätt [illegible] draga luten af fiskerska ämnet [illegible] wakn; man låter det ligga [illegible] 8te dagar och omröres det dage [illegible] i dena luten slår man än en gl. [illegible] många tt. Victriol som det är skeppa [illegible] säde, man låter ut sädet ligga [illegible] 36 timor, för at mäska, och sedan [illegible] dena luten är intet min[illegible] träffelig till at wattna med [illegible] med wattnande wäxter ut[illegible] ig fram för alla andra, och [illegible] mera fugtighet än de på [illegible] wis wattnade wexter.
[illegible] kommer åkern, äng[illegible] ägårds skiötsel på alla stäkern [illegible] naturens lagar äro alle [illegible] de samma, och det är knapast [illegible] ort ej. lägenhet hwarest ei [illegible] nyss bränd kalk eller i nöd [illegible] äuften sönder gägne mussbor [illegible] kalk; och hwart ei jern vi[illegible] föres i synes het om han [illegible] gäres. med gips och mörgel

utsåde 150 skeppas skiärd.
Om man brukar detta medel-
na, så finnes man at det [illegible]
grönt än som vanligt [illegible]
tecken af dess fettma, [illegible] an-
den vinnes man mycket, och
adil [illegible] till så mycket än [illegible]
handlat man på samma vis [illegible]
kalk; men till gips behöfves [illegible]
seende till dess beskånds delar
dre Vitriol genom detta [illegible]
kan man göra det samma
till det fruktbaraste
landets wälfärd blomst[illegible]
igenom oändeli. Mag[illegible]
1798. J. E. Giesen[illegible]

Rätmätig före[illegible]
och ut bredare [illegible]
Gemeliga gödsel [illegible]

NB. mynt sorterna
beräknade i Preu[illegible]
mynt.

[illegible] man will tilreda det allmänna Göd-
[illegible] för jorden, så tager man ett så stort
[illegible] man kan få, fyller detsamma med
[illegible] watten som hälst, eller bättre, om
[illegible] hafwa kan, med dyngwatten som hop-
[illegible] fähus och stall; i detta wattnet el-
[illegible] wattnet lägger man wanlig Järn-
[illegible], i den proportion, at ett skålpund
[illegible] räknas på 6 til 8 skålpund wat-
[illegible] dyngwatten. Järnvictriol kallas i
[illegible] krambodar Kupferwaßer, och
[illegible] ganska godt köp, emedan 1 skålpund
[illegible] den i något partie upköpes, icke
[illegible] at kosta mer än 8 til 9 penningar i
[illegible] mynt. Jag har i den förut tryckta
[illegible] wisat, på hwad sätt man på
[illegible] kan själf tilreda åfwannämde
[illegible]riol. Detta ämnet smälter ganska
[illegible]ten. I hufwudsaken kommer det ock
[illegible] därpå an, om något mer eller min-
[illegible] nyttjas wid tilblandningen. Man
[illegible] det några gånger med hwartannat,
[illegible] stå en half timma, och ställer sedan
[illegible] fat därutmed, som därmed til hälf-
[illegible]. I den mättade Victriol-luten ka-
[illegible] så mycket nyß bränd kalk, at kalken
[illegible] af luten; man låter densamma ligga
[illegible] timma däruti, uptager densamma se-
[illegible] med en därtil bestämd skyffel, och
[illegible] i hög, så är hela detta Göd-
med-

Landets förråder genom ~~[illegible]~~ de
förre årens missväxter och genom
[illegible] til andra orter redan äro
[illegible]
[illegible] sjöfarten –

[illegible] egna alster samla och an-
[illegible] hwad til föda tjenar.
[illegible] Finska Hushållnings Sällska-
[illegible] förre ansett sin plikt fordra,
[illegible] vända sine Landsmäns up-
[illegible] på en nödig omsorg för de-
[illegible]ning, och förekommande af
[illegible] följder som svält och hun-
[illegible] medföra.
[illegible] därföre först beträffar Spann-
[illegible]ngerne, så böra de med ytter-
[illegible] användas. En vis och Lands-
[illegible] har redan förbudit Bränn-
[illegible]ngen; och man bör förmoda
[illegible] varn nog tanklös, eller grym at på egen
[illegible] bekostnad låta förleda sig til
[illegible] igenom ~~spannmålens~~ Sädens förvand-
[illegible] minska den förrut nog

Kejserliga Allmänheten

~~Circulaire~~

Nyttjanderätt utsträcker sig till innevarande år, och förbinder ~~sig~~ afhafvaren, som sådan förbindelse åtagit sig, att vid sagde tidpunkt lemna jorden i sådant skick, som vid tillträdet af densamma kunde fordras, och att under förflutna tiden ej försumma, hvad till jordens förbättrande och bevarande kunnat bidraga.

Den som vill begagna sig af denna rätt, har att derom anmäla hos Landshöfdingen i Landskansliet, hvilken sedan låter utfärda kontrakt, som af sökanden underskrifves.

Den som vill begagna sig af denna rätt, har att derom anmäla hos Landshöfdingen i Landskansliet, hvilken sedan låter utfärda kontrakt, som af sökanden underskrifves.

Kejserliga Senaten har, i anledning af de missväxtår, som under förflutna tiden inträffat, och hvilka äfven detta år lofva att blifva synnerligen kännbara, för godt befunnit, att de Kronolägenheter, som blifvit af Nybyggare innehafda, men ännu icke till fullo odlade, skola, i händelse af Nybyggarens frivilliga afträde, till dess vidare förordnande, förblifva i Kronans ego. Hvilket härmed kungöres.

Helsingfors Landskansli den 6 Julii 1856.

Rätt utskrifven och bestyrkt.

Carl Gustaf Estlander
Landshöfding.

N.B. Nyttjanderätten kan ej förvärfvas af Nybyggare, som ej förut innehaft Kronolägenhet.

Nyland.

Nyttjanderätt utsträcker sig till innevarande år, och förbinder ~~sig~~ afhafvaren, som sådan förbindelse åtagit sig, att vid sagde tidpunkt lemna jorden i sådant skick, som vid tillträdet af densamma kunde fordras, och att under förflutna tiden ej försumma, hvad till jordens förbättrande och bevarande kunnat bidraga.

Den som vill begagna sig af denna rätt, har att derom anmäla hos Landshöfdingen i Landskansliet, hvilken sedan låter utfärda kontrakt, som af sökanden underskrifves.

Kejserliga Senaten har, i anledning af de missväxtår, som under förflutna tiden inträffat, och hvilka äfven detta år lofva att blifva synnerligen kännbara, för godt befunnit, att de Kronolägenheter, som blifvit af Nybyggare innehafda, men ännu icke till fullo odlade, skola, i händelse af Nybyggarens frivilliga afträde, till dess vidare förordnande, förblifva i Kronans ego. Hvilket härmed kungöres.

Helsingfors Landskansli den 6 Julii 1856.

Carl Gustaf Estlander
Landshöfding.

N.B. Nyttjanderätten kan ej förvärfvas af Nybyggare, som ej förut innehaft Kronolägenhet.

Nyland.

Kejserliga Allmänheten

~~Circulaire~~

Nyttjanderätt utsträcker sig till innevarande år, och förbinder ~~sig~~ afhafvaren, som sådan förbindelse åtagit sig, att vid sagde tidpunkt lemna jorden i sådant skick, som vid tillträdet af densamma kunde fordras, och att under förflutna tiden ej försumma, hvad till jordens förbättrande och bevarande kunnat bidraga.

Den som vill begagna sig af denna rätt, har att derom anmäla hos Landshöfdingen i Landskansliet, hvilken sedan låter utfärda kontrakt, som af sökanden underskrifves.

Kejserliga Senaten har, i anledning af de missväxtår, som under förflutna tiden inträffat, och hvilka äfven detta år lofva att blifva synnerligen kännbara, för godt befunnit, att de Kronolägenheter, som blifvit af Nybyggare innehafda, men ännu icke till fullo odlade, skola, i händelse af Nybyggarens frivilliga afträde, till dess vidare förordnande, förblifva i Kronans ego. Hvilket härmed kungöres.

Helsingfors Landskansli den 6 Julii 1856.

Carl Gustaf Estlander
Landshöfding.

N.B. Nyttjanderätten kan ej förvärfvas af Nybyggare, som ej förut innehaft Kronolägenhet.

Nyland.

Kejserliga Allmänheten

~~Circulaire~~

Nyttjanderätt utsträcker sig till innevarande år, och förbinder ~~sig~~ afhafvaren, som sådan förbindelse åtagit sig, att vid sagde tidpunkt lemna jorden i sådant skick, som vid tillträdet af densamma kunde fordras, och att under förflutna tiden ej försumma, hvad till jordens förbättrande och bevarande kunnat bidraga.

Den som vill begagna sig af denna rätt, har att derom anmäla hos Landshöfdingen i Landskansliet, hvilken sedan låter utfärda kontrakt, som af sökanden underskrifves.

Kejserliga Senaten har, i anledning af de missväxtår, som under förflutna tiden inträffat, och hvilka äfven detta år lofva att blifva synnerligen kännbara, för godt befunnit, att de Kronolägenheter, som blifvit af Nybyggare innehafda, men ännu icke till fullo odlade, skola, i händelse af Nybyggarens frivilliga afträde, till dess vidare förordnande, förblifva i Kronans ego. Hvilket härmed kungöres.

Helsingfors Landskansli den 6 Julii 1856.

Carl Gustaf Estlander
Landshöfding.

N.B. Nyttjanderätten kan ej förvärfvas af Nybyggare, som ej förut innehaft Kronolägenhet.

Nyland.

kneppa utvägen til lifs uppe-
måste hafva förlorat allt sam-
hällssinne af medborgerlighet för-
skrifva en vink af det allmän-
Men det är icke blott gum-
förordning, som Spannmåls-
tränkbarhet minskas. Vår Na-
mycket bröd, och vida mer
drycken fordrar; och denna
Spannmålen är i sanning
mäst hushållsvara. Vid
och bakningen gå en hop
förlorade, som besparas om
vändes til gröt och välling
soppors afredning; och Fin-
gare skulle sakert finna
måls förråder vida tillräck-
kunde förnöja sig at ensam
vensfolkiga förbrukningen af

En följd af det mycket
det är olycka visar sig äfven
sparsam förtäring af soppa
ker. Allmogen har få pla
ingen trädgård. Det enda
således nu intet egentligt
vanta. Men det lilla som
obetänksamt förspillas. N
blad af Potäter, och flere sy
kunna med förmån använ
som kokad med kött eller
stryka och födande egenska

Den så kallade Rumfor
har i flere Europas länder, o
väl i Sverige, ansetts att förkl
soppor mycket kraftig och näri
i Synnerhet i England betydlig
tyckt för den fattigare hop
äfven här i [illegible] har, enligt
för den 1 sistl. April, försök
anställdt, som och soppans
bekräftat. Ingredienserne dä
½ skålpund eller 7 qvarter hö
eller 6 qvarter ärter, 10 skålp. o

bröd samt kött och persiljor hvarden
a skålpunds rågbröd, 2 tillar, 1½
löar, och et lod pepper, som allt ko
mmer med 10 kannor vatten, hvil
ckas till 5 kannor ~~och 2 quarter~~ soppa,
~~I stället för~~ som i anseende
ighet, och den långvariga kokning
om alla ladande delar blifvit up
vorde til en likartad blandning,
någon tillsättning af bröd, utan
dem Sällskapet bör nämna,
ne tillredningen af denna soppa
kan förändras, och at på särskil
förhållanden; denna del blifvit
om tillgången på det ena eller an
nödgifvit. Kött och fläsk, äfven
na mycket, förhöja behörigen
smak och styrka; det samma
n, som de, hvilkas nytta vid
ning vår menighet redan länge
hvilka då först meddela allt
ämne, när de under en lång
, blifva fullkomligen upplöste.
l kött och fisk kan äfven med
on användas til soppans ut-
upfyller i sin mån tjelfvas
dens ställe; äfven som, ofter
vanföre är nämnt, Kålblad,
dor, Potätblad, Ärtblad [illegible]
de förmå, kunna nyttjas at
ma föda. Men framför allt
dsmorsaw sitt rum: denna slags
~~rötter, Rötterne och Potäterna~~
blif och medför mycken besp
[illegible] af ärter och Potäter, som
åminstone til ~~föda~~ en stor
unna umbäras.
munde Morsas ej mindre än
beredning til sund och väl-
d, utgaf Sällskapet redan ~~år~~
an en beskrifning, hvaraf i hela
[illegible] exemplar tillika blef ut-
degat trodde, at Islandarnes exem-

* i synnerhet ~~och~~ bröd[et] förtäres särskt.

** Kålrötter

* samt smakligt

† och smaraxe, efter en eller annans särskilda smak, tål at med til-
blandat vatten förtunnas.

* I stället för Sill, som icke alltså
des än til gångs, ~~kan~~ strömming kärkil
licka [illegible], och i stället för Skärlikan
Myrsillika, som öfverallt ~~kan~~ utan
Svårighet kan tillredas på sätt Sällska
~~förmå~~ utgifvade [illegible] Kungörelse om Vossbaga
pet, [illegible]
Pesten upptagiven.

pel, som under en mycket [illegible] hos
nälts tilgång skenna sig gansk
med förströdande mossa, som
skulle blifva verkande til efterf
brister, och nödgas det förvrä
gans bästa, och Sällskapet ut
ser ogrundad förbom emot des häf
ca icke des mindre gjort bru
ganska sällsynt och svarant
likväl i sednare tider åtven på
des, blifvit ogrundadt på
Mossars förelar; man har ähr
orde förmån i Norrland, och mo
i Södrare provinser & önskat
ansamlingar deraf, til förkom
brist och hungersnöd. Utan
emot den Gudomliga försyn
af misstrodet så ofta [illegible] hem
nedlagt en rik och god tilgång
medel aldrig tystande näring
ne [illegible] vi icke svarvända
det är icke blott egna [illegible] ofta hjelpe
Islands mossar skall afhjelpa
som utöfven landets behof ha
insamladt, skall med fördel ha
tas åt Sverige, och fälder opp
en genuninge förtjenst, som i
icke får förakttas.

Sällskapet vil icke hä
der förmå utgifna beskrifnin
mossans användande innehå
beskrifning finnes redan [illegible] de
och det förråd af Exemplar,
ager gjorde, skall åtven blifva
Sällskapet vil endast kortelig
at förbemarne emot denna
ård aldeles ogrundade. Den
tyckes genom förvällning i hett
försvinner, naturen det och häller
i mjölk. Men det förnämsta hinder
allmänna bruk förefaller
ligga i bristande fakter kännedom
utfeende. Sällskapet vil

* ytterligare, så länge det varer

Samt blir förmodligen i Rumfordska
brygan aldeles onödig.
** Den hälsosamhet är utan gensom flere sjuk-
lingars och genom Islänningarnes erfaren-
het, fullkomligen bestyrkt.

[illegible] des tidsenlig i hvarje [illegible] församling,
[illegible] någon af Prästerskapet, som må
[illegible] på ofvanämnde mossa, och
icke längre blifva möjligt at [illegible] missbruka den.
[illegible] mossa hafver med den
sättare kunde förvandlas til mjöl,
[illegible] gansk tjenlig til brod-
[illegible] likväl icke kan sägas vara
det later göra sig, at genom konst-
[illegible] gnuggning och baltning,
[illegible] åtven genom malning bru-
[illegible] til tillräcklig skärhet.
[illegible] ofsan förekommen i vårt land
[illegible] allmännare, och är åtven
[illegible] händ. På des bruk, som i
[illegible] instämmer med Island mos-
[illegible] skapets förnuft utgifne afhand-
[illegible] lig anvisning. Likväl äger åt-
[illegible] mossa någon bäsklhet, som [illegible] ändock
[illegible] genom förvällning i hett vat-
[illegible] och så lättard att Islands mos-
[illegible] mjöl, och later ickan sär-
[illegible] sig på stålqvarn. Med lika
[illegible] del ger denna mossa et gadt
[illegible] des smaklighet, i synnerhet
[illegible] Sällskapet skulle pålitelig

[illegible] af verklig enhet för Finlands
allmoge, och med fall öfverty-
[illegible] föreslagna medlens kraftighet,
[illegible] så ifrigt påyrkar, att
[illegible] ängd insamla och förbruka
[illegible] flagen af mossar. Det har
[illegible] skapet at se huru mången
[illegible] hungrig mage, dels af ohem-
[illegible] förden, eller hoglöshet gälls
[illegible] vissnes Naturen af den berätt
[illegible], utan at däraf draga nyttja
[illegible] sin ändamål Sällskapet, at se,
[illegible] mången, med i stället för dessa
[illegible] och närande födoämnen,
[illegible] kraftig och sund föda af

barka, agnar, halm och mistre
skapet ~~önskar~~ med alle mi
~~allmänningens~~ wärma, at
ha råd icke mätte förkasta.
ålagt den kunnige at föra
okunnige medbröder, och kun
sig efter hans föreskrifter.

Om Potäterne behöfver
icke göra någon särskild pö
som lärt sig, at odla och äta de
ga jordfrukt, behöfva därtil ic
någon upmuntran. De ~~ofte~~
den, skulle årligen i år kun
förses. Men den tider är nära
en nådig och försynt Konung
odlingen af denna wärk skall
spridd til alla Finlands bygd
insag, at et land som så ofta le
~~behöfver~~ är i behof af et föd
icke så ofta här felt som säde
hans landsfaderliga omhet vil
inbyggare under hans tjen
sakna tillgång til lifs uppeha

Sällskapet förbigår at a
hop vildväxande örter, kvar
het rötterne kunna ersätta
~~de finns~~ Allmogen känner
~~se dem~~ icke. De finnas icke
omgifvenheter; och då de ofvan
delen äro för allmogen okände
upgifva ~~emot~~ den medan
dem, förmodligen endast tjena
villråderighet. Icke heller tro
den tiden, kunna vara kommen
landsmän kunnat afhålla sig
~~—~~ emot vissa djurs åtande.
~~Björnar, Ekorrar, Hästar, Ulfv~~
~~har, Kossor, Kråkor, Skator, Kaj~~
däri genom vore likväl än icke obe
vunnen; och af alle författade

folkets

som i vårt land finnas, gifves
ingen, hvars bruk i köket vore
mänligt. Men under den brist
nu allmänt öfverklagas, borde åtminstone
ch igenom rötning och tork
laft, ~~i stor och badstugor~~, på berg
eller i stor och badstugor för
ng, ingalunda förkommas.
ch detta har Sällskapet ~~anbe~~ nådigt,
~~ädda~~ Allmänheten at nu i
n dröjsmål påminna Allmän
ställdhet af sin välmening, och
at åtminstone i de orter där
i våras, kunna skaffa någon
sina råd, skall Sällskapet
d at fortfara den. Men om
kunna förbrunde och verkställ
fordras, at alle upplyste och an
organe, genom föreställningar,
och ~~bitrade~~ nådiga anvisnin
skola medverka. Med fullk
i tidsbevarandet mänsklighets
ömmerhet til sine Ledamöters
ska bemödande, at söka göra
upplysning känd och verk
ellar därföre Sällskapet nu
sådant
deras bitråde. ~~Därtil~~. Samtidens
ånaden af uppfylda plikter,
e medbröders tacksamma
skola en dag blifva deras

Åbo den 15 Julii 1801.

Finska Hushållnings-Sällskapets vägnar
Olof Wibelius

J.J.Wallenius

Uti Mohos Sackus ofre tralt hvor man
forledet år tilredt ass nyttigt
nöd bro af hos følgende Prof-
tie 3. Kappar Kärr mässa torkad-
ass ~~Blandad~~ sönderskätt är ~~[illegible]~~
blandat 2 Kappar Kuig ass en
Kappa Kärn miöl ~~[illegible]~~ beskaf
fenheten ass smaken tyckes wisa
at denna Massa ~~[illegible]~~ tel blandd-
ning är Bättre än allslags
trädbark —

För at på något sätt lätta oss mun-
ska den beklageliga sädes och bröd bri-
sten, som en tid bortåt i synnerhet
wisat sig här i Finland och andre
Landsorter; wore önskeligit, om all-
mogen blefwe underrättad om
sättet, at till sädes besparing nyttja
tillsats af Rofwor eller Kål-rötter
wid brödbakning, och at deraf
få ett sundt och wälsmakande bröd,
å sätt redan för detta blifwit ug-
gifwit, och ~~[illegible]~~ ytterligare af under-
skrefwen, till än större besparing
utrönt.

Af färska, häldst hwita eller
gula, lagom stora oss ej strampiga
rofwor eller kål-rötter, tages så
mycket, som tycks förslå emot vis-
ten af mjölet, och den tillämnade
brödbakningen; deste befruas ifrån de-
ras blad och klaff, rengöras oss tvät-
tas, skalas lindrigt och ränsas ifrån
maskstungne fläckar, samt längre
och smalare rötter, kokas uti kortt
spad med den warsamhet, at de ej
widbrännas, tages sedan upp samt
skalas å nyo, om någon sex hinna
eller skinn märkes. Derefter stötas
och stampas de till ett jämnt mos, al-
deles fritt från klimpar, som väges,
på det lika wigt af det samman-
malne rågmjölet må utsättas;
af hwilket en sjettedel, mer eller
mindre, alt som mjölet är mer

allan mindre kornat, kännas
darunder efter jäsningen ingraka
lite kakor. Till det ofvanför
allan kål- rotfrukt noga inblandas
injölat, tagat på ungefär kokgatt
kaf, som fordras, at ändra jäm
bakandes och inkläddes så
mandt emål blandat lite åt
och fast deg med tillräckligt af
och kraftig jäst. Bättst på
som innanför väns och ovanför
und bekvämlighet af tiden att
på jäsning. Sedan jäsningen
4 allan 5 timmar tid emål
gått, ingrafvat gafvel med det
kännedom injölat, jämnen
som ifrån ofvanför omkring 20.
20 dal, fattas på bakbrädet
jäsa och ifrån ägnan at gräddas
för tillbörlig upposning och
brödet ifrån ugnen taget,
lite ifrån, innanför
samt lite smält och lyft
bibehållande i det nogaste
ofvan bakningen, som ofvanför
storbakningen säger.

Med tillfälle af pärdagar
för jäst innanförvarande tiden
bakning af samma
injöl, hvarvid allan kål-rotfrukt
förbehörligen fått användas,
och lite mer stötta, och tagat
trifva 20 personer
injöl, sedan ofvanför del deraf
ingbakningen blifvit i

jäsen på ungefär trist af, hvarefter allan
kål- rotfrukt noga, förut emål upplösning
ingredienser, warbrödet och Rundstycken väl tillsammans
med jämn och stadig deg
und ordentlig god pärdag och på tillräckligt
kokgatt vattnet, som erfordrligt är, gifvit
kraftig deg emellan rund och trög emål
betydligt fattas på dygn allan ungefär
mera af jäsa och pärsa. Till degen
som ofvanför framdeles blifvit upplöst
och tillsammans, ingrafvat den lite ingredienser
ingen ofvanförnämnda rester af
injölat, och ingredienser brödet lite mera
mjöl tillsats, gifvit brödet ungefär
och lite ingredienser gräddas, så emål
det, är inte gifvit och ungefär mjöl
kan lite fägnad med jästbrödet, gifvit
en begagnelig lukt och smak, smak
är jämnan med jästbrödet, sedan ofvanför
vorna och kål- rotfrukten genom
tillräcklig glasning och ofvanför blifvit
mera ledige från dessa
sidorna mindre och ofvanför delar.

Medelst lika bakningar fått ofvanför
gällt bröd af dessa rotfrukter och blandning
jämte injöl mera grofva genom grofst
fall sönt skiljdt från dess grofvare
sandra, samt med tillgodo af litet
ingredienser injöl.

Alla dessa brödsorter äro
mindre gälfsamma födande och
tillfredsställande än lite jämnan lindrige och
begagnelige, att de ofvanför som ofvanför
bröd för sig själf kunna ätas, samt
med kjött, fisk mera spisar, hvarför
kad och ingredienser lite socker, förutom

wäl för arbetsfolk äro icke
eller kostsamma och kunna
ingekenhet och utan wid löft
redning anskaffas af den fa
arbetande hopen, som nödvän
måste hafva något at blan
den bättre säden och gjöra de
ra spissam och dryg.

Detta bakningssätt förtjen
ingeket mera at d. allmänt
antagas, som det med bespa
af halfparten säd, minskar
bristen och äger utan all
gelse företräde framför det
liga nödbrödet af bark och
hwarutur, föga eller inge
och föda hämtas, utan endast
som är groft, skarpt, jorda
torskande och sammandrag
och som banar vägen till f
stuppelser, magplagor, tär
sjukdomar och ändteligen en
sam död.

Till torftige medtröders bästa
mening samlat, uppsoit och
försökt af den som derföre hwar
begär eller kan vänta någon
ning.

Sammerfors
den 10. Septemb.
1801.

J. Fred. Hult
afsk: Fältvä

At underskrefne Stadens äldste, sunnit det
af Fältväbelen Hultman af kähl=rötter till
redde bröd, vara välsmakande, inuti finpikogt,
packert till utseende, samt svårt at skilja
från rent rågbröd, intyges af Sammerfors
den 23. September 1801.

Archman Spiring Wadén

9 Octobr. 1801. Föredr. d. 15.

881.

Ödmjukt Memorial!

Som Kongl. Finska Gus Fall-
nings Sällskapet utskillige gångor
i dess Dagbok yrkat, det någon wille
uppifwa säkraste hättet at utöda wargar
samt andre odjur, men ingen ännu witter-
ligt kunnat uppifwa sådant; så hemställes
i ödmjukhet til Kongl. Sällskapets pröfning, om
icke Sällskapets Medaille i Silfwer kunde läfwas
ut den, som på ett år fångat 10. a 12. stora wargar,
och Sällskapets Medaille i Guld för den som på lika
tid fångat dubbelt så många. altidom dkallgång. Detta skall
göra, at mången begynner tänka på denna så wigti-
ga sak, och at någon torde uptäcka säkra medell
nog till odjurens utödande.

En lika Belöning förtjente äfwen den
som kan uppifwa säkra hätt at utöda rottor och
möss, hwilka skadedjur minst förtära en tunna spann-
mål årligen i hwarje hushåll. Strömsvik d. 3 Octob. 1801.

E. Fogelholm

Lands. den 15 Oct. 1801.

884.

Embetes Memorial!

Samledning af Kongl. Tienstes Hus-
hållningens Tillskapets anmodan uti
Skrifwelse af den 15de Julii har jag
rätt sitt genom Kronos Skeppeningen
i Höfdinge Dömes wäder me-
nigheten uppmärksamhet till in-
samlande och anwändande af ämnen
för löfwets uppehållande i detta
tillstundande hårda och sträna
uhr. men som hwad kaf=arternes
anwändande beträffar, de icke
äro till utsende kunde och

och några kol konstät flera
några inspunnit sig och
uppkörna och grundlagda
klubb inspunnande och upp
på knagen gjuet några glas
vinet och kanel, ginska glas
vilken sällskapet gäna sål
gälla som klok kanske
Pardslagen och Kämnagen
på Sällskapets bekostnad
och sände i kamer anlagen
allenast några kanter
knapp Kärlingarna
upplut och kanel. som
några kopiosa dram och
gamt kopiosa dram och
och i dessa öfvernatta
skal nedan med nyktring
som så vinden sig gun
fords socken; några kall
sitten och sådan anse
Sällskapets resolution,
ulsam, sköd och undersk
ikam all nyktra. Hal
mo, Mosko, kunde och
och öfvernatten. Grannar
i synnerhet i kärlen
och dricken använde
ikam knapp och de
kitnade sat i några

...16 November. 1801.
21.

...9de momentet i Kongl. Hushållnings
...mig gifna Instruction, får jag i
...flemna följande berättelse om min
...misslyckade resa.

Den 22. October

...middagen reste jag ifrån Åbo och
...ver natten i Eura.

Den 23.

...margonen gick jag til Kyrkoherden
...bad honom låta tils min återkomst
...af Renmåsan. Kl. 7. reste jag åt
...om Kumo och Strittis. Öfver allt
...en et fördelaktigt utseende, och Bön=
...at masken icke gjort någon skada.

156

Beskrifning

på

...moßans och Renmoßans
beredning

...sund och wälsmaklig föda,

Utgifwen
af
...nska Hushållnings-Sällskapet i Åbo.

ÅBO,
...hos Johan Christ. Frenckell, 1798.

...m wordad skrifwelse af
...ni af Hoglof. Kongl.
...t anmodades inkomma

Detta är det hufwudsakl
sunda och wälsmakliga födo
allenast i nödens tid, utan
wälsignar Landet med säd,
na oß til uppehälle. De w
Norden, hwarest köld och
wåra åkrar, och hwarigenom
le blottställas at dö af swält
sa Försynen, medelst deßa
frambringande, det förekomm

Det är allmänt kunnigt
mycket afhjälpte hungersnöd
manland och hela Wästerbot
1788, och hade än mera för
fall man hos Allmogen tidi
skap om deßa wäxters tjenlig

De nödbröd af bark, halm
knopp, maf, lere dylike, som i hu
gen tilgripas, äro högst skad
dels långwariga sjukdomar,
farsoter, hwilka slutligen bå
het af dem, som hungren sko

den 16 Novembr. 1801.
21.

[illegible] 9de momentet i Kongl: Hushållnings
[illegible] mig gifna Instruction, får jag i
[illegible] aflemna följande berättelse om min
[illegible] vi misslyckade resa.

Den 22. October

[illegible] middagen reste jag ifrån Åbo och
[illegible] natten i Eura.

Den 23.

[illegible] märgonen gick jag til Kyrkoherden
[illegible] bad honom låta tils min återkomst
[illegible] af Renmåsan. Kl. 7. reste jag åt
[illegible] kumo och Hvittis. Öfver allt
[illegible] et fördelaktigt utseende, och Bön=
[illegible] at masken icke gjort någon skada.
[illegible] qvällen hann jag til Tyrvis Prästgård.
[illegible] af Kongl: Hushållnings Sällska=
[illegible] commendations-bref, blef jag med all
[illegible] emottagen af vice Pastor Rosendal.
[illegible] blott, at i Tyrvis icke fanns Is=
[illegible]

Den 24.

[illegible] uppå Pastor Rosendals inrådan beslu=
[illegible] vid återresan anställa Kokningarna

Sedan jag genom wördad skrifwelse af
den 2 nästne Januarii af Höglof. Kongl.
Hushålls Sällskapet anmodades inkomma

i Tyrvis, anmodade jag honom at til [illegible]
sa underrättelser, om och hvar så väl [illegible]
Renmossan kunde finnas. För at han [illegible]
misstaga sig, lemnade jag honom prof [illegible]
bägge slagen, hvilka jag plockat på [illegible]
Karola och Kumo. Under det jag vän[illegible]
som Rosendal låt beställa ifrån när[illegible]
hämtades först Ks. 10, kom dit en [illegible]
ifrån utmarken åt Pungalaitio. [illegible]
jag mig i samtal. Renmossan kän[illegible]
Islands mossan trodde hon sig icke hafv[illegible]
gaf henne profver, och sedan jag und[illegible]
om sättet at bade til bröd och koka[illegible]
bägge lafarterna, upmuntrade jag [illegible]
första skaffa sig vinter förråd af de[illegible]
berättade at hon en gång bakat [illegible]
en ifrån kärr tagen mossa, hvilk[illegible]
beskrifning tycktes vara Sphagnum[illegible]
ket bröd hon påstod låta väl åta [illegible]
också göra försök med Renmossan [illegible]
jag kommit til Karku Prästegård[illegible]
skicka efter Befallningsman Holm[illegible]
koherden Mollin, som trodde at [illegible]
heller fanns i Karku, rådde mig [illegible]
först sjelf resa til Nohkua moen [illegible]

[illegible]. Under det middagen tillagades, pro[illegible]
[illegible]koherden med mig ut på sin åker. Bråd[illegible]
[illegible]ker, och jorden, oaktadt hösten hade va[illegible]
[illegible] icke dess mindre lucker. Utom det jag
[illegible] sett och ännu mera såg på vår efter
[illegible], sade Kyrkoherden at brådden öf[illegible]
[illegible]knen var ganska vacker. – Så snart
[illegible]ddag, reste vi til redan nämnde Noh[illegible]
[illegible]lla de ställen, där vi stego ner, voro
[illegible] Hede-mossan, at vi icke funno et
[illegible] Renmossan fanns både på stenar
[illegible], men icke til någon synnerlig
[illegible] Mörkret öfverföll oss innan vi
[illegible]ska hela moen; men såsom mar[illegible]
[illegible]ramåt skall vara lika så stenbun[illegible]
[illegible]kallen, hvilka jag sett, så slöt jag
[illegible]an icke står at finnas på hela
[illegible], åtminstone icke til någon myckenhet.
[illegible]k jag höra at Befallningsman
[illegible] rest på Torpsyner til Mouhijervi.
[illegible], som för at få ännu nogare un[illegible]
[illegible] Hedemossan kunde finnas. hälst
[illegible]koherdskan Asp i fiol hade kokat
[illegible] för sit svaga bröst, och den således
[illegible]des växa, lofvade jag ifrån Tyrvis

skap om deßa wäxters tjenlighet [illegible]
De nödbröd af bark, halm, agn[illegible]
knopp, med flere dylike, som i hungers[illegible]
gen tilgripas, äro högst skadlige,
dels långwariga sjukdomar, dels
farsoter, hwilka slutligen bärtryck[illegible]
het af dem, som hungren skonat.

Sedan jag genom wördad skrifwelse af
den 2 nästne Januarii af Höglof. Kongl.
Hushålls Sällskapets anmodades inkomma

vid min återresa göra en resa till Kuo-
koka åtminstone Remmossan. Jag var-
följande morgonen reste till Mouhijärvi
skrev den af Herr Professoren och hof-
han lemnade skrefna underrättelsen
fordska Sognemän Rokning, åt K. Ma-
den min frånvaro lofvade göra forsla

Den 25.

Öfvertalde af Kyrkoherden Mollin, a-
trad af det skälet, at jag nu kunde
at samtala med flere af allmogen
gvar i Karku öfver Söndagen och bl-
lop på et hemman nära Heinois b-
kongs: Hushallnings Sällskapet an-
mål obehörigt. – Med Bönderna ta-
nerhet om Potatoes plantering,
är i så tydbart tiltagande, at ne-
fornare har sig et litet potatoes la-
visade dem efter den tryckta Beskr-
jag hade med mig, och de hörde
råd. Bönderna på vanligen 1. Tunne
större mycketthet cultiverar de nu
qvantum, som en Bonde fått år ung-
Fordmän i Karku är icke nog fyn-
plantering, och där är svårt eft-

skap om deßa wäxters tjenlighet t
De nödbröd af bark, halm, agn
knopp, maßfare dylike, som i hunger-
gen tilgripas, äro högst skadlige,
dels långwariga sjukdomar, dels
farsoter, hwilka slutligen bårtryck
het af dem, som hungren skonat.

från Hedemossan, hvaraf jag hade
dock jag knapt kände och beskref
sätt at af dessa mossor kläda vallen
skulle vore Böndera mindre ogynnade
den och annan lofvade at samla Rem mo-
skattar dock, at de med sitt löfte ville
mig till vilja. – Så väl af Bönderna
sade hörde jag at Rågvallen varit gan-
den sednare upgaf hela Socknens af-
som hufvud tagen icke stiga högre än til
Kornet, hvarom han redan förut hade
underrättat Kongs: Hushållnings Sällska-
som hade lyckats ganska väl och Korn
han fått medelmåttigt.

Den 26.

Hade ännu ytterligare anhållit hos K. Mollin
att han skulle uppfylla sina löften, at försöka Rum-
mossan och at skaffa säkra underrättelsen
Remossan kunde finnas, fortsatte jag min
Mouhijärvi Kl. 10. vid pass. Jag gjorde en
till Befallningsman Holmen för
om han redan återkommit; men
man berätta. – I höjd fleck jag trun-
att laga min Courier-Karra, som rå-
och fraxt Jag ifrån stora landsvägen af:
Mouhijärvi Prästegård. – Vägen framåt

Sedan jag genom förordad skrifvelse af
den 2 nästl. Januarii af Höglöfl. Kongl.
Hushålls Sällskapets tillmodaser inkommen

var så aldeles fåar, at jag hvart
fruktade, at antingen axeln skulle
och kärran skjelpa. Det var mör
jag hann fram. – Så snart jag upp
papper, bjöd Kyrkoherden Dagus m
gvar öfver natten. – Han gaf mig
hageliga underrättelsen at Kede mos
finnas i Mouhijervi, utom på Sel
hvaraf en stor del i Sommar brun
jag dock reste ifrån Prästegården, vi
stone höka Rumfordska Soppan dä
gården ligger i byalag. Arter saknas sälei
icke Gryn, emedan jag i deras ställe
korn mjöl. – Om qvällen underrätta
om Potatoes planteringen, som o
jerne redan är allmän, ehuru alle
icke i stort idkar den. – Kyrkoher
de orsa at alla ännu hade utsäde
fruktade at de innan varen, ål
skulle äta up hela sit vinter för
gare behöfva i alla fall utsäde,
ansåg för betänkeligt at låta d
den tiden då utsädet kommer at g
wäden öfver hufvud tagen berättar
varit sådan, at ungefär 10. Bönder

skap om deßa wäxters tjenlighet
De nödbröd af bark, halm, agn
knopp, mal, fare dylike, som i hungers
gen tilgripas, äro högst skadlige,
dels långwariga sjukdomar, dels
farsoter, hwilka slutligen bårtryck
het af dem, som hungren skonat.

---

mahijervi vanligen fas; 3. medelmåt-
tiga frag afkastning. – Vår sädet had
tigt.

Den 27.

morgonen skickades klockaren ut i
samla folk, stolnen var ännu på
kl. 7. begynnes med Rumfordska Sop-
ning, sedan en hop qvinfolk blifvit
Under stokningen undervisade jag
att bereda myr attika, at baka bröd
och styrsel af Rotfrön eller Hälrötter, och
ch Renmossan, af hwilka jag lisa-
fver. Den mossan kände folket un-
af Kallion Kaneros så här, som äfven
lfva bröd bakning. Konsten lynnes
ll och de lofvade försöka Renmossan,
lgången på min anmodan under-
herden. – Kyrkoherden nämnde en
gstrakt, Siankangas, 4 mil ifrån
. Såsom jag icke sjelf hann gå dit,
en drengpojke, med prof i handen
ch emot dricks penningar samla
a. – Budet återkom middags tiden,
ll et exemplar af mossan, samt för-
der icke fanns mera. Sedan Rum-

Sedan jag genom förda skrifvelse af
den 2 nästne Januarii af Höglofl. Kongl.
Hushålls Sällskapets åtnjutit

fordska Soppan, hvartil jag satte åt
efter denna proportionen, Kommyr
Strömming, Abborre, Sejpar och
tinmars Kokning blifvit fardig
2. Qvarter åt hvarje af de samlade
ibland hvilka voro 2ne Gårds vä
tyckte at denna maten smakade
ansåg den för mycket mägtig.
deröm enige at, om Abborren och
borta, Soppan blifvit smakligare,
då at framdeles lemna bort dess
som dagen varit närvarande vid
mo åfven andra ifrån byn, fö
Soppan. - Kyrkoherdens tjenstfö
om dens i deras tanka främm
för at få anställa Kokning a
jag ro mig länge efter Mattik
Lieutenant Örnhjelm på Selkis, f
låt spänna i häftar, med hvilka
moen, som ligger 3/4 mil fram
Kapell. - Den högst dåliga vä
fart så långsam, at vi knap
våra påsar med Islands och
vi hade aldeles mörkt. - Vägn

ttap om detta magrers tjenlighet
De nödbröd af bark, halm, agn
knopp, mjölaredylike, som i hungers
gen tilgripas, äro högst skadlige,
dels långwariga sjukdomar, dels
farsoter, hwilka slutligen bärtryc
het af dem, som hungren skonat.

til någorlunda mycketenhet. Lieute-
framdeles reda ut och nogs un-
Islands mossan wårde öfver hela
som underrätta mig, Han lofvade
samma tilfälle taga folk med sig, för
han finge se den waxa på marken. Jag
för at genast om morgonen begynna
Utredningen, och dela ut prof exem-
paret vid hemkomsten gaf mossorna
Soporna 3:ne örter til Drontheimska Soppan.
til Örnhjelm, som war mycket nöjd
Sällskapets affikter, ville se äfven
ning. Bud skickades til alla Soppare
til de följande morgonen skulle komma
Lt. Dagas Kunde icke gifva anledning
omfred „bonde på nära håll, och så väl
Lieut: Örnhjelm trodde at, såsom anse-
altid äro de rikaste hvilka sällast
nad el: öfver högst tränne försök, hvari-
mossorna kunde snarare komma i miss-
ansende, det vore bättre, at med af-
uppmuntra de fattigare. - Lieutenant
lofvade åfven at skjelf emot våren, då
de mera Kännbar, bjuda fattiga til
vänja sig vid matsorterna af mossorna.

Sedan jag genom wördad skrifvelse af
den 2 nästne Januarii af Högloflig Kongl.
Hushålls Sällskapets ämnade jag i enhet

Den. 28.

Så snart Soppare hufvudena, och åfven
pare hunnit samlas, visade jag dem
Renmossan Rände de alla. Följand
de en del sig och hafva sedt vid vår
moen. De voro icke villige at följa
gen, hålet de nog trodde sig känna b
mossen, som jag visade och gaf dem.
derföre efter mit gariga beslut at fre
begynna med rånsningen. Rumfordske
jag dem åfven begynna med at Koke
förvälder 3ne gånger. Under det ma
undervisade jag enligt min instruction
ättika, bröd af mossorna och Kårets
at plantera och förvara potatoes, och
En del ansåg hela mosse beredningen
at vara af intet värde. Jag bjöd til a
dem om motsatsen. Så snart mine
blifvit färdiga, lät jag dem smaka
ska Soppan, hvartil jag nyttjade sam
ser, som på Skåpegården, utom Ablit
smakade dem väl; men de tyckte
ten blefve dem dyr. Sy de äga in
tre, och med träkok, eller spiel, hvilk
nyttja! tyckte de at den skulle på
som S. kimmar til större delen kri
kokade denna Soppan också anse

knopp, maskere dylike, som i hungers
gen tilgripas, äro högst skadlige,
dels långwariga sjukdomar, dels
farsoter, hwilka slutligen bärtryck
het af dem, som hungren skonat.

vore finska bönder vore nöjda med ½
ehem, i stället för 50. Knappast 40. hade
ellande del. Dessutom sade de sig änna
potatoes så mycket som det i deras tan-
de att ofta koke denna Soppan. Vällin-
ar kokad i mjölk förtarder med grof
an gröten anfägg folket vara mycket bark
ktig, emedan de i min narvaro voro
at tvinna den. Nägre löfrade säkert
hörnens mjöl til brödbakning samla
som kede mossan. En och annan tacka-
undervisningen. Nägra deremot hörde
sin bortgång. Jag tror dock at Licute-
den i vår kan gagna mera, än jag nu
ke tvingar dem at göra försök. Efter at
vi resp 2. spisat middag, följde Licute-
hjelm mig til Comministern Soloviander.
hade gjort försök med Rumfordska Sop-
rafsed at denna maten i längden blefve
så hon antingen af ärter, höfvor eller
kheter mat åt Folket, som nödvändigt
mycket, at buken blefver väl stin.
Comministern Soloviander at han ge-
ambat funnit det, at han längre tid
sk folk med en kappa säg, bakad
an än den kokades til gröt. — Solvi-

Sedan jag genom wördad skrifvelse af
den 2 nästne Januarii af Högl. K. Kongl.
Hushålls Sällskapets tillmodades sin hemsida

ander och Lieut. Örnhjelm beredde. Jag på
kinnelt fått odla Potatoes planteringen
upp linda, och i faran fälla de potatoen
de detta sättet hafva lyckats väl. Af
jag icke vågade i mörkret resa de hel
Mouhijerni vagarne, qvarblef jag ho
öfver natten.

Den 29.

Om morgonen gick jag til Kyrkoherden
hvilken, under det hästen spandes fö
mig ut at se huru han, genom Kyrk
innom hans åker liggande Kärr, bredd
Innan jag gick ifrån Comministern Dol
vade denne, at i vår, kunde anna i hö
et betydeligt förråd bröd af Renmossen
fattigt folk efter vanligheten kommer t
ligga, gifva dem deraf, och löfva dem e
om de sjelfva åfven af nämnde mos
nödbröd. Öfveralt fader bräden vore
Ma litet hade Kolmasken visat sig.
ster Dolviander lät sin häst före sig
Så kyrk- Prästegård spisade jag middag
dade Dr. Dolviander at til min
Skalis, baka bröd af Renmossan, och s
derraktelse hvar så väl den som skedde m
fås. - Derpå fortsatte jag min resa til
gård, dit jag kom i skymningen.

Landsdomaren Bergroth, som Fiskalieringsman
var förestår til en Mantals skrifning vid
Säteregifvare gård. Mörkret och starkt väder
var at fara til samma afton. Så jag för
skyldig vore vagarne gästan hvita af sno
och natten. Nu Kl. 6. vid nast begynte det
snöa.

Den 30.

Starkt urväder följde jag med Commi-
nerius fort med båt til Vatiela by, och
Kärre til Vehmarpe. Då stränderna var
hela natten hade det snögat, och hade
upphört, så at marken var täckt med
snö, at blott Gjungen, men ingen mossa
Vid min ankomst til Vehmarpe, var
Bergroth, som tog en annan väg, hem-
var jag tvungen at vänta til åtminstone
sälla efftadna. Men detta inträffade fort
då snöns höjd var 1. a 1½ tum. Folket
måste redan före middagen bortreta, hvar-
ske kunde göra annat än öfvertala Cast-
I afsigt fick jag at på min utförliga beskrif-
om tobaksnings försök af Renmossan, och Ko-
vällning af Islandsmossan, hvaraf jag
prof. Sädgifvaren hedde den icke fin-
hälla, hälst Skogs eldern förstört en stor del
samt Österbotten. Dock misstänkte han, at

knopp, maskere dylike, som i hungers-
gen tilgripas, äro högst skadlige,
dels långwariga sjukdomar, dels
farsoter, hwilka slutligen bärtrycka
het af dem, som hungren skonat.

Sedan jag genom nådigt skrifvelse af
den 2 nästkomne Januarii af Hogloflig Kongl.
Hushålls Sällskapets tillmodades in kommen

vid vägen af Vatula voro af den

Den 3.

Snön hade ännu icke fynnerligen
kl. 8. men nu begynte det at regne
gifvaren skaffade jag om morgonen
beläget kärr, der han satt stenmotan
på hufvudena, för at försäkra mig
hände den. Vi funno den också
tog en hop i näsduken för at visa
prof åt bönder, som nu åter begynte
lig. - Kela före middagen gick jag
i handen, och informerade bönderna
ha bröd. Af dem, som voro nyktra
en del åt mig i början, men sedan
af förställning, laddes de vilja lära
sade at de icke behöfde gripa til
åter som af brännvinet blifvit mera
de mig at själf äta min mossa, och
ve sörja för sin föda. Några hade
domen at de af så väl hem- som
förtärande skulle dö snart. Mera
ma voro bönderna at höra om
ringen underrättade dem. - Sedan
ligare Lars Schwarze Bröden
mossorna, köpade han, kanske
försäkran, som jag gaf honom, at

knopp, maskere dylike, som i hungers-
gen tilgripas, äro högst skadlige,
dels långwariga sjukdomar, dels
farsoter, hwilka slutligen bärtryck-
het af dem, som hungren skonat.

...gen skulle glöma honom, om
...befordrade dess ändamål, göra alt
...unde, at förena sig i kapellet och
...en til at samla och anwända ofta nämnde
...efter middagen, sedan snön til en del
...förrette jag til Prästgården. Under
...jag emellan stora Österbottniska wägen
...sig, under snön, Islands omrörsan. I Va-
...lde jag med Candidaten Bergroths tid-
...aler, som skulle följande dagen til
...unta at mig en påse full med Island
...ken de medelst profvet nog trodde sig
...Om qwällen gjorde jag mig af Kyrko-
...erättad om årsväxten. Öfver hufvud
...ma i Skelis fäll emellan 4de och 5te Kor-
...ch Kyrkoherden, at ifrån Skelis hunde
...ykkat nybyggarena fått swår missväxt på
...åkrar. Alla gamla åkrar hade gifvit den
...under afslåttningen af ungefär 4te Kornet.
...de gifvit en medelmåttig afkastning.
...anförningen är i så synbart tillagande at
...fått skorda wid nästa 6. Junnor. Dock
...som ännu icke fått sig utfäst, hwar-
...huden önskade at Hushållnings Säll-
...skulle skicka til Skelis 20. Junnor
...et. Uddelningen undanbad han sig

Sedan jag genom wördsamt skrifwelse af
den 2 nästkomne Januarii af Höglofl. Kongl.
Hushålln. Sällskapets ahmodade sin hedmodan

och proponerade at Commissen skul
finge den Commission. Bråden å
vaktmästare än i fiol. Rotmasken ha
någon synnerlig skada.

Den 1. November

I Kyrkan lät jag lysa, at 2ne personer
Kant, skulle, efter slutad Gudstjenst, i
på Ersnegården för at lära sig känna
Hede- och Ren mossan. Ungefärligen 30. p
ma. Ulrica det at jag då omständeligen
dem sättet at baka bröd af dessa mo
jag åt hvar och en prof exemplar af
Renmossa kärna Bönderna. – Kl. va
man fick sätta sig til bords. Ef
äfven som om morgonen både stormen
det så starkt at jag icke kunde gå u
blef det ock snart mörkt. – Blott fö
som jag på min beställning fick uni
sten, och åker til Rumfordska Soppr

Den 2.

Om morgonen, sedan några Gamma
ste by, blifvit tillkallade, begynte m
Rumfordska Soppan tycktes förtret
af Bolands mossan, som kokades i
behaga en del; men den som kokade
lade de allför dålig spis, och ako icke
Kyrkoherden som jag tillskref båd

knopp, maskere dylike, som i hungers
gen tilgripas, äro högst skadlige,
dels långwariga sjukdomar, dels
farsoter, hwilka slutligen bärtryck
het af dem, som hungren skonat.

Kyrkoherden, och Böndergens på Vehmas-
sinska obörsamhet, den nogorlunda goda
Skalis-boarne i år skördat. – I dag berättade
mig at Bönderna äro så angelägna om
Renfödningen, at, ehuru de bruka i Gröna för-
sätter, några dock för större säkerhets skull
vänd at i hans goda Källare få förvara de
ren de arna til Hanning. Candidaten Berg-
ig göra sitt bästa, at då han reser omkring
sina embets förrättningar, öfvertala folket
och använda mossorna, för at så mycket
ma til de socknar, där nöden vore större
slöt jag at genast efter middagen resa til
Skatherden Lofvade deputerne at skicka ut
samla åt honom af bägge mossagen
sell göra ytterligare försök för Bönderna.
Landtgifvaren, som Söndags morgonen kom
at berätta at han på Vatela vägen fun-
mossen, och at underrätta sig om nogra
ster angående Rennes och Renmossans bil-
ämne voro för honom tillräckliga,
en at följande Söndagen hämta til Kyr-
mottet af sina försök. – Kyrkoherdskan
af den öfverblefna Skalis mossan til-
med det första, för at dermed baka bröd.
från Ersnegården, följde Kyrkoherden
sig framåt för at visa mig, huru han
Jurkat ifrån Skalis by, den han förmått
arbeta, höll på at torrka ut Jarkila Träck

Sedan jag genom förordad skrifvelse af
den 2 nästkommande Januarii af Höglofl. Kongl.
Hushålls Sällskapet ackommoderad sin hemvän

I hörd hade han låtit gräfva diket förr
ska långt, och vattnet hade redan fullt
Uffalls diket skulle efter Kyrktorfvan
H. Alnar djupt. – I skymningen ankom
Prästegård. Stor snöa och det ohyggliga
fade Prästen Schviander sig icke fått
mossa till brödbakning. – Om qvällen skick
till Länsman Hagelberg, at han med häs
voiture följande morgonen skulle komma
sednare begynte det at snöga.

Den 3.

Marken var öfver all täckt med snö fö
natten, och ännu fortfor at falla. – Ka
fruktta, at längre dröjande vore onödigt
mör annu en gång skulle smälta bort,
ofäker, hvilken dag vintern skulle gö
hållet overksam. Sedan Prästen ändtl
allmogen i Kyro öfverhufvud fått sig
at Vårfädet lyckats efter vanligheten,
na fortsätta min resa til Jamsorfors, fö
vakta tillfälle at i de mera olyckliga
kors Socknarne göra prof Kokningar. Ja
Prästen Beskrifningen om Rumfordske
Stabres plantering här öfven i Kyro
och idkas Lerkelvgård i Mahnala by. –
enligt Prästen intygan och hvad jag s

Ifrån här hade Kolmasken visat sig, dock til
ligtelig skada. – Til nästen reste jag til Ka
Sundvall på Laitila.

Den 4.

Jan hade varit någorlunda stark köld, och
middagen var et så ohyggligt orväder
alle arbets Karlar icke hade arbeta ute.
jag, at icke längre försyaka Kongl. Maj
Tillskaget, onödigt vis Kostnader, utan
på tillfälle at vänd det första skynde mig
Sedan orvädret stadnat, besåg jag Sundvalls
mie, som snart skulle blifva färdig. Den var
ed dubbel vaning. I den nedersta komma
at stå; i den öfversta förvaras födoet, och i
s nödfälle all spillning. Hela byggnaden
kostat.

Den 5.

om jag redan anfört, anträdde jag före mid
ersan til Alvo. Så Karlen Prästegård rek
. Mellin hade kokat Rumfordske soppan,
at icke öfver 30. personer kunde äta af hela
– Sent på qvällen var jag åfven som snarast
efter Rosendal. Han hade varit til Hamno-
men icke funnit där någon Skandmo:
lofvade han göra flere excursioner, och försök,
nde at jag så lent företaget min resa.

knopp, mafjere dylike, som i hungers-
gen tilgripas, äro högst skadlige,
dels långwariga sjukdomar, dels
farsoter, hwilka slutligen bärtryck
het af dem, som hungren skonat.

Sedan jag genom förordad skrifvelse af
den 2 nästne Januarii af Kongl. Kongl.
Hushålls Sällskapets Kommodaby inbjudna

Tyrvis boarne hade fått ungefärligen 3. Korn
Vårsadet hade varit medelmåttigt. Sta
gen är i stigande. Han nämnde 2ne
majorvi by, som länge och lyckligt idka
planteringen, så at de ofta få 30. Tunn
hvarat de åfven försett andra med utsäde
var Mäkelä Rusthållaren; den andra Sopp
Den sednare hade i synnerhet utmärkt
med inhysingar odla potatöes. – Genom
fortsatte jag under beständigt spögande
Flere gångor var kärran nära at stjelpa i
S. Tautakylo var jag trungen at taga 2
ena för mig sjelf och den andra för kärra
löstagen sattas på släde.

Den 6.

Kl. 11. före middagen hann jag til Eura,
herden Utters Fru fick jag litet af henn
Renmorsan och ~~litet~~ mjöl. Huru mycket
blifvit tillagt fick jag icke säkert veta,
Roherden sjelf kom̄e hem. Framdeles lofv
derrättelse härom.

Den 7.

Vidigt om margonen åkte jag med slädd
Kl. var 7. då jag om aftonen hann fram
Glad at åtminstone såsom et verktyg

knopp, meaf, lere dylike, som i hungers
gen tilgripas, äro högst skadlige,
dels långwariga sjukdomar, dels
farsoter, hwilka slutligen bårtryck
het af dem, som hungren skonat.

Skapets hand gagna olyckliga medmänni
jag mig gerna en resa, som i anseende til
ilke lofvade mig synnerligt nöje. Då jag
befordra Sällskapets ändamål, är
tan med kännbart missnöje, som jag aflemnar
rättelsen. Måtte dock Kongl. Hushållnings
icke anse mig hafva aldeles missbrukat
nde, hvarmed jag blifvit hedrad.

9. November 1801.

Carl Reinhold Sahlberg.

Sedan jag genom wördad skrifwelse af
den 2 nästne Januarii af Höglof. Kongl.
Hushålls Sällskapet anmodades inkomma

knopp, maffiere dylike, som i hungersnö-
gen tilgripas, äro högst skadlige, och
dels långwariga sjukdomar, dels
farsoter, hwilka slutligen bårtrycka
het af dem, som hungren skonat.

Sedan 16 Nov. 1801. S. D. Rem. til Ber. Utsk.
27.

Aller Ödmiukaste Memorial!

Sedan jag genom wördad skrifwelse af
den 2 nästne Januarii af Höglof. Kongl.
Hushålls Sällskapet anmodades inkomma

med berättelse om sättet huru Tjäru-br
i Ilmola och kringliggande negd idk
hufvudsakeligt afseende på den samt
och kimrök tillika, som härstädes
ra med tjäru tilverkningen förenad
på flere håll härom correspondera
inhämta nödige underrättelser i
om kimröks tilverknings sättet i o
aldeles okänd uti Ilmola Socken
jag härigenom kunnat winna min
at skyndsamt och fullständigt få lämn
berättelse härom til Höglof. Kongl. H
skapet; jag har derföre sedermer
företagne resor i kringliggande Sok
göra mig kunnig om i fråga war
och sednast hos Herr Kapellanen Bar
bäck i Härmä, inom hwilkel Kape
Lappo Socken, både tjäru bruk och
tilverkning mäst idkas, fått gen
en, i anledning af Höglof. Kongl. Hu
skapets skrifwelse til Honom, för
rättelse, om den i fråga satte näring
ständig, at widare af mig nu mera
wore at tillägga: Och emedan Herr
Stenbäck låfwat, at oförtöfwat o
han hunnit förskaffa sig nödige
til uplysande af sin Beskrifning o
och kimröks tilverkningen, den samm
Höglof. Kongl. Hushålls Sällskapet in
så wore det öfwerflödigt och utan
för mig, at särskilt härmed til Hö
Kongl. Hushålls Sällskapet inkom

utan har jag allenast ansedt för min skyldig
het, at härom i förhand, såsom swar å Höglof.
Kongl. Hushålls Sällskapets wördade skrifwelse
til mig, allerödminkast underrätta. Ilmo
la den 6. October 1801.

Gal. Kanelles

179.
178.
177.
176.
175
173.

3/4.

Rese-Berättelse:

af

Barth: Laurell.

Anmodad af Högtrespective Kong
Hushållnings Sällskapet, at beresa Pe
Uskela, Kükala, Kisko, Bjerno, Kimito, Sa
Soknar, i ändamål, at genom muntelig u
desto snarare och säkrare till verkställighe
de Välmenta råd och helsosamma föres
medel och utvägar till lifvets bärgning,
de dyrhet och allmänna Spannemåls br
dem Sällskapet redan förut genom t
gat meddela Allmänheten; för jag
den 22. October, och anlände samma dag
i Pemar Sokn. — Vid ankomsten dit,
bergerad af Pietila Rusthålls innehafva
Härads Bokhållaren Sevon, som också s
uti alla mina företag. — Derpå reste jag
Länsman Löfvenmark, för att af honom
träde i mina förrättningar. Sedan han
Konungens Befallnings hafvandes Ordres, sa
ra förhindrad af påstående Härads Ting
stå mig — men ville dock med dett första
gon af sina Underhafvande till mig.
till Vista, och skyndade at addressera mig
boende Prästerna, Dammert och Sevon; m
ven korrt förut träffat borrtresa. Då
ligt min Instruction, men förgäfves, add
både till Kronobetjente och Prästerskap
jag bud at sammankalla Allmogen i Vista

179.
178.
177.
176.
175
174.

ken lära sig känna Ren= och Hedemåssan.
amål voro endast Härads Bokhållaren Sevon,
erne Carl och Michel Tilli ifrån Vista
e. Vi samlade ännu samma dag af Islands=
ll profkokningar tillräckeligt qvantum.
sysslesatte man sig med måssans rensning

Vista den 23. October.
betjent infann sig; icke heller kunde jag få
träde än Härads Bokhållarens tjenste folk
fru ifrån grannskapet, vid namn Maria Se=
mycket unlikes af Allmogen i Pemar, och
gränsande Soknar, såsom Läkarinna, och
fälle nog, att sprida ut kunskapen om
Också underrättade jag henne om Islands
träffeliga nytta i Medicinen. — Hon lade han=
tillredningen under min tillsyn — Kokade
ndsmässa, både med mjölk, utan tillsats af
ed vatn och potatoes utan tillsatts af mjölk.
ttningar, smakade den med potatoes i deras
huru de ansågo dem båda för ätliga.
ngfru, Prästmannen Dammert som nu tillkom=
rads Bokhållaren Sevon, följde mig åter
n, för att närmare lära sig känna de i
Lafarter. Renmåssan växer där i ymnig=
måssan finnes mera sparsamt utspridd.
llaren åtog sig, at i gemenskap med Jungfru
Brödbakning till min återresa; hvaraf jag

äfven inlämnat prof. Af Rumfordska
jag icke, i anseende till tidens korthet, kun
ning; men underrättade dock så många
dess nytta, jämte sättet att tillreda den. Af
ställde jag, så ofta jag hade tillfälle, pot
gens förmånligaste på större jordvidd
man, men på ganska ringa jordvidd
rätta sättet, att conservera och skörda den
ma och herliga jordfrukt. — Såg skör
jade, varit svag — Afskaffningen äfve
var andra Kornet. Alle slags Sommar
sig bråd, och gaf en rik skörd. Jord
mänligt god, undantagande på några
det varit gammalt och förskämdt. S
rotmasse besade sig i början, men gjor
da. — Inga betydliga Hummel gårdar
Också berättade man mig, att den allmän
dygt nog: Äfvenså sades det förhålla
och Hamra.

Haliko den 24. October.

Sedan jag i går om aftonen anlände
jag mig strax till Sällskapets Ledamot,
Magister Stadius. Han berättade mig, a
Herr Magister Hilden, bestämdt hade
prof af Rademässan i bereidskap, o
gjort försök med grötkokning deraf
ytterligare bringa dessa helsosamma
iordning, reste han med mig till Mär

ma, både på Aden- och Rademässan sinne
Boden Forsberg kalla på Allmogen i nästgrän
för att blifva underrättad om Mässarens
och bruk; och insant sig i sådant ända
hos Michel Heiskilä, der jag vistades; Sol
sas Reder, ifrån Savola, Rusthållaren Kan
dmny, samt åtta karlar och fyra qvins
n namne Märy by. Uppmuntrade af Kaplan
icke allenast följaktige icke på marken vid
ters upletande och samlande; utan ock så
pelige vid rensningen. Vid grötkokningen
den- och Islandsmässa, så väl med som u
ick nämnde Soldat Enka på det bered
tillsanda. — Alla som smakade på den
nde, som icke kunde förnimma sig dertill
t en betydlig portion, instämde deruti att
ga och mätnyttiga — Saknades min och
trägna anhållan, ålog sig likväl ingen
nlade byamän, för visso, bröd bakning. —
e sjelfve behöfvande och fattige, men bruk
genom skulle blifva så ansedde af an
oar, och kallade för Mäs ätare.
Alle blef jag också varse ett fall att tillre
dem föreföll mig owanligt och mindre för
Man hade uti bonings stugan en stor byt
les samkrings bytta; det fås misstänkes för
Mosta för en tjel vecka, till dess den änd
full; sedan låter man den ännu stå en
tillräckeligen surna, och så kärnar man
de tillreda Kakor, är äfven på flere andre

179.

178.

177.

176.

ställen hos Bönderne brukligt, såsom jag
i Uskela Kårinde man dett-
dikens Befallningsmannen Jenlen i Kuk-
Fällaren Keller på Soja i Kiiko berätta-
dett allmänhasse i Kukala och Kiiko.

Haliko den 25. October.

Hos Herr Caplan Stadius kokades gröt bl-
och Hedemärsan, i min närvaro, af Rigan-
stians dotter, som ock, jämte Caplanens
Structur, lade hand vid renoningen. Herr Stadius
ett folk ifrån kyrkan att smaka på an-
Alla, isynnerhet de fattigaste ibland dem,
med god appetit, och lofvade med dett
anställa försök dermed. Såsom ovanligt
jag dock anmärka, att Snickaren Törn,
vande och fattig, icke kunde förmås
gon slags mässgröt, af den orsak, a
står i den heliga Skrift, att mäsfor ä
människor till föda, utan som Kreatu
samtlatt vi böre anse misväxt, såsom
figt straff af vår Herre, och följede
da. Caplan Stadius hade bjudit till
norn, men jag gaf sig icke tid, at gifva
Torparen Henrik Johansson, å dett Herr
dius tillförande Kärkis Nutthåll, åtog sig
både af den- och Hedemärsan. Nämn
finnas i synnighet på Mäky mon, såsom

på Ommacko, Kummij och Kårå tuo-
ki. Caplan Stadius berättade äfven, att all-
kijoki kanten af Haliko Pastorat, redan
och andra stjenliga ämnen. Men såsom de
Iby Länsmans District, ville jag icke resa dit.
warmatte nitt för med menniskjorns lifs-
Herr Caplanen sig, att icke allenast i
spelgald, utan ock så i Angelnämd, med
förstå, underrätta Allmogen om Mäss-
lamma bruk. Potatoes planteringens sade
allmän; ehuru hos de flästa på mindre
Kola och Pajula byar, dära denna plante-
das i stort, och hafva de i år fått tijo Tun-
Sänna. Inga Trägårdar skola hvarken
eller i Pemar finnas hos Allmogen. Hum-
skötseln är ringa och obetydlig. Hampan
mmad. Kålplanteringen skall ofta miss-
Allmogen. Morötter äro icke engång a-
Rågväxten var här ganska svag, lika-
och kan ~~xxxxx~~ en summa tagas till andra-
Lags Sommar säd gaf gemnig skörd. Potäden
erall ganska god; ehuru den långvariga tor-
kat, att de understa bladen blifvit bruna och
ö ut; i synnerhet vid dikesrenar, der man
ört med Malfjolen. Såsom Caplan Sta-
anmärka. Reste ifrån Haliko till Ha-
la.

179.
178.
177.

Uskela och Skaftsara den 26.

Dels underrättade af gårdags lysningen i
dels påkallade af Expeditions Besolningsm
infunno sig nu nijo saftiga qvinnor, jämte
Åboen Johan Andersson Kelgu ifrån nä
ka alla wisade sig högst mänga om Mås
kännedom. Voro delsa mig behjelpelige vä
de ute på marken, samt insamlande och bä
mat. Grölen som de gemensamt under mi
tillagade, smakade wäl i deras tycke. Sv
wade med det förtta tilreda för egen räkn
Också gjorde Besall: Salovii jiga, Grelka
som under alle dessa wara tillfälles, den
dagen det. Utom de saftiga qvinnorna, åt
Bonden Kelgu brödbakning, och betydliga
seti insamling af nämnde Måsarter.
rättade Torpare Justrum Lena Eriks dotter
hg, att man i Bälsholma by af Angelm
Halicko Socken Upplofwer men de som odl
sig sjelfva, och hålla en ganska plägande
rätsot. I Bjerno berättades dett samma,
man i brist på bättre kännedom, tagit
na måsa, hvilken förlikaledes wist sin sk
Allt detta har bidragit till att bringa
ständer i misscredit; ty en gumma i
åfven sade sig hafva ätit af denna Måsa, v
gång hora kalv om mås gröt, utan kal
förgift, innan hon fick se, att dett
nan slags måsa som man tillredde den
Detta är en allmänt trodd af Allmoge
och näst gränsande socknar af Nylän

befordrar träd och gräswäxten, också på
ställen; oaktadt erfarenheten synes bevisa
Hewmåsan är mycket allmän. Jolandsmås
icke till fördelen ymnigzet, å Skaftsta
er, Helsinummi, Kavilannummi. Man be
att den skulle växa i stor ymnigzet å Pul
men tiden tillåt mig icke at fara dit.

Uskela den 27 October

att några saftiga inhyssingar, att uptäcka
rätt nyttja de bemälte Måsarterna, jämte
potatoes, och såsom tillförene, kunde jag
skapets helsosamma råd at bärga sig i tun
de jag med Besallning: Salovius till Sanct
ob. Nu hade jag också tillfälle att addres
Sällskapets Sekreterare, Herr Prosten Mallen,
at åkerjorden i Uskela är förträffeleg
kara all slags inhemska säd och frukt: Åker
kt tillagande; oaktadt detta är mycket svårt
lig gödsel: Äfven sade Herr Prosten, att gö
gen är allmänt känd, och idkas af alla
rna icke på så stor vidd som sig borde.
brukare berättade mig, att de endast sått
hls, och ralda sig efter den mängd utsäde, som
sparat. De cultivera denna jordfrukt
ngar, som äro mer och mindre regulierade,
ngefärligen ett qvarter emellan hvar frö
en de sticka sin i en hål, den de gjort
lka half aln ifrån; tillväl sade de sig få 10
t. Bladen nyttjas till kål och grönt af

fattiga, som också i brist på potatoes blad
Tistel dertill. När jag vidare underrättade
om rätta sättet att conservera och skötta
frukt, i jord- eller så kallade rofgropar
allt för väl känna för månerna derwid
hafva blifvit så ofta bestulna, och skulle
i år, om de icke hade dem i och under sina

Hos Kyrkowärden Johan Turri i Ka
Kokades gröt af Ren- och Hedemåssan, med
Rofvor i stället för mjölk; också med tillsatt
mjölk. Ä allt detta voro Kyrkowärdens
ter, Stina Johansdotter, mig ganska behjelp
Härwid var mycket folk närwarande; ty
Beff: Salowius genom Nämnde- och Riksdag
Mikola, låtit samankalla Allmogen i nä
byar, träffade dett äfven vara Bröllop
den, hvarifrån mycket folk, ledde af
kommo till mig, och jag således hade godt
dela åt de wettgirige Sällskapets råd och
gar. Åtföljd af en talrik samling, gick
straxt derintill belägna mon, för att
sornas rätta utseende och kännetekn.
wäxer der (på Kaivola mon) i stor ymn
så hittade jag den wäxande i mindre my
flere ställen, emellan Uskela Moderkyr
S: Bertills Kapel. Wäxer äfven på
Kajala byars mark, enligt Caplanen Ro
gan. Kyrkowärden Turry dotter Stin
brödbakning af Måssorna, hvaraf Sä
damat Kronobefallningsmannen Tillma

apet del och vidare underrättelse.
ifrån Kaukola, åtag sig sjelfvilligt
derom gjorde anmodan, ett betydligare
samlande af ~~nämnde~~ ofta nämnde haf-
ock brödbakning. Ren måssan nyttjas
kreaturs utfordring i Ladugården.
hade också bjudit till att enligt Säll-
dade skrifteliga undervisning, göra mås-
bekant för Allmogen, och i sådant
kat gröt af Hedemåssa. Enligt Hans
har Rågwäxten i S: Bertills Kapel va-
svag. På sitt Caplans boställe hade Ro-
fem Tunnor tijo kappar, samt inbärgat
Tunnor, och Hans Åhörare i lika för-
sommar säd lönte sig braf. Dett samma
äfver hela Uskela sokn; om någon
dubbla utsädet, så fingo åter mån-
er. Hoppet om en förmånlig skörd i
ganska godt, ty Brädden står öfver
Hampa, Lin och Hummla, skötes gan-
Oaktadt Herr Prostens intygande,
nen vore dertill ganska tjenlig: Ic-
kas der af Allmogen Trägårds skötsel.
dade på sina ställen ängarna.

Den 28 October

ifrån Uskela till Kiikala, fant jag
an, wäxande i skogen emellan Salo bro

och Järfvis Gästgifvare gård, dock icke
myckenhet.–
Sedan jag anländt till Krusela by af Ku
och tagit herberge hos Exped: Befallnin
Tenlén, samlade jag Islands mässa i den
menighetens närvaro, helt nära Krusela
kade gröt deraf ännu samma dag, so
ska god appetit förtärdes, isynnerhet af
Torparen Lahtenkorva och Reserven
hvilka också med dett första lofvade
ställa försök dermed.

Kükala den 29 Octob

Sedan snön, som fallit om natten, up
satte jag resan, åtföljd af Exped: Bef.
Skallfogden Vidberg, till Saarij, eller Kük
ky, i afsigt att anställa profkokning
oaktadt Tenléns påkallan, kom ingen
mottaga min underwisning; hvarföre
stunds wäntan, och sedan jag af Sokne
herde och några Bönder blifvit under
dess närwarande tillstånd och belägenhet,
san till Kisko sokn och Hintjala by.
Kyrko Herden Lewin berättade, att han
vit sin rätt för detta år, på tre tunn
Bönderna sjelfmant hämtat till honom
försäkrade han mig, att Kükala boern

andre måste sakna; De hafwa grof
tiga skogar till kolbränning, dem plant
ärmaste Bruk, för at erhålla penninge
ara de neder till Helsingefors; och förskaf
jag förestälte honom och de närwarande
deraf, så godt jag kunde; Också sade
känna den; men nöden har ingen lag
n mig. Utom det de fingo till tredje
åg, och sommarsäd sjunde till åttonde
r till trettonde och fjortonde kornet;
okne-Magazin i tämmelig ordning, såsom
des — Behållningen för dett närwarande
or, enligt Tenléns intygan. Krusila,
svala, Yldäkylä, Leppäkoski, Komis
, Hirwela sades lidit mest genom miss
atoy planteringen är i allmänt tillta
hafwer Torparen Michel Särämäki,
intygan, i flere år cultiverat denna jord
den drift och framgång, och det i så stort,
igen sått ut par Tunnor, samt dereften
tjugu fem, stundom tretjo Tunnor.
diga försök skall han äfven påhittat, det
et föreskrifna sättet, att nyttja får
utplanteringen. Han skall också plan
ultråd; Äfven som Torparen Michel
Peldola, sades hafva omkring 30 Appel

Enkan Caisa Lindén, säges i sin nä
att baka bröd af en, på Tärra backar v
rot, som skall vara välsmakelig och n
ske Convallaria polygonatum? Jag fa
rit till Jemte, men som sades de i sin
kyrka, en och en fjerdedels mil längre
gen, där ingen farbar väg fins. Bräden ä
färlig, änskönt Skem och Astmaske
förädde den, i synnerhet der ulsädet v
Lin, Hampa och Humla, finnes äfven
Linsköfseln hade i år varit ganska lön
de brist på godt och dugligt frö, för or
var ganska litet utfallt.
Jag träffade ganska litet Hedemärsa i
detta ändamål i Krusela skogen, samt äfven
Icke desmindre växer der förd
derlikt torde ligga i dett beständiga bränn
de, som tycks utgöra en betydlig gren
het i Kukala.

Kiesko den 30 October.

Alla Kiesko boer som jag träffade, klaga
migt deröfver, att deras Sakne maga
vit för waltadt som sig bordt. Nu, då bu
mest trängande, kan likväl icke lån erh
Jemte till detta ostick, säges ligga i Sörs
rättvisa fördälande. Dels hafva de för
at driefva in växten, och tillsvid summa

at för mycket åt en och samma,
haw varit mer eller mindre kärd: Så
klagan.

mmankallade folket infunnit sig på
gifvare gård, Sjuuli Kallad, tillagade sig
rat af Rem- och Hedemärsaw, i min öf
fälgifvaren Sjuuly Justraw Allas som sma
tillagade malen, tillstodo at den war åt
till lifvets bärgning. Skallsgaden vid
dan förut, enligt Sällskapets beskrifning,
af Tölands märsa, och underrättat sina
rom; ocksä i Kintzala. Sedan jag för
lade menigheten, nu som sittits, uttydd
nst Sällskapets råd och föreskrifter, så
potatoes plantoringen, som besparingen
dem oftare bruk af kokmat, och så vi
nädde jag resan till Soja by, och log mig
Rusthållaren Meller. I anseende till
hnen som fallit, kunde ingen märsa
ag. Jag beslöt derföre att resa till Bri
par grufwa och Karkala Kopparw

Soja den 31. October.

Brun Greta Lindfelt klokade grötr af Rem
isa, hvarvid omkring femtiow personer voro
hvilka, sedan de lärt rätt känna och ren
karaktererna, samt äfvil af de med flere
illagade rätterna, sade de äfven sig vill

ja vid tillfälle, använda de af mig
kunskaper.
Såväl unga Rusthållaren Elias Meller
der Rusthållaren Meller, som ock Kong:
Sällskapet blifvit belönt för sin flit
selfva, bifrådde nitiskt ute allt Sällskap
samt förklarade sig villige, att ännu fram
De samla mässor, använda dem till brö
behofs, kokas Rumfordska soppan, hvar
nade dem en omständelig beskrifning. H
de redan anlagt en vacker trädgård m
frad. Insamling af mässor åtog sig Ja
ren Sjulé i Hintzala, och Bonden K
i Rautajoc; samt Torparen Aijalin i J
samling och brödbakning. Af Renmässa
skilliga redan samlat till kreaturs utfö
Dragon Möller och Torparen Henrik J
Soja. — Islandsmässan är tillgänglig
bygens mark. På Soja växer den i tämm
het, och vägen emellan Soja, samt Kos
plockade jag den också. Orsaken till d
ymnigheten, torde här vara den samma
kala; nämligen det ökeliga gödjandet
man torde kunna sluta till, att åker
egentliga bemärkelse, icke heller här i
fullkomligt allvare blifvit påtänkt af
stone säg det så ut, på ett ställe emella

ett åg, der man upptagit en ny åker,
regulierar tegar, och så först gödjal.
Skogen är allmänt hård och ökad af
knen; ehuru på större och mindre jord
de dock ingenstädes som sig borde. —
Uti Suomusjärfvi Kapel, har i byarna
dar, Jaipale, Jalitta, Kettula, Suomas
Tala, Klapperla, tämmeligen jordmånlig,
allan sjette och sjunde kornet. I de öf
lista man total misswäxt, såsom Besk
dagade. Likaså sades det förhålla sig i
elanet. Orsaken till nämnde byars goda
se vard den, att de blefwo skonte för
liga vid Skiftet. Sämmar sades lycka
Brädden gifver öfver allt ganska god
g. — Höwäxten war medelmåttig; oak
w i början skadade ängarna; i synnerhet
och Siewmäki byar. Maskens vald
rekoms tillslut derigenom, att de jämte
ömdes upp, af hvilka ängen på sina stäl
s alldeles swart utseende. — Dikesgrafwar
at swinkreatur till att upäta dem
gjort med mycken begärlighet, och be
ganska väl deraf.

Den 31. October.

resan till Bjerno. Samlade Hedemässa
emellan Alfeljoki Rusthåll och Bjerno-

Kyrka. Den växer likväl icke der till fu-
het. Efter ankomsten till Bjerno Prä-
Magister Forsman mig de många anrät
Mässa, han gjort, bestående i bröd, hvar
lämnat behörigt prof i gelé af bara mjö
samt med tillsats af Lingon saft, som sma
väl bröd. Desutom flere slags gröt. Han
betydligt förråd af de ofta nämnde kä
dels använda till mat för sitt egit bord,
ja de beständigt omkring vankande sjö
Under min vistelse på Bjerno Prästegår
ferad med kål af Islandsmåssa, som sm
väl. Hvu Forsman hade sökt på det
att göra denna måssan ren ifrån sm
bestående deruti, att man först skölj
vidlådande måsarter ifrån den, sed
den i ett kärl och kokhett vatten
vispas med en visping, hvarigenom de
eljest äro ganska besvärliga att öpnas
na, öpnar sig sjelfva. Sedan måssan
i detta heta vattnet, och dela måssa
se, afskiljer vattnet allt främmande
jan.

På Bjerno den 1. November

Herr Magister Forsman hade prälyft
till den tredje November. Jag ville
ma ett så gods tillfälle, att tillverkfä
fördraktsällskapets afsigter och bes
vigtiga ändamål, fastän vintren börja

flot altså att bli qvar till den —
ren, och fördenskull lät jag kungöre
i Bjerno Moderkyrka, utan aftså
apel: at de som länglade efter un-
om medel och utvägar, att bärga sig
och hungersnöd, kunde dagen in-
Socknens Prästegård, der jag på det
so ville gå dem tillhanda. — På ef-
en rensade Byens fattigaste qvinnor
demåssa, hvilka sedan blefvo und-
Hvu Forsman med kål af Hedemås-
demåssa tillagad såsom vanlig kål.

Den 2. November.

Dagen sammankallade de fattigaste
nejden, som utgjorde en talrik sam-
ad af dessa, gick jag ut på den nära
n, för att underrätta dem om måsarter-
ende och kännetekn. Sedan de
insamlat, en, till ändamålets vinnande-
ängd, lärde jag dem, att rätt använ-
dem, till föda och näring för sig —
a, gick Soldat Enkan Maria Sinman
Hon bjg mig till hands på det sorgfälliga-
förde i dag deg af denmåssa blandad
del Råg, samt bakade nästa morgon

sedan den hunnit tillräckeligen surna
upsigt, bröd deraf. Vid Rumfordska
ning, som skedde precise efter Säll
skrift, biflod jon mig äfven.

Bjerno den 3. Novembe

i närvaro af den nu församlade m
stående af kyrkans sexmän, Gårdshusb
nens fattiga, omkring hundrade person
gröt och välling, på hvarjehanda sätt, a
de mästa. Ihop förhindrade mig, att d
lära känna de ofta nämnde Lofart
blefvo i dessställe försedde med tillräck
Brödet som jag lätit baka, förtär
fattiga med synnerlig begärlighet d
var varmt; så att jag ock nyo bake
ras minuter, i hade endast så mycket
höstes till prof. — Af Rumfordska soff
ingen äta, utan endast smaka, innan
tid en portion deraf, i deras åsyn
mängen så främmande och mäglig, a
de åto mera än ett qvarter deraf
ter ansägo, ett och ett halft qvarter, a
skop, icke vara någon tillräckelig
Det var en gammal gubbe, som å
och gräll tre qvarter, utan att m
Många bland fattig sjonen sölle m

...dag 26 reste jag ifrån Lucbala, och kom
...dag till Löfsta Kronegård: där jag följande

...åma till godo — Tämte andra säll
...förmaningar, kungjorde jag äfven
...potatoes planteringen, och då den re
...as af hvar jordägare, så påyrka
...nerhet, dess utplantering på större
...förfendrar, att Konungens nådiga be
...snart kraftigare påminna dem der
...svarade mig, att de redan sjelfve
...vändighet deraf; men lära dock vara
...är åta upp sina frö potatoes, så att
...dett vanliga lärer kunna utsäs
...dem, huru nödigt dett vore, att afstå
...wins bränning, och använda säden till
...mat, för att kunna bespara potatoes
...re; men de svarade, dett lilla vi bränne
...ar blott hafre och annat grönt: —
...es icke tillbörligt värde på denna jär
... Hvad Rågvärden i Bjerno vidkom
...lle, följande hemmans Pettu tränne, Sö
...Sesver, Torby tränne, Kota, Bisböle,
...erjby, undantagne, alle andre icke en
... Dett lilla de finge, finge de af
...gar. Alle slags Vårsäd gaf yter me
...e Kornet. Man läsven dock i gode
...dermänligare årsvext i nästa år. —
...Rot som stemmade i början af sö

190.

204.

189.

184.

…sten 26 resta jag ifrån Leerbacka, och kom
…g till Löfsta Crossegård: dår jag följande

…sten besvärade Bräddem. Allt gam…
…hemsökte mera af maskem än detta år…
…gem om utsådet blef rökt, såsom Herr…
…man, och en af hans grannar, vid namn…
anmärkt. De äkrar som blifvit så…
…ländskt utsåde, se sämst ut. Sathy…
…mans brukare nyttja bröd af potatoes bl…
och Kålrotsblader. Rusthållaren Elias …
…såsa utmärkt sig såsom Potatoes plan…
och såsom den, hvilken på flere år…
…står använda dem till mat. Han plan…
…ligen omkring två Tunnor, och höst…
…em Tunnor. Bergs-Commissarien …
…kostkis Bruk, säges plantera potatoe…
…sätja årligen omkring hundrade Tu…
Kålrötterna skadades näsan öfverallt a…
Dock visade Magister Forsman mig, en b…
af Kålrötter, som voro alldeles oskadd…
…sig hafva blott fröett i Tobaks-ask…
…nat sedan plantorna, med Tobaks-olja…
…sådant stycke, blandadt med vatten.
Lin, Hampa och Humla skötes obe…
…engång till Husbehof. Gås-skötsel…
…gande. Rusthållaren Petter Laucko…
…ligen vid pass femtio gäss af egen…
Enligt Magister Forsmans erfarenhet

…mera i stor ymnighet innom Tjer…
…Karkomalm, Bagabole mo, Tykö
…o i synnerhet i ymnighet. Den más…
…lmänt till foder får Hornboskapen.
…rikshyttj och Merikraapila byar
…delfart ganska högt; hvilket många
…röfsat, at deri är en opperlig föda,
…inkreaturen (som eljest äro så dry…
…hålla). – Såsom mig berättades —
…rrar Ståndspersoner hafva åtagit
…a Islands mässa, för att sedan gra…
…land behöfvande: Tallskapets Leda…
…rådsherren Thimaeus, Capitainen
Magister Forsman, Befallningsmannen
Inspectoren Forsborn, Commissionären
…Då flere ställen vid vägen der jag
…agade man deröfver, att den i för…
…en så mycket förödande sarfolen
…w åter börjar insinua sig. Ma…
…man berättade, att i de får hans lö…
…vardt mycket vatten, samt besverra
…en förskämda; detsa hade andra
…rnom derofver. Jag kunde icke gif…
…nat råd, än att de skulle nyttja
…lake.

Den 4. November.

Förhindrad af dett hiskeliga vädret, som föregående natten, och hela denna dagen icke fortsätta min resa.

Den 5. November.

Reste ifrån Bjerno till Kimito. Marken beläckt, och ingen mässa tillgängelig. Kimito, addresserade jag mig till Sällskapets Contracts Prosten Herr Magister Deman allenast på bästa sätt emottog mig, utbad mig dröja qvar till Söndagen, den Probsten som altid på dett ömmaste deltar Medmenniskjors lidande, hade äfven nu gen pålyst Sokne stämma, der dett skulle och afgöras om sättet at rädda de fattigars lif i denna svåra tid; trodde nu äfven vara dett bästa tillfälle, at meddela Allmänderrättelser, om de råd, medel och utvägar vets bärgning, Sällskapet genom mig ga Allmänheten. Jag blef fördenskull sagde dag. Tillagade af de nya rätterna hant med. Herr Probsten bod äfven till kraftigaste bidraga till upfyllande af andamål, och befalte fördenskull att

190. 204.

den 26 reste jag ifrån Qurhala, och kom jag til Löytis Gräftegård: där jag följande

189.

af bruk och nytta, gjorde jag dem äfven

185.

för att biträda mig i mina göromål. sa och Herr Probstens tjenste folk, tillredde slags gröt och välling af Mässorna. Älven sitt folk vara mig följaktigt, för att uplita mässa; men i anseende till den var dett icke möjeligt. Jag hjelpte mig mässa, jag förd med mig ifrån Bjerno. ngar, bakade jag äfven bröd, både af Renna, såsom profvet utvisar. Caplanen mocksa redan samlat Hedemässa och profkokningar.

Söndagen, den 8de November.

ig i en offentelig Sokne stämma, både mässan, samt utdelte tillräckeligt Underrättade en hvar villig om mat. Hänviste dem derifrån till Probstrest de skulle få smaka på flere slags mat. Men Kimito Allmogen, förmodett lefva väl, viste sig icke mycket andenna sak. Några få (i jämnförelse oknar) kunde endast förmå sig att Probstgården, för att smaka på vej planteras tämmeligen väl, och på alla växten nästan lika svag som i Bjerno.

Hoppet för nästa år, sades vara gansk
Jag kunde icke underrätta mig om, hvar
ner och huru ymnig tillgång derpå gifv
Icke heller kunde någon ålaga sig att
för Vintrens skull som påstod. Reste
ton ifrån Kimito till Sagu. Kyrkoherd
rättade mig, att mässan är mera rar
Sagu. Potaloes planteringen allmän
till tämmelig höjd: Årswäxten svag,
Brädden ganska härlig. Förhindrade
att beresa Pargas. Reste till Vista
att underrätta mig om brödbakningen
tid skulle anställas af Härads B
Meddelat Sällskapet deraf. Den 9. N
ändade jag resan —

Observerat under denna min resa i
nästan inga qvällsittjo-Arbeten idkas
Under de långa qvällarna, som vi nu h
antingen sysslolöse, vid sina Brännvins
tälja de på några pärtstickor. Magist
de om Bjerno, att Manfolket der, ic
något qvällarbete af värde:
Innan denna rågniga tiden inföll, klagad
allmänt öfver vattubrist, och den ålföljd
klagan öfver Qvarnbrist torde försvinn
Vädergvarnar innom samma soken
~~förtiden~~ vanligt är; heldst et ganska

190. 204.

den 26 reste jag ifrån Purhala, och kom
jag til Löytis Crästegård: där jag följande

189.

ss bruk och nytta, gjorde jag dem äfven
underrättade.

186.

flästa ställen tillbjuder sig. —

Den 12. November.

Herr Vice Landshöfdingen Vibelius
Skans Torpet, för att instruera några
ifrån Åbo Stad, som på Herr Vice Lands-
ning der infunnit sig (nijo till antalet)
pleta, insamla och behörigen rensa Is-
använda den till tjenlig spis. — Under
mig, anställde qvinnorna genast på
kning af denna Massa, med tillsatts af
n, samt vatten och mjölk. Hvaraf den
af mjölk vant mängdens ~~tjenni~~ bifall.

Barth: Laurell

190.

...den 26 reste jag ifrån Qurhala, och kom
...dag til Löytis Gräftegård: där jag följande

189.

...ts bruk och nytta, gjorde jag dem äfven
...underrättade.

188.

...l, til en stor gryta full af förenämnde mos-
...en liten stund ännu kokades: hvilken

187.

35.

Journal

...ri Undertecknads resa, göromålen
...erkan deraf m. m. ärd anteckna 1801.

Carl Johan Hjerpe.

204.

...Has-
...ates til
...it brag-
...man
...as, kropt
...ide öf-
...om ova-
...ntagit
...at arbe-
...orde
...ds Bor-
...tela til
...er med?
...et kragt
...kne-
...ndra
...iga,
...i nä-
...nna
...af och
...e i fall
...klaga
...r sonen
...het att
...edskapen,
...ar, yxar
...edom i

Efter den 22 October anträ[illegible]
Åbo, anlände jag samma dag til Dun[illegible]
nomäki Bostätte: därest jag genast [illegible]
Islands- och Ren-mossans samlande, [illegible]
ministern Maths Vilén, Sergeanten [illegible]
Hjerpe samt å [illegible] på lagliga ärender [illegible]
Commissarien Farsgårds vägnar, af Ska[illegible]
Springer jämte Nämndemanne-Sone[illegible]
tio: hvilka med största nit varit mig [illegible]
fortfor jag därpå samma dag, i åsyn [illegible]
af allmogen, så väl med samlandet som [illegible]
af Islands- samt Ren-mossan, med tilbl[illegible]
vatten: af hvilka det först nämnda til [illegible]
nerhet hade företräde: jag beredde på [illegible]
gröt och välling. Til Gröten lade jag, [illegible]
välda mossan först väl kokat, 1/2 del, eller [illegible]

190.

[illegible] den 26 reste jag ifrån Qurhala, och kom
[illegible] dag til Löytis Gröstegård: där jag följande

189.

[illegible] bruk och nytta, gjorde jag dem äfven
[illegible] underrättade.

188.

[illegible] til en stor gryta full af förenämnde mos-
[illegible] en liten stund ännu kokades: hvilken
[illegible] til 30 därvarande bonde folk, samt af äf-
[illegible] Stands personer, äts med det bifall,
[illegible] frågan sade denna gröten ej i ringaste
[illegible] gröten af Rågmjöl; ehuru jag i före-
[illegible] endast lät lägga 1 och 1/2 quarter sät-
[illegible] tog hvar och en litet prof, til
[illegible] säkerhet af förenämnde Islands-
[illegible] lofvade genast skicka ut för at-
[illegible] mossa: hvilken visst blifver an-
[illegible] denna orten.
[illegible] mossan befants äfven vara matnyt-
[illegible] varande emot Islands-mossan; dock
[illegible] ännu göra äfven försök med sam-
[illegible] mossa. I synnerhet lofvade Sergeanten

[illegible] ändigheten af dess planterande på stör-
[illegible] samt om dess förvarande för kold öf-
[illegible]

Hjerpe, såsom Divisions Chef, ärom [illegible]
förmå sine Soldater til antagande, af så [illegible]
som Ren-mossan: hvilka, såsom äfven [illegible]
stor brist af föda, enligt därom inlupen [illegible]
se, han försäkrade skulle begynna med [illegible]
sars samlande och tilredande. Commi[illegible]
lofvade ej heller underlåta, at på alt [illegible]
dervisa allmogen.

Af förenämnde mossar växer här i [illegible]
til någon ymnighet, i synnerhet Ren-mo[illegible]

Dessutom underrättade jag allmog[illegible]
bakning af så väl Islands- och Ren mo[illegible]
af Rofvor och Kålrötter, samt flere a[illegible]
digheter.

Potatoes planteringen idkas i den[illegible]
ken til någon del: hvaraf alla på til[illegible]
hafva til utsäde. Om nämnde potatoes [illegible]

nerhet hade företöade: jag beredde på [illegible]
gröt och välling. Til Gröten lade jag, [illegible]
välda mossan först väl kokat, 1/12 del, eller [illegible]

190. 204.

[illegible] 26 reste jag ifrån Qurhala, och kom
[illegible] til Pöytis Gräftegård: där jag följande

189.

[illegible] bruk och nytta, gjorde jag dem äfven
[illegible]derrättade.
[illegible] växten befants i förenämnde Socken
[illegible] ganska svag; men brädden för tilkom-
[illegible] försvarlig.

[illegible] 24 ankom jag, efter anträdd resa ifrån
[illegible]rhala by i St. Martens Socken: därest jag
[illegible] af flere af allmogen, fortfor, med så-
[illegible]del som ock kokningen af Islands- samt
[illegible], som förut nämnt är: biträdd å Krono-
[illegible] vägnar, af Länsmannen Johan Anders
[illegible] Brofogden Lindström. Och befants
[illegible]lands-Mossan, efter en liten kokning, i
[illegible] förvällningar, (sedan den dock förut
[illegible] förvåld med hett vatten) samt sist
[illegible]kad, ganska väl smaklig; ägandes nu
[illegible] som ingen bäskhet. Men af före-

[illegible] vinterens [illegible]
[illegible] til Moderkyrkan: dock var jag äf-
[illegible] at sjelf uplysa några bönder därstå-
[illegible]ad dem vidare göra andra äfven un-

[illegible]
[illegible]ändigheten af dess planterande på stör-
[illegible] samt om dess förvarande för köld öf-
[illegible]

nämnde mossan, i synnerhet Ytlands-mo
ej i denna St. Mårtens Socken [illegible] någon
het, i anseende til de låga dalder, hvaraf
til en stor del består.

Ifven underrättade vi de då närvara
det, at tilreda brödaskofvor och Kalfkälle
lands- och Ren mossar: samt at medelst
dem dylika varors tokning och torkning,
hjelpa saltbrisserna.

Vikaledes föreskrifde jag dem nyttan
Potatoes uptiverande och dess förvarande
foren: hvilken rotfrukt i denna St. Mårtens
til en del uptiverad. Tillgång på afsade,
i egen socken til behof.

Hoftuffädet eller Rågen har alleles
ledigt år; men Vårsädet, såsom ifven
har vanl förfarligt. Brädden för del nä
ifven vara härlig, och vacker.

Potatoes plantering ödkas i dem
ken til någon del: hvaraf alla på til
haft til afsäde. Om nämnde potatoes

nerhet hade företräde: jag beradde på säd
grödt och välling. Til Fröseed lade jag
välla mossar, först väl kakat, ½ del, eller

[illegible] från 26 resto jag ifrån Querbala, och kom
[illegible] til Löysit Crösegård: dar jag följande
[illegible] den 27 begaf mig til skogen i följe med Herr
[illegible] Sundvall, och några andre herrar, samt å
[illegible] gamle Gadelli väg nar, såsom då förfindrad,
[illegible] i den nya väga byggnaden, emellan Yttane
[illegible] Nämndemannen Knutila, hvarde nä
[illegible] skogen. Af Rew-mossen kunno vi genast
[illegible] St. mossan hade vi ganska svårt at fin
[illegible] skefter en lång och noga skedd after
[illegible] de vi af förenämnde Ytlands mossar, så
[illegible] då besöfte. Samma dag begynte jag,
[illegible] af Brobstew Sundvall, med Ytlands
[illegible] mande, hvad samma sätt som i St. Mår
[illegible] semligen, at jag först tar förvalla mos
[illegible] och därpå koka ungefärligen ¼ tim
[illegible] ta mera utdraga består, samt dyme

[illegible] från skogen, och sedan var fastställt
[illegible] rosard tilredande; så begaf han sig å
[illegible] lyske fram til skogen, för at under

[illegible] gynnande omtenens
[illegible] til Moderkyrkan: dar var jag af
[illegible] at sjelf upsöka några bönder där
[illegible] åd dem vidare göra anda ifven un

[illegible] ändighelen af dess planterande på
[illegible] samdom dess förvarande. för hvil
[illegible]

[illegible] klaga
[illegible] rsonen
[illegible] het att
[illegible] edskapen,
[illegible] år, gäar
[illegible] edom i

delst vinna all mogens bifall; och så lät
fönd väl blifvit skögd ~~[illegible]~~ utkrammad, och
ligt vis, med tilblandning af mjölk och
da däraf en välsmaklig gröt och vällin
mycket blef prisad, så väl af därva
personer, som ock af all mogen.

Följande dagen lät jag, med tilsa
och vatten, tilreda af Ren mossan
vällingen, sedan den dock på vanligt
förvåld och den råa smaken väl utkok
san torkad och malad. Vällingen lät
någon tilsats af annat mjöl; hvilken
lig: men gröten lät jag, efter en förn
lig kokning, tilreda med ungefär
som ock befants ganska välsmakl

Samma dag lät jag äfven förrä
ning af Ren mossan til osyradt b

ledit ar; men vår-utsädet, såsom äfven
har varit försvarligt. Brädden för det
äfven vara härlig och vacker.

Potatoes planteringen idkas i
ken til någon del: hvaraf alla på
hafva til utsäde. Om nämnde potat

nerhet hade företrade: jag beredde på
gröt och välling. Til Gröten lade jag
välda mossan först väl kokat, 1/12 del, e

...ag mjöl, jämte tilblandning af mjölk och
...tan tilsats af mjölk, endast med vat-
...ilka dock märktes ingen märkelig skil-
...var brödet, enligt så väl Herr Probstens
...andras intygan, ganska smakligt, nä-
...gast bröd; så väl det, som var bakadt
...ndning af mjölk och vatten, som ock
...af bara vatten.

...robsten Sundvall, af hvilken jag hade
...den, at i all möjlig måtto blifva bitrödd,
...de äfven tillika med mig, de då därva-
...ingalunda försumma til at samla sig för-
...nteren, af förenämnde mossar. Ren-
...ver mycket allmänt i denna Löytis-
...men af Islands mossan ganska litet, i syn-
...d Moderkyrkan: men på Oripå Sand-
...il ifrån Kyrkan, trodde Herr Probsten

...en ifrån skogen, och redan var sysselsatt
...mossars tilredande; så begaf han sig å-
...stycke fram til skogen, för at under-

...syndande vinterens ...
...ng til Moderkyrkan: dock var jag äf-
...älle at sjelf uplysa några bönder därstä-
...bad dem vidare göra andra äfven un-

...ändigheten af dess planterande på stör-
...samt om dess förvarande för köld öf-
...ren.

denna mossa växa til öfverflöd, som [illegible] at uplysa dem, at medelst köttets och-
sannolikt.

Potatoes planteringen idkas här [illegible]
til någon del; och hvar en i synnerhet [illegible]
säde til nästa vår: likväl gjorde [illegible]
underrättade, så väl om dess pla[illegible] [illegible]lande dagen eller den 29, med så väl
som ock andra dylika omständighe[illegible] [illegible]Hlands mossans samlande och tilredan-
Års vårten befants här i Löytis[illegible] [illegible] på sätt förut annäldt blifvit, nemlig til Gröt
i St. Mårtens Socken, samt [illegible] [illegible]. Och uträttade jag där, at flere nästan i
[illegible] om nu varande årets lifsbärgning, re-
Som jag af Herr Probsten [illegible] [illegible]sig vara räddade, och kunde ej tilfyl-
flere andra blef underrättad, at [illegible] [illegible]sin tacksamhet och erkänsla så väl emot
tis lydande Capell, hade lidit en tota[illegible] [illegible]s höfdingen som ock Kongl. Finska
utom dess Capellanen därstädes Gäd[illegible] [illegible]Sällskapet, för Deras så stora ömhet och
vid min ankomst den 28 October, m[illegible] [illegible]
alt möjligt biträde, anmodade mig[illegible] [illegible]llanen Grönelii nit, at befordra så väl
sa dessa i så stor brist varande [illegible] [illegible]inska Hushålls Sällskapets och Herr Lands-
gynte jag äfven, biträdd af Herr [illegible] [illegible]s åstundan, som ock sine Åhörares väl-
[illegible] jag ej heller bordt förbigå. Ty när jag
[illegible] honom och en stor del af allmogen,
ledit ar; men var utsädet, sasom äfven [illegible] [illegible]en ifrån skogen, och redan var sysselsatt
har varit försvarligt. Brädden för det [illegible] [illegible] mossars tilredande; så begaf han sig å-
äfven vara härlig och vacker. [illegible] stycke fram til skogen, för at under-

Potatoes planteringen idkas i [illegible] [illegible]kyndande vinterens [illegible]
ken til någon del: hvaraf alla på [illegible] [illegible]ig til Moderkyrkan: dock var jag äf-
hafva til utsäde. Om nämnde potat[illegible] [illegible]fälle at sjelf uplysa några bönder därstä-
[illegible] bad dem vidare göra andra äfven un-

nerhet hade företräde: jag beredde på [illegible] [illegible]ändigheten af dess planterande på stör-
gröt och välling. Til Gröten lade jag [illegible] [illegible] samt om dess förvarande för köld öf-
valda mossan först väl kokat, 1/12 del, [illegible] [illegible]ren.

denna mössa växa til öfverflöd, som a[illegible]
sannolikt.

Potatoes planteringen idkas här [illegible]

visa några på den ändan ifrån [illegible]
komne bönder, om dessa mossars [illegible]
nande: lofvandes ej heller glömma,
fylla denna så glada skyldighet, så
befrämja detta ärende.

Likaledes underrättade jag de [illegible]
om brödbakningen af så väl [illegible]
mossan. af hvilka mossar här [illegible]
til någon del: och troddes grå lang[illegible]
xa ännu til större ymnighet.

Års växten har här, som ofvan[illegible]
blifvit, varit ganska svag, men brö[illegible]
och vacker.

Yttermera gjorde jag dem m[illegible]
de, så väl om Potatoes planteringen
mit föremål hörande omständigheten
frukt blir väl här, äfven som [illegible]
cultiverad; men i anseende därtil, a[illegible]

Potatoes planteringen idkas i de[illegible]
ken til någon del: hvaraf alla på til[illegible]
hafva til utsäde. Om nämnde potatoe[illegible]

nerhet hade företöde: jag beredde på sä[illegible]
gröt och välling. Til Gröten lade jag, [illegible]
välda mossan först väl kokat, ½ del, eller [illegible]

[illegible] at uplysa dem, at medelst köttets och-

[illegible] liten tilsats af söt mjölk; hvilket
[illegible]

[illegible]ddaren Johan Kilán samlat sig stort
[illegible] Islande mossan. at hvilken jag äfven,

[illegible] mindre lyckats, sade Capellanen-
[illegible] flere i nästa vår skulle vara i brist

[illegible] 30 dito, efter anträdd resa ifrån Y-
[illegible]de jag samma dag til Sockne Adjun-
[illegible] i Vehmalax Capell, af Virmo Socken.
[illegible] hade äfven desse, likasom Gläne bo-
[illegible]kännas. I anseende hvartil jag följande
[illegible] mig til skogen med Studiosus Enkell,
[illegible]rätta honom om Ren-samt Islands mos-
[illegible]genkännande: Likaledes gaf jag honom
[illegible]skrifning om förenämnde mossors [illegible]rätta
[illegible] beredningssätt, så väl til Gröt och Väl-
[illegible] til bröd. Han åtog sig at uplysa den
[illegible] allmogen därstädes, i anseende därtil, at
[illegible]kyndande vinterens skull, nödgades-
[illegible] til Moderkyrkan: dock var jag äf-
[illegible] at sjelf uplysa några bönder därstä-
[illegible] dem vidare göra andra äfven un-

[illegible]
[illegible]ändigheten af dess planterande på stör-
[illegible] samt om dess förvarande för köld öf-
[illegible]

denna mossa växa til öfverflöd, som ä[illegible]
sannolikt.

Potatoes planteringen idkas här [illegible]

visa några på den ändan ifrån [illegible]
komne bönder, om dessa mossars [illegible]

[illegible]

derrättade derom. Af förenämnde [illegible]
här i Vehmalax, til någon del.

Års växten och äfven brädden [illegible]
de, befants vara likasom i Yläne [illegible]

Enligt Sockne Adjuncten Enke[illegible]
tiveras Potatoes til en del i detta V[illegible]

Den 31 Octobr: reste jag ifrån [illegible]
och kom samma dag til Virmo Präs[illegible]
sten Gadolin: men i anseende til Exp[illegible]
nings mannen samt Läns maannen [illegible]
på Torpsyn, kunde jag ej, förån [illegible]
ler den 2dra November, börja med nä[illegible]
samlande: då jag tidigt om morgon [illegible]
skogen, ¼ dels mil ifrån Prästegl, åt [illegible]
tions Befallningsmannen Lilja, och
Anders Vestman, (hvilka med all möj[illegible]
mig) jämte en del af allmogen, sam[illegible]
på Prästegl, i all möilig måtto bet[illegible]
Gadolin, började med dessa mossors [illegible]

nerhet hade företräde: jag beredde på [illegible]
gröt och välling. Til Gröten lade jag, [illegible]
välda mossan först väl kokat, ½ del, [illegible]

[illegible] at uplysa dem, at medelst köttets och-

[illegible] liten tilsats af söt mjölk; hvilket
[illegible]

[illegible] Johan Kilän samlat sig stort
[illegible] Islands-mossan, af hvilken jag äfven,

[illegible] utan tilblandad söt mjölk, upkokten-
[illegible] några tunna skifvor eller tärningar af kål-
[illegible] alla rätter mycket blefvo berömda, så

[illegible] mossan lät jag på samma sätt, som i fö-
[illegible] nämnde är, bereda en välsmaklig
[illegible]. Af Ren mossan, lät jag äfven tilre-
[illegible] ej mindre blef välsmakliga
[illegible] mossar växa här i Virmo til en stor ym-
[illegible] äfven flere lofvade samla sig stör-
[illegible] dem. Likaledes försummade jag ej hel-
[illegible] dem om sättet at bereda bröd af
[illegible] mossor. Probsten Gadolin upmunt-
[illegible] tillika med mig de därvarande, at ge-
[illegible] tilstundande vinteren, samla sig för-
[illegible] mossar: hvilket de lofvade at-
[illegible]. Dessutom lofvade Herr Probsten
[illegible] ytterligare göra försök och upmuntra

[illegible] i denna Virmo Socken någor-
[illegible] åtminstone utsäde ej brister: men jag un-
[illegible] likväl, så väl om sättet, som ock nyt-
[illegible] af dess planterande på stör-
[illegible] samt om dess förvarande för köld öf-
[illegible]

199. 204.

198.

197.

196.

194.

denna mossa växa til öfverflöd, som äf[illegible] at uplysa dem, at medelst köttets och
sannolikt.

Potatoes planteringen idkas här i [illegible]

[illegible] liten tilsats af söt mjölk; hvilket
[illegible]

visa några på den ändan ifrån [illegible]
komne bönder, om dessa mossars [illegible] [illegible]ddaren Johan Kilan samlat sig stort
[illegible] Islands-mossan, af hvilken jag äfven,

derrättade derom. Af förenämnde [illegible] [illegible]ing utan tilblandad söt mjölk, upkokten
här i Vehmalax, til någon del. [illegible] [illegible]gra tunna skifvor eller tärningar af kål-
[illegible] alla rätter mycket blefvo berömda, så

års växten har, i anseende til de flacka [illegible] [illegible]nnen och vice Nämnde mannen Anders E-
denna Socken til en stor del består, alt[illegible] [illegible] Hjevois by, Bonden Maths Andersson ifr[illegible]
af köld: men brädden var härlige. [illegible] samt vice Nämndemannen och Rusthålla-
[illegible] Johansson ifrån Lembois, at göra yt-
[illegible] i de fattigares närvaro.

Efter ifrån Virmo Prästegl. ändt[illegible] [illegible]nderrättade jag dem om sättet af Brödbak-
den 3die Novemb. til Sexmannen och [illegible] [illegible] så väl Islands- och Ren mossan, som och
nen Anders Ericsson i Lemo Socken [illegible] och Rofvor, samt at, medelst köttets m.m.
jag summa dag började med Islan[illegible] [illegible]hjelpa saltbristen. Förenämnde mossar
sars samlande och tilredning, biträd[illegible] i Lemo til en sådan ymnighet, som i
mannen och Länsmannen Lilja, samt [illegible] [illegible]ksade flere, at den på andra trackter i
lade vice Länsmannen och Brofogden [illegible] [illegible]lle växa til större ymnighet.
Skallfogden Björklund jämte några [illegible]
de-qvinfolk. I anseende til den, af fö[illegible] [illegible]tes planteringen idkas försvarligen i den-
sors tilredda matens smaklighet, och [illegible] Socken: doch upmuntrade jag dem, at cul-
lofvade flere åtaga sig, at än ytterligare [illegible] på ännu större gördvidd än til förene,
fattigare folkhopen, såsom då ej til[illegible] [illegible]des den nytta och förmon de af dess
Expeditions Befallningsmannen Lil[illegible] [illegible] planterande kunde hämta: samt äfven
dertil upmuntra, så väl i denna, som [illegible] [illegible]de dem om dess förvarnings sätt, öfver
varande fattige. Dessutom åtago sig [illegible] [illegible]för köld.
mannen och Brofogden Österblad, [illegible] [illegible]sädet eller Rågen har aldeles misslykats,

198.

197.

196.

donna mossa vara til åfverflöd, som

sannolikt.

Botaloos plantering

visa några på den ändan ifrån

komme bönder, om dessa mossar

derrättade derom. Af förenämnde

här i Vesmanlax til någon del

men vårsådan vard försparlig. Bräl

varande vachere.

Efter slutadt förhör, reste jag den

Lang och kom samma dag om qvällen

til Grosshen Ahrenius: där jag följande

med Secreterare Anders Johan Ahr

Befallningsmannen och Häradsmann

berg, Prosten Maths Sahlin och Kyrk

Vahlman samt en stor mängd af allm

til stugan, för at upsamla förenämnde

anseende til den nu fallna snön, kunn

ligt af Ösland mossan: hvilken drif

orsaka, af den mossa, han redan om

la. Af Ösland mossan lät jag strax

först en gång blifvit förvald med hell

qvä bäst an annan ytterligare, med

kokningar eller förvällningar i gryt

lakad, samt mossan först skäld och sen

med ganska ringa tillsats af mjöl: åfv

litet tillblandad sör mjölk, utan tillsatt

al nyttan dem, at medelst kötter och

de uti dem tillsatte af sör mjölk; hvilket

Enwall. Beskaf-

dderare Johan Fridén samlat sig stort

Islands mossa, af hvilken jag åfven,

ning utan tillblandad sör mjölk, upkok

ingen kunna skiljor eller förningar af kal

ilka alla rätter mycket blefve berömda, så

n där då varande Stands personer, som

mossa lät jag åfven, efter en förut skedd

n och en god timmas kokning, samt litet Vete-

ning til mjölk, koka en välsmaklig Gröt

ingt nemligen Grölen afredd efter en full kokning

til mjölk, samt ganska litet Rågmjöl; Väl-

rkad med litet tillblandad sör mjölk samt

nna skiljor af Kalrötter.

förenämnde Lagarber, löfvade alle, såsom är-

derdes så väl smaklighet som nyttan, med

samla sig förråd: Hvilka mossar åfven vå-

na Norska Socken til någon mysterihet, i

d Ösland mossan

vad tid at där anställa någon bakning,

an dem endast underrättade om tillgången vid

ingen, så väl af Islands- och Ösland mossa, som

ljor och Kalrötter, samt påminte om höl-

klaga

rsonen

het att

edskapen,

ar, yttar

edom i

denna mossa våxa til öfverflöd, som [illegible]
sannolikt.

Potatoes planteringen idkas här [illegible]

visa några på den ändan ifrån t. mi[illegible]
komne bönder, om dessa mossars rätt[illegible]

tets och fiskens torkning m. m.

Dessutom lofvade Secret: Achrenius
at han redan förut undervist flere om
mossars rätta igenkännande och tilrä[illegible]
ytterligare och omständeligare uplysa [illegible]
äfven söndagen därpå låta lysa på [illegible]
det en hvar, som å stundade, skulle få [illegible]
Islands= samt Ren mossan på stand[illegible]

Äfven på nämnde Secret. Achren[illegible]
telse, hade flere redan börjat med des[illegible]
lande och beredning: Ibland alla an[illegible]
ligt så väl Prästerskapets som och hen[illegible]
andras intygan, gamla Socknes med [illegible]
Johansdotter tillika med sin man, [illegible]
soro, ehuru bägge sjukliga och utfattig[illegible]
slutet af Julii månad til största de[illegible]
sig och sine 2ne barn med ofta om[illegible]
mossa: och äfven utom dem, Bonde[illegible]
kola ifrån Sondamala by, gjort flere[illegible]
förenämnde mossar. Likaledes hade [illegible]

med ganska ringa tilsats af mjöl: äfven
litet tilblandad söt mjölk, utan tilsatts af

[illegible] at uplysa dem, at medelst köttets och

[illegible] liten tilsats af söt mjölk; hvilket
[illegible]

[illegible]daren Johan Kilán samlat sig stort
[illegible] Islands=mossan, af hvilken jag äfven,
[illegible], i anseende til den då på marken va=
[illegible], dels ock för at upmuntra andra til
[illegible] samlande, köpte en half tunna af
[illegible]

[illegible] underrättade jag alla då närvaran=
[illegible] om sättet och nödvändigheten af Pota=
[illegible]rande, som ock dess stora nytta; hvilken
[illegible] til en del här planteras: men i
[illegible] tit, at flere i största brist af lifsuppe=
[illegible] och ännu framdeles äro tvungna, at
[illegible] som de hade, nemlig Potatoes, sa=
[illegible] Achrenius, at flere i nästa vår, i syn=
[illegible] den fattigare hopen, vore i brist på ut=
[illegible] föreställde jag dem, at, så snart väderle=
[illegible] årstiden medgaf, ingalunda utblotta
[illegible] på utsäde, utan medelst Islands= och Ren=
[illegible] samlande och användande til föda, samt
[illegible] af Potatoes, Rofvor, Kålrötter m. m.
[illegible] skaffa sig sin lifsbärgning, och ersätta bristen

[illegible] omtalte mossar kunde använ=
föda.

199. 204.

198.

197.

[illegible] klaga
[illegible] r soner
[illegible] het att
[illegible] edskaper,
[illegible] ar, yxar
[illegible] edom i

denna mossa växa til öfverflöd, som äf[illegible]
sannolikt.

Potatoes planteringen idkas här i [illegible]

Års växten, så väl af höst- och vår-sä[illegible]
brädden, befants lika, med så väl förei[illegible]
som och andra förenämnde Socknar.

Derreteraren Ahrenius anmärkte, hvil[illegible]
tes af flere närvarande, at ett slags Fä[illegible]
höst år sedan i Nousis Socken mycket [illegible]
åter begynt visa sig: bestående däruti, a[illegible]
på fåren befunnits vara upfylda m[illegible]
liknande mycket vägglöss.

Den 6. Novemb. anlände jag til [illegible]
hos Nämndemannen Jacob Luca ifrå[illegible]
kala, by medej mindre framgång, gjo[illegible]
förenämnde mossar. Ren Mossan la[illegible]
nast samla; men af Islands Mossan [illegible]
mig ifrån Nousis; dock lät jag äfven [illegible]
af denna, för at folket så mycket bä[illegible]
blifva kännare af samma mossa. [illegible]
sen lät jag, biträdd af Expeditions Be[illegible]
mannen och Krono Länsmannen [illegible]
bereda, på sätt redan förmäldt blifvit, Grö[illegible]
Vällingen blef kokad med några tunna [illegible]

kola ifrån Sondamala by, gjort flere [illegible]
förenämnde mossar. Likaledes hade [illegible]

med ganska ringa tilsats af mjöl: äfven [illegible]
litet tilblandad söt mjölk, utan tilsatts af [illegible]

[illegible] at uplysa dem, at medelst köttets och-

[illegible] liten tilsats af söt mjölk; hvilket
[illegible] sätt äfven mäst blef gillade. Kyrkoher-
[illegible] Arenander, samt Krono Fogden Lo-
[illegible] Loman, såsom äfven då närvarande,
[illegible] ytterligare undervisa samt upmuntra
[illegible] til Islands- samt Ren-mossans samlande:
[illegible] Islands- som Ren mossan) här i Masko
[illegible] til ymnighet. Äfven lofvade Nämn-
[illegible] Jacob Luca ännu i fleres närvaro göra
[illegible] nämnde mossar.

[illegible] ansenlig mängd, församlade all mogen,
[illegible] jag sedan alla öfriga underrättelser som
[illegible] at låta komma til dess kunskap.
[illegible] befants hafva varit lika med-
[illegible] Socknars.

[illegible] på reste jag d. 7de til Sockne Adjuncten
[illegible] i Vachto: där jag likaledes biträdd
[illegible] Sockne Adjunct samt Expeditions Befall-
[illegible] Svensberg, i åsyn af en stor del all-
[illegible] med nämnde mossors samlande.

[illegible] tago några af så väl då det kom-

[illegible] omtalte mossar kunde använ-
[illegible]

denna mossa växa til öfverblöd. [illegible]

och tilredning på sätt förut nämndt bl[illegible]
mindre blef gillad af alla då n[illegible]
Dessutom lofvade Sockne Adjuncten [illegible]
ytterligare göra flere prof kokningar, i [illegible]
kallad allmoge. Likaledes åtog sig [illegible]
Befallnings mannen samt Krons [illegible]
Erig Svensberg, såsom äfven redan den[illegible]
i anseende därtil, at han följt mig i [illegible]
Hans district lydande Församlingar, [illegible]
samt Masko och Vachto Capeller, hva[illegible]
så väl gifvit noga akt, som ock så my[illegible]
nom stadt, bjudit til at befrämja mit [illegible]
ännu ytterligare uplysa allmogen om [illegible]
sars beredningssätt, samt äfven hemm[illegible]
Nousit, i allmogens närvaro, göra dy[illegible]
och prof kokningar.
Förenämnde mossar finnes i detta [illegible]
well til någon ymnighet; i synnerhet [illegible]
om hvilkas malning och beredning s[illegible]
som ock Rofvors och Kålrötters använ[illegible]
jag äfven gjorde dem underrättade [illegible]

Vällingen blef kokad med några tunna [illegible]

kola ifrån Sondamala by, gjort flere [illegible]
förenämnde mossar. Likaledes hade [illegible]

med ganska ringa tilsats af mjöl: äfven [illegible]
litet tilblandad söt mjölk, utan tilsatts af [illegible]

[illegible] at uplysa dem, at medelst köttets och
[illegible] torkning och rökning, kunna bespara
[illegible] hvars dyrhet på alla ställen klagades.
[illegible] föreställde jag alla därvarande den
[illegible] fördel de hade af Potatoes cultiveran-
[illegible] jordvidd, som ock dess rätta ans och
[illegible] dess förvarande för vinter kölden.
[illegible] frukt planteras väl här i Vachto Capell
[illegible] i anseende därtill, at haglet redan om
[illegible] fördärfvat sjelfva ständen eller skaf-
[illegible] äfven förhindrat rötternas växt, sa-
[illegible] Adjuncten Eklund några byar därstä-
[illegible] godt som aldeles utan utsäde.
[illegible] växt hade äfven detta Vachto Ca-
[illegible] nnerhet hvad höst sädet anbelangar,
[illegible] kännas; men bradden för det närva-
[illegible] härlig.
[illegible] anträdd resa ifrån Vachto, kom jag [illegible]
[illegible] pellanen och vice Pastoren Johan

[illegible] begynte med ofvannämnde mossars

[illegible] tagos några af så väl då det kom-

[illegible] omtalte mossar kunde använ-
[illegible] öda.

Gustaf Hoffleniut i Reso: där jag ge[illegible]
nämnde Capellan och vice Pastor, sam[illegible]
Betjeningens vägnar af Länsmann[illegible]
Johan Liljendahl samt Skallfogden [illegible]
man, i flere tilkallade Bönders och [illegible]
närvaro och med deras biträde, begynte [illegible]
sätt med nämnde mossars samlande [illegible]
Af Islands mossan lät jag tilreda en [illegible]
ling: likaledes af Ren mossan: hvil[illegible]
ter befunnos vara mycket matnyttiga [illegible]
intagna af fördomar, emot en sådan [illegible]
som nära staden boende voro; måste [illegible]
tilfrågan tilstå, sig föga hafva åtit [illegible]
rätter: änskönt jag til alla fyra [illegible]
rätterne tilsammans lade högst ett [illegible]
utom det at jag ändock vid slutet af [illegible]
lade i gröten ganska litet rågmjöl, sa[illegible]
gen några tunna skifvor kålrötter.

jag äfven gjorde dem underrättade [illegible]

Vällingen blef kokad med några tunna [illegible]

kola ifrån Sondamala by, gjort flere [illegible]
förenämnde mossar. Likaledes hade [illegible]

med ganska ringa tilsats af mjöl: äfven [illegible]
litet tilblandad söt mjölk, utan tilsatts af [illegible]

[illegible] at alla därvarande på så väl vice
[illegible]flenii som ock min föreställning lof:
[illegible]börja med förenämnde mossars sam=
[illegible]vändande til föda, åtog sig herr vice
[illegible]ännu vid tilfällen upmuntra dem
[illegible]ro närvarande.
[illegible] meddelade jag de närvärande alla
[illegible]nderrättelser, som ändamålet af
[illegible]kräfde.
[illegible]planteringen idkas här i Reso-
[illegible]el; och för ingen sades åtminstone bri=
[illegible]ten, så väl som brädden, befants li=
[illegible]föregående Vachto Capell.
[illegible]från fortsatte jag vidare resan til
[illegible]docken, och begynte samma dag d. 10de
[illegible] med så väl Islands= som Ren mos=
[illegible]lande och tilredningt sätt, i åsyn-

[illegible]egynte med ofvannamnde mossars

[illegible]
[illegible]t, togo några af så väl då det kom=

[illegible] omtalte mossar kunde använ=
[illegible]da.

och bitrådd af Sockne Adjunctem [illegible]
sand en stor del allmoge, jämte C[illegible]
gendahl och Skallfogdom Gustaf [illegible]
Nämndemannen Johan Henning[illegible]
lar. Af Öfslands mossan lät jag [illegible]
roda Gröt och Välling: grölen kokad[illegible]
satt af sött mjölk, samt vid Kaffet af
afredd med ganska likel Ragmjöl
äfer tillredd äfven med liken, till
samt några tunna skifvor Kålrötter
mossan lät jag följande dagen
Gröt och Välling. nämligen at jag, se
sönd blifvit förvälld och kokad, s
kad och malad til mjöl, lät koka
medliken tillsatt af sött mjölk, sam
mjöl til Gröt. Vällingen lät jag gö
om Öfslands-mossan nämndes lad, d
ten tillsats af sött mjölk och kålrötter
da tillagade rätter berömdes af alla

jag äfven gjorde dem underrättade

Vällingen blef kokad med några tun

koka ifrån Jordamala by, gjorde sam
förenämnde mossar. Tillkallades sed

med ganska ringa tillsats af mjöl: äfven
lika tillkallad sött mjölk, utan tillsatt af

49.

Memorial

204.

201.

[illegible] Socknе Adjunctus Mendelin an-
[illegible] lofvade upplysa sina åhörare, samt
[illegible] infallande Helgedag, låta åhörare-
[illegible] Guds tjenst stadna qvar, för at göra
[illegible] alluder, så väl om dessa mossors skedda
[illegible] ingar och tillredningens sätt, som och
[illegible] sofundna ganska nyttiga och välsmak-

[illegible] kningen af så väl Öfslands- och Ren
[illegible] mossor och Kålrötter, Bered
[illegible] ningen m. m. försummade jag ej hel
[illegible] underviса dem.
[illegible] klagade allmogen öfver misväxt:
[illegible] för del närvarande befants vara
[illegible]

[illegible] den 11te anlände jag til Rasko Kyrk-
[illegible] jag åter genast, jämte Sexmannen ab
[illegible] demannen Anders Jacobsson Far-
[illegible] begynte med ofvannämnde mossars

[illegible] omtalte mossar kunde använ-
[illegible]

Stads-
tades til

lik Grag
J. Man
ens, Kraft ned

ucide öf-
bom ova

antagit
at arbe-
ren,

borde
nds Bon
s tolta tid
der med,

dot Kraft
tolne-
andra
tiga,
ve, i nä-

onna
dar af ock
re i fall

klaga
rsonen
het att
edskapen,
ar, gtar
dom i

och biträdd at Sockne Adjuncten

handtering. Af Islands mossan lä
dag, tilreda Grot och Välling: och af
lät jag följande dagen tidigt om m
ka Grot och Välling: hvilka all
ningar äfven här vunno bifall
den sammankallade allmogen
varande Stånds personer. Ytter
modade jag Capellanen Johan
at undervisa de då ej tilstädes
Mannen Henric Johan Siljen
Skallfogden Gustaf Taurén, hvilk
varit mig til biträde och handräck
med all möjlig flit och åhoga bjud
dra mitt föremål, lofvade ej hel
ta, at ännu vidare, så mycket
stod, undervisa allmogen.

Här uprepade jag alla de un
som i de öfriga af mig besök
gar.

Vällingen blef kokad med några tunn

kola ifrån Sondamala by, gjort flere
förenämnde mossar. Likaledes hade

med ganska ringa tilsats af mjöl: äfven
litet tilblandad söt mjölk, utan tilsatts af

Memorial

för tvenne år sedan sände det Kongl. Hus-
hållnings Sällskapet, sex tunnor Potates til
Baldamo. De missly ckades.

Jag bära otta tunnor blifvit dit brag-

202

anteringen idkas någorlunda i-
troddes, at för ingen utsäde skulle

hade varit svag, men brädden var
varande vacker.

reste jag den 12te til Paatis, därest
apellanen och Vice Pastoren Arvid
ma dag likaledes började med före-
ndssars kokning til en så välsmak-
ing, at flere värkeligen yttrade det-
verträffa äggvälling i smaken, så-
uti Kongl. Finska Hushålls Säll-
tryckta och utgifna beskrifning
tyges: i synnerhet den rätten eller
Islands-mossan, som jag af vat-
rötter jämte liten tilsats af söt-
tilreda. Tanpende til dessa rätters
, tago några af så väl då dit kom-

omtalte mossar kunde använ-
da.

Klaga
r soner
het att
edskapen,
ar, yxar
edom i

och bivrådd af Sochne Adjunc

handsöning. Af Islands mossar

na Ståndts personer som och bonde
af nämnde mal, för at åfven vis
ga andra, såsom då ej när varande
smaklighet. Dagen därpå gingo s
skogen för at samla rämnde m
så väl vice Pastor Baulin som
syna vittnen. Vice Pastoren och
Baulin loofvade åfven på min an
dagen därpå i kyrkan, efter skal
underrätta allmogen om dessa
da prof kokningar och at de vun
befundna.
Af Krono Betjeningen voro
Männden sammankallade, i bri
Länsman som och annan Kro
såsom mycket längt i Östis b
ka jag i synnerhet nyttjade Nä
Johan Simonsson Utsola, för at
la allmogen. Dessutom voro

kola ifrån Jordamala by, gjort flera
förenämnde mossar. Dikaleder

medgunsta ringa tillsats af mjöl: åfven
lider tillbrandad för mjölk, utan tillsatts af

memorial

det tvenne år sedan sände det Kongl. Hus-
hållnings Collegium, sex tunnor Potates til
dessa orter, ähr mig sagt.
Det är nu sex tunnor af lika förvärkat brag,
som lagts något bättre tillfredsställande, man
kan befara, at det i vår Lena finnes, kapt red
lika godtycke til at tillaga.
Beskaffenheten af denna växt, hvarande af
sina arter nära anat sig, såväl sädesman som ova

207. antagit
at arbe-
nen,
borde
och bon-
sig lika tid
der med,
det Kongl.
tolne-
andra
rige,
ve, i nå-
sonna
der af ark
re i fall

Henriksson ifrån Arvidsb by.
Henriksson, Landbonde hör vice
lin, hvilka i synnerhet utmärkte
het, och som än ytterligare loofva-
de allmogen. Landbonden ander
skickade åfven redan under min
folk för at plocka dessa mossor,
del första loofvade göra försök och
ra af allmogen för at göra sig-
de om rättvisnad smaklighet
så väl af Islands- som och Ben-
med tillsats af Kalrötter samt lidet
serades framför alla andra til-
ter. Med tillsats af Rofvor, Kål-
talor, kråsade bew m. m. under-
åfven här, liksom alla andra
af mig besökta Församlingar,
omtalte mossar kunde använ-
da.

klaga
rsonen
het att
edskapen,
ar, 9 år
edom i

ock biträdd at Sockne Adiuncten [illegible]

handtering. Af Islands-mossan [illegible]

na Stands personer som ock bonde [illegible]
[illegible] mat för at åtven vila [illegible]

De vanliga underrättelserne [illegible]
all mogen meddelade.
Års växten som ock brädden för [illegible]
rande befants varit lika med för[illegible]

Den åfven i Instruction för[illegible]
phordska soppan, kom jag ej under [illegible]
at koka; af den grund, at all mogen [illegible]
af största delen af ingredientser, [illegible]
fattigare hopen, hade ganska ringa [illegible]
gen åhoga at en gång hora nämnd[illegible]
lofvade flere af Prästerskapet åfven [illegible]
kokning med sagde soppa.

med ganska ringa tilsats af mjöl: åfven [illegible]
litet tilblandad söt mjölk, utan tilsatts af [illegible]

Memorial

[illegible] tvänne år sedan sände det Kongl. Hus-
[illegible]llnings Sällskapet, sex tunnor Potates til
[illegible]damo. De misslyckades.
[illegible] år lära otta tunnor blifvit dit brag-
[illegible], som haft något bätre trefnad; men
[illegible] befaras, at der i vår lära finnas, knapt
[illegible]la fjerdingar til at plantering.
Plantering af denna växt, har än i de öf-
[illegible] orterna emot sig, såväl fördomen som ova-
[illegible]
[illegible]länge allmogen vid Sjökanten ej antagit
[illegible]na plantering, lärer vara fåfängt, at arbe-
[illegible] därappå i de öfra.
Då växten ej wårdas af dem som borde
[illegible]fva eftersyn, huru kan då uplands Bon-
[illegible] hela tid
[illegible] der med?
[illegible] det Kongl.
[illegible] tokne-
[illegible] andra
[illegible]tiga,
[illegible]de, i nå-
[illegible]
[illegible]enna
[illegible]der af ock
[illegible]re i fall

[illegible] klaga
[illegible]r sonen
[illegible]het att
[illegible]edskapen,
[illegible]ar, yxar
[illegible]edom i

ock biträdd at Sockne Administ

handtering. Af Islands-mossar

na Stands personer som ock bo

[illegible] mat för at åtven

De vanliga underrättelser

all mogen meddelade

Memorial

För twänne år sedan sände det Kongl. Hus-
hollnings Sällskapet, sex tunnor Potates til
Baldamo. De misslyckades.

I år lära otta tunnor blifvit dit brag-
te, som haft något bätre trefnad; men
befaras, at der i vår lära finnas, knapt
otta fjerdingar til utplantering.

Planteringen af denna växt, har än i de öf-
ra orterna emot sig, såväl fördomen som ova-
nan.

Sålänge allmogen wid Sjökanten ej antagit
denna plantering, lärer vara föfängt, at arbe-
ta däruppå i de öfra.

Då växten ej wårdas af dem som borde
gifwa eftersyn, huru kan då uplands Bon,
som har liten åker, swag jord, och hwars hela tid
borttages af skogs arbeten, befatta sig der med?

Ransende härtil, anhåller jag hos det Kongl.
Hushållnings Sällskapet, på Muhos Sokne-
mäns vägnar, at de fram för alla andra
Norra Soknar, måtte blifwa delaktiga,
i de af Kongl. Majiestet til utsäde, i nå-
der anslagna Potater.

Muhos bon planterar väl ej eller denna
växt, men känner dock redan nyttan der af och
har begrepp om dess skötsel; derföre i fall

men man kan ej tillfyllest klaga
öfver den stora brist på Personer
hos oss, som äga skickelighet att
hjelpa oss til Dugliga Redskaper,
Såsom Sågbladen, Filar, Liar, yxar
m: m: eller hafwa kännedom i

mahos docorne, nu erhalla utf
jag förfakra, at om denna plant
ftadas har i orten vinner framgå
det i mahos.

Därjag ock at på det Kong
fällskapets rakning, lemna dessförr
25. tunnor, så skall plantozingen dar
inom tre år vara allmän.

Ovagna gånger dalas denna gåfva
de för magnare, ach då som et lån.

Tredje gången, som en gåfva ach
fattigare delen.

En ach hvar får en fjerding, med vil
hvar kost nedgrafva til utsade,
kunna:

Således blifva 700. innom tre å
med utsade, ach det fjerde året
tunnor redan utsåddas i rottnen

Jag koppas dylika förslag av or
ach skall gana mycken ära derut
sätta det i verkställighet. Måtte
Wexelbrings sällskapet finna sig bet

Öster allahanda, Kan i decembr
knapt 60. a 70. tunnor Potater i vint
om jag ej fått lemna mahos som nogra
ej skegarta granskum af hundsbe
det lemnat i saknad. Man får ju
mine dagar mig så ansamla
niti om jag lemnade mina Potat
det vore alter mycket skotaktigt.

dan jag nu tagit mig friheten att fram
en begäran, vågar jag än fram med
andra:

Jag bedar ödmjukast på mahos observans
att det Kong Wexelbrings sällskapet
ville af nit för fädernes uptomst, hos Kongl
jestäte underdånig behandla, att Kejsa
kliniga Compagniorne, ifrige i nägra
kontrakt under de vanliga Mötes tiderna, nyttjas
de här i Sverige befintliga, stora och högst
nödiga mäsforna att dela.

Kong Wexelbrings sällskapet kunnat, att
så stora delar af marken, här i landen, att
lagen af mäsfor och Gräs. Det at de här
sella infallande frästrattorna, hvarom af dem,
at ingen kolydande upodling, så länge Kan
sättas kan te legga i vagan. Således, ef
ter kandels upodling at sällskapets, stora än
mål. För ach denna min begäran, ej blif
ogenstyckt upptagen.

Allsladne Landshöfdingen i Wexiö stift
m. m. Magnifikerne, öfverbygd om rad
ligheten af detta förslag, anmälte
saken hos Kongl Majestät, samt erhöll
tillstånd, för Kejsarinnan ach Cajsara Compag
nierne, at de vanliga mötes tiderna,
användas til mäsfors uptorkning.
Dalarne på Dalvasken två, ach här i
mahos, på Öja, Myran, gjordes början

men man kan ej dillfälles klaga
öfver den stora brist på Personer
hos oss, Som äga skicklighet att
hjelpa oss til dugliga Redskapen,
Såsom Sågbladen, Filar, Tiar, Yxar
m: m: eller hafva kännedom i

med detta arbetet. Men Krig
fade och hindrade detta högst ärd

I fall det Kongl. Hushållnings
skapet förnyjar, denna begäran
majestet nitisk om landets väl
låta, at samtycka dertil.

Det Kongl. Hushållnings Sällskapet
gör landet en oförliknelig välgärn
hvars hogkomst aldrig uphör, och
ständigt bibeholler Sällskapet
signalt minne, hos denna ortens
invånare.

Muhos d. 9. December 1801

G. H. Oppen

G. R.

Kungliga Hushållings Sällskapet
Project.

Ett Lands Wälmåga beror till en stor-
del af den färdighet och Lust, hvarmed
hvart och ett arbete drifves. Färdig-
heten, samt Hågen för arbetet
hänleda sig åter från Dugligheten
af de til arbetet erfoderliga Redskaper,
i Synnerhet de af Järn och stål,
hvilka äro så oundgängeligen nödiga,
at man med skäl kan kalla dem
en Moder för Slögder och Landt-
manna arbeten. Jag tror att den
Färdighet, hvarmed Engländarena
drifva sina Slögder, den fulkom-
lighet, hvartill de hus dömstigit
böra tilskrifvas deras stål och
Järn Redskapers Duglighet.

Men man kan ej tillfyllest klaga
öfver den stora brist på Personer
hos oss, som äga skickelighet att
hjelpa oss til Dugliga Redskaper,
såsom Sågblader, Filar, Liar, yxar
m: m: eller hafva kännedom i

i ståhlets och tärnets tillbörl
härdande. — Sådana Redskap
skula tilstor del köpas från u
ningen, till föga botnad för
till ännu mindre Heder. h
hafva vi godt förråd på kl
men det är ett Lyckskott om
got Duglit stycke kan erhåll
dem. — Antingen äro till
kningarne för miuka, och
Akteligen tröga at bita på
eller för hårda, så att den
Arbete brister, då Smeden
skal besökas, till hinder för
betet, eller och skal arbete
deles afstandna. —
Ett adäglit Wärktyg känn
mycket på Arbetarens Kra
förminskar hans hog, då
Redskapet tyckes lika som
honom mot stånd. —

Då Österbotten kan fram visa

stort antal Konstnärer, hvilka
utan undervisning, af egen Drift
kommit till ansenlig skikkelighet.
Så tror jag att äfven den hyttiga-
konsten at härda ståhl och tärn
snart kunde läras, alenast den
anstalt fogades at antingen en
deri öfvad och kunnig man in-
förskaffades, eller en underrättel-
se om samma konst ganom
Trycket utgåfves, hvaraf
sedan ett Exemplar kunde blifva
lemnadt åt hvarje Församling.

Åbo N:22 December 1801.

Joh. Blomström

210. 212. a.

Upsala Tidning

9 Häftet N:o 18.

Lördagen d. 19 December 1801.

Fjerde Advent-Söndagen predika:

I Domkyrkan:

Ottesängen, Dom-Kyrko Sysloman Gedner.

Högmässan, Präfectus Scholä Nordlin.

Aftonsängen, Comm. Thuring.

I Helga Trefaldighetskyrkan:

Högmässan, Comm. Björkman.

88. 208.

Högtoflige kongl. Hushållnings Sällskap!

Så snart jag, uti Stockholms Veckoblad posten, under den 4 December sistlidne år, hade tillfälle at, ibland andra Högtoflige Sällskapets upgifna Ämnsfrågor, åfven finna den, om ordsaken till, och med det at förekomma skadelig verkan af sommar tidens nattfrosten, upsatte jag, samma dag, de Rönnbrilka, i synnerhet hvad räddrings medhet beträffar, både jag, och ganske många till mig, som

no,

210. 212. a.

psala Tidning

9 Häftet N:o 18.

dagen d. 19 December 1801.

Fjerde Advent-Söndagen predika:

I Domkyrkan:

Ottosängen, Dom-Kyrko Sysloman Gedner.

Högmässan, Präfectus Scholä Nordlin.

Aftonsängen, Comm. Thuring.

I Helga Trefaldighetskyrkan:

Högmässan, Comm. Björkman.

noga följt min föreskrift, funnit aldeles
till säds och andra växters Conservation,
frosten; då samma tid, nära intill oss
antingen af lättja at icke orcka öfver
vaka, eller ock af ett blindt förhitande
skickelse, försummat nyttja mitt för
hjelpe medel, måst vidkännas de störst
Dessa Rön lät jag genast införa
Stads Tidning, hvaraf ett exemplar
i förmodan at Höghoflige Sällskapet
stigt välbehag anser min upgift, samt
de af dess pålitelighet, låter anställa
försök på särskilda ställen i Finland
ning methoden kunna hafva, störst
bästa tillgång.

Hvad ett lands upodling bidrager
tets förmildrande, följaktligen åfven
minskande, visar nog tillräckligen Tyskla
rande beskaffenhet, gärnnförd med Tacitus
öfver Germannien.

Om så åstundas, skall jag, framdeles, upp
mäst fördelaktiga säningstiden för
säd, jämte sättet at jorden därtill be

209.

...ika Rön jag, med yttersta sorgfällighet, använt
...gånga observationen, och aldrig ägt gladare
...en, än då jag, under Naturens oförtnetna föl
...de på spåren, städse fått fullkomligaste ordsak
...sa Naturens Herne, som, med önskad fram
Nådigt kröner hvarje icke förhastigt tröt
...märksamhet.

Med vördnad har äran lefva

...loflige Kongl. Hushållnings Säll=
skapets

...unge d.
...febr. 1802.

ödmjukaste tjenare
Joh. Runbom

210. 212. a.

Upsala Tidning

9 Häftet N:o 18.

Lördagen d. 19 December 1801.

Fjerde Advent-Söndagen predika:

I Domkyrkan:

Ottesången, Dom-Kyrko Sysloman Gedner.

Högmässan, Präfectus Scholä Nordlin.

Aftonsången, Comm. Thuring.

I Helga Trefaldighetskyrkan:

Högmässan, Comm. Björkman.

[illegible] af Kongl. Finska Hushållnings-Sällskapets, d. 3 i denna månad, [illegible] Posten införda Prisfråga om såwäl orsaken til de i wårt Land, [illegible] efta inträffande Nattfroster, som ock medlet, at förekomma deras skad[illegible], har jag, som utan belöning, gerna tjenar min fosterbygd, och derjemte [illegible] at många tusende tunnor Råg, utom andra, för frost ömtåliga [illegible] kunna frälsas, innan tiden til denna frågas beswarande, wid utgån[illegible] månad, år 1804 infaller, ansedt mig skyldig at nu genast upgifwa [illegible] i dessa delar jag, under några och 30 års Landtskötsel, pröfwat [illegible] pålitlige. — Hwad nu först widkommer dessa Nattfroster, hwaraf Sjö[illegible] stundom mera, stundom mindre beswärade, än längre up i Landet [illegible]; så har jag funnit, at efter skarpa och långwariga wintrar, när isen [illegible] tjock, genomskinlig och som man kallar kärnfull, [illegible] wid loßningen [illegible] häftig storm, uti trånga wikar indrifwen, sammanpackad, å nyo till[illegible] långt inpå sommaren osmält legat, hafwa derifrån upstegna tjoc-

Att med rök kunna utblanda luften så at röken i ställe för mala och wäder förekommer Nattfrosters wärkning och skada, har i uråldrige tider warit kunnigt blandallmogen, emedan af Skogseldar rök upkommit som drifwit landet widt igenom, och at in-

små fläckar på öronen, äfwen hade han et halsband af läder med nam
von Engeström; om han igenfinnes, och aflefwereras förmiddagstiden i
på Riksgälds-Contoiret, til Waktmästaren Gustaf Lindbom, betalas der
twå Riksdaler i wedergällning för beswäret. En lika wedergällning af
han aflefwereras hos Magister Johan Holmbergsson här i Upsala.

I förleden wecka bortstals utur et hus wid Drottningegatan en
rad Frack med swart sammetskrage och blanka förgylda metallknappar
som om samma frack har eller får någon underrättelse, och gifwer det
Östmarkens kjällare har at undfå hederlig wedergällning.

Uti Kongl. Nummer Lotteriets 480 Dr. utkommo N:o 22, 21, 57
och derigenom till Contoiret 102 i Upsala 23 Ambe, 6 bestämda och 19
Utdrag. Försäljningen til 481 Dr. uphörer Fredagen den 8 Jan. precise

Till Salu Finnes:

En Gård nedre på Kongsängsgatan under N:o 4 på fri och egen
curerad, med 5 Eldrum utom brygghus med inmurad panna, nödige Bo
och Fähus, samt mindre Hus, rymlig Gård och Bakgård samt Köksträd
hugade köpare kunna om köpesumman samt betalnings terminerne, öfwer
med Sämskmakaren Jonas Hellsten i Swartbecken.

Uti Academiska Bokhandeln finnes till salu: Hushålls-Bibliothek för
mer 2 Del. 1 R:d. 20 ß. h. Jagt-Skolan, eller nyttiga underrätte
Jägare 16 ß. h. Meisners Handbok för Fiskare 24 ß. h. Strömbo
bok för Bruksbetjenter 2 Del. 2 R:d. 16 ß. h. Kirkpatrick om Po
tering 4 ß. h. Magazin för Sw. Hushållningen och Konsterna med
4 ß. h. Medicus om odlingen af Foderwäxter 28 ß. h. Utdrag af Fi
hållnings-Sällskapets Dagbok 24 ß. h. Knut Pehssons Åkerbruks-Cat
h. Hildebrandts Afhandling om Lo-Garfweriet 8 ß. m. fl.

På Boktryckeriet finnes til salu för 12 ß. Exemplaret: Julklap
mus, eller lättaste sättet at lära Barn läsa.

På Boktryckeriet finnes til salu: Conversations-kort, innehållande
och swar, för 16 ß. leken.

Uti Kryddboden wid stora Torget, är en Violin med stråke til sal
pris.

Tidningen N:o 19 utgifwes Thorsdagen d. 24 Dec. och kostar 9

Tryckt hos Joh. Fr. Edman, Kongl. Acad. Boktr.

90.

212.
a.

Underdånödmjukaste Memorial!!!

Att med rök kunna utblanda luften
så at röken i ställe för mala och wäder före-
kommer lattfrosters wärkning och skada,
har i uralldrige tider warit kunnigt bland-
allmogen, emedan af Skogseldar rök upkommit
som drifwit landet widt igenom, och at in-

nyttige ämnen, samt offerera
bruk, ind wärkeliga utöfningen
upstäckt. Det ankommer på
Kongl. Hushållning Sällskapets
da Nåd at hålla mig skadeslös för
möda och kostnad samt at efter
derhökning förordna mig, som
af den en nyttiga kännedom, till
på förskjutande bekostnad, reh
det ikring och undervisar allmän
Åbo den 13. februarii 1802.

W. J. Tolfverd
Sergeant

Beskrifning til förekommande af den
skadeliga wärkan som frostnätter be
synnerligen här i Finland plär med
föra, hwarigenom ej allenast Sädes
utan och andra öma wäxter ofta
skadas men med liten eller ringa
möda utan kostnad kan Conserveras
[illegible] som uti några och Syratio år hanterat
[illegible] Hushållningen, emellan mina Em
[illegible] göromål har ofta kommit och warit
tilfälle at utröna och undersöka de
ring, som mäst orsakat skada, ej allenast
för mig, utan och för hela Riket, och fun
mit utom mycket annat såsom hinder
[illegible] at Nattfrost om Sommaren warit
[illegible] swåraste och på års wäxten det ska
deligaste, emedan det inom några
[illegible] kan förwandla en för ögonen
[illegible] års wäxt af Spannemål och andra
[illegible] föda tjenliga frukter til intet, hwar
[illegible] genom allmänna Hushållningen mär
[illegible] ligt lider, så wäl som enskildta å
[illegible] sätt bringas i betryck, elände, ar
mod och fattigdom. Hela Riket mister sin
[illegible] och wälmåga, samt bekymmer
[illegible] sorgfällig omtanka öfwerhopar Re
[illegible] magter. Hwarföre jag får
[illegible] det jag til ändamålets win
[illegible] haft all möda ospard, då jag uti
[illegible] år hörde gammalt folk önska
Kogseldar på det röken deraf skulle öf
[illegible] Landet och akta köldens wärknin
[illegible] natte tid på grödan, hwilket jag
[illegible] uti erfarenhet af, enär som
Kogseldar existerade och sedt det så förhål
la sig, då jag undersökte de orter som in

Dolaw ad wadrat Gimma Cikrada a
dagna så Gådab Rykkarna allan dag
så flodna da at sig sjelf så drifwa
ûki lûkkawadd waksa dan ifrån
dan Barticlar som fårorsa Gåt ad
smittosamma sjukdomar, aw ma
kra magan mycke wara ûki Dåd
låda nålan drifwa öfwan gåd
gånab aw dagan. Alla som kanda
da Kan man lagga wåd wallan
ad wakthafwa så gifwa ad gad
Sådant wådlings fådt kân ugtå
nåkar som man sa mycket
fråw ûngafår medjo Julii till ing
sti månad.

Kânûki Cafår Gaw Rikets wål
Adelsfrafår Gan ûki wårdeliga
ad så manga Seder som wanliga
fall fald ûki Catazel ad faddigdan
ganska manga i förklid i grafwa
Da ingått gag wid Kammar Gaw
ingan anmaw ûm gag ad nagra af
Dyb kan som Gan gad kandw gån
kan förfallningan ad fådda til ar
wådning, Gwarefår dan så ingått
wåndigara kår i wånder fåll

Gag tyckes darfwarangatan fåga
dat ûm möjeligt fylla lyftan, m
ad dawat Kunda ûgkammar någa
gag fenaran at alla manniskar fa
Dirra land ûkan Bröd ad ugnåar
bidraga Gwårlig, då Alfwan fål
Gulgan. Ari fårfållar af så, at
lag aw Exakte granman allan
Cråsara ûkan Soldatar ad Sor

da kandw dil Exempel Gwar ad nu dgra så
nan nådar så ûgkammar Hundrade Gnå
skaldar kân Soldatar. Till Sorgara ad
ugsningar Gwar ad nu i sin mage Gå
ad bidrar så Alin ugkaw dessa kånnan
gara ad bygalmgat fullenligan wåddat
så kandw ad Råd wad fårra Cå
dat saw kafår af klara twigl ad Gar
kard dan ofwan Alfwar så kanman
dat då wådrat drifwa nålan dgala
w wallan så Alfwar ûka allamast
kranar Conserverade ûkan ad ångaran
a ofta får wantrafwad af Cåldan
dgårdt Ku aman dy Cåd ugnat
å så wådara Gra Sandat ad Rikat
aman, man Gåwå faldat kan Alfwar
kraftygda af dessa Gamning ad
gtta, at da gad willigt will widtaga
a, ûka Gragw, aw an ûki Dan gållang
a af dan Kandw ad Sio af an aman
a Alfwar ingan wara Gållighet, an
ånta fårfåkat gåra illa så Alfwar
gdtat dwarfwar ad Kan ûka Gilgad
kår dadda Alfwar wåddaligan fåra,
magit, ad Kamingan fullenligan ofwan
gad aw ad wådwåndigatan Gåwag
a kanda Kongl Maj:ts Cådla ådgå an fåra
ållning Sårordning Gåran. ad dan
ra ugtta Gåwat ûgkammar ûkan
ndgdig Bofwad då dan nyttan ofwan
ufårda Bafkrifning wånd Gållan gå
dat ad fåra fårfåkat mycka kilgan så
ugtat andrahaligara, så wara an

Upsyningsman öfwer hela Riket
som reser ikring på de orter
na rökning tarfwar och under
folket samt har upsyn däro
det rätteligen tilgår. samt obse
som kunde förefalla till ände
lets förbättring, hwarefter
var Landshöfdingar uti sin
ner kunde uti hwarje Socken
na en Upsyningsman som f
rätt lärde sättet och sedan
wisa de, en pålitelig man, i
by hwilken sedan bör och under
de sina öfriga grannar, om
kom uti werkställighet, så är
fullkomliga öfwertygelse, at
orter i riket som skadas af k
skulle förwandla sin natur
wa de bördigaste tracter hwar
nom Spannemåls bristen helt
lit skulle förswinna samt Riket
ce förbättras och komma i o
ligt flor, i det ställe en anse
mängd af wåra penningar måste til
nemåls anskaffande dragas
utlänningen, som förorsaka
swåra belägenhet hwaruti folket
Riket nu är. Åbo den 13de Februarii

W. F. Bolfwra
Sergeant

Att denne Petalax byss åkrar, är af så beskaffad Jord-mohn att den fordrar all möjelig uppräkning med försök af Conservation för nattfrost; af så beskaffad omständighet, hafwa wi underskrefne Petalax bynämnd påfunnit, att ett starckt rökande om kalla nätter giör en märckelig nytta.

Anstalterne dertill är af följande; när det klarnar med kjöld om afton, bör man tidigt wara försedd med torr spån, som giöres till en hög- och öfwer täckes med jord eller torfwor, den torra in uti liggande spån i tändes, och af täppningen som sagt är, upstiger en kraftig rök, som sig utbreder öfwer åkrarna: denne rök, då den är tillräckelig med för att intet vinnfrusten kan äga wärckan att giöra skada, så framt att kjölden intet är alt för starck och updrager röken ifrån jorden up uti luften.

Det gifwes och till kjänna, att sådanna rök-wärck som omnämt är, bör wara kring om alla åkrar, om en så

till.

tillräckelig röck kan komma som
kande, hälst som man om afton
wärckställandet Vier, är osäker
hwilcken sida natt Omen el: wä
röra och föra den omnämbde r
Ännu återstår ett, Ehrfar
tygar äfwen det: at då wi Ofö
under nattetid fått märcke nat
och emot mårgon stunden anlän
keren, och ändock ayen warit
hårdt intagna, så har, då en såda
nämnt är blifwit anstält, och drif
åkeren, har dråpparna börjat wi
som om intet hinder warit, vim he
blifwit åkommen. — Äfwen tro
at wöken då den Continueras, med
snarare tillwäxt, samt mognad
Ty när det öfwerwäges, at då na
intet utbrytes, så är deraf sohl
at dagens wärme giör mehra wa
än då nattens kalla dunster sig
Och på sätt som omnämnt är h
wi funnit nytta af, och wilje d
wåra med borgare uti wårtlan
ke med dela, så godt som wi för
det at utföra. Önskar härhos, d
gon af wåra med borgare haf

försök i tylickt ämne, at intet innehål
la det ~~[illegible]~~ ingen sig sielfwa, utan och oss, der af
med dela, på det wi af deras giorde för
sök måge inhämta den kunskap de äga, i
händelse den wore funnen nyttigare än
denne, som i enfaldighet, efter sin beskaf
fenhet utförd är. Petalax d: 2. Januarij 1802.

And: Bask
Skattebonde uti Petalax
by och Nesper Voke i Wasa
Län.

Följande intyga
det samma
Joh: Johansson Finne
Skattebonde uti Petalax

Johans Petter Plan
foldratt i Petterlax

Mats Frants

Ledra Ödmjukaste Memorial!

Härjemte har jag utagit mig den
dristighet uti djupaste ödmjukhet för
högloflige Kongl. Hushålls Dällskapet
aflämna något af mine många
rön och försök, som jag utletat
utur naturens djupaste gjömmor

icke allenast beskrifningar
flere sorter Rök tobak utan
profwer däraf. Trepholium
ratecom är den förakteligt
wäxt som wäxter uti wi
land, til myckenhet på s
orter, men efter den öf
tygelse och den kunskap, j
hållit, är den at sätta myc
wärde på, den rökes som a
tobak, har icke hwarken ela
eller smak, ren nar blodet
menniskans kropp ifrån
handa förskämningar. A
min uppgift med dessa r
bakt sorter skulle af Högv
Kongl. Hushålls sällskapet
digt emottagas, och till a
hetens nytta genom tryc
utlämnas; samt något
mäle mig lämnas för m
de möda; andre wäl tänk
medborgare til upmunt
så wore jag aldeles til fr
ställd för min möda. A
16de Februarii 1802.

H. J. Tolfv
Sergeant

Beskrifning, at tilwärka Tobak af Trephulium, Attrafecom hemwärta Tobaks blader utan Fabriqvernes utgård samt Hummelblader.

At samla Trephulium Atraticum blader, som wäxer uti sumpiga ställen, grunda bäckar, wuta mårar uti wikar af lår och elfwar, kallas efter wanliga talesättet Elimes blader på Finska Katakäta eller Katäta är til utseende 3ne aflånga gröna blader, deras fröstam wäxer till 6. a 8. tum lång har hwita småa blommor efter stammen, som sedan blifwa til knoppar, då äro bladerne mogna at tagas, som sker på samma sätt, som annan höbergning, men tårkning sker under tak i lådor som wädret får blåsa igenom utbredd på gulf helt tunt och röras om hwar an eller hwar tredje dag, kan och sättas uti Hässior med stänger emellan hwarftals så högt man will öfwertäckt med granbarck eller näfwer, När de äro wäl torra kan de tagas tilsammans och förwaras til nyttjande.

At reda til Tobak.

At gräs bör wäl skiljas, sedan hackas eller skäres så fint som man will hafwa det, då sållas det med grof såll så blifwa de jämnare, sedan lägges denne hackade Tobaken uti en Gryta

med så ingeting svaka at det är svå-
svårt, sedan det är väl öppnat så
tab öfvetan gå aldrig ut ända till
lämpa at mästa svarkunst intro-
som väl av vårat under tiden
ida kvinnor vid ut at mat blåsa
grann Rock. Sedan åmsab ibl
Kärl ut gardet i log väl, lätta
ibl svamk rum så svamman
bättra då tagna det gäbning
tan lida som Gumblen som tagg
Ollkarat. Hemmastan det ätb
til landning som Kan sta i dal
Dammarna av svinkan ibl
svamm aldrig Bad Rätta som
ut sket kunt gå landen som
Skund emellan åsar. Vår
Kärl dark ut Klingarna lä
Kvinnorna så är det färdig at
svarab ugttjanda at vädna.

Annmärkning

Utlåning til Trepsalium att
comb ugttjanda svan, at jag har
Rat sjuklig Krogg sjukhuset
Krig ut andra sjukna strapsat
förkylningar, torde Kunna mägg
tar, så började jag ugttja dessa Bla
Thé, man så drack Buttjat svar
Lyran at Lönkärna, de försätta
vädna blandarna, som jag sant gå
vädna jag sarkjan uti magen dag
så började operationen at svarkna
jag märkte Kulla Lidningar til för

Kentaligan syntes utslag på Kroppen och
sedan försökt jag bakade med Badning af
dessa Blandar. Nu uti 6a 7. år ugttjat den
om tobak, och finner mig ganska väl, jag
har undvarit at andra Skrämbring, —
försöka ugttja med lida dygtan som jag
jag trår om någon sak blifvit bestämt
sant at venerisk och ugttja de dessa Blan-
dar Blåsiva smart bakad.

Det tillverkade tobak af Kamrätten To-
backsblandar, har jag hjärtat försökt at
låna samma den förnäma Lukten som
allom Kamrätten har med sig att ugt-
tjanda sig i landet af många skäl, att
ju det Bättre skall Kunna ugttja den
förr samma Tobacksdags dygtighet.

Hvad Kvinnoblandar beträffar så har
jag tagit at försöka, att det inga skäl
ha att vädna, att det inga skäl gå att
om at vädna, utan som så ingeting af-
dem på försök, att allmänna
någon Kvinna gull Kämmande uti Bilet
som annars går til tillämningar för
tobacksblandar så väl för dessa som
för de öfriga ingifterna, så är det inga i så
jag kunde, så är det inga fallen så dyra
det ugttja Kunde i all slags Tobacksväg
av verkan som aldrig bör förtigas,
vi Kämna allmänt at Kunde ugttjas
vid allom misstänkta tillfällen som är
at Kunna för någon sjukdomar att
lindra, utan at någon har det uti sin
tobacks ging har jag aldrig satt, in-

Anmärkning på Herr Probsten och Kyrkoherden Johan Runbecks inrelimnarie förslag att förekomma nattvardsgäster

Sedan jag ingalunda ingifvit mina tankar till Höglofliga Hofrätten i Åbo om nattvardsgästerna förr jag inhämtat på hvad jag i förra Tidningen uti den 26. Januarii dessa Herr Probstens yttrande uti samma ämne, jag så mycket mera kunde underlåta att jag icke gjorde för den utsatta belöningen, såsom för det allmännaste bästa, förenat och ingen bästa flyttar. Hvad angår, dem angående betänkande som jag förfäktat och finnes det mera som bevis på Herr Probst betänkas. Men svad vidkommer betänkandet så äro vi med godt fälla uti många tankar, att skälen vidkommande tiden kommer att förbättras så att det icke är nödigt att skälen för dem skola vara lika starka som förr, ty det är ju bekant att Finland är förenadt med Ryssland och Ryssland med Finland, att ingen skall vara Ryssland tillgift, att Finland är förenadt med Ryssland, att ingen skall vara Finland tillgift, att Finland är förenadt med Ryssland, att ingen skall vara Ryss

rök som då blifwer itänd i synne
af sådane ämnen som sagtär fr
till wägs med låga drifwer röke
luften, och kölden werkar lika
på marken, men är det aldrig
litet wäder, um, eller drag,
röken slår ner på marken, da
per det och at itända, så sent
natten, men af de ämnen s
jag förr sagt, rutna stockar,
bar, Tufwor, Spånor och Spå
mörjan, öfwertäckt med tå
ler jord, förwarad uti dike
ler andra begwämliga ställe
til deß de behöfs at nyttjas so
tändes för Dolenes nederga
då blandar röken sig med wä
som Dolen lämnat efter sig
blifwer wärmen wid jorden
röken är emellan jorden och
kalla luften som kommer
ifrån. Röken är en synlig wä
och förblifwer lika som et t
se emellan deße luftarne
ändringar. Men at med w
sprutande gjöra nytta är en
gift som aldrig låter gjöra
har jag och försökt. Åbo den
Februarii 1802. Hend: Joh: Sö

12 Mart. 1802

Promemoria

1° Af ärfarenheten är bevist, att då skicke-
lige Skyttar hafva tillgång till Biörn
hundar, kunna de på den fracten
de boo, utrota alla Biörnar. — Kongl.
Hushålls Sällskapets beskrifvande under-
ställes därföre; om dett ville gå i
utläggning för upkiöpet af några Biörn
hundar; äfvensom att gå i författ-
ning om deras förskrifvande — De
kunna får så väl ifrån Helsingland
som Pommern — här i landet finde-

Som jag med nöje omfattar alle
tilfällen för at, i hvad på mig
bör ankomma, biträda Kongl.
Finska Hushållnings Sällskapets väl-
gerande anstalter til Landets up-
hjelpande; så är det äfven
ofelbart, at de 2ne Studerande,
som Kongl. Finska Hushållnings

nes mig vetterligen, för att
rande intet mer ännu en en
Tammela Skall Fogden, den
sälja.

2:o Den Bärg Måsian, hvilken
Tidningarne omtala, i egenskap
stoft, och som sidstledit år, ti
inbyggarna i Norrige Flere
Kirkdalens vinst; finner tro
i Vårt Land — Kongl. Hus
skapet proponerar, i anledn
att för allmänheten under

Låta foga anstalt, om anskaffning
af prof uppå förenämde Måsia.

3:o Anhåller att K: Hus håller sällskapet
behagade Låta ett Bref afgå till
Öfverståg Måstaren Baron Cederenck
som nu Flyttads till Kiulo holm
för att Kalla honom till Sällska
pets Ledamot.

Som jag med nöje omfattar alla
tilfällen, för at, i hvad på mig
bör ankomma, biträda Kongl.
Finska Hus hållnings Sällskapets väl
gerande anstalter til Landets up
hjelpande; så är det äfven
ofelbart, at de 2:ne Studerande,
som Kongl. Finska Hus hållnings

226. 236.

Enköping och Grönsö d. 12 Mart. 1802

134.

Välborne Herr Lagman och Riddare af Kongl. Nordstjerne orden,

128. 224

Memoreal!

Som jag med nöje omfattar alla tilfällen, för at, i hvad på mig bör ankomma, biträda Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets välgörande anstalter til Landets upphjelpande; så är det äfven ofelbart, at de 2ne Studerande, som Kongl. Finska Hushållnings

Sälskaget med första barn
vill utsända, i ändamå
underviska den häri Länet ge
hedsta årets misswäxt m
behöfwande allmogen, o
lands och Wennesbans Läm
och anwändande til mem
föda, skola wid utöfm
deraf erhålla krono
biträde och handräckning
får jag i följe häraf
til Länna gifwa, at de
hom hwarast behöfwa
förmälde underwisning
i Nylandske delen af La
Tenala, Pojo, Karis, Ingo, Sj

226. 236.

Enköping och Grönsö d. 12 Mart. 1802

134.

Välborne Herr Lagman och Riddare af Kongl.
Nordstjerne orden,

225.

Esbo, hamt i Tavastland Lempälä
och Kangasala.

Jemte det jag bör nemna, at
allmogen genom nu utgående
kungörelser upmuntras, at med
wäl wilja och upmärksamhet
emottaga den erhållande un-
derwisningen, önskar jag, det
Kongl. Finska Hushållnings Säl-
skaget ville så tidigt under-
rätta mig ej mindre om ger-
honerne, än tiden för deras
ankomst til hwarje socken,
at någon derwid nödig an-
stalt, hom bör föregå, icke
må warda försummad.

Landt Cancellieri i Tavastehus
22: Martii 1802.
[illegible]

Danlev

Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet

226. 236.

Enköping och Grönsö d. 12 Mart. 1802

134.

Välborne Herr Lagman och Riddare af Kongl. Nordstjerne orden,

Då det är för mig en synnerlig heder, at hafva blifvit vald til Ledamot af Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet, så ökes min vördsama förbindelse därmed, at genom Herr Lagmannen och Riddaren hafva blifvit underrättad om denna kallelse.

[illegible] Mänad hwaraf skadelige dimbor, likasom af kallor och bäckar, de der dock mindre skada än kärr, uppliga och gjöra skada.

Hvarföre frost några år gjör större skada vid hafsstränder, än uppe i landet, lär ingen än orsak, än hafwets af- och tillopp, tö då den öfverflädar, synes dess verkan å landet hafwa sådan influence at den skadar

Som jag af de upgifna prisfrågor
at Kongl. Hushållnings Sällskapet nit
för Fårafveln, så tager jag mig frihet
sända et prof, sub No. 1, af det första
det tilverkada kläde utaf hemfödda
Spanska Får; äfven bifogas sub
likaså ofärgadt kläde af samma
och Bukull. Af bägge dessa kläde
med sin naturella färg, har jag lä
30 alnar, och hafva de vunnit Ko
Collegii synnerliga bifall. Jag
ock et prof af den svartbruna
äfven af den hvita Fårafveln, ja
Ullgarn däraf spunnet. Om Sp

Danlev

Kongl. Linska Hus Hållnings Sällskapet

äro jalouse om sina hvita Får, så äro de det ännu
mera, enliest Engelska oeconomers klagan, om sina
svartbruna Får, af hvilkas Ull det ofärgada kläde
för vissa Munkorden tilrides och til andra Riken
försäljes. Igenom en besynnerlig händelse
framfödde en förskrifven hvit Spansk Tac-
ka en svartbrun gumse, och hvilken sedan
alstrat utaf sig 30 til 40 sig liknande Får.
Båda dessa Får, så väl som en hvit afvel,
som inkom år 1778, har uti alla afkom-
lingar bibehållit sin primitiva fina Ull.
De medföljande hvita prof äro tagna af
en äldre och en yngre Gumse, denna dag;
och kan således Ullen vid denna ärstedej
vara synnerligen lång. Jag tror visserl.

[illegible] Manad hwaraf skadelige dimbor, likasom af
hallor och bäckar, de der dock mindre skada än kärr, ÿp-
tiga och gjöra skada.
Hvarföre frost några år gjör större skada vid hafs-
stränder, än uppe i landet, lär ingen än orsak, än hafwets
af och tillopp, tå då den öfwerflädar, synes dess ver-
kan å landet hafwa sådan influence al den skadar

at af den här födda Spanska racen åt
stone et så godt kläde tilverkas kan,
af de bilagda Engelska och franska Ra
klädes prof, som den namnkunnige
Cosmopoliten Baronet John Sinclair
v. Presidenten i oeconomiska Central
Lasteyrie mig tilsänt. Jag kink
mycket med mina får, som synes af
rättelse uti Patr. Sällskapets Hushåll
nal för Julii månd a 1792. Denna
handling har sedan genom det Brit
Board of Agriculture blifvit öfversatt
gelska, och jämte et öfverflödigt lof
vällat mig Ledamotskap af denna
liga Jurattning. Den samma lärer
okänd, och har jag därom något yttr
i Hushålln. Journ. Jan. månad 1797 och
af Blanda ämnen No. 11, p. 85 — Med vä
har hedern framhörda
Välborne Herr Lagmannens och Riddar
ödmjukaste
D. Schulze

Danteva

Kongl. Linska Hus Hållnings Sällskapet

143.

Tisk. d. 15 Apr. 1802. 230. 236.

Ägtoflige Kongl. Hushållnings Sällskap!

Apr. 1802. 228

135.

Till Kongl. Patriotiska Sällskapet i Åbo, å anledning
af Anoncen, för den 21 sistledne November.

Frost nätterne i Finland af sumpige kärr, källor och
kar åstad komma frost, då haf och Kläder tyckes bevara
före, synes ingen an grund hafwa, än at hafwet en
Sin Natur, tidigt om wåren går upp och wärmen således
ligt nog kan fördrifwa kylan derifrån, hwaremot
sumpige kärr hafwa Tjock mossa på sig, som i fall
fraktligt rägnrej infaller om wåren förwara is ofta inn
Julii Månad hwaraf skadelige dimbor, likasom af
källor och bäckar, de der dock mindre skada än kärr, up
tiga och gjöra skada.

Hwarföre frost några år gjör större skada vid hafs
stränder, än uppe i landet, lär ingen an orsak, än hafwets
af och tillopp, ty då den öfverflödar, synes dess ver
kan å landet hafwa sådan influence at den skadar

at af den här födda Spanska racen å
stone et så godt kläde tilverkas kan
af de bilagda Engelska och franska
klädes prof, som den namnkunnige
Cosmopoliten Baronet John Sincla
v. Presidenten i oeconomiska Central
Lasteyrie mig tilsänt. Jag kin
mycket med mina får, som synes af
rättelse uti Patr. Sällskapets Hushåll
nal för Julii månd a 1792. Denna

2

på lika sätt som kärr, källor och bäckar, chur
tider kunna utbrista.
Att frost skadar mera vid löf än barrskog
en verkan af källor, ty vid barrskog som
sandhed, sens sällan källor och om de
så har sådan marck den art, at den ej på
är så våt och om tälig som mullsjord.
Mera skadar vid lungt än blost väder kan
nas, at axen som i blåst är i rörelse, ej kan
frost partielarne, utan fäller dem från sig
i lugnan den stadnar gwar och skadar.
Orsaken, åter till frost nätternes intraffan
af Junii och Augusti månader, har jag funn
vara den: at då gemenligen från himmel
en sort honning som här kallas manna,
stadnar på den då, än nog mjuka axen, som

vid solens uppgång

143. Ink. d. 15 Apr. 1802. 230. 236.

Högtöflige Kongl. Hushållnings Sällskap!

229.

af kiöld klibbar sig och åstad kommer brandkorn och in
klar det kiöld, är skadan så mycket större, dock om
den snart derefter infaller, fäller det af och har föga
blydenhet.

Betänckande.

Att kärr, källors och bäckars uttappning och gräfning, förad
jorden och förekomma frost; är en så allmän som känd
sanning men huru sådant kan förekommas, finner jag
ga andra utvägar, än at högöfverhetelig hand vidtage
mått och steg dertil; och hvarföre kan icke den ledige
ldaten här i landet så gärna vidtaga kärr uppodlingar
som å andre orter forts och Canal gräfse? helst några fam
ar om året, jag hoppas då, att desse fasteliga kärr
mäsar efter hand blefwe uppodlade och jarelen så
som andre orter, ett fruktbarande land.

Tillägg.

Skulle Parelarn kunna förmas, som å andra orter at för

at af den här förda Spanska Racen
sjuke et fägedt Kläde tilverkas kan
af de bilagda Engelska och Franska
Klädes prof, som den namnkunnige
Cosmopoliten Baronet John Sinclair
v. Presidenten i oeconomiska Centrar
Lasteyrie mig tilsänt. Jag har
nyttjat med mina Får, som synes af
rättelse uti Kongl. Sällskapets Handl
nal för Julii månad 1792. Denna

ädla sin gård i hägar, och ej som skjer Vinterna
Ren på åkern, hvarefrån vår vattnet afsjör
sol hetta om sommarn torrkar leran, att
den på längst när nu icke är, rätt förvig.
2:do Fåraren bör gärda sig ständigt beta hagar, på
lunge växa att ej sina skenen skamfilas af hästar
Kåda inn på hösommaren.
3:tio Fåraren Hållen ej svältfår för sina Får, ut
se darma kreaturen äta den halm de lof
samsat att Tramsa, hvarigenom missfrel
fäsel, som mäst sjuke gagnad, är allmänbek
Brist af fåta hos Mästarne, de för så Daga
sten slå bord.

Välmend.

Till upfyllande af mitt löfte, öfver Kongl. Högvälborne
Herr Landshöfdingens, den 29 sagde, på Sällskapets begäran, till Svarare
vid denna, och förmodad sedermera nyttad, Doctors Promotion
i Upsala Academie, öfver ämnet: Om Svenska Landtmannen,
i förmån och försvar, anhåller jag att få insända
Sällskapets Secreterare, Herr Assessorn och Riddaren
Wallerius hans lätit mig veta det enkla af Herrar

Midfasto-Söndagen predika:
I Domkyrkan:
Ottesången, Dom-Kyrko Sysloman Gedner.
Högmässan, Reg. Past. Nyman.
Aftonsången, Comm. Thuring.
I Helga Trefaldighets-Kyrkan:
Högmässan, Comm. Björkman.
I Slotts-Kyrkan:
Högmässan, Reg. Past. Nyman. Böjan sker kl. 11.
Postillonspredikan i Domkyrkan hålles Onsdagen d. 7 April af Cand. Minist. Ullman. och Fredagen d. 9 af Cand. Minist. Hallgren,

Tacksägelse efter framlidna Fru Grefwinnan Spens.

Evige Allmägtige Gud! Du! som med skonsamhet och nåd låter Dig wärda om
de Dina, i glädje och bedröfwelse, i lif och i död, wår enda oswikeliga Tillflygt! in-
för Dig nedfalle wi med beströda, men tillbedjande hjertan, då Du i Ditt outran-
delige råd, efter en lifstid af blott 37 år, 8 månader och 19 dagar, den 27 Mars
i år til sem eftermiddagen behagat genom döden hädankalla Kongl. Maj:ts
Hof-Marsk, Lagmannens och Riddarens af Kongl. Nordstierne-Orden, Högwälbor-
ne Grefwe Herr Carl Gustaf Spens's Kära Husfru, den Högwälborna Gref-
winnan Fru Ulrica Eleonora Falkenberg. Wi tilbedje Dig, O Helige! med
sårad saknad wid den dygdigas bortgång; Wi tillbedje Dig med tacksägelse för den
wälsignelse, wi i den nu saliges döda haft af en Fru, som, född med alla naturens gåf-
wor och omgifwen af alla lyckans förmåner, dock ej låtit sig förledas af fåfängan och
flär-

Ledamöter benägit yttrut sig at vilja
na mig ibland sina medhemmar. Sp
af finsk extraction, ansar jag fodan synnerligen
åra at blifwa intagen uti ett Samfund, hv
hufwudsyftemål är at främja Landtskötselens
ring, hitintill mycket vårdslösad, afwen till sin
muntran, ofta nog vanlottad, emot an
näringsgrenar, som långt mindre bedr
till allmänt väl och höfvande af vår
underbalance i handelen med utrikes
hvilka icke så lätt skulle åtkomma vårt
längtade och nu förväntade reela mynt,
vårt land snart upmädde den, fordom
kelige tid, då stora partier af säd och
lier kunde ut skeppas, som nu beklagelig
till enorme mängd, årligen måste infor
vas.

Med vördnads full tacksamhet emottin
jag det hedrande anbudet at blifva ledan
men beklagar det jag redan är både f

...mal och däujämte mycket spiklig, at, efter ön-
...an, kunna svara till Sällskapets gunstiga
...troende och billiga väntan.

Med all vördnad har äran lefva

Höglöslige kongs. Hushållnings Sällskapets

...unge, d.
April, 1809.

ödmjukaste tjenare
Joh. Runborn

...arma kreaturen, alla den halm de lof tilsäg
smutsat och trampat, hwarigenom misstrefnad
fasel, som mäst kunde gagna, är allmän och kal
brist af fäda hos mödrarne, de första dagarn
slen, dö bort.

Välment.

Midfasto-Söndagen predika:

I Domkyrkan:

Ottesången, Dom-Kyrko Sysloman Gedner.
Högmäßan, Reg. Past. Nyman.
Aftonsången, Comm. Thuring.

I Helga Trefaldighets-Kyrkan:

Högmäßan, Comm. Björkman.

I Slotts-Kyrkan:

Högmäßan, Reg. Past. Nyman. Början sker kl. 11.

Passionspredikan i Domkyrkan hålles Onsdagen d. 7 April af Cand. Minist. ...man. och Fredagen d. 9 af Cand. Minist. Hallgren,

Tacksägelse efter framlidna Fru Grefwinnan Spens.

Ewige Alsmägtige Gud! Du! som med skonsamhet och nåd låter Dig wårda om ... Du, i glädje, och bedröfwelse, i lif och i död, wår enda oswikeliga Tillflygt! in... Dig nedfalle wi med bestörta, men tillbedjande hjertan, då Du i Ditt outran... råd, efter en lifstid af blott 37 år, 8 månader och 19 dagar, den 27 Mars ... half til sem eftermiddagen behagat genom döden hädankalla Kongl. Maj:ts ...-Mans, Lagmannens och Riddarens af Kongl. Nordstierne-Orden, Högwälbor... Grefwe Herr Carl Gustaf Spens's Kära Husfru, den Högwälborna Gref... Fru Ulrica Eleonora Falkenberg. Wi tilbedje Dig, O Helige! med ... saknad wid den dygdigas bortgång; Wi tilbedje Dig med tacksägelse för den ...ssen, wi i den nu saligen döda haft af en Fru, som, född med alla naturens gåf... och omgifwen af alla lyckans förmåner, dock ej låtit sig förledas af fåfängan och flär-

159.

234. 236.

Högloflige Kongl. Finska Hushålls Sällskapet!

Jag får även nu, med anledning af stämma den årliga Afgiften af 3 Rdr, såsom ett medel, befordra den ringare klassen af samfällare, oaktadt antal [illegible] genom upplysning [illegible] allmänt gagn, [illegible] upodlad förstånd [illegible] mer och mindre [illegible] Boden in faller, [illegible] Lotta år, män-

[illegible] Tacklig [illegible] allmänt [illegible] Tacklig [illegible] ar [illegible] ung [illegible] Dagen [illegible] ung Tacksägelse [illegible] Kuren vid dagen lägga [illegible] så dödo sakt, [illegible] så ingå det ord ung- [illegible] dan svar, till det [illegible] Tacksägelse,

[illegible] Tacksägelse [illegible] Samtlige af Kongl. Finska Hushålls Sällskapet [illegible] Tacksägelse [illegible] Tacksägelse [illegible] Tacksägelse

icke den ena, stundom hastigt rycker til, då billen går för djupt, och når dett
rättas, går för grundt, hwaraf händer: at, då en del kornar äro hwita och fu
na, är en annan del i rönne och äter en annan del aldeles grön, på hwilker
skörden, så mycket mindre bör wäntas, som de hwita aren, wid halsarne myck
la, skulle då, under skörden, uptagningen, bindningen och skyliättningen, til
del affalla; hwilket ofta främjas af sådana dagswerkare, som äro wana at st
ka ar. Det som är i rönne mognar i skylen, når den behörig tid får stå,
gröna blifwer slöfäd. Utsädet af alla slag, bör wara det stridaste som fa
och efter några år, ombytas, ifrån Norr til Söder, och twärtom, dock ick
mycket aflägsna orter. Är höstutsädet mycket stridt, jorden god och wäl fo
det säs tämmeligen tunt, emedan deß brodd tränger sig fram, under stena
och kokor, om den ock skall krypa 4 eller 6 tum. Deremot bör wårsäden
stadigt utsäs, i synnerhet uti Klapurjord, ty, om deß brodd, som aldrig krype
går rakt upp, möter en liten stenflisa, koka eller torf, ringlar den sig, gulr
går förlorad; Hwarföre i sådan jord bör så tjockt säs, at emellan stenarna
mande brodden må kunna skyla jorden, innan wärmånan i torra år inträf
jest blifwa standen glesa och stackiga, med små och kleña ar. Slutligen f
äfwen nämna, at om de djupa och wäl öpna färorna blifwa, strax efter sid
ningen, genom häftiga slagregnskurar ihopslagna och lika som stoddade, sa
mycket ogräs beswärade, är det wißerligen nyttigt at strax om wären, så sn
den wäl reder sig, upköra åkren, utså säden, samma dag om aftonen, och f
morgon nedharfwa den med allenast et stråk, af lätt harf, och til ogräsets f
liga utrotande, förnya harfningen, når säden har 3 rötter, men ej wälta f
den fått 4 blad.

Icke road af reser, sällskaper eller spel, har jag anwändt min ifrån
fysslor lediga tid, på Rön i Hushållning och Medicinen, samt aldrig ägt
stunder, än då jag, under Naturens oförtrutna följande på spåren, altid fär
prisa Naturens Herre, som med önskad framgång städse kröner hwarje, i d
lar, icke för hastigt tröttad upmärksamhet.

Mit namn och adreße utsättas, i den affigt: at tilfälle må lemnas m
Correspondera om twifwelsmål, som förefalla, eller uplysningar som åskas, m
gjorda upgifter.

Upsala och Allmunge d. 22 Martii 1802. Johan Runb
Prost och Kyrkoh

Döde:

Lagmannen och Riddaren af Nordstjerne-Orden Greswe Carl Gustaf S
Kära Husfru Ulrica Eleonora Spens född Greswinna Falkenberg, d. 27
til 1802, kl. half 5 e. m. 37 år, 8 månader och 19 dagar gammal.

Battaillons-Fältskären wid Kongl. Uplands Regemente och Medicinä S
sus wid Uplands Nation Gust. Gabr. Sundin, d. 29 Martii 1802, kl.
m. i en ålder af 23 år och 5 dagar.

Tidningen N:o 37 utgifwes Lördagen d. 10 April och kostar 9 r:st.

Tryckt hos Joh. Fr. Edman, Kongl. Acad. Boktr.

Höglofliga Kongl. Finska Hushålls Sällskapet.

Jag får ären nu, med ätlydt, at lämna den Årliga Afgiften
af 3 Rdr, såsom ett medel, befodra den ringare klassen af samhäl-
lets Hushållares, ty den bättre har mångfaldigt lättare, oftare anled
at nämdra, således ej i det Hela så betydligt. Förkofwan, genom upplysnin-
gar uti alla ämnen, som tiena till en skäll som allmänt gagn,
för deras bästa at jag aldra mäst höga, efter de hafwa anpodtad förstånd
af naturen tröga, uppfödde med förblandat bragrep, mer eller mindre
nyttigt eller skadligt, således uti Hushållen hos de Nöden infaller;
Af dagelige tilfällen har jag hedom blifwit underrättad Lotta är, män-

[illegible] Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet
vederbörligt swara, samt tillåtes Sällskapet widare lägga
at Sällskapets Direction äger wid sådo sakt, hwars
i denna delen fått at gjöra, att jämte dessa ug-
låtit med sitt afgifwande ändamåls swara, till dess
på ingång Sundt blifwa något fullständigare,

ga åro nu uti Nöd, så större som mindre hemmas och
re, och störst hos de som genom sitt köp af sådan föda
barnen ut slippa från 4 à 5 års ålder, att från den ena till andra
sitta sitt liv upprehålle, ofta sitja Mor ej har med; och
sälle, gifva de tienstlige arbeter så de svag inkommit, dymmes
de, nu här liv upprehållet, att bidrager att förspaga så till
hjerta, denna landets ovärderliga Närande Classen;

Till Kongl. Sällskapets bepröfning får jag upgifva ett me
omtalte nödlidande classes lindring: att med mindre kost
afsitt förråd, bibehålla sin kropp vid hälsa och krafter, me
sad uti en Arabisk Kallad Adevansen N:o 60 sid. 17,
omtalar en Herr Parmentier, som uti att Invalide hus i Paris gjor
ven på sig sielf; sättet är, att af hvad slags bröd
skära skifvor, torka dem väl uti en Ugn utan a
sedan stöta ej male detta till Miöl, åter torka det
ungefär, där af ad lagit lunch til 2 Kopp vatten med m
smör och salt som gifvit en god Bröd säf smaklig och
några Invalider, skal i 14 dagar blifvit hade med föd
till vardera dagligen; En Invalid har haft vid mi
en ovanlig stark hunger, men vid 3:dje middagen efter
Ordningen skall den vant vordan acsen ligen minsk
ej utracktlåtit gifva egne och främmande fattige a
försöka detta sättets förfallande, och finner det gen

[illegible] af Kongl. Sällskapets utsedde Ledamöter, nyttigt så vet
visst att det öfverdrifeligen kundgjöras och torde så rum der
med det första i Åbo Tidning, att deras läsare sätt anställa
och till fälle kunna de, som uti deras Omkrets födas sådan
no. Kongl. Majestät och Konan låter ej hafva Medal att genau
på Wärt grunda något misvänt Magazins inrättning, efter ej
uti hvad å Osten höras anstalter vara gjord på detta och annat
Ett Under däning t hemställande till Kongl. Majst om det
ämnade Canpementets inrättande och den ämnade Omkost-
anvand til Miöl och Säds inköp uti redligen händer läm-
som ej fördelaktig sam Correspondance, lång sam utredningen
astning, och hem resan; utan allt med Känsla af Mänsk
nda utförd; så tror jag det ej blifvit illa upfattat, och lande
hjelp på ett eller annat sätt.

Det företag som Prästen Herr Mathonius med hjelpare hos Sorkens
Mio förde, Herr Munzelius, har gjort, har jag ej Valat låta vara obekant
Kongl. Sällskapet, Hon och Gisland Mästan har han samlat, tillred
Miöl, lätt dadaf tillreda bröd och Mat; gifvit till Känna å
di Kosten, sjelf mön af denna Wärt och tillfället att å Prästbe-
arden på se den, med dess Användande, och fast han då märkte
tillfället åtlöje, har han det oaktadt vid alla tillfällen sökt betaga
vad fördom had emot; Herr nästan mot 8 år, fast Värd uti Medicin
met råd och undervisning af Arbetes läkare, och sedan utöfvat Kopp ymp-
ningen, såsom den Aldre första i Socken på Allmogen barn, det med

[illegible]

den väl reder sig, upköra åkren, utså säden, samma dag om aftonen, och fö
morgon nedharfwa den med allenast et stråk, af lätt harf, och til ogräsets ful
liga utrotande, förnya harfningen, när säden har 3 rötter, men ej wälta för
den fått 4 blad.

Icke road af resor, sällskaper eller spel, har jag anwändt min ifrån Ämb
fysslor lediga tid, på Rön i Hushållning och Medicinen, samt aldrig ägt gl
stunder, än då jag, under Naturens oförtrutna följande på spåren, altid sätt
prisa Naturens Herre, som med önskad framgång städse kröner flwarse, i dess
lar, icke för hastigt trättad upmärksamhet.

Mit namn och adresse utsättas, i den affigt: at tillfälle må lemnas med
Correspondera om twifwelsmål, som föresalla, eller uplysningar som åstas, nä
gjorda upgifter.

Upsala och Allmunge d. 22 Martii 1802. Johan Runber
Prost och Kyrkoher

Döde:

Lagmannen och Riddaren af Nordstjerne-Orden Grefwe Carl Gustaf Spe
Kära Husfru Ulrica Eleonora Spens född Grefwinna Falkenberg, d. 27 M
tii 1802, kl. half 5 e. m. 37 år, 8 månader och 19 dagar gammal.

Battaillons-Fältskären wid Kongl. Uplands Regemente och Medicinä Stu
sus wid Uplands Nation Gust. Gabr. Sundin, d. 29 Martii 1802, kl.
m. i en ålder af 23 år och 5 dagar.

Tidningen N:o 37 utgifwes Lördagen d. 10 April och kostar 9 rst.

Tryckt hos Joh. Fr. Edman, Kongl. Acad. Boktr.

myrken framgaseg på ett Antal öfver 50 styrkes, utan betalnin
nu ite wärksamhet med denne Sodelakriga sak, den vanligen
recommenderas til Beröring ad Wal[mo] Socknie Stämmo Protocol
ad Vitlig befodra Genom min åtgärd emn Kongl Sällskapet ej fin
tagit att befodra det genom insodnan af Kyrkioherden had rätt
uti Skrifvelsen

Med Wördnad har jag äran framsända

Kongl Sällskapets Tienare Hedjäls Sällskap

Sundberg d 24 April
1802.

Ödmiukaste Tienare
och Medlem
Prod: Bronikow

---

den wäl reder sig, upkóra åkren, utså säden, samma dag om aftonen, och fö
morgon nedharsiwa den med allenast et stråk, af lätt harf, och til ogräsets fu
liga utrotande, förnya harfningen, när säden har 3 rötter, men ej wälta fö
den fått 4 blad.

Icke road af resor, sällskaper eller spel, har jag anwändt min ifrån Å
sysslor lediga tid, på Rön i Hushållning och Medicinen, samt aldrig ägt g
stunder, än då jag, under Naturens oförtrutna följande på spåren, altid sär
prisa Naturens Herre, som med önskad framgång städse kröner ihwarse, i de
lar, icke för hastigt tröttad upmärksamhet.

Mit namn och adresse utsättas, i den afsigt: at tilfälle må lemnas me
Correspondera om twifwelsmål, som förefalla, eller upplysningar som åskas, we
gjorda upgifter.

Upsala och Allmunge d. 22 Martii 1802. Johan Runbo
Prost och Kyrkoh

Döde:

Lagmannen och Riddaren af Nordstjerne-Orden Greswe Carl Gustaf Sp
Kära Hustru Ulrica Eleonora Spens född Greswinna Falkenberg, d. 27
til 1802, kl. half 5 e. m. 37 år, 8 månader och 19 dagar gammal.

Battaillons-Fältskären wid Kongl. Uplands Regemente och Medicinä St
sus wid Uplands Nation Gust. Gabr. Sundin, d. 29 Martii 1802, kl.
m. i en ålder af 23 år och 5 dagar.

Tidningen N:o 37 utgifwes Lördagen d. 10 April och kostar 9 rst.

Tryckt hos Joh. Fr. Edman, Kongl. Acad. Boktr.

Ödmiukt Memorial.

Vördsamt Sändt den 25. Junii 1802 till Kongl. Hushållnings-Sällskapets Expedition i Stockholm.

Sedan Sällskapets Directionen i Stockholm, genom Kongl. Bref af den 25 Maji 1801, anbefallt Hushållnings-Sällskapet i Upsala att, med tillkallande af Upsala Stads Magistrat och Upsala Rumfordska Societet, inkomma med Sällskapets tillkännagifvande, huruvida och i hwad mån Societetens Ordning kunde förändras, och Societeten jemwäl kunna utwidgas i så måtto, att den afsedda Medalj-Fonden kunde blifwa till stånd att kunna tillgodogöras.

Sällskapets Directionen har icke förgätit sin tillgifvigast, att emot ofwanbemälde Kongl. Bref i ödmjukhet lemna Kongl. Hushållnings-Sällskapet underdånigst swar, som tillkiänna gifwer, huruledes Sällskapets Directionen icke kan finna skäl, att i denna del göra någon förändring, och att Sällskapets Directionen icke heller kan finna skäl att tillstyrka, att Societeten i Upsala skall kunna utwidgas, emedan Societetens ändamål, att befordra Hushållningens förkofran, redan är tillräckligt uppfyldt, och Societetens Medlemmar, som äro Professorer wid Academien, hafwa för mycket att uträtta med sina åligganden, för att kunna åtaga sig någon ytterligare förbindelse.

i synnerhet samt det Bad, man behöfver
Kallhet Dricksvatten samt annat som
nyttjandet af det Kallhetsbad i Skadan, vid
den utväg, som nyttan af det samma fö-
reskrifva Läsare, till det man sysselsatt medan
Kongl. Kungl. Majestäts Befallning dess
vidare hörande, skjedde samma
Kongl. man sedan förfarandet till Kongl. Majestät
jemte förslag det till denna sagda Kallhets
konst-mästare att anlägga och
den samma sedan i Juli månad samma
år, samma anlagd och i M:t. september månad
man försökat slog sig det, att sagda Kallhets
förhöjd att så Kraftig, att mången Kallhets
sjuka, blefwo tvungne till att
konst-lid draga, hvarefter man
så sedan vidare Kallhet Cyclen att,
Kallhets nyttjande lärt, man vetat
Kallhets Badningen vara så rätt räknet.

Sedan anlagd den första Kallhets
det till denna sagda Badning den fuktiga
ingredienten, hvar Kallhets Direction
med så Kallhets Kunder innan
Kalk gryten, förstås med kärl, att Kalk
förr Kalk att rätta Konst-skaffade utgjutning
Kongl. Majestät Befallning Kallhets
under rättelsen för Mannens man, som
såsom Kallhets att Klamm sätt, att med

anbytte Kallhets Kunna Rumfordska sagda, anskaf-
fat jemte magna stora att ofvanstående
Kallhets Badningen Kärl sedan att Kallhets Kärl
sättning, som att sedan Kallhets Kärl
vid denna sagda Badning, Kvicksilf af Mangan
i vanligt förmån, att Kallhets Kärl
tillsatt Direction den 22. och
23. sistl. December Kallhets Kärl mutual Bolletter
ämbetet 1793. Klagan Kallhets Kärl
i Sakerstad denna Kallhets sig
för att igen Kallhets Kärl nytta sig
så att Kallhets Kärl Bolletter
Kallhets Kärl Kallhets Kärl
Kallhets Kärl Kallhets Kärl Kallhets Kärl
Kallhets Kärl Kallhets Kärl Kallhets Kärl
Kallhets Kärl

hur i Staden, än hägkades finnes til de
tegaskes underhållande och skötande
Kattighuset, är orsaken, at där i när-
rande dyra tid ej kunnat flere intas
än sju (7) och dessa behöfvas jemväl de
dagar med ofta nämnde soppa. — Dålunda
denna anstalt ifrån afwannämnde tid
och fortfares därmed til medlet af innevarande
tils blifwit handhafd, da dels den inst
de warmare tiden, som gjör begärligh
efter soppan mindre, dels och en bätt
tilgång på surmjölk ifrån handet, hafw
mat Kattighus Directionen til det behöf
ifrån närwarande tid, öfwersomm
indraga, om ej aldeles, dock til det m
bemälte soppas kokning, och i de
let ifrån Kattighuset förse en hoh
tige med någon mark: tort bröd
alt direfter som Kattig Cassan kan det til
Åbo den 3die Maji 1802.

På Kattighus Directionens wägnar

~~Prost~~ Lawonder. Gustaf Padolin

Ad: Mellenbergh Joh: Hjelmerus.

Joseph Westrell

1802. 178. 238. 286.

Ödmjuk Berättelse.

Jag har den äran i ödmjukhet gifwa
Högloff: Kongl: Finska hushålls sälskapet
tillkänna, at jag uppå Stensböhle Säte-
rie, och des Lagård Wentzels gårds Sä-
terier, sedan Junii månad 1800. låtit
upsätta wäracktig stun gårdsgård-
omkring lukarne, til 1024. famnar,
warmed jag om gudwill i år, och
framdeles tänker fortfara, för att
årligen besparas stog och arbete.

Flere af Ständspersoner, och allmoge
här i Socken, har på min föreställning

lofvat at åfven begynna med ä
nyttigt arbete, tiden utvisar hu
de det fullgör.

För mine underhafvande, har
detta uplåst, ah tilstyrkt dem, at un
warande brist ah dyrhet på sad, ny
de fodo ännen som äro upgifne
ka lofvat mig at begynna der
men ännu saknas wärkställig
ty allmogen äro tröge at wid
hvad de äro ovane wid.

Min afgift för innewarande
Tre Rikdaler afsänder jag i Ö
het hurhos. Stensböhle gård
14. maij 1802.

Went: fred: Rosh

Ad: Mellenbergh

Joh: Hjelmerus

joseph westrel

Johan Laurell

286.

Ad: Mellenbergh

Joh: Hjelmerus

Joseph Wefell

253.

... till finnandes. Jag sökte dessa
... vid vägen der jag for fram, hittade
... mycket jag behöfde lemna till prof
och åt folket i de vid Landsvägen liggande byar
...gifvare gårdar. Hade jag ~~...~~ funnit
... i ymnighet; så skulle jag gär=
...t längre i sokne; men i detta fall an=
... gvarblifvande ~~i sokn~~ för onö=
... min atrela agörde jag mig dock-

252.

... nyttigt, till och med för skadligt,
... Herr Kurkel...

240.

...rade mig: fattiga i Nyby och
...knar, säges väl förledne vinter hafva
...dem, men uppsvullit och dödt.-

239.

...1 Juni 1802. 185.

Dagbok

...en under resan i Nyland

År 1802.

af

Barth: Laurell-

286.

...lara lika med
...skapet för
...fordrar
...allmänna
...allmänna hetens
...

271
d 15 Junii
1802.

241. 71.

...mig
...med
...dels
för-
...mig denna

till finnandes. Jag sökte dessa
på vägen der jag for fram, sökte
så mycket jag behöfde, lemna till sjuk
sällskapet i de vid Lang-vägen liggande byars
några gårdar. Hade jag funnit
det i gemenskap, så skulle jag gär-
na längre i sökandet; men i detta fall an-
såg jag mig berättigad till min ålder och
min ålderdomliga svaghet

nyttigt, lika väl med god skadligt,

rade mig: fattiga i Nyby och
knar, sägas väl förledne vinter hafva
om, men uppsvullit och dödt..
kt och skadligt ryckte sökte
da att lita intet göra, genom-
föreställningar, att motsatsen
genom mångfaldig godkänd erfa-
länge sedan bestyrkt, och att
ykten emot de bästa företag nä-
dt uppröras af fördomsfulla
innade människor; eller ock-
sådant kunnat härröra af miss-
de rätta läsarterna.

Den 2. Maj.

om morgonen reste jag från
i afsigt att inträffa i Jenala
Gudstjenstens hunne börjas; men
dock drabja på vägen, för det så-
voro så vanmäktige, att man-
de köra fortare än i fakla-
varföre jag ock icke kom än
det af Gudstjensten det an-
jag vann således icke det ändamål
som afsedt; kungörelse å Predi-
sammankalla menigheten —

15 Junii 1792.

Till följe af Kongl. Finska Hus-
hållningssällskapets den 15. April fattade
att jag borde inträffa i Jenala
Maji, och sedan så snart omstän-
na det medgåfve, författa re-
Pojo, Karis, Ingo, Sjundo, Kyrk-
Esbo socknar, i ändamål att dé-
norte muntelig undervisning
ställighet befordra, de välmen-
föreskrifter om medel att u-
lifvetsbärgning, under nuvaran-
na dyrtid och brist på lifs-
denheter, dem Sällskapet red-
skriftseligen behagat meddel-
tekten; afreste jag från Abo
1. Maji på eftermiddagen, och
till natten till Harla Gästg-
i Bjerno socken. Under resan
jag mig underrättad om or-
männa tillstånd. Man berätta-
stor brist på lifsmedel rådde
bland menniskor som bosk-
Jag föreslog i bägge afseende-
ket af Ren- och Hedemossar
funda att närande föda an-

som förut blifvet underrättad om
ankomst. Efter slutad Gudstjenst, t
jag Expeditionis Befallningsmanne
lån, som öfver lämnade till mig
gens höga Befallningshafvanden
vallehus, till alla Kronobetjente i
när jag skulle berefva, utgifne
Ordres. Vanledning hvaraf dem å
lämna mig i min förrättninga
digt biträde. Jag lät alltså B
ningsmannen Kungöra för det
till en del vid Kyrkan efterjand
het, att jag dagen derpå ämna
Sokne stugan anställa prosfkokn
och äfven så snart jag med hunn
bäkningar af Ren och Hedemos
för att ännu ytterligare under
folket om min ankomst till
utfärdade jag Prosfagden Sa
berg, försedd med prof af nämn
kasarter, till de närmast bel
byar. — På eftermiddagen g
jag till Gerpsund by landbondens
Kellans, emedan han sades vara en
ständig och idog man, för att m
dela honom dess hans grannar

Jag föreslog
ket af Ren- och Hedemossar
funda och närande föda

till finnandes. Jag sökte dessa
på vägen der jag for fram, sökte
i mycket jag befallde lemna tid
ligt folket i de vid Lappmarken liggande byar
fjällgifvare gårdar. Hade jag finnes
sen i ymnighet, så skulle jag gär
sig längre i fjällen; men i detta fall an
mödte qvarblifvande inför god onö
i min stora ifver jag mig dock

252.

nyttigt, till och med för skadligt,

249.

och omständeligare underrättel
till om allt detta, som ock om Sak
egenhet, för månen, näringar, sju
dan lefnads sätt, samt dylikt mera,
Herr Prosten i sin Sakne beskri
ilken snart skola bli färdig till
det inlämna. Härpå anträdde
till Ingo. Nådnade dock som ha
de Herr Prosten Rings Hemman
kallads, för att bese det kärr.
de af 70. Tunlandsvidd, Hvilket
ller på att utdika och förwandla
tbarande fält. Blott en del deraf
en först hunnit rödja till äng. —
på en af Prosten nyligen upp
ygnad, ådrog sig min uppmärk
för dess praktiga blå färg. —
mma består, enligt Herr Prostens
ff af ett hvarfpärmast fyllorna,
te hvarf näfver, afvan på dessa låg
te lager fyfvel spån ankring
jicket, och ändteligen öfver
lagg af walnöts störleke. Afresse
Högben och anlände till nattens
Prästegård. —

Vilken är af alla jordägare känd och
väl ökad med förmån, dock icke i till

lora-lika med
ne fisk-vrag
skaped för
leighetern
af Jordar
Tabuneefa
le alienam
alienandi facultatem
h

271
d 15 Junii
1802.
271.

skapets råd, samt förskaffa mig närmare
underrättelse om folkets tillstånd, och hu-
ruwida potatoes planteringen wore i Soknen
af Allmogen med alfware påtänkt eller
ej. Så wäl Prästerskapet som Befall-
ningsman Soltin och Johan Kellans be-
rättade enstämmigt, att det fattiga fol-
kets belägenhet i anseende till lifs uppe-
hälle är beklagans wärd. Ymnig till-
gång på Spannmål föregafs wäl finnas på
Fischars Bruk, till ett pris af 9. Riksda-
ler för tunnan; men penningar till
dess inlösen fattades. Mången har re-
dan, också ibland hemmansbrukare, dels
pantsatt dels försålt kläder och krea-
tur, samt fördjupat sig i skuld, för att
rädda sitt lif från undergång. Icke nog-
dermed att människjorna lida brist, äfwen-
boskaps fordret war alt för otillräcke-
ligt för denna winter, af orsak att masken
som den allmänt Kallas (förmodeligen Phalena graminis)
i förledne sommar förstört höwäxten på
deras ängar, så att der ej war något att
bärga innan medio Septembris. Så wäl häst-
som nötkreaturen woro flere-städes så
wanmäktige och magre, att de nödwän-
digt förblifwa, om icke för alltid, åt-

minstone en god del af Sommaren onyt-
tige för deras ägare. I början af Aprill
hade man redan varit twungen att drif-
wa dem ut på bete. —

Tenala den 3. Maj.

Nu infunno sig omkring 20 personer
ibland de fattigaste i Soknen, för att in-
hämta kunskap om berörde Lafarters
rätta bruk och handtering. Enligt
min Instruction, upletade jag i deras
närwaro Ren- och Hedemossan ute på
marken; Underrättade dem om deras
rätta utseende och kännetecken —
hvarpå en del genast under behörig
tillsyn anwändes af qwinfolket till
mat, enligt de föreskrifter Sällskapet
uti sina hushålls underrättelser för
Menige man behagat meddela all-
mänheten — De fläste sade att grö-
ten wore ätelig, i synnerhet med sur-
mjölk; Wällingen bestående af mjölk
och massa äfven så; men de fruktade
för swåra påföljder, och sjelfwa till-
rednings sättet, i synnerhet rensningen
förefoll dem besvärlig och ledsam. Alla
dessa inkast böd jag till, att i möjeliga-
ste måtto bemöta och ~~[illegible]~~ häfwa. —
Några gamla käringar boende i Soknen

tigstuga, höllo en god del af anrättnin-
rna rätt gärna till godo. Andra åter, se-
n de smakat litet af groten, gingo ge-
st borrt, utan att yttra sig, förmodeli-
n ägande starkare fördom emot dessa
doämnen än de föregående; hvarföre de
kså lemnat sig bland de sidsta, som pröf-
de smaken af de samma. Allra sidst
om en gammal enka ifrån Swidja by
m sedan hon likaledes smakat af an-
ttningarna infäll med en förment qwick-
t: Herre! laga sirap till, så lära rät-
rna gå an, hvarpå hon också genast
strädde. Några få som emedlertid blif-
it qvar, berättade mig, att hon för det när-
rande icke hade trängande behof af Liss-
edel, emedan hon nyligen erhållit till
änks en half matta mjöl af en i Soknen bo-
de Possessionat. Härwid föreställde jag,
uru oförsvarligt den handlade emot Ska-
aren och sig sjelf, som utan närmare
ter sinnande, besluter ~~[illegible]~~ att heldre hun-
ra, än nära sig af kraftiga och sunda
doämnen, om de ock wore något bäska,
h låter sig styras af fordomar och
ugskott. Alla föreställningar torde —

dock varit fruktlösa. Jag försökte äfven att på sjöjäll öfver fakla eld torka Tjöland's mossa enligt den föreskrift Fällska-pets Dagbok för innevarande år N:o 2 sidan 21. innehåller. Detta försök tyckes fordra tråg-nare sysselsättning, större varsamhet, och förefalla allmogen ledsam-mare än det förut nyttjade; ty under den tid mossan ligger i vätten eller torkas, kan man sysselsätta med annat, och kan äfven på detta fälle[t] [sy]s[s]elsätta mycket [fler]a på en gång; ock så fade all-mogen sig ej äga erforderliga järnplå-tar att tillga. [Tro]ligen [be]fants ock så gröten mera täck, kaffe af orsak att sjöjäll som voro så genomrötta, att man, oaktadt alt bemödande ej kunde till-fullest rensa dem. Gröten, kallnad, skuren i skifvor, samt torkad i pappers på sjöjäll, fick utseende af wanlig potatis, och åts af några med större begärlighet än gröten. Jag hade ej under hela min resa till-fälle att undersöka nyttan af Alm- eller Lindbarkslagen vid bradbakningen; ty så dana bradslag hade [va]ra fallsynta; icke heller träffade jag dem under det jag gick i skogar-na fast att uppleta mossa. — Tjölandsmos-

[s]an fann jag växa på Tyrkmalen, Undermalen [o]ch Trulla-Malen; ehuru ej i särdeles mängd. Renmossan växer ej frodig [u]ti de ställen jag hade tillfälle att upp-täcka dem; och det af orsak, att de byar som [ä]ga vid Tenala Moderkyrkan hafva gan-[s]ka torra och gräfva mullbeten, hvarför [d]e kreaturen äta upp den och fodtrampa. [D]e som förut voro kännare af dessa lokali-[te]er, berättade mig dock, att de växa näst-[a]n [i] alla städer i större och mindre [m]ängd. Åkerjorden i Tenala sades [i] allmänhet vara god; ock så tyckes dess [s]äga vara förmånligt. Allmogen dere-[s] äro [f]ortfarande flåta åkerbrukare; ty bi-[d]ragen [t]ill afsalu, [o]ch [l]ida deras [h]ushåll. Åkrarna äro [m]ycket [f]örtagna deras lids. Åkrarna äro höga och [s]tena-de, och tro [m]ången ännu att diken äro [o]umbärliga, [e]fter mera till skada än gagn, [f]örtaga mycken jord, förorsaka för-[m]ycken torka, och så vidare. Till pota-[t]sens [o]ch [p]lanteringen är jordmånen ganska [l]ämplig. Kulturen af denna jordfrukt [ä]r [o]ck så väl känd af alla jordbrukare, [o]ch i sådant tillstånd att den framde-

les kommer lika som at gå af sig sjelf; helst
mången bonde redan känner det rätta
sättet, så väl att förwara som ock i öfrigt sköta
den samma, och flere Herrar Posses-
sionater finnas i sokne, som föregå de
öfrige med gods exempel. Man berätta-
de mig väl, att många ej hafva i år ut-
såde till att utvidga denna plantering;
men vore dock i tillfälle att skaffa sig
det, endast dem ej fattades penningar; ty
Herrar Öfverste Löjtnanten Jäger-
horn, Löjtnanten Skragge och Asses-
soren Liljequist, hafva betydliga för-
råder deraf. Inga betydligare hin-
der för denna plantering äro således
der widare att undanrödja, än en
och annans hoglöshet, som också tyck-
tes hafva fått en kraftig wäckelse ge-
nom Konungens nådiga befallning och
Sällskapets underrättelser, hvilka med
begärlighet, äfven af Allmogen, läsas. —
Förledit år var i Tenala en allmän
missväxt på råg. — All sommarsåd dere-
mot gaf en god skörd. Utsigten för inne-
warande år var på de ställen jag genom-

ste hugnande, och sades öfver allt vara-
t. Lin och Hampa kultiweras icke alltid till
usbehof, ~~till husbeh~~ mycket mindre till afsala;
t medgafs likväl att jorden vore gynnan-
äfven för dessa wäxter. Linet anses
tydligen utmärgla åkern. I sednare
en skall man flerestädes börjat bygga Sten-
ärdar kring åkrarna. Inga betydliga gödsel sam-
ingar voro här synliga. At anwända En-
ll- och Granris dertill, är icke wanligt; och
g fann icke widare samlingar af dessa god-
l ämnen i deras Ladugårdar, än hvad de
elgedagarna nyttjat på sina golf: man
ar åkrar som bestå af sandmylla ej tå-
dem, såsom förmycket torkande, hvarföre
an heldre samlar mylla och torf till
ssa behof, om de äro tillgängelige. —
Mig berättades äfven den obehageliga nyhet,
tt Veneriska sjukan infunnit sig i sokren,
h angripit 6 till 7. personer, af hvilka
mlige äro redan till den grad förtärda,
tt de äro öfwergifna och lemnade åt sitt
de, till och med af slägt och wänner. —

Jenala den 4. Maji,

Anställdes profbakning af $\frac{3}{4}$ Hedemosse-
mjöl och $\frac{1}{4}$ Rågmjöl, hvarvid så väl, som
vid allt annat, Skräddare Enkan Björk-
lund förnämligast lade handen. Brö-
det sades vara kärft, och af samlige äfven
bäskt, likasom gröten. Emot aftonen, och se-
dan det häftiga ovädret med snö och hagel
som varat en del af dagen, upphörde;
for jag till Pojo. Adresserade mig, enligt min
Instruktion, först hos Kronobetjente och se-
dan Presterskapet. Kommissarien Klein-
berg försäkrade mig genast, att Pojo boer-
ne icke ville äta mossa; hvilken för-
säkran af hans följe, slagare några bönder, med
en föraktlig min enhälligt bestyrktes. —
Jag lemnade dock Länsmannen del af Ko-
nungens Höga Befallningshafvandens Ordres,
med det tilläggatt han till åtlydnad af-
dem, skulle till den påföljande dagen —
underrätta folket i närmast belägna
byar om min ankomst, och sammankalla
det till Kyrckbacka hemman, samt äf-
ven sjelf infinna sig der. —

Derpå reste jag till Kontrakts Prosten
och Kyrkoherden Sannholm. Han behade
rätta mig, att man äfven i Pojo allmänt
haft svån missvaxt på råg; och at brist på
lifsmedel vore här lika tryckande som i
Jenala. Korn, ärter och hafra lyckades väl.
Jordmån består mest af Sandmylla, och är frukt-
bar. Åkrarna dikas ganska litet och wårdslöst.
Diksrenarna lemnas mycket breda och höga. —
Man räknar dock vanligen på 7. och 8. kornet,
så väl i råg som korn; och utsår gemenligen
20 kappar på ett Geometriskt Tunnland.
Sädes stöpning är föga känd af Allmogen; men
räkning är mera vanlig. Utsädet nedharfvas
först och sedan nedmyllas med Ärder. — Om
åkern skorpnar hastigt, så harfvas den ånyo.
Rotmasken skadade något förledne höst, men
icke slemmasken. Allmogen är van att om-
vårarna med sand och kalstybbe bortfrata snö-
drifvor på åkrarna. I stället at man annor-
städes är van att afskära rågen med handskä-
ra, hackar man den här med den samma; som
förorsakar mycken sädes spillning. —

14

rkarn ach hafra slås med Gja. Råg skyglar
ach skackar lemnar utan hall hvilket syner
med fora* olägenheter, såsom, att säden blir un-
then och sot. — Att rödja kärr ach mossar, är
allmagen ej vana. Lin ach hampa kultive-
ras ganska lidet. Hummel-planteringen
är icke synnerligen långt drifwen. Po-
tatoes-planteringen deremot är allmänt känd,
ach i tilltagande. Ekenäs stads hammelgär-
dar hade th Brostem i sednare åren bliswit
fardygte till potatoes-land. Ännu sakneas in-
nes utsäde nog. Herrar Advokat-Fiskalen
von Glan ach Direktören Dreilich ha
hafwa ock så ymnigt förråd deraf, att de åf-
wen kunna betjena utsöknebor derned.
ach det för 6 till g. plåtar Tunnan. — Hwitkål
ach morötter äro ej allmänna; men Tobaks
skötseln har i sednare tider mycket till-
tagit. Trädgårds kulturen är äfwen i
tilltagande. Kåvärten fördubblades äfwen här
till en del af maskar, så väl i fjol som
föregående året; hvilka sades ej låta be-
taga sig all slags gräs, utan för nämlå-
gast tistel. Herr Prosten trodde äfwen

* flera

att denna olyra kunde förekommas, om
man innan gräset börjar wäxa anfäns
samla stubben. Broden är härlig, ach ger
godt hopp.

Pojo den 5. Maj.

Länsman Kleinberg infann sig nu på
dett i går utsatte stället, men ingen hvarken
man eller gosse kom för att emottaga min
underwisning; så att den i går mig gifna för-
säkran nu fullkomligen besannades. Sedan
jag förgäfwes wäntat till eftermiddagen, reste
jag till Liljehars brunk, för att tillfälla Herr
Direktören Dreilich det af sällskapet mig
anförtrodda bref wet, ach som det redan börja-
de lida till aftonen, beslöt jag på Herr Di-
rektörens anmodan dröja der öfwer natten.
Herr Direktören wisade mig flere af sig
gjorde wackra upptäckningar, hvaribland
jag i synnerhet fäste min uppmärksamhet
på räkugnar, som han nyligen prøfunnit
för att genom deras bruk, förekomma frosten
öfwerkan på sädesåkrarna. En sådan ugn är
ungefärligen 1½ alm hög ach något öfwer 1 alm
bred. Hela maskinen har utseende af en fyrk tun-
na som sades en gryta (med 2 draghål 1. på
sidan, ach 1. midt i botten) till botten, samt stad
då 3½ halfalm långa fötter. Den tunnelika-

eller öfra delen, består af tunna järnplå=
tar, och grytan eller botten af tackjärn. —
Vid antändningen lägges på bottnen eller i gry=
tan, och öfver draghålen=, torra stickor och
näfver, hvarpå sedan föses ett tillräckeligt
qvantum rökgifvande ämnen, såsom vät spån=
räsk, kärn jord och dylikt mera. Sålunda
uppfyld och antänd, röker en sådan ugn
i flere timmar oafbrutet, som den allra
besta risk= eller trädhög, hvilket jag sjelf ha=
de tillfälle at åskåda. Största delen af rö=
ken strömmar ut genom ett rör som bygges
af våta och sura bräder, och får sitt läge midt
i ugnen, samt afbrinner i samma förhål=
lande med den öfriga fyllningen. På bå=
då sidor ärd öfven handtag, hvaraf den med
största lätthet kan handteras af två kar=
lar. En sådan rökugn förefäll mig äf=
ven ganska tjenlig, att i stället för vanliga
eldbrasor, som snart afbrinna, nyttjas till
att befria kreaturen, ifrån mygg och andra
besvärliga insekten, vid fällningar. —
Utom modell till en trösk=maschin, som
snart skulle blifva färdig, visade Herr
Direktören öfven en sådan till nya hö=

lador, som skola byggas på stolpar och
nafva väggar, hvilka kunna efter behag sön=
dertagas och sammanfogas, alt efter som vä=
derleken det fordrar. Hvad gagn sådana
påfund kunna medföra, lofvade Herr Di=
rektören framdeles närmare utröna, och sedan
jemte omständeligare och fullkomligare beskrif=
ning, till Sällskapet inberätta. På Ren= och
Hedemossa var ej ymnig tillgång vid Moder=
kyrkan, den finnes ganska litet på malmen
emellan Prästegården och kyrkan.

Den 6. Maj.

Hela denna dagen var väderleken kall, snöga=
de och stormade; hvarföre jag också var för=
anlåten att uppskjuta min resa till efter mid=
dagen, i hopp att owädret skulle till dess stadna.
Efter middagen fortsatte jag dock resan till Karis=
Prästegård. Kommissarien Pahlman, hvil=
ken väl ~~sjelf~~ var förhindrad af väga syns=
förrättningar, att sjelf biträda mig, lofvade dock
föranstalta att folket blefwe underrättadt om
min ankomst, och att förrättningar skulle da=
gen derpå ske hos Klockare=enkan Lihr, på
Kyrkbacken, der mossan vore närmast och
ymnigast. —

Karis den 7.

Oaktadt så väl Herr Prostens och Kyrkoher-
den Rings, som länsmannens gifne bud, in-
funno sig nu endast twänne qvinnor ifrån
grannskapet för at undfå undervisning. —
Sedan jag i deras närvaro på Karis mal-
men uppletat så väl Ren- som Hedemos-
sa, använde qvinnorna genast en del der-
af under min tillsyn till gröt och väl-
ling, så väl med mjölk och mjöl, samt
potatoes, som dem förutan. Också gaf jag
dem af det i Tenala bakade brödet. De
sade väl för mig att alt var godt; men dagen
derpå fick jag höra, att de ment helt annat.
Herr Prosten sade sig redan om hösten i
en offentelig Sokneståmma för sine åhörare uppwist så
väl Ren- som Islandsmossa, samt under-
rättat dem om deras rätta utseende, jemte
tydeligen föreskrifvit, huru dessa födo ämnen-
borde tillredas och användas till lifsuppehälle;
men utan synnerlig verkan. En Tor-
pare ifrån Kila by, Nylund vid namn,
berättade att hans hustru enligt Herr Pro-
stens underwisning bakat bröd af Ren-
mossan, som han mente wara antaglig att för
sin hvita förg, och med sådes mjöl lika utseende

men brödet hade smakat, oansedt han förvällt mos-
san, ganska sträft och bäskt, och kunde endast
hans barn äta deraf något litet. Herr Pro-
sten som på det högsta nitällskade för Säll-
skapets wälmenta råds verkställighet, och äf-
enså för sina Åhörares wälfärd, anmodade
mig att ännu dröja till morgan dagen; men
som det var en allmän Bänedag, ansåg man
det strida emot lag och författningar, att
nu sysslesätta sig med slika wendsliga saker,
utan lofvade man den påföljande dagen
wäna mig desto större uppmärksamhet; i an-
ledning hvaraf jag beslöt blifva qvar till
den 9. Han uppmuntrade emedlertid fol-
det medelst ett tal å Predikostolen, att sön-
dagen infinna sig i Sokneslugan, för att den
smaka på mina anrättningar, samt emot-
lega de hälsosamma råd Sällskapet velat
dem genom mig meddela.

Karis den 9.

Enligt den i går skedde uppmuntran, kom
största delen af församlingen till Sokneslugan
för att smaka på de rätter, bestående af Islandsmos-
se-bröd, gröt med och utan råg mjöl och potatoes,
samt wälling och gröt af Renmossa med litet råg
mjöl, dem jag emedlertid med tillhjelp af någ-

ra saltiga grunnor tillredt. En del
de äfwen anrättningarna, att sade ä
ke kunde med mat af mossa gö
am dagen, att frågade om man kunde
lands mosse mjölet till fnus att dylikt
Andre mente, att man i nödens tid
nödgas äfwen tillgripa sådan spis, a
sakew ej bära bemödaz med sådan
het. Så wäl Rew- som Hedemossen
spå Karlsmalmz gminnet. Så wäl
annorstädes kann. jag Hedemossan gm
wägar att fästigar, Orsaken dertill
ra mustew af dew spillning som watnet upplöse

Odlandet planteringan är allmänt kä
des äfwen wara i tilltagande. Man
nar denna jordfrukt för nämligen
gar. Innom soken wore wäl ej b
förråd på utsäde all tillgå; men
man endast penningar, kunde m
utifrån förskaffa sig det. Ingen
tinden möte hår denna plantering
de föregående saknar. Hö wä
hade wanligt lika ledes ganska sog
att all annan wär jad gaf dem
aring. Utsigten för nästa år är
månget godt. Hö växten skade
wew här af insekter.

jag förepry
ket af Rew- och Hedemossa
funda och närande för

253.

till finnandes. Jag sökte dessa
wägen der jag for fram, sökte
mycket jag behöfde, kemna till sorg
gifware gårdar. Hade jag funnit
i gminnet, så skulle jag gär
längre i saknad; men i detta fall an
gwarbleifwande för god oö
min stola ärende jag mig dock

252.

gtligt, till och med för skadligt,

249.

och omständeligare underrättel
om alt detta, som icke om Sok
net för månader, näringar, fru
lefnads sätt, samt dylikt mera,
Herr Prosten i sin Sakne beskrif
ken snart skulle bli färdig, till
inlämna. Härpå anträdde
till Ingo. Nådnade dock som sa
d Herr Prosten Rings Hemman
sallad, för att böse det kärr
af 70. Tunlandsvidd, hwilket
på att utdika och förwandla
rande fält. Blott en del deraf
först hunnit rödja till äng.
ew af Prosten nyligen upp
nad, ädrag sig min uppmärk
d dess praktiga blå färg.
består, enligt Herr Prostens
fet hwarf närmast fyllorna,
hwarf näfwer, ofwan på dessa låg
legen hyfsel spån anskring
t. och ändteligen öfwer (bitar) af (Mas
af walnäts storlek. Afresse
gen att anlände till nästa dil
fegård.

hade af alla jordägare känd och
kad med förmån, dock icke i till

286.

lora lika med
skapet för
leighetens
af jordar
tillwexta
la alemans
utländerhetens
b. med sin
971
d 15 Junii
1802.
971.

...lla finnandes. Jag sökte dessa
...d vägen der jag for fram, hittade
...å mycket jag behagade lemna till sport
...ngifvare gårdar. Hade jag ~~var~~ funnit
...ma i ynnigheet, så skulle jag gär-
...ng längre i sökning; men i detta fall an-
...mde qvarblifvande ~~i sjuka~~ föd onö-
...min skola använde jag mig dock-

252.

...ngligt, till dess med god skadelös,
...ad Herr Kyrkoherden Ahlman
...ck: Att kunna förmå Allmogen der-
...d vara ganska svårt. — Lifvet skulle
...e leder mycket afslagit; ~~dock~~, hvil-
...Herr Prosten Sving i Karlö be-
...om fiskfånget der. — Orsaken
...e ...

250. 1.

...blott fyra qvinnospersoner gåfvo
...dröja ~~med~~ till dess de hunno få
...färdiga. De som bortgingo voro
...mansbrukare, och sade sig vara
...lösvande, men ~~kommit~~ dock
...för att lära sig potatoes planto-
...; öfver emot taga de nyttiga råd,
...ntade af mig blifva sig bibragde.
...de jag uppsylta denna mig älig-
...dighet, heldst ingen under hela
...uppat sig i slik affärd vara kom-
...g. Jag anmodade dem ock att van-
...matew kunne blifva färdig, men
...de vi hafva hemma angelägit ar-
...de tillstår som blifva qvar un-
...ess nog samt om hela tillgån-
...qvarblefna utlåto sig, att ma-
...tillig nog i nödfall. —
...Hede mossar växer på Präste-
...erna, på Rådkila malm och i gm-
...ed vägen på Mora malm. —
...Hr Kyrkoherden Ahlman som
...Bäling berättade, att potatoes
...att afalla jordägare stånd och
...ttad med förmån, dock icke i till-

+ Hafva

1 mig

...rmed

...delb

...för

...mig denna!

Dingo. Den 10.

...este ifrån Prästegården
...Befall: Bäling, för att skaf
...handräckning. Träffade h
...an på eftermiddagen, då h
...dres, för ut för att till skaf
...tokning på den följande
...nalkades redan till slutet af
...sammankalla Allmogen. F
...beslutit, att heldst hos någon
...anställamina prof; men Herr
...Ahlman, åfvertalade mig att
...gården till samlings ställe, de
...Lafarterna befinnas der vara
...vid någon annan by, ehels att
...ville närmare utröna de i fr
...Lafarterna användbarhet till
...upposställe, för att framdeles
...ha de frånvarande underrät
...tem.

Ingo den 11.

...edan jag väntat till närmare
...infann sig tolf personer. H
...letade och insamlade sedan han
...quantum mossa, på den när
...gården belägna malmen, h
...flere slags grått och välling

...ket af Ren- och Hedermos
...funda och närande för

tis finnandes. Jag fåkte dessa
wid vägen der jag for fram, sittade
mycket jag befarade lemna tiu stycken
Ryssare gårdar. Hade jag funnit
a i grannskapet, så skulle jag gär-
e längre i sokandet; men i detta fall an-
qvarblifvande ifrigt för onö-
min stola åsyrde jag mig dock

ygtigt, lät mig med för skadligt
ad Herr Höjstkommenderande Öfverman-
. Att kunna förmå Allmogen der-
vara ganska svårt. — Tillstånd skulle
tider mycket aftaga; dock, hvil-
Herr Prosten Sving i Karlö be-
om fiskfånget der. — Orsaken

Ingo. Den 10.

Reste ifrån Prästegården till
Befall: Båtsmän, för att skaffa
Trälleborg

bärligen stort. Så väl för sin
gående saknar man likväl räkna på mig
wet man
grönkål, ej bröd af årthalm.
bra bönder som sälja potatoes af
Herrar Capten Sirelius och Ing
tydligare förråder deraf.
Förledit år var allmän miss
mew vår-sädet hade god af
magazinet, hvars betalning
Tunnor, at nu tomt; och ma
dessutom skyldig åt Brake
delw innom sokn, dels i gran
singfors- och Nyska fartyg
så väl Ingo som andra skär
boer mycken spannemål o
1800 hade Ingoboerna ack
Hoppet om räddning från
för det närvarande något
mängen åsven ganska god.
lika god öfverallt; i synn
åkrar, som voro sådana eller
och således gropiga och sjuk
bunden vanligt nödvärt och blek; hvar
dels svaga Utsäde borde vara
jordman åt ej i sig själf
by oaktadt man säga arbetet

dan man likväl räkna på mig
Åkern gödes ganska litet, och
två gångar. Att samla gran-
visel, är icke heller här i bruk;
mig under mina exkursioner, att
vedbrand och timmer fallning
i skogarna, för att ratna u-
uti stället ej är lägligt för
, hvarför man äger i de sjö-
resse, en synnerlig böjelse för i
inga skjöter idkas, ej ens gång till
mycket mindre till afsalu.
ej nödiga Träkärl och dylikt
Finnmarken, som man säger
om ock från Stockholm.
lingen är mycket stark och drifver
god framgång, samt anses för
e tufvud näringar. — Den
är ganska lönande. — Lin
löper mest på Lojo och Hel-
arknäder.
ulli fisktlediet är, hade en mag-
och fyrkantiga stjert, af
Harlek, fallet innom Ingo

lde finnandes. Jag fåkte dessa
ned vägen der jag for fram, sitkade
mycket jag behöfde, lemna tid åt
ligare gårdar. Hade jag ~~nu~~ funnit
a i gemenskap, så skulle jag gär-
e längre i fakta; men i detta fall an-
qvarblifvande ~~i fakta~~ för onö-
min stola aträde jag mig dock

252.

ngtigt, lik och med för skadligt,
d Herr Kyrkoherden Ödman.
Att kunna förmå Allmogen der-
vara ganska svårt. — Lyckost skulle
tiden mycket aftaga; ~~dock~~, hvil-
Herr Prosten Ising i Karlö be-
m fiskfånget der. — Orsaken
en man på båda ställen vara,
tiga fiskare, som bruka sina
a alla fiskungar i förtid, i syn-
insjöar och nyttja många notar
tiden, samt hindra tillmedelst fi-
d land, och för skingra den. —
r har en egen besynnerlig smak;
t rätt godt. är sällsynt. Må-
tens läge i hafsbandet, på nå-
d orsaken dertill? — Man-
t yppighet och prål i klä-
dräglighet i mat, i sednare
mycket tillagdt; hvilka torde
skare af den äfven i sednare
lägade smygghandeln och sjöfarten.
ket nyttiga klädningar af bom-
ndskar, flor och schawlar. —

1 mig
arned

dels
a för-
mig denna

Öngo — den 10 —

Reste ifrån Prästegården t
Befall: Böling, för att skaff

26

sjöken, hvilka lika en del lägo
marken ända till tredje dagen
orsakade mycken köld i luf
ke frost. De skadade åkr
melgårdar, i synnerhet i
malmby. Stod vattnet ska
orsakat många skador, d
läge så tyckte sig vara tamm
ländt. Foderbristen var äfv
ska stor, af orsak som i de förn
och visade lika svåra påföljd
dem jag anmärkt om Jemtla
och handel, hvarför ingo a
i synnerhet vara begifven
stark hinder för åkerbruke
tig utom det köpmans-lyst
bönderna, ej gärna lära k
tillsammans med åkerbruka
jen också det unga arbet
skapet, heldre att fara t
flytta äfven till Lifland, än
på åkern; hvarigenom en
på arbetsdrengar förorsak
At dika åkrar och ängar

sådes att ligga. Förledet år
ligt misswäxt, att året förut hade
svag. I spannmåls bristen är stor, för
n tagits till dess inlåsen ifrån
Jakne Magazinet, hvars behållning
ra hundrade tunnor, är tomt.

Karlarna äro i sin mån lika
fafva Domullstygs wäfkar
kar. Klippsings handskar
va. Jag hade ocksa sjelf
söner pläga på åkern
finare kläder, än sådana
i kyrkan i Björneborgs
Resse till Sjundo, och som
jade lida till natten, tog
på Wolfstad Gäst gifvare

Sjundo den 12

På morgon-stunden resse
tions Wefallningsmannen
mannen Nyberg till Myra
redan innan min ankomst
resa på embets-förrättningar
fått weta, att haw icke
aftonen, eller först andra
komma, adresserade jag
herden i församlingen
gaf mig den obehagliga
ingen till gång på Islands
gan belägen på den

jew också det unga arbe
skapet, heldre att
flytta öfver till Lifland
på åkern; hwarigenom
på arbets drengar för
At dika åkrar och ängar

till finnarnes. Jag fåkte dessa
wägen der jag for fram, sittade
mycket jag behagade i denna trakten
gifvare gårdar. Hade jag
i synnerhet så skulle jag gär-
längre i fakten; men i detta fall an-
qvarblifvande
min afresa gjorde jag mig
om Fabiaes planteringen och am
tillståndet i fakten. En allmän Span-
spordes had likasom i de föregåen-
och det af orsak att man
mistväxt
på rog. Man led
den man, somiredan anmärnda fakta
ena förekommo på de flesta ställen
hade ett tämmeligen väl skötte; samt
mån, bestående af Lera, lilleka-
ord. Af många tegar
gen i Sjundo är bättre åkerbruka-
flesta af deras grannar. — A-
likväl ej flere än två gångar. Det
man ej sällan kan räkna på 10. kor-
uppsät om en god väg skörd för detta
mänt. Den hårda väderleken som
per väl äfven har förhindrat brod-

ria gaf jag väl tunnet målet,
vända om; men som Helsingfors
borgs fastning, lägo blott två mil-
jag aldrig sett någon fästning—,
risen af min nyfikenhet resa-
borg, ett verk om hvars dugligget

sades att tillgå. Förledet år-
det misswäxt, och året förut
svag. I spanmåls brissen är stor för
tryta till dess inlåsen ifrån
Sakne Magazinet, hvars behållning
dra hundrade tunnor, är tomt.

1 mig
rasmed

delb
a för-
mig denna

lora-lika med
skapet för
leighetes
af gordan
abrueelse
le alleman
allemanshetens
b- dess

271
d 15 Junii
1802.
271.

dag

dene växt; men den står sig
Swidje bruk ad mycket öfligt
på några år länat midan lig
åkern; hvarföre det ock snart
tar. Den äfven annorstädes äf
yppigheten i mat ock kläder, s
kogerden ock så svåra i tillgång
ock skogsfyggen till affala icke
äre goda, ock tillräckeligare; ad
Sjundeboerna äre ganska långs
grannar Dingoboerna i Huma
Ock äre Hemmelgärdarne så jem
Dingo, så ock små. Din ock Hamp
li veray något när till hwobehöf
Potatoes plantéringen ad like
men som i de föregående sökn
gång på utsäde, hinney för nämn
Swidje gård. Desse ifrån
Dvij Gästgifware gård i Kyrk
lade der öfver natten.

Kyrkskatö den
Desse till Dårö mannen Carling

fått weta, att haw ute
aftonen, eller först andra dag
komma, adresserade jag mig
herden i församlingen Herr
gaf mig den obehagliga under
ningen till gång Solands mossa, ide
gon betydlig på den mossa

ingen
jew ock så det unga arbet
skapet, heldre att fara t
flytta öfver till Ösland, ad
på åkern; hvarigenom en
på arbetsdrengar förorsak
Ad dika åkrar och ängar

till Ebbe, och man war ofåken om
sin hemkomst. Derifrån reste jag
till Prestegården, men vid min an=
sin fick jag hörd atto Hr. Kyrkoher=
Carlwy nyligen afsomnat. Då jag nu
war all dröjande i Kyrkskatt hade wa=
ray för denna gången; fattade jag
sitt att nu fortsätta min resa till
sig på återresan stadna här ock an=
skakningar, då jag ock så hoppades
min mannen hemma.
i Ebbe, adresserade jag mig hos Herr
sen Sammelander, som nu icke war
en snart väntades, samt trodde hafva
Bosättningsmannen Hatklija i följe
vilket ock så efter en tid hände...
hade ett grufligt svårt väder med
sysslätt, som förhindrade alla för=
att på marken för denna dagen.
Aftonen förvandlades nu om sol=
mankallande till Fantsby Inglas hem=
följande dagen; såsom den enda ort
sig mossar efter all utseende borde
fants dock obetydligt. Herr Can=

så gick jag vid sinnet måtet,
att vända om; men som Helsingfors
sorgs fästning, låge blott två mil=
jag aldrig sett någon fästning —,
sen af min nyfikenhet resa=
borg, att werka om hvars dugligget

wisade att tillgå. Förledet år
det misswäxt, och året förut hade
svag. Swarmåls bristen att förs för
er trefja till dess inlåsen ifrån
Saknemagazinet, hvars behållning
ras hundrade tunnor, år tomt.

1 mig
rasned

dels
a för=
mig denna

254.

286.

tara lika med
ene fadom gag
skaped för
dlighetens
af fordran
lemmarne
lemmarnes
le allmän
allmänhetens
b. med stöd
271
d 15 Junii
1802.
271.
d af
ed
lem
gar
af fol
Kung
med
ned.
ung
fångt
ion
a. be
boker
ed
dda
dag
ned
at

ditaten och Adjunkten Elmgren
följaktig, berättade sig icke ha
dey kunnat den i gmoiggel.
ja är rundeligare tillgång.
Patatey planteringen idka
mansbrukare, som hvarje ängs
endast jord äga. Anställey af de
elzurw af ganska få på tillbörlig
jordmän är zäntill nag tjäna
ner alkså nyttan af att för
frukt i jordgropar; men det
nia av, för saknens nära läge
foro stad ad Socaborg, hvarifrån
metals värfvade soldater utkom
tatoey gropar bliswa de förste
lätolzet ad förmän besöka. He
fionater, Fältkammereraren Ag
förew Örn hafwa betydliga pot
förråder till affalla. Förledit år
orsakad af höstens torka och fr
derpå, ad har lika känbar som
zitbils bereft. Soder bristen fod
brist på halm och maskens öve
na, nar likaledey tryckande.

* pådet för dem minst
besvärliga sätt skaffa
sig sina behof; då

fått weta, att haw ume
aftonen, eller först andra dag
komma, adresserade jag mig
herden i församlingen Herr
gaf mig den obehagliga under
ingen till gång på Islands mossa, ide
gon betydlig yta åt Renmossa

jew ocksa olet unga arbet
skapet, heldre att fara
flytta åfwer till Lifland, ad
på åkern; hvarigenom en
på arbets drengar förorsak
At dika åkrar och ängar

Esbo den 14.
kallade folket kammo 15 perso
mman. Dessa åtföljde mig till sko
uppletade så väl Rens- som Ren
hvarof qvinfolket sedan under
en tillagade gröt af svalling, af
Backladt Islands mossan för
förskilda gångor, ½ timma hvarje
w dew likväl förut lagat en tid
d smakade maten deraf i deras
väl bäsk, undantagande en fattig
it dew
med god appetit. Renmossa
kall dew behagligare för dess hvita
w färg, hvarföre de också inbilla
en vore långt helsosammare, mera
smakligare ad Islands mossan.
w förrättadt, gick jag tillbaka till
e. Nu hade jag väl funnit målet,
e vända om; men som Helsingfors
ellerge fästning, lägo blott två mil
jag aldrig fått någon fästning,
risen af min nyfikenhet resa
borg, ett verk om hvars ängligget

i mig
varmed

dels
a för
mig denna

yttade att tillgå. Förledit år
det misswäxt, att året förut hade
fvag. I spannmåls briefwen ad stor för
er trysta till dess inlåsen ifrån
Salne Magazinet, hvaro behållning
dra hundrade tunnor, ad tomt.

ditaten och Adjunkten Elmgren
följaktig, berättade sig icke
deg funnit den i gymnigzel.
så att rundeligare tillgång.
Potatoes planteringen idka
mansbrukare, som hvarje
jord äga. Anstalter af de
skuren at anlita bå wå tillbörl

till sitt ändamål, jag hört så m
amdömen. Uppå denna resa d
och åter inträffade i Tyrkstall

Den 16.

Nu råkade jag Länsmannen
enligt ordres kungjorde, att
gad för att få kunskap om de
förrättningar och underwisning
på efter middagen eller i morgo
gen, infinna sig i Öfverby hos
Sedan jag med Adjunkten Mat
väntat der till kl. 7 om qwälle
Prästegården. Emedlertid gjorde
rådad. om potatoes planteringen
till min instruktion hörde. D
kland och skrifves med för man
här i tillbörlig mån. Är i hä
den likaledes tjenlig, att nå
ra åtgon potatoes [illegible]. D
gonen icke att dika potatoes
åker. Det är ej sällsynt, att
land, som af naturen hafwa del
ligaste läge, och bestå af den b
dem hafwa inga diken; hvarje

jew också det unga arb
skapet, heldre att fara
flytta öfver till Lifland, d
på åkern; hvarigenom en
på arbetsdrengar förorsak
At dika åkrar och ängar

258.

uppmuntran härutii, utfäste sig
arrendatorn att betala 16:dr för hvarje
ren på Dalands mossa som man ville
genom, för att dermed underrätta
och sålunda göra bruket af denna
kännare. Emedlertid gillerligare be=
rad nit Herr Direktören åtar
sina plikter ej allenast som upp=
borgare, utan ock såsom ledar=
vorgfi Finska Hushålls Sällska=
att jag ej underlåta att anföra
efter anställda proföfkokningar,
likhet skulle äfkiljas, betalde
ursion med 16 Bach ew hafwra som
et lagt handew uti mossarna
edande 2 R:dr för det att de
försummat sin arbetsdag.

mässe vara säga gifvande, och frukten
aktig. Dessutom såg jag ett quadrat for=
de, hållande af 1 Tunnas och 10 kappars
dike. Då nu detta föreföll mig nå=
svarade man, det gifwes väl hem=
ad hvars åkrar bestå af dre, högst
dylik beskaffenhet. Dagkadt den=
vanskötsel, räknar man lik=
Kornet och dessutåfver. Nä=
nabrukare, som med alfvare winn=
åkerbrukets, äro också derföre
nående. Ett betydligt qwantum
ade att inkomm sakna, att tillgå, for
den Bergenstråle, hvilken ock redan
else å predikstolen underrättat si=
r derom. Hos Wänderna i Vårby
som alltid afsyftra omkring 60 Tun=
an, om året; af denna jordstrakt,
sfäde att tillgå. Förledet å=
det misswäxt, och året förut [illegible]
fwag. Spannmåls bristen är stor, för
r trycka till dess inlåsen ifrån
Jakne Magazinet, hvars behållning
ra hundrade tunnor, är torft.

256.

1 mig
rasmed

delt
a för=
mig denna

286.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

ditatew och Adjunkten Elmgr
följaktig, berättade sig icke
deg funnit den i ymnighet
så at rundeligare tillgång.
Potatoes planteringen idka
mansbrukare, som hvarje Ung
vadlaw jord äga. Anstalter af de
skuren at anlita bå wå tillbör

till sitt ändamål, ja kört så rä
amdömen. Uppå denna resa d
och åter inträffade i Kyrkstatt

Den 16.
Nu råkade jag Länsmannen
enligt ordres kungjorde at

Brodden at nästan öfver all
gen at ringa omtänkt på fra
förtär gemenligen på ett år ö
ymnegaste gröda, och är fallen
Qwinfolket skall alldeles
sig med åkerbruket. På
blott.- Karlarne äro okunn
Husbehoss kärl anydelikt, käpp
singfors, och kaja marknader.
till husbehof; men ha nepan
Tullinrese ock på lik assala
har af maskar blifvit skad
a råd, man börjar
ta anda skall fortfara bestän
ock så år, redan fell pro
som sent om fiver kan berga
der masken inserat, skall
samt för kreaturen, och för
och gwarcka.-
Jakne Adjunkten Semeni
att hans embetsbroder Adj
tenjus, insänt Kopparympningen

...ser uppmuntran härudi, utfäste sig
...ktören att betala 16:sk. för hvarje
...rafvad Islands mossa som man ville
...sonen, för att dermed underrätta
...ar och följaktligen göra bruket af denna
...männare. Somlige ytterligare be-
...vad nit Herr Direktören söker
...sina plikter ej allenast som Upp-
...borgare, utan ock såsom leda-
...ingsl: Finska Hushålls Sällska-
...w jag ej underlåta att anföra
...efter anställda proskokningar,
...ket skulle åtskiljas, betalde
...rsson med 16 Bach ew hafwre som
...t lagt handew uti mossama-
...edande 24 sk. för det att de
...rsummat sin arbetsdag.-
...kades blott, at Islands mossan

...åt af Allmogens barn, meddew
...tt ingen enda hvarken dåds
...mmit det ringaste lyte. Nämn-
...an, hade också tidigt om våren
...sina fattiga åtföräre om dew-
...sans bruks, samt sjelf bakat
...ew bakat bröd deraf. Dessa haf
...ra nyttra äro också nu så
...männare kända i Kyrkstatt.
...natten på Prästegården.

Den 17. Maj.
...ren ifrån Prästegården till
...att efterse om någon der-
...r utfärdad Kallelse, hade sig
...w ingen hade behagat komma.
...g närmare middagen förgäfves,
...resan tillbaka till Karis, gjor-
...de äfven natten.

Den 18. Maj.
...ganew ifrån Karis till Tefsars
...n Herr Direktoren Drei-
...d min framresa hindrad af
...eromål, bjöd mig i mina för-

...ar leka med
...ebarnen
...skapet för
...eligheten
...ordan
...bemedla
...le allenast
...allenast hafwa
...ad
...ar
...ar
...ar

ditaten och Adjunkten Ehmgren
följaktig, berättade sig icke
des funnit den i ymnighet
så ändeligare tillgång.
Potatoes planteringen idka
mansbrukare, som hvarje
endast jord äga. Anställ
churu at anlita så väl tillbörl

till sitt ändamål, jag hört så
amdömen. Uppå denna resa
och åter inträffade i Kyrkstad

Den 16.

Nu räkade jag Länsmannen
enligt ordres tkungjorde at

rättningar, anmodade mig
fan taga vägen genom Fisch
Bruk, samt anställa mina
le lydande under Fischar
gen 1 mil derifrån. Varand
fattigaste art af Pojo
saw efter alt sannolikhet
Med största nöje efterkom
rektoren välmenta
vear jag kommen hit, för
ligt stormväder med regn
varade ända inpå natten;
icke heller kunde resa till
ändamål den påföljande dagen.

Den 19 Maj

Jemte Herr Direktören
jag nu till Skagböle,
sammankalla alla Torpare
der, för att vara tillstädes
nas uppletande, och anställa
Då det kraftigaste bidrag
Direktören, tkungjorde
na menighet Fattigkassa
maningar. Man lyssnade
ärelig, och lofvade själf

uppmuntran härafter, utfäste sig
ktören att betala 16 sk:r för hvarje
ransad Islands mossa som man ville
lonen, för att därmed underrätta
och följaktligen göra bruket af denna
männare. Sedan ytterligare be-
nad nit Herr Direktören söker
sina plikter ej allenast som upp-
ngare, utan ock såsom bedar-
ongl: Finska Hushålls Sällska-
jag ej underlåta att anföra
efter anställda proftokningar,
ket skulle åstadkiljas, betalde
erson med 16 Sach en hästlass som
t lagt handen vid Mossans
edande 2 R:dr för det att de
fummat sin arbetsdag. —
kade blott, att Islands mossan
i gmnighet å orten.
ll var förrättadt, war ack-
. Jag fortfalle dock resan
tten till Bjerno, der jag
ila, och sedan åter fortsät-
till Åbo, hvarest jag inträf-

1 mil
ramed

delb
a för
mig denna

Tore Lika med
ceeförbrytaren
skaped för
eleighetens
af sordan
Laboreese
le alleman
alemandsbetes
b. — 0 Sån
271
d. 15 Junii
1802.
271.
ad af
ee
lean
gar
af sol
Kung
med
ned
eang
fingt
ee
in. be
boker
ee
ed da
rag
ead
at
ee

fade den 20 om aftonen.

Såsom anmärkt lärer det finska Hushålls Sällskapet, som förstädes under min resa [illegible] kokning med Rumfordska [illegible] mig likväl enligt de mon[illegible] Instruktion hade ålegat; [illegible] hoppas bliswa anseedd, [illegible] affeende alldeles [illegible] förtroende hvarmed jag af Sä[illegible] bliswit hedrad. Emedan vid [illegible] till anställande prof-kokning [illegible] yas, hvor Allmogen genstråswiszet [illegible] righeter måtte, både i anse[illegible] diga Käril ach erforderlige [illegible] Hos Ständs personer äter ansågs det [illegible] digt, emedan de af beskri[illegible] samt ständer dess tillredn[illegible] de samliga sig hafva erfar[illegible] af ej är någan sjelfmo[illegible] bråd nöd att förwända, [illegible]

[illegible] kokningen skall lämpas [illegible] för personers behof; ach jag kunde [illegible] icke [illegible] verkställa hvad [illegible] wille.

[illegible] kan jag ej underlåta att an[illegible] att jag under min resa med nöje [illegible] redan se verkningar af[illegible] ietiska nit, hvarmed Kong[illegible] kapet arbetar för Landets bä[illegible] er att [illegible] vanlig drift hos Landt[illegible] merhet i närmare Åbo belägna or[illegible] nda lindor ach stenbundna backor [illegible] y land. Den väckelse som [illegible] fälle samma råd ach hushålls [illegible] ter gifwa åt Allmänhetens [illegible] mfält, skall således småningom [illegible] den mindre omtyckssamma [illegible] att förbättra sina gamla [illegible] tag ach att wäga nya för[illegible] ållningen, samt bliswa nytti[illegible] i ach Samhället.

Med största nöje [illegible] rektören wälmenta önsk[illegible] vear jag kommen hit, för[illegible] ligt stormwäder med regn [illegible] varade ända inpå natten; hwar[illegible] icke heller kunde resa till Mo[illegible] än den på följande dagen.

Den 19 Maj.

Jemte Herr Direktören D[illegible] jag nu till Skagkölle, der [illegible] sammankalla alla Tarpa[illegible] der, för att wara tillstädes [illegible] nas uppletande, ach anställ[illegible] Då det kraftigaste biträdet [illegible] direktören, tillwägabragte [illegible] na menigheter Sällskapets [illegible] maningar. Man lät sedan [illegible] ätelig, ach lofwade sjelf [illegible]

[illegible] mig [illegible]
[illegible] rasmed
[illegible] dels
[illegible] a för-
[illegible] mig denna

[illegible] tora lika med [illegible] förbättrigen [illegible] skapet för [illegible] tigheter [illegible] sordan [illegible] tabuncesse [illegible] le alexan[illegible] alexandrinska [illegible] s Åbo

271
d 15 Junii 1802.
271.

[illegible] af [illegible] [illegible] [illegible]

...li 1802. 207. 272. 286.

Journal
... Undertecknades resa, göromå-
...rvid och verkan deraf m. m.
...tecknade 1802.

...1802. 195. Enköping och Huseby d. 15 Junii 1802. 271.

Högadle Herr Assessor,

Flere resor hafva denna tiden hindrat mig
at förr besvara Brefvet af d. 6 Maji, hvarmed
Herr Assessoren behagat hedra mig.

Dels flera upfylda engagemens, dels
min Dejas beställsamhet, at låta för-
vandla flera gunselam, betaga mig denna

gången tilfället at tjena med någon
brun Springgumse; men kunde
unga tackor af den färgen göra
lest, så kunde sådan af
om et annat är någorlunda
quisition göres uppå min
vare sig hvit eller brun, så
får en skyldighet at den upfyl
har får andra gången en betydlig
sition af den hvita Afreln skeld
Ryssland.

Med fullkomligasta högakt
har aran framgarda
Högädle Herr Assessorens

ödmjukeste

D. [illegible]

Journal.
Undertecknades resa, göromå=
vid och verkan deraf m. m.
tecknade 1802.

Journal
[illegible] Undertecknades resa, göromå-
[illegible]dervid och verkan deraf m. m.
[illegible]anteckna de 1802.

Carl Johan Kjerpe

[illegible] Klackaren Henrik Hellén vi-
[illegible] heller mindre nitisk, och lof-
[illegible] enkom derföre göra en resa
[illegible] där i Capellet afsides boende
[illegible] torpare, för at meddela äfven
[illegible]rättelse om mossornas i-
[illegible]nande och beredningssätt.

[illegible] var jag äfven i tilfälle, at,
[illegible] Grisenberg på Kowera
[illegible] bese et rum, bygdt ofvan på
[illegible] et tort ställe med dubbla väg-
[illegible] emellan väggarna, hvilket
[illegible] var fyllt med mull.

[illegible]

Efter anstäld resa, ifrå
14de Maji, ankom d: 15 til Ny
ifrån jag vidare d: 18de förd
tet Kompala Prästegård, dä
Derpå eller d: 19de begaf mig
5 ung 4 mil ifr: Prästegå(rd) af
mare af lader våra af den-o
medfaw; egiorw wål jag förde
underrättad, af den äfven på
afstånd skulle finnas), äfs
no Landtmannen Johan Gro
Skall- och Wägsögden jämk
Socknе Herrar och on
mogen, och började med na
förd samlande. Den 20de b
trädde äfven af Herr Prost
anställa yrof förkning, nä
tanes medfaw Gröt, med gan
satte af förmjölk och Rägm
med någon tillblandning af för
samt soppa med tillägg af nä
förkurna Rälrötter och ganska
mjölk: af hwilka den förra och
rättningen vann mästa bifall,
tet jag börja med bröddäckning
af Rieder och Tistands morsa: af
dan til fyrad bröd, sålunda: at
af namnde morsa knådder i förut
duon deg af 4ag mjöl, samt til
bröd af 4 tn Rien medse mjöl och
mjöl, på lika sätt som annar
fyrad bröd: af Tistands mor-
nedder äfven fyrad bröd på
ll som af Rien medfaw: åf-
förkte jag här, at enligt Herr
sätt, medelst förkning på jern-
på sakta eld samt derwid fli-
ning, eldraga beskaffenhet af för-

tare lika med
en fyrdragen
skaped för
elägenheten
ed sjordar
talrikare
le allmän
allmänhet
Korn sätt
tala med af
jag i den
le afvelen

Sahn är
fuktig och
kraftig
fodrar den
fodrare ti
af dem
fodlängar
tesil och sä
ingen ad Kug
ven deremot
ers ag ad
anbefalla
re, så länge
ensidiga
t skulle be
ad Kyrkoher
ställe ag
vägra ad
elsen dera
t beg. at vad
ven så at
vorttid

Prästaren Henrik Nellen vi-
heller mindre nitisk, och lyc-
inkom derföre göra en resa
där i Papperet afsides sände
förpare, för at meddela äfven
berättelse om modernas i-
sande och beredningssätt i

var jag äfven i tillfälle, att
vin Gripenberg på Kl[illegible]sera
hus et runt, byggt af wanspå
i et torf fälle med dubbla väg-
n emellan väggarna, hwilkas
em var fyllda med mull-

lands mossan: men detta ville
vällning göra tilfyllest af
laf arter växen i Dempälä
någon del.

Plotatoes planteringen i
mera allmänt. utom flere
här utsådt denna växt til
kenhet, har i synnerhet Cap
man utsådt på sit Niedan
håll något öfver 6 tunnor

En allmän klagan var h
lä, i anseende til den tatala
Sockneboerne fått vidkännas: och
wen en ganska stor del, til
hemmans brukare, warit tv
gripa til Bark, Missne (Ca
Convallaria Polygonatum,
nämnde ört de i synnerhet

men för det närvarande voro å=
någorlunda härliga i Vår=
var ej ännu på alla ställen gjord.

after ankom d: 22:dra til Kanga=
Kräftegård och begaf mig samma=
Mogen, beledsagad af Kyrkoher=
berg samt å Krono Betjeningens
af Expeditions Befallnings=
och Krono Länsmannen Gadd,
en Lindgren, samt en
af allmogen, för at upshämta,
Renahom Islands mossan
sätt jag, i åsyn af en stor del
ege, som då, enligt Kungörel=
kan söndagen förut, samman=
på Kräftegården bereda af
mossan Gröt, Soppa och väll
samma sätt i Dempälä
blifvit werkställt, endast med den skill=

Klackaren Henrik Hellén vi=
heller mindre nitisk, och lof=
enkom derföre göra en resa
där i Capellet afsides boende
orpare, för at meddela åfven
rättelse om mossornas i=
ande och beredningssätt.

var jag åfven i tilfälle, at,
in Grifsenberg på Kowera
bese et rum, bygdt ofvan på
et tort ställe med dubbla väg=
n emellan väggarna, hvilket
om var fyllt med mull.

lara lika med
skapet för
fordrar
allmän
allmänheten
Kongl. fin
tola med af
jag i den
öfverlem
hälsa är
kreatur
ti
denna
ödlingar
teril och hel
ägen är Kung
ers deremot
ser och ut
ne, så frägt
ställer
t skulle be
Kyrkoher
itelig och
någon utdä
elsen deras
t och at ned
ren för at
portion

nad, at enganska ringa tilsa
mjöl nyttjades til gröten i
rågmjöl. Alla dessa rätter
här mera smakliga än i
orsak, at mossan (före anrättning) blef lagg
watten, hvarest den sedan fo
blöt öfver söndagen: hvilken
således blef blött af wattnet
hela wattnet wid förvällning
tre kunde tränga sig i sjelfva
och dymedelst utdraga all be
tingen brödbakning, blef ha
utan fingo alla, så väl pro
sorne, som ock tydlig underrä
deras användande til bröd,
re andra uplysningar, hv
för den då i anseenlig m
samlade allmoge meddela
väl Ten som Islands mossan

...gasala til ymnighet.
...ões planteringen idkas i Kan=
...mycket, i synnerhet nu i år me=
...rut. I Valiala by skall den
...a jordbrukare, enligt så väl
...ings mannen Gadds som ock fle=
...s sägen, utsås ifrån 6 til 10
...så väl Stånds personer som
...gen härstädes, hafva äfven
...t särdeles sätt at ansa sina
... nämligen: sedan örtstån=
...t til något mera än half —
...gd, upplöjes hela landet, til
...fåror, i hvilka sjelfva ört=
...wäxa: dessas rötter, som
... plöjningen ligga ofvan
...ken, utan at af mullen haf=
...t inblandade och betäckta,

...lackaren Henrik Hellén vi=
...heller mindre nitisk, och lof=
...enkom derföre göra en resa
...där i Capellet afsides boende
...pare, för at meddela äfven
...rättelse om mossornas i=
...ende och beredningssätt.

...at jag äfven i tilfälle, at,
...n Grisenberg på Kowera
...bese et rum, bygdt ofvan på
...et tort ställe med dubbla väg=
...emellan väggarna, hvilket
...m var fyllt med mull.

...lara lika med
...skapet för
...ligheten
...fordrar
...allmänheten
...Korrgl. Fin
...tola med af
...jag i den
...de öfverlem
...hälm är
...fundnite Bij
...kreatur ...
...sedvare ti
...af denna
...ordlingar
...teril och hel
...ngen är Mag
...ers deremot
...ger och ut
...ne, så frägt
...ställer
...t skulle be
...Myrsboker
...itelig och
...vågon utdä
...elgen deras
...t och at ned
...ren för at
...portion

stickas på nytt i jorden, [illegible]
wäxa mycket wäl, i synnerhet
wäta efterät inträffar; en
den af plöjningen blifver [illegible]
lös, samt dessutom äfven bi[illegible]
ogräs. I Dempälä och [illegible]
äfven flere redan börjat [illegible]
ma ~~[illegible]~~ method. Fordmonen hål i [illegible]
är äfven mycket förmonlig[illegible]
toes cultiverande, i anseen[illegible]
sand jord, hvaraf dena [illegible]
större delen består.

Ris wästen har äfven
ledit är warit mera svag[illegible]
det närvarande ~~[illegible]~~ stodo åkrarna [illegible]
Ännu hade ej heller alla i [illegible]
gjort sin wår sådd.

Ifrån Kangasala fort[illegible]
dare resan; och [illegible] den
Tavastehus til Probsten Cyg[illegible]

[illegible] samma dag til skogen, åtfölgd
[illegible] Probsten Cygnäus samt flere an-
[illegible] ~~[illegible]~~ inwånare jämte några af
[illegible] för at afsjämta ofta omtalte
Den 27de lät jag, uti alt biträdd
[illegible] Herr Probsten, af Islands-
[illegible] bereda Grot, wälling och en Sop-
[illegible] tilsatts af Kålrötter, på likasätt
[illegible] gämndt blifvit, samt dessutom en
[illegible] Teller wälling kokt i sötmjölk,
[illegible] satts af watten. Den 28de anstäl-
[illegible] bakning, af Ren mossan med
[illegible] ungefär en fjerdedel Rågmjöl,
[illegible] i sötmjölk til osyradt bröd:
[illegible] samma mossa med lika mycket Råg-
[illegible] på lika sätt i watten utan til-
[illegible] sötmjölk. Sammaledes ~~[illegible]~~
[illegible] af Islands mossan til osyradt
[illegible] med och utan mjölk. Ingen
[illegible] skillnad befants emellan det,

[illegible] Klockaren Henrik Hellén vi-
[illegible] heller mindre nitisk, och lof-
[illegible] enkom derföre göra en resa
[illegible] där i Capellet afsides boende
[illegible] torpare, för at meddela äfven
[illegible] rättelse om mossornas i-
[illegible] gande och beredningssätt.

[illegible] var jag äfven i tilfälle, at,
[illegible] Grisenberg på Kouwera
[illegible] bese et rum, byggdt ofwan på
[illegible] et tort ställe med dubbla väg-
[illegible] emellan väggarna, hvilket
[illegible] var fyllt med mull.

[illegible] lika med
[illegible] skapet för
[illegible] fordrar
[illegible] allmänna
[illegible] allmänhetens
[illegible] korrigt fin
[illegible] tola med af
[illegible] jag i den
[illegible] öfverlem
[illegible] hälm är
[illegible] kreatur
[illegible] af denna
[illegible] ödlingar
[illegible] teril och hel
[illegible] ägen är Mag
[illegible] dessemot
[illegible] och ut
[illegible] ne, så frägt
[illegible] ställer
[illegible] skulle be
[illegible] Myrsboker
[illegible] och
[illegible] ut
[illegible] dessa
[illegible] och at med
[illegible] för at
[illegible] portion

som var i mjölk och det
vatten bakadt; utan vunn
anrättningar, så sopporna
allmänt bifall, likasom i
och berömdes mycket af en
städes warande ~~[illegible]~~
personer och andre stadsboer som allmoge.

Herr Probsten Cygnäus
ven för mig, at en byamäls
ders Gustafsson ifrån Ideupäl
Socken, eller till det mästa hans
val förledne sommar som
stor del fördt sig och sina fyra
Ren mossa, bakadt til bröd
gon tilsatts af kornmjöl
de nämnde smeds hustru,
ven närvarande, för at
re kunskap uti mossornas
föda, mig äfven af det bröd
hade bakadt.

Likaledes hade Stads Fiskal

Gustaf Torsell nu i förledne
lång tid fördt sina kor med
sa, hvilka han sade deraf
blifvit mycket frodiga samt
ölkat af förenämnde mossor
kring Tavastehus til någon del,
til någon ymnighet.

Rumphordska soppan hade
gjort prof kokning, men
robsten Cygnäus sade, at nämn
har redan förut ~~[illegible]~~ 24 skillingar
blifvit kokad.

planteringen så väl i Stads
Församlingen, sade Herr
kas til någon stor del.

växten så för förledit år
det närvarande var lika med
de Kangasala Socken. Vår
var redan här af alla gjord.

dj. 29:de reste jag ifrån Tava
och kom den 30 om morgonen til

Klockaren Henrik Hellén vi
heller mindre nitisk, och lof
enkom derföre göra en resa
där i Capellet afsides boende
orpare, för at meddela äfven
rättelse om mossornas i
vande och beredningssätt.

var jag äfven i tilfälle, at,
Prisenberg på Kowera
hade et rum, byggt, ett vanpå
et tort ställe med dubbla väg
emellan väggarna, hvilket
var fyllt med mull.

Wexiöby. Öfv:s:te började jag på
ti att bröd af Korn
ta samt äfven derutom af
Wexiöallmogen Rad
borgs Commissarien och
Henric Numsält samt en
allmoge med öfra nämn
så insamlande som kor
ligt fått til gröt, kaga
Dagen därpå eller d: 14:de Sam
anställa en brödbakning, m
medtag til ofnrad och förfor
tillsatte af rågmjöl, hvilket
da brödslag i synnerhet vann
at alla på tillfrågan sade ing
inera emellan dessa och fö
af Rågmjöl: och tår jag s
na brödbakning på följan
ket af Ören medtag blandad
warelsen, som sedan en stund
svadde: därpå vällades gonas
nan degen uppsvalnade, som

V.

...ader och klappades och degen-
...ader med klade samt emellan-
...klappades, för at facader böja-
...nad, och sedan försågs som med
...bakning: då brödet äfven besand
...ligt med annat försurt bröd
...bakades äfven med mjöl utag
...dda samt 4:del rag mjöl, ofva
...i alla dessa anvisningar
...ng som brödet, blefvo här in
...erömda och lofvade äfven-
...ast börja att nyttja nämnde
...det Hållet, at de rödan här
...affat sig lösa bergning af-
...d flere andra nödbrödsämnen.
...slag, så väl som Kolandt mot-
...r äfven i denna Wexiöby-
...någon synnighet.

...det plandoringen här nu i Wexi-
...nnit stort bifall; synnerligen
...brödet blifvit aldeles förkastad.

...rakaren Henric Hellén vis-
...heller mindre nitisk, och lof-
...inkom derföre göra en resa
...där i Socknen äfsides boende
...erpare, för at meddela äfven
...rättelse om tillvägagångs-
...ende och beredning af

...ar jag äfven i tillfälle, att, V
...n Grisenberg på Kinnevera
...lse är rund, byggd af sten på
...et torf ställe med dubbla väg-
...emellan väggarna, hvilkas
...m var fylld med mull-

...tora tika med
...en fyrkantig
...skaped för
...eligheten
...af fordran
...tabuncella
...ka alemän
...almänhetens
...Kornförs
...tala ceed af
...jag i den
...de afverkan

...Sedan är
...fredsnät för
...kreaturen
...ledsaget i
...af denna
...dslängan
...teril och för
...ägare att klag
...ven deremot
...ver och ned
...enbetsmän
...ne, så fram
...enskilte
...t skulle be
...de Kyrkoher
...tillsyn af
...vägen dels
...elsen deras
...t dey at ned
...ren för at
...vorttäcka

ibland flere andra, som nu
denna rotfrukt til någon
i synnerhet Herr Lefrén
pää utmärkt sig, som låtit
ker med 30 tunnor potatoes.

Hwad årswästen härstå
far, så har denförledit år
swag, och äfven nu brädden
teren blifvit något förglesad.

Herr Kyrkoherden Lil
de mig, at, då slem mas
gra är sedan om hösten gjort
da på Rag brädden, Bonden
Matkson Hintsala ifrån
by af Messuby Socken, me
utsående på åker tegen
och således befredat sin åk
widare skadande; då deremo
dras åkrar af nämnde
mycket lidit. Anledningen
sök, och som ännu widare
at försökas, har warit denna

[illegible]

[illegible]

[illegible]som ägande en stickande egenskap,
[illegible]unna afhålla och fördrifva
[illegible]en ifrån brädden.

[illegible] Junii började jag i Teisko
Capellans bostället Asmundila,
[illegible]it sätt med Ren- och Islands-
[illegible] insamlande som kokning til
[illegible] anrättningar. Den 7te Junii
[illegible] Himmelsfärds dag lät jag på
[illegible] i Teisko Capell Kyrka
[illegible] at den som åstundade blif-
[illegible]ättad om Ren- och Islands mos-
[illegible] wäl rätta kännande, som ock
[illegible]sätt til sund och wälsmak-
[illegible] ville [illegible] dagen derpå eller
[illegible] morgonen infinna sig på
[illegible]stället Asmundila. Den 4de lät
[illegible]lla en brödbakning af så wäl
[illegible]lands mossan, i åsyn af stör-
[illegible] af Capellets allmoge, som då

[illegible]lakaren Henrik Hellén wi-
[illegible]heller mindre nitisk, och lof-
[illegible]enkom derföre göra en resa
[illegible]där i Capellet afsides boende
[illegible]rpare, för at meddela äfven
[illegible]rättelse om mossornas i-
[illegible]ande och beredningssätt.

[illegible]at jag äfven i tilfälle, at,
[illegible]n Grisenberg på Kowera
[illegible]ese et rum, bygdt [illegible] på
[illegible] et tort ställe med dubbla väg-
[illegible] emellan wäggarna, hvilket
[illegible]m var fyllt med mull.

[illegible]lara lika med
[illegible]skapet för
[illegible]ligheten
[illegible] fordrar
[illegible]
[illegible] allmän
[illegible] allmänheten,
[illegible] korrigt fin
[illegible]tola med af
[illegible] jag i den
[illegible]de öfverlem
[illegible] hälm är
[illegible] kreatur
[illegible] af denna
[illegible] ordlingar
[illegible]teril och hel
[illegible] är Mag
[illegible] deremot
[illegible] och ut
[illegible]
[illegible]ne, så frägt
[illegible]
[illegible] skulle be
[illegible] Kyrkoher
[illegible]
[illegible] utvä
[illegible] deras
[illegible] och at ned
[illegible] för at
[illegible]portion

enligt kungörelse sammanskrifven mossan bakades 3:ne gånger
surt och osyradt med ¼ tilsatt
samt dessutom åfwen osyrad
mosse mjöl, utan någon tilsats
annat mjöl: Likaledes af
osyradt med ganska litet rå
så anrättningar lyckades
wäl, hwarföre åfwen, så
mossorne som ock bröd af
utdeltes åt alla, ifrån 40 til
rande bonde folk: utaf hvil
re delen, som ock redan för
nödsakade at gripa til ba
lofwade genast börja med
anwändande til föda, såsom
ven i detta Papell ~~åfwen~~
ymnighet växer än
Här hade jag til biträde,
hannes Hanochius, Upbö
sarien och Brofogden

Aug. 1872. 223. 284.

Högwördige Herr Doctor, Professor och Ord.
Läraren uti Kongl. Sinska Hushålls-
Sällskapet!

Så ock

Sällskapets Höge och Respective Herrar
Ledamöter!

17. 280.

Henrix Mathsson ifrån Bi
ka alla åfwen åtogo sig, at
lärgare undervisa de behöf
Brita Johansdott: ifrån As
by, var likaledes til största
wid kokningen som wid bak
Klockaren Henrix Hellén wi
heller mindre nitisk, och lof
enkom derföre göra en resa
där i Papellet afsides beende
orpare, för at meddela åfwen
rättelse om mossornas i
ande och beredningssätt.

var jag åfwen i tilfälle, at,
in Gripenberg på Korwera
hese et rum, byggt och wan på
et tort ställe med dubbla wäg
emellan wäggarna, hwilket
om var fyllt med mull.

286.

lara lika med
skapet för
ändigheten
fordrar
tämmelse
allmänna
allmänna hetens
Kongl. Fin
tola med af
jag i den
de öfverlem
hem är
fördunkt
kreatur
sedvane ti
af denna
odlingar
teril och hel
ngen ar Mag
ers desemat
yer och ut
ne, så frigt
stallen
skulle be
Kyrkoher
litelig och
uägon utdä
elgen dessa
t och at ned
ren för at
portion

enligt Kungörelse sammanf
sken medsom bakades Dne
sport och sprack med 4 klyfv
sand. Derjemte åfven ofprak
medse mjöl, utan någon til
annat mjöl: Likaledes af
ofprack med ganska liten
ja anrättningar lyckades
mål, hvarföre åfven, så
medsorna som ock bröd af
erdelsen åt alla, ifrån 40 til
rande bonde folk: utaf hvilk
re dolken, som ock redan förr
nödsakade at gripa til bak
försvade genast börja med

Uti detta rum sade Hans
no åter tid, til och med Sträng
Köld, ganska väl hafva för
ex, Rofvor, Kalrötter, m
Försöket planteringen hu
vunnit swerd bifall. Capitu
har utsätt denna rotfrukt til

Dess såsom har åfven
mycket svag och ned åter
verandsteren lidit något i hu
belata stycken. Dikningen
i allmänhet mycket försumm

Vidare förfarit jag resp
morsad til Ulcåtrask. Der
lader d: 5te Idem om morgo
och Warju Capell boer i anf
Capellande nära belägenhet m
til Expeditionen Wefallning
Krono Rätt mannen belag

Högvördige Herr Doctor, Professor och Ord.
Hofpredikant uti Hans Kongl. Majts Hofkapell
Wälbetygat!

Wasa
den 2 Augusti 1802.

Högvördige Herrans Ord. Professor och Respective Herrar
Ledamöter!

281.

Jag försökte med medsorne på
sätt blefvo gjorda och allmo-
nliga underrättelser meddelade
Capell hade flere redan börjat
medsorts nyttjande til bröd föda.
hade dessa blifvit
derad sägen förorsakade sed sedan
sjukdoms medsan både
den rätta, men ej belägenheten
och kokt, utan saltades och rö-
rödt sig föda, som icke an-
at, än förorsaka illamående,
och åfven själf under min om-
sumnid, at när Ren mörsad ej
n blifvit kokt, så har den hafft
och brännande besk smak; men
ar jag later förfälla och koka
wa 2ne gånger först en god
arvid den blifvit upplagen och
sed åter en half timma kokad
n blifvit Ganska sättre och smaklig

lara tiden med
ensförbindelsen
skapet för
lighetens
fordran
Tabellverkets
le allmänna
allmänna hälsa
Kommissionen
tolkande af
jag i den
de öfverlem

Dahm an-
sedvänd till
Kreatur ha
Sedan te
af denna
sådanger
steril och fel
ingen af Kung
ren dessemed
ver och ut
vandrande
ne, så fingo
emellertid
t skogen be
de Kyrkoher
rikets och
vägen utdra
ellen deras
t sig at ved
ren sed at
vorttäcka

enligt kungörelse sammanl
Åren medan bakades [illegible] sp
sport och ospirad med 4 kilos
samt dessutom åtwen ospirad
medse mjöl, utan någon til
annat mjöl: Likaledes af
ospirad med ganska liten
så anrättningar lyckades
mål, hvarföre åtwen, så
medsorne som ock bröd af
utdelades åt alla, ifrån 40 til
rande bonde folk: utaf hvilk
re dolen, som ock redan förs
nödsakade at gripa til bak
försvade genast börja med

Försaloes plantering har
blifwit idkad, så i detta
Maria Kapell. Expeditionen
mannen Selenskij torde h
anmärkas; som utaf en gu
Den mark upodlat [illegible] portion
het han låtit besa med
två tunnor, och hvarifrån
flerod inlygad, låtit bort
saundrade vax stenar.

Uti wästen har i
ofwan nämnde Kapellen
swag, men utsigten för sitko
gifwer en god förhoppning

Den 9de dito, efter anbrott
högärfwi, begynte jag hö
Solno i Veckholm, biträdd af
gienden Carl Gustaf Grumm
Grönland, Prosten Michel
för del tillkallad allmoge
omtalte modersförs instämlad

nygerdige Herr Doctor, Professor och Arch
härmed uti Kongl Kristina Hedvigs
uthämtat!
Wahl.
Kongl Högw och Respective Herrar
Ledamöter!

21/
282.

Jag skedde en kokning med
nedsan, på lika sätt, som för
likmar omnämnt bliswit ef
sades en brödbakning af den
Dessa anrättningar befunnos
det smakliga. Af förenämna
wären i Veckholm til någon

de plantering har ej heller
sedelse blifwit försummad
ren har i synnerhet skatte kom
delta i Nacksen marken hejn
tegen Län, utsatt det mäste
ning:

sten, så för förledit år, som
förvarande bösant lika med
Högärfwi och Maria Kapell orde

sta anstalde jag resan ifrån
til Westerås. Här begaf sig jag
10de til skogen, tillika med

tare lika med
enfaldsvägen
skapet för
eligheten
fordras
Lärarens
Lärarens
alternativ
Kommissarien
talaren af
jag i den
de öfverlem

Lärarens
sedvänd
Kreatur
sedvane
af dem
Lärarens
teril och
ingen af
ren dessa
ren och
verkan
ne, så fing
en stekare
stekaren
Kyrkoher
tillig af
någon af
egen dess
tag at
ren sat
verkan

16

enligt kungörelse sammank
Ren mossan bakades 3:ne
surt och osyrad med 1/4 tilsatt
samt dessutom äfwen osyrad
mosse mjöl, utan någon til
annat mjöl: Likaledes af
osyrad med ganska litet
så anrättningar lyckades
wäl, hwarföre äfwen, så wäl
mossorne som ock bröd af
utdeltes åt alla, ifrån 40 til
rande bonde folk: utaf hwilke
re delen, som ock redan för
nödsakade at gripa til bark
lofwade genast börja med

22

Krono Länsmannen Eric
fogden Henric Gröndahl
andre af allmogen, för at
omtalte mossor: Men så
mossor i Vesilax wäxa til
ringa betydlighet, i anseende
denna Socken til det mäste
träsk och steniga backor,
då alsintet funno af Island
ej heller af Ren mossan så
hade behöft hälst til en liten
blef här ingen kokning ej
anstäld: dock lämnade jag
warande en noga beskrif
mössors beredningssätt, så
som ock bröd föda.

Potatoes planteringen
i Vesilax til någon del blif

Äks wärten har i ofwan
ken i förledit är warit

223. 284.

...gerdige Herr Doctor, Professor och Ord.
...ende uti Kongl. Sinska Hushålls-
...allskapet!

Så och

...skapets Höge och Respective Herrar
...ademöter!

23
283.

...i är har man det bästa
...en god och ymnig skörd.

...lka sippan har äfwen af flere
...oner blifvit försökt, och på fle-
...men ej wunnit allmänt bifall
...lingredienser som derwid fordras,
...finnes; i synnerhet nu i är, då
...det nogaste utsätt sina Pota-
...ter: Men i allmänhet berömm-
...som wäl smaklig.

286.

...lara lika med
...skapet för
...ligheten
...fordrar
...allmänhet
...allmänhetens
...korrgl. fin
...tola med af
...jag i den
...de öfverlem
...hehn är
...fanden
...kreatur
...sedaare ti
...af denna
...ödlingar
...teril och hel
...ngen är Mag
...ers deremot
...yer och ut
...ne, så frugt
...ställer
...t skulle be
...Hyrsboker
...litelig och
...någon utvä
...elsen deras
...t och at ned
...ren för at
...portion

enligt Kungörelse Jamman
sken midsom bakades 5te
fest och öfvrad med th
samt dersutom äfven öfvrad
modse mjöl, utan nagon
annat mjöl: Likaledes af
öfvrad med ganska liten
så anrättningar lyckades
mål, hvarföre äfven, så
mödorna som ock brod af
udelsen åt alla, ifrån 40
rande bonde folk: utaf hvil
re delen, som ock redan för
nödsakade at gripa til bu
börade genast börja me

Högvördige Herr Doctor, Professor och Ord.
Kommendr uti Kongl Nordstjerne Orden
Fullmägt.
Wård.
Fullmägts Högw och Respective Herrar
Ledamöter!

Uti Kongl Fullmägts gifven
Underrättelse om Islands mulbands tjenst,
ligger bl.a. anmärkt, förd ingen Embets
man och Herr Fullmägts kommenderade
underlydande föd allmänna tjenst vård

lora tika med
enförbindelse
skapet för
åleghet
at fordra
tabellerna
le allmän
allmänhetens
kornpriser
tola med af
d jag i den
de observera

de data an-
sedda för
Kreatur
sedvanl
af dem
ej dåligare
Kreatur och fol
ligger at Kung.
åkers dermed
vård och tjenstförsel förhållning. åkers dermed
nog uppfylld, bestående af den ringare och ut-
förstad styg lera. Åkar är ingenlunda
djup, utan de blade ofvane, så långt
bearbetade jorden sträcker sig. Jag förmodar
fullmägts godhet inse de skäl som böra
taga uppdragit mig, at jemte Herr Kyrkoher
den Nicolaus, Jorden är skral, så lätteligen av
varjande växter, som vidtaga någon ut-
gas, för at till en början tjenligen dessa
vuxit ängar till någon bördighet och at vid
lagga den nödvändiga åkers jemt at
dermedlare af någon besynnerlig proportion

Wm Lillelw Lun maw ij ändra
ga dt gnom nw ändrow wrng
beskrifningar ow männd mäg
dende till mat, förordsakat ad
tow ij allmagt Lördugat gorsla
um mägda, ätaw ad Lattat ang
fördome mack de liggiftiw
ogw Longb Hielhalls Vallfiagat
Lämd medelw. Orsulnw ad
förmanande beskrifning ow St
anrädande, Lamma, da dra
nw granska häfte ad ätaw hill
minstone hulstaw fördr=
ädelig Lörd. Dätta har ja
hörw till Longb: Hielhalls Va
her ätter gå dt fullfiagat
nw omtänkt ow forbätt

Lörd beskrifning i dätta samen.

Hämid bed jag namnd Hrad-
gemdat gå eget Lärsak, jag gaf fla
af winen ädrerard, Hrill w bellagw.
sig ij allmagt ädrerar förbrämdt bäst-
at, ätaw ad ädlaw dt, at de gamow
jätning af Ölands mägum, billagad
dem Longb Hielhalls Vallfiagats be-
skrifning, beliefwit gaw dem illaw mämn-
gerarsamte nägon billand att de
gamow hielpandes af dämm mästa bork
ank dät lillaw Lärrad di ängiw af gamla
ab. Ding sad dem namligen ätt ba-
fädeld trattan uggloda mästa mw no-
dem hiw ätining anrättwärb. Dt-
ad följde de oj bestyrade sitt

Lora lika med
ecclesiarum
skapet för
älegheter
ad fordra
Rebellerne
le allemän
allmänheten
Konungen
tolacerad af
d jag i den
de öfverlem

de Lärn an-
fadeude till
Kreaturen
sydeusse ti
af denna
odlingar
Heit och fol
ungen ad Kung.
åkern dessemä
wed oj giörsel ofriheting. åkern
ung nyodlig, bestodde af de mägen oc nä
ersad ofty Lera. Ofta ä ingenlunda
jorda, aer at gjorn de odlade agorne, så myc
bazande sade mogelegt ä. Hay hemsökte
fallfiagets gadkiennare de bäder att skulen be
haga uppbringa mig, at jemte Lörd Kyrkoher
den Wellbern, Gode ecclesiarcha, gå lätteligt oc
varsamb ofwan, söka widtaga nägon ändr
ring, för at til de bästa kyrkiegen dessa
upla ängar til nägot bordig het oc at ned
lagga den widlyftiga mycka åkren för at
dessemedlare oc ängen befordra proportiones

Exonom

nöje öfver den värken till
förtagande de däraf befu

Jag kan ej heller lä
märkt at Islands måsan,
Hushålls Sällskapets uppgift
låter mala sig till mjöl gö
den, såsom jag afvanföre h
nämna, blifvit uppkokt o

Slutligen anhåller jag
underrättelse i Åbo Tidning
bref framkommit, och ha
med djup vördnad fram
Högvördige Herr Doctor
och Ordförandens
så ock
Kongl. Hushålls Sällskapets
spective Herrar Endamöt
allerödmjuk

Kymmenegårds Säw den 16 Julii 1802. E. G. B:

18 Nov. 1802. 19. 286.

P. M.

Många af Sällskapets Ledamöter, lära lika med
mig erfarit den nog allmänna anmärkningen
at Kongl. finska Hushållnings Sällskapet för
dröjer at lägga handen wid werkställigheten
af en förbättrad Hushållning. Man fordrar
något practiskt, och Sällskapets bestämmelse
borde icke kunna uppfyllas, om icke allmän
hetens wänten tillfredsställes och allmänhetens
benägenhet bibehålles. Jag ber at Kongl. fin
ska Hushållnings Sällskapet med tolamod af
hör och med billighet bedömer, hvad jag i den
vägen till Sällskapets godtfinnande öfverlem
nar.

Kärcka Sokn i åbo och Björneborgs Lähn är
den fattigaste och uslaste. Der har fundnits Bö
ar, hvarest åbgärna icke ägt andra Kreatur än
och hast och några Getter och det i sednare ti
dar. Hela Randakunda Tracten af denna
Sokn har localen emot sig för alla odlingar.
Den är öfwer all Beskrifning steril och hel
marken är uppfyld af hol sten. Ängen är knap
wäst och gjer usel afkastning. Åkern deremot
nog rymlig, bestående af en mager och ut
märglad styf lera. Här är ingen annan
hjelp, än at gjöra de odlade ägorne, så frugt
bärande som möjeligt är. Jag hemställer
Sällskapets godtfinnande om det skulle be
haga uppdraga mig, at jemte Herr Kyrkoher
den Mollin, som en Kleak, pålitelig och
wärsinnad man, söka widtaga några utvä
gar, för at til en början uphjelpa deras
usla ängar till någon bördighet och at ned
lägga den widlyftigare magra åkren för at
deremellan och ängen befordra proportion

I
Sin nes Sahlskapet dette Sorstag wor
bygg marksamhet ag behog at för kommande
taga upsed anvisan utöver sin jag för m
dessvärd gamska ansi, alla ej dett detta om
varda skolle, bör hänvändt till nägon b
fall ofvan just mera idoghet ag omtank
vandes. I sin stad bör dödigt at s
gör anvisning på en väl skunnig pe
ofter behof, för skatteläggaren vid de
gang upsatt gifvits syssla, till Redovisnin
för Sahlskapet. Jag föreslår 100 d B
skulle en så ringa förmån föranleda giftar
tig en bättre styrkelse kan vinnas, fin
dem icke användt ag jag föreslår det
vand sitter skulle giftas till att
at de förbinda, för hvilken
Sahlskapet anbefalt af vissa bestämde s
at Sahlskapet i sitt namn afsvara derom
Hans Kyrkoherden Mallin. Hans he
anfört bekräftas ätaga sig detta besty

I
Sitt Sahlskapets öfver läggning ag
de, som skulles jag om icke Sahlskapet
vara godt, till allmänt ofvervak
tal, at ett herdar på Sahlskapets bedri
dygd som vid hvar ag en af de allmä
Sockenvägar, som dedas särskilt
Det torde förtjena uppmärksamhet,
i åbo, bedan betalas vid kl. slätt
ag då årligen till Kronovaktande för
styrelsen kunde taga skogen, verkl
af dessa anstalt ad jag vill at
Sockenstämman öfver desa förslag skola
åt vederbörande, hvadan ag rekna på hvil

vis stadig, hvars uppgörande ag bifallande
sedermera. Så väl åt Bäyter, Herr
Capitain ag Riddaren Brummers Herr
Lantmätaren Ehrenheim ag Herr Kam
merherren Hartwall — Längre fram Herr
Probsten Sundvall. Så väl åt hvar
de förslag Klandes Herr Kronofogden
vederbörligen besvärat; ag på vägen åt Birkis Kas
tellskapet besvärat; ag på vägen åt Birkis Kas
tellskapet ansökan dess förs bifallande, Herr
Landshöfdingen Collan. I anseende dessa Herr
ns förmäntes goda bestyr, skall Sahlskapet
tillstånd icke tillsätta betydelig ag utdragande
hvar anmärkningar uppsätta det, skall jag ofvan
hvar de sökandes vidare ing åtgärd
förvarar.

Skulle dessa icke bora Klandes på någon dessa
vidrörande förslag åbo till en bättre ställe
heda de vakand ag obygde ägor bergbruk med
ligen tjena till skog ag allmänning, hjorde
och skolder, skulle dett skulle det icke vara
lig skäl. Jag tror det vid sidan om en så
berg bäcke inhägnad, några torra Enbus
har afstandas med Eld ag stängas, dess dess
ning ifrån skogen vid tre sidor ag skogen vänd
jag utgör de längsta sidan skulle till 3. ar
skog, kunde bärdas att lägga ag ann
mark ätes inhägnas, till nya granskogar
ning. Ovanstående ag någon dessa brand i
nen tidsan skulle förordningen vänd
af de vackra skunnadarde skogar Regerande
gon ag gifvande skogsmästare anstyrkom
landet, Kommissarie ad detta ändamål
upp hvarvidstaden i sitt land, ad gifvande
den nära åtgärd, som skarpa hvad vidkom
mat uppdraga detta besvär åt Sahlskapet skal

varande hedamöter eftes som för
af dem falles lägligt och at Sällskap
stödjes jordägaren af allmogen i
plåtar till gärdsels inköp. Får all
se möjeligheten och öfverstygas or
gås nog sedan af sig sjelf.
En Hus hollare som skrifves och tan
men gör intet klandras allmänna
måtta detta icke inträffa på Sällskapet
inrättat förändrigast för det pr
af Husbollningen. Jag bes Sällsk
den omständigheten i öfverwägande
da några ämnen för den Redogiörelse och
at åsligen giöra allmänhetten, at den
blifwa utförtom eller nödgas åsligen
ga ett och det samma.

V. Deli

Nov. 1802. 44. 288.

Wördsamt Memorial.

Til underdånigst följe af Kongl. Majstts nådi:
ga Förordning rörande Saltpetter: Tilwärkning
en i Riket. d. 26 Oct. 1801. skal hwart och et helt
kemman år 1805, samt årligen därefter, til Kro
nan in natura lefwerera halft ~~tt~~ Salt
petter; eller ock ärlägga det wärde, förhwil
det waaran, wid en af konungens Befall
ningshafwande anställande auction, kan
blifwa uphandlad.
Wid så allmänn brist på enskilt Saltpet:
ter: tilwärkning, samt däraf härrörande
så ringa tilgång på waaran, som i wåra
flästa Finska landskap hitintil förekom:
mer, torde, om allenast Wasa:Län un:
dantages, deras antal blifwa nog litet, som
kunna aflämna Saltpetter in natura;
hwaremot de fläste, efter alt utseende,
nödsakas betala derföre mångfalt mera
än dem i Högstberörde Förordning af Kro
nan är tilsagt.
Denna, mångom til äfwentyrs icke den

behagligaste, händelse kunde b
förekommas; wåra swagast
skulle gjöras långt förmånliga
förut warit; en tilförene ok
important i landet upkomm
delsgren skulle utbreda öfw
inbyggare en owanlig wäl
allenast alla Hemmansägare
jeligen skickade sig til at
tilwärka saltpetter.

Men såsom wåre fläste Lä
hit intil med största möda,
tast icke en gång med störst
kunnat förmås at widtage
churu förmånliga närings:
ligger nu saltpetter: tilwär
samma förargelige hinder i

Det kongl. Finska Hushåll
skapet täktes nu härigenom l
mjukhet upfodra sig, at med
ter häfwa detta hinder, och
högsta warme befodra et, a
landsgagneligit men i närwa
tid jemwäl högstnödigt, hu
yrke.

Jag har försökt hwad jag
och utkastat, i ödmjukhet
de, efter nationens lynne mö
afpassade, korta och enfaldiga
åtminstone efter mit bemöda
tilförlitlige Handledning til
petter: tilwärkning, jämte
tran til företagot. En såda
torde, utgifwen samt wid
kringspridd, wärka något.
långt mera wille jag wänta
jande, til kongl. Sälskapet

te och wärksamme åtgjärd härmedelst
wördsammast anbefallte anstalter.

at noga kännedom inhämtas af private
saltpetter tilwärkningens nuwarande lä:
ge i hwart ock et af Finska Länen, samt
hwar ock en Länens Sokn.

at i anledning af denna kännedom redan
nästa sommar försökes få, åtminstone
några lador, til god början, i de Sok:
nar anlagde, där inga förut warit.

at lika kunskap inhämtas om anta:
let af krono: pannorne i Finland, och
huru det swarar mot soknarnes antal.

at hos kongl. Majst:t tidigt i under:
dånighet anhålles, at desse pannor, se:
dan krono: sindningen år 1805 uphördt,
i stället för at til owisst pris bort:
auctioneras, kunde kring soknarne
fördelas och, under krono betjäningens
answarige tilsyn, til en säker och lång
warig kronans inkomst, för wanligfrakt
til de laduägare förhyras, som ei
förmå anskaffa sig egne sinderi:
redskap.

at man binder til få weta, om så mån
ge krono: wärkmastare i Finland
finnas, at hwar sokn åtminstone
ficken: och at, om så många ei fin:
nas, anstalt fogades om erforderli:
gen fleras tildanande.

at någon fond påtänktes til befräm
jande af enskilte saltpetter: til:
wärkningen, til äfwentyrs sålunda.
Emedan alla Finska landorter innan
kort torde blifwa med frö: potäter
tilräkligen föresedde, och emedan
wåre käre landsmän i fall de icke
ännu äro, snart borde blifwa för:
nuftigare än at de med praemier

behåfde lockas til tå nåta
nyttig och nödig näring
jordpärons planteringen
torde Hans Kongl. Maj:t
derdånig anhållan däram
i nåder tillåta, at de til
plantering utwidgande
anslagne medel, et eller
härefter måtte få anwän
hjelpa en annan, både kro
landet intet mindre gag
men i sin början mera hj
hushålls-artikel, saltp
wårkningen. Med d
kunde sedan dels de fattig
petter til wärkare hjelpas
nödige Wärkmästare; dels
pannor årligen upptandlas
skulle förhyras på de orter
sett ingen panna kunna
dels til resp omkostningar f
som i detta ären de torde
wa kring sändas, m. m.

Nu tärer jag redan wa
nödtorften mångordig
har skrifwit i en fak
nuti är och dag wanit pas
förre, och för hwilken
at hwar ack en Patriot m
wa lika passionerad, hu
icke än mera få kunde k
häfwas om de än wore barg
bärgfasta, samt nationen
dess bästa, det största gag

Montijärwi
d. 12 Nov. 1802

Elia

Anmärkningar

af blandning af kalk bör ej tillsyftas, emedan häraf lätt
förspillda fatter, som äro kinderliga för saltpeterns
gifwning. Mäst afser jag räkeligt, att få kalken
i jelfwa wäx, emedan de ammoniakaliska ångorna
af i förtid utwecklas och förgås, innan Kälfwan
hinner i blandning med jorden. Jag fer nk ej någon
nytta häraf, att gödseln efter kreaturen förwas i
blandning med wissen så denna förs till saltpeter jor
na. — I stället för ämnets förslag om kalken wille
jag tillsyfta att blanda aska till jelfwa jorden.

Allmogen bör warnas, att ej alltför mycket fukta jorden. En
mycket wät mull kan ej tillräckeligen penetreras af luften,
som likwäl är det till saltpeter-generationen hufwud-
sakliga ämnet. Bäst är att fukta lätt i fanden
så ofta, så wida kan ske, att jorden blir

stanna, förg-
lmola.

tti sprängda
d på halfwa
affa stanna
sprängning
få hem wara
nuom förening
wara ida-
wad Kruf,
, fylls på
på wed,
som dref
aidan bestånd
stan satg-
gan af-
Ellof, då
d bränning.
lla wid de
g i lämpa-
rad, än eger
et. Wan-
jämförelsen
Krutsprängn
lamman det
il wi nu

44.

Upmuntran och Handledning
til
Allmogen
Saltpetter-Tilwärkning
i Finland.

behöfde lockas til få nåta
nyttig och nödig näring
jordpärons planteringen
torde Hans Kongl. Maj:t
derdånig anhållan dåram
i nåder tillåta, at de til
plantering nytwidgand
anslagne medel, et mer
härefter måtte få använ
hjelpa en annan, både kr
landet intet mindre ga
men i sin början mera hj
hushålls-artikel, salt
näringen. Med dy

blandning af kalk bör ej tillsyftas, emedan deraf lemnas
gynnsamta fatter, jemte att kinderliga för fallpeterns
förstöring. Slutligt anser jag rådeligt, att för kalkens
fältet utvecklas ammoniakaliska ångorna
af i förtid utvecklas och försvinna, innan dessa
hinner i blandning med jorden. Jag fer ock ej någon
nytta deraf, att gödseln efter kreaturen förenas i
blandning med urinen då denna från fallpeter jor
— i stället för att förut förklara, om kalken vill
tillsyftas att blanda aska till fjelsen jorden.

Varningen bör vanas, att ej alltför mycket fukta jorden. En
mycket våt mull kan ej tillräckligen penetreras af luften,
som likväl är det till fallpetergenerationen mest fram
dliga ämnet. Bäst är att fukta lätt i fonder
och rör, så mycket att jorden blir sammanhängande

291. ~~290.~~

Vid Enligt Grundförslag.

Ingen mera välvillig Grundlagt
förmåning, Kristenhetens rätt och sedlat
lighet, hvilkens vän i sin väldat
intet större nöje kunde tro:
att vid en sådan tillfällighet
många.

Ingen ock Wasa Stad har kun:
mit och blifvit rätligen valt
en Grundlag, att emottaga
sådan Fullmakt hvorat fram
lät dem, emellertid med myn
het finnas, allt med Kron:
en för billig hyra låta tim:
merfullmakt, hvilken ändan ock
den för Stadgat evig blifvit
gjord.

Den förestag har nedan sitin:
nerliga yttrat mycken
het att: många Kommend:
ge dåt städer, som fått fly:
ra en lador i godt stånd
sedan medan med Fullmakt:
en mäkta vilka sina rätigheter
sjelfvat. En städer blir dervid
en mycken rät, mät dem
ha förtjena Fullmakten, hvilken
den egna Grundlag emot, til
dem hvilka de vilja, och til

stanar, bryg-
Amola

ätt stenarna
a på Baltra
uffa stenar
esom flaon
sprängning
a Hyra man
inom Förening
man ida
vad Kraft,
, falsk på
på vad,
som de
vilken Entre
Entre Entre
tan Entre
gan af-
Ellof, då
nd Förening.
Ma vid Dr
G i Lunga-
rad, att ägor
et. Mun-
jämförelsen
n Ursprung
lämnar det
il mer an

behöfde lockas til få nät
nyttig och nödig näring
jordpärons plantering
torde Hans Kongl. Maj:t
derdånig anhållan d
i nåder tillåta, at de
plantering
anflagne medel, et
härefter måtte få anvä
hjelpa en annan, både
landet intet mindre
men i sin början mera
hush ålls-artikel, salt

Med

jord som länga
vallmarks tjäna
sjunk af gamla
sjunka byg: aska
tiga ämnen

§ 3.

De
yrkt blir kalkpulvret
bakspand
vägallande
och tvärgående
mat, och
mänaste tillgå
bet
dem
pulvret, allt
yrkan
vedat, och
kalkat
vilan. Och
kvillet
qvarstår
vas, så
kappa kalk.

blandning af kalk bör ej kalkstrykas, emedan deraf lemnas
mycket fetter, som äro kinderliga för salpeterns
bildning. Slutligt anser jag rådeligt, att så kallade
gröna ärter, emedan de ammoniakaliska ångorna
af förtid utvecklas och försvinna, i stället
sås i blandning med jorden. Jag tror ock ej någon
nytta deraf, att gödseln upten kreaturen förenas i
blandning med urinen då denna från salpeter jor-
den. — I stället för ammoniak förslog jag om kalken skulle
kalkstryka att blanda aska till förbättring af jorden.

Allmänna bör varnas, att ej alltför mycket fukta jorden. En
mycket våt mull kan ej tillräckligen genomträngas af luften,
som likväl är det bäst salpetergenererande kraftfulla
verkliga ämnet. Bäst är att fukta lätt i flera
gångor, så emedlertid att jorden blir emellanåt ock

stanna, Bryg-
stmola.

ckt förena
d på kalkens
ffna förena-
s som flera
förening
på Lyse urin
nuan förening
n urin ida
med Kalk,
, följt på
på med,
som de
ellan Botanic
tan Bota-
gan af-
Alloje, då
d Brönning.
lla vid de
G i Lunga-
rad, än egen
ct. Man-
jämförelsen
n Kvällsprung
Lärosalen det
il sin ans

jämt fuktig och försänkt till kalkens
t mellan med vatten.
befuktad. Med den Erfa-
en ny mineralen kalkens be-
ligan ställt i ansen på myc-
kalkens, för att förhin-
t allt ting ingen tjä-
ämma dåtpe.

§ 4.

Land torkande åt likaså li-
ngelägit som det ställas
tyckaren skall göra i flera
äll allt i början af Ju-
mänad tänka att kalkens
jälpkraft tvenne allt ton
dra dikan ut de förenade
tademed Kalkens bredd. den
åfra mellan Dessa så
ränder allt så bearbetat
ämnad emellanåt tvenne
ällets. Sällan jordens skaft:
som vallmarks ej tjänar:
kalkens Gatumyndighet, ögon-
å aftra det är nödställd
kalk och tvingas på att emed-
kalk skritt torka ändock fälj:
. Emellanåt blir mellan

behöfde lockas til så påta
nyttig och nödig närings
jordpärons planteringen
torde Hans Kongl. Majstt
derdånig anhållan därom
i Nåder tillåta, at de til
planterings utwidgande
anslagne medel, et eller
härefter måtte få anwän
hjelpa en annan, både Kr
landet intet mindre gag
men i sin början mera hje
hushålls-artikel, saltp
[illegible]kningen. Med den

innom några wecker
at han kan skaffas till
diken, och den orörde
på lika sätt til tork
fodras. §5.

Sedan mullen sålunda
wintrar bliferit wätt
jande sommarne up
så är han tjänlig at
utaf, på et ladan och
möjligast nära, torr
djt wintern förut til
längwed bliferit fram
Efter hwar sjudning
len torkas så fort det
och därefter å nyo beh
på lika sätt som för
gen, nemligen at den
med urin wätes ym
kas. Om första sjud
wore mindre gifwa
blifwa wäl de följan
flera desto för mån
så at ni aldrig behöf
ra, eder på ladan
möda. Så snart kron
gen år 1805 upphörer
pettet jorden under

[illegible]dning af kalk bör ej tillstyckas, emedan deraf danas
[illegible]nsenta salter, som äro hinderliga för sallpeterns
[illegible]tning. Mindre anser jag rådeligt, att så kalken
[illegible]selfwa urin, emedan de ammoniakaliska ångorna
[illegible] förtid utwekles och skingras, innan Lättskan
[illegible]mer i blandning med jorden. Jag ser ock ej någon
[illegible]ket deraf, att gödseln efter kreaturen finnes i
[illegible]dning med urinen då denna slås till sallpeter jor
— i stället för auctors förslag om kalken wille
[illegible] tillstycka att blanda aska till sjelfwa jorden.
[illegible]mogen bör varnas, att ej altför mycket fukta jorden. En
[illegible]et wåt mull kan ej tillräckeligen penetreras af laften,
[illegible] likwäl är det till sallpetergeneration hufwud
[illegible]eliga ämnet. Bäst är att fukta litet i sender
[illegible]fta: så nemligen att jorden blir [illegible] dunnen och

stenar, bry-
stmola.
uti strära
på bättre
[illegible]affa stenar-
[illegible]såsom flere
sprängning
[illegible] har man
innom Bränning
[illegible] man icke
[illegible] med krut,
[illegible], hälst på
på wed,
[illegible]tom den
[illegible]äcker betäm-
[illegible]eten betyg-
[illegible]gen af
[illegible]ktlöst, då
[illegible]nd bränning.
[illegible]tta wid de
[illegible]ch i lämpe-
[illegible]ras, än ige-
[illegible]ut. Man
[illegible] jämförelsen
[illegible]n krutsprängn
[illegible] lämnar det
[illegible]il nu en-

tilfaller hemmansägaren,
[illegible]nen ni anwände jem:
[illegible]denna til eder egen
[illegible], antingen den då un:
[illegible]sen gerarlämnas, eller
[illegible]ytten, hennes i ny til den
[illegible] bygd lada.

— —

[illegible] ni läran hela tiden haf:
[illegible]kt: hwar skola wi taga
[illegible]a pannor som saltpet:
[illegible]bör sjudas uti? och hwem
[illegible]sjuda åt os, då wi icke
[illegible] den konsten? Kära kands:
[illegible]! En panna, med hwilken
[illegible]nnen hjelpa eder, kan kosta
[illegible]et på sin högd 150 Riks
[illegible]: om nu tjugu eller tret:
[illegible]f eder förena sig och utläg:
[illegible]t 6 Rdr hwar, hwilka al:
[illegible] bättre kunna anwändas
[illegible] de snart nog betala sig;
[illegible]fwen ni eder egen panna,
[illegible] så wäl som flere edre
[illegible]s män i Wase kän. Eller
[illegible]hända, at en eller et par
[illegible]gen Saknemän köpa pan:
[illegible], efter de därigenom in:

behåfde lockas til få nåtag
nyttig och nödig närings
jordpärons plantering
torde Hans Kongl. Maj:tt
derdånig anhållan dåram
i nåder tillåta, at de til
plantering utwidgande
anslagne medel, et mer
härefter måtte få använ
hjelpa en annan, både kro
landet intet mindre gag
men i sin början mera hjel
hushålls-artikel, saltp

Med dun

som många ut för intligt
qvarn tilbe, ut de
Hjer utlänna Gann til
som behöfwer. På til
sant med mjuligt
kan ock at gamla
rasen an Hal Jak, f
an Lämning wärt mä
mund ca ilb at ut han
Hulft näc Hjälpning,
det crista många dub
i Kon stan: på det han
aftat Hjälp han ämb
man wara behöfwig al
wärkeligan mindall
ön ut de på förafla
Kända Hjälpe kij; på
det, om ramnet flo
det blifwit behöfwig
de ock wänta, qva
rasa allat Gatamm
tan, Kongl. Kun
ningl-dåll Kapat til
på afHjälpat crål dåll
ndat bricht. Jina, om
icke bedragat mig, på
crålbamälda dåll-Hal

Anmärkningar

ändring af kalk bör ej tillskrykas, emedan deraf dessa
nyssnämda fakter, som äro kändeliga för salpeterns
tillwäxt. Mindre afser jag rätteligt, att så kallade
Hjelpa wäxt, emedan de ammoniakaliska ångorna
i förbi utwecklas och skingras, innan Bättjorden
mas i blandning med jorden. Jag tror ock ej någon
nekar deraf, att gödseln efter kreaturen förnäm
ändring med wäxten då denna slås i salpeter jor
— i fället för auctors förslag om kalkens wälle
tillskryka att blanda aska till Hjelpen jorden.
mogna bör wäxas, att ej alkali mycket skadar jorden. En
att wäl mull kan ej tillräkeligen penetrera af Laster,
likwäl är det till salpetergenerationen hufwud-
liga ämnet. Bäst är att skaffa lätet i jorden
ofta, så mycket att jorden blir nersom dunsten, och

Hanwax, Bryg-
stenola

ikti skrana
a på Bättra
assa Hanwa
som Hlaon
Hprängsaning
a Hjuna wäxen
nuom Förening
e man icke
wad Bruk,
, Hälst på
på wäd,
som dem
Kallem Bästa
Hstan Bätj-
gna af-
Hlask, då
d Bränning.
lla wid de
Hi Lampa-
rab, då ägo
nt. Man
i jämförelsen
n Brukspraug
dennan det
il nu wo

behöfde lockas til så påta
nyttig och nödig närings
jordpärons planteringen
torde Hans Kongl. Majst
derdånig anhållan därom
i Nåder tillåta, at de til
planterings utvidgande
anslagne medel, et Mer
härefter måtte få anwänd
hjelpa en annan, både Kro
landet intet mindre gag
men i sin början mera hje
hushålls = artikel, saltpe
[illegible]kningen. Med denn

[illegible]dning af kalk bör ej tillstyrkas, emedan deraf danas
[illegible]ta salter, som äro hinderliga för sallpeterns
[illegible]tning. Mindre anser jag rådeligt, att så kalken
[illegible]elfva urin, emedan de ammoniakaliska ångorna
i förtid utvekles och skingras, innan dåttskan
[illegible] i blandning med jorden. Jag ser ock ej någon
[illegible]ht deraf, att gödseln efter kreaturen finnes i
[illegible]ning med urinen då denna slås till sallpeter jor-
— i stället för auctors förslag om kalken ville
tillstyrka att blanda aska till sjelfva jorden.
[illegible]mogen bör varnas, att ej altför mycket fukta jorden. En
[illegible]t våt mull kan ej tillräckeligen penetreras af laften,
likväl är det till sallpetergeneration hufrad-
[illegible]liga ämnet. Bäst är att fukta lätet i sender
[illegible]fta; så nemligen att jorden blir genomdningen, och
qvarhålla all tilldelt vätska.

på en trefotad ord i V.A.S. 1762
64 folj. af E. G. Ledbeck

[illegible] stenar, bry-
[illegible]stmola.
[illegible] uti svara
[illegible] på bättre
[illegible] stenar-
[illegible] som flere
[illegible] sprängning
[illegible] har man
[illegible] nom Bränning
[illegible] man icke
[illegible]ing med krut,
[illegible], hälst på
[illegible] på wed,
[illegible] utom den
[illegible] wäcker betäm-
[illegible]igheten bety-
[illegible] dragen af-
[illegible] fruktlöst, då
[illegible] med bränning.
[illegible] sådan behändigt later sönt [illegible]
[illegible] synnerhet wisar bränningen sin nytta wid de
[illegible] mindre stenarne, som bade snarare och i lämpe-
[illegible]gare stycken derigenom kunna söndras, än ige-
[illegible]om borrning och sprängning med krut. Man
[illegible]il dock icke länge uppehålla sig wid jämförelsen
[illegible] bägge sätten, hälst på denna orten krutspräng-
[illegible]ningen ei stort blifwit bräkad: Man lämnar det
[illegible]il dem, som försökt dem bade, och wil nu en-

Beskrifning om Sättet at bränna stenar, bryta åker och giöra Stengårdar i Sastmola.

Så en ort där all åker måste giöras uti strära stenbacker och tilgång icke finnes på bättre jord, är det nödvändigt at bort skaffa stenarne, så mycket möjeligt är. Och såsom flere af dessa äro så store, at de utan sprängning eller söndring icke kunna röras, så har man försökt at söndra eller dela dem genom Bränning. Om detta är det lindrigaste sättet, kan man icke egentligen säga: Torde Sprängning med krut, efter iranliga sättet, wara lindrigare, hälst på skoglösa orter, där icke tilgång är på wed, som tarfwas til bränningen; Men utom den sara och kostnad derwid, som altid wäcker betänkande hos Allmogen, är den strärigheten betydelig, at en Sten som är genomdragen af hemlige spricker giör skottet ofta fruktlöst, då en sådan behändigt låter söndra sig med bränning. Synnerhet wisar bränningen sin nytta wid de mindre stenarne, som både snarare och i lämpeligare stycken derigenom kunna söndras, än igenom borrning och sprängning med krut. Man wil dock icke länge uppehålla sig wid jämförelsen af bägge sätten, hälst på denna orten krutsprängningen ei stort blifwit bruked: Man lämnar det til dem, som försökt dem både, och wil nu en-

dest bestrisen Vallat af Hambräningan.

Garvid bön i ogtkagas nägra omständ... bidringa til Vallnad och Hyndsamhet, sesom t... Buden til at fa stanan löß ifrån jorden, sa ... nönjaligt den, antingen genom upbyssta... nan Lulan Bomma sig allan genom ome... da den ön jordfuktz; ty det bidragar m... dest snara sondring af den ön stild ifrån ... i synnerhet da jorden är vat. 2ne Vön m... ta Bräuningan i dort wädren och i synnar... Blasar; ty ju warmare det ön i Luftan och ... re det blasar dest snarare spricker stanan. ... wadan ewara torw som nyttiga til bräuning... synnerhet waljas torra tyran allan tall stod... de den gifwa mera fluddranda lauga än d... emellan Vafwad.

Sedan dessa omständigheter blifwit i ag... funnen man en wadan, som stallar sig det s... stanan dan nägon mumma allan spricka ur wa... wisens sig, och dest battre om wädret esom... frisk spalw dervppa, hwarföre det bidragar ... at stalla alden sig wädanstidan. Sa snart ... uppa manden nägon flisor i stanan, bör ... hand und jorn störa löbslak och und nu ... ruta alden Vortplockas, sig det de ni ligga ... Kraft til sindra. Sig man nägon spricka al... na baggarna wisa sig in at hwirfwat af sta... am Hufwudsidan, bör man binda til at sa... dan sondanspringd und dertil hjulliga jern... för at spara wadan. Man sönstingar sa... alden, så mycket at man tål ewara utan... gynnan at und jorn störan Bila och spring...

...nan, så stora sig man gung dest battre, och hwarom ...ilen skulle uptragifwas, sig binden man til at und ...ssan af jorn störan, som dessförn bör ewara forsedd ...nd stål och Gurdrad, at gjorn at säl i spricken ...dugt at man derin kan så sasta för sig ...an stor jorn stör, und hwilken 2, 3, til 4 Kerlan ...nna allan wrida, dig undra und undra jorn ...ran under det samman Bila allan lugga in i sam... ...spricken, för at gifwa dellwing allan sprung... ...ing åt stanan: Och skulle dessa ilen wilja för... ...sig gan man binden til Gards at gan Hamslag... ...allan stora Hamran, som Hof och Vallas Mädan, ...nd Herilen man i det samman gan dagtiga... ...sig sedan af stanan, dig gan gemenligen plägan ...; Man skulle dessa sedan all üträdning wara ...frugtsläst, så samlan man ütan alden och fort... ...allan und bränningan tils spricktorna wisa sig... ...na, och man stor sig Kunna gjorn lyckligare ...sed.

Sen dessa skall stat Kan (man) Brauna och sprangan sonder ...sta stanan und gemenligen litet wid. I synnerhet om stanan man ingsedan ert at den Vall en... ...n brunna sig, sesom gemenligen allan de stanan ...ugan wara, dwilken ewa ur blängtig allan... ...ugan gong och syna sina i brottat. En del ...stanan, dock gemenligen, ewa spränbrända, emellan... ...som ewa grynniga, skinnande och i synnerhet ...landada und Vattgald. Den graffwa man ...antingen man allan sprangan und Kut om de ...wa i wangan.

Ginnan jag uppgaa at och annat nampel
Landbiggat gwannand twinnligan storra stannan bl
torde wara nödigt at bestrifwa de ofwannam
storarna til drag tyngd och form, jämte dem
allan öfrigan.

Den storra Gärnstorra som slås i Sprickan
bonnas wägan 50 mantal allan 2½ Lispund, samt
lång med mig i öfra ändan, åttkantig, samt
fyrkantig i undra ändan med spets uf stål och
det uran klump, ty den är mera förfärdelig
nalig. Denna Gärnstor äro ock mastarliga
åkerbrytningar, och i synnerhet om den tjocka
gon stål upptages ifrån watenstullan, sasom
botnen ock vid dess framsidingar, dän wanligt förs
giöra wänn som ändan uf mägon trädbom.

Den andra storra wägan 1½ Lispund, uf som
som ingtlas til mindra Gårdarna och med mindra
De mindra storarna wägan 12 til 14 mantal
8 til 9 fjerdingar lång, allan åttkantiga, med mig
dan, nägot tiockare och fyrkantiga uf den spets
den. Storra jämte storan til Gundstorar välja
tingar. Alla bora de uran klump, ty den
därlig i synnerhet vid åkerbrytningar, dän de
uf spetsen lätt gan sönder in i jorden.

Jämte Grofan hwarmed man dragan skarfs
skolen lämnas nu bättre allan brundgårdar, och
ni erfordras, men wäl om den är dragram

Med dessa verktyg och på ofwannämnda
era flera handtag, utan i synnerhet Hemm
Enkamoten uf Kongl. Ekeby Hushållnings Säll
Johan Henricsson Langford är sit mönsterverk i
Skattegårdarna sönderbrutt skattigan många gån
gen för besynnerligt och med likat vid. Dessom på
uppgått Jag utan minnan [illegible] storra stannar, ut

storra de uroro sönderbrända, hvar giorde 40 stannar
wid krafta stångjärn, och då 30 lass fordras til en
ann, så Jag man skulle til Jern storra dessa stenar
ro, som tyckes ungefärligen 1200 lass stenar. Med
ten stora kostnad uf wad och dryg vexlan dessa för
ållades, blef icke så mycket på minnat, hälst och det
verbetat icke Radda på en gång. Men en stor
3. aftr. Gård och 3 til 4 aftr. Lindland, som af en ens
Quart mot betning uf 32 Sk:r blef på detta sättet
d 3 lass med på twå Gästrikegårdar sönderbrända,
tillgång af mägen annan, Jag sattes til att spe
t upptagt, Jern bekwämlig och formonlig dertill
bränningen den. Hwarvid dem märkas, att stenen
mägen naturligen spricker och man icke jordfäst, hvar
den icke bekostad omgrufwad; men då man be
nen uf Karlan wann allanom, och Gunds skadad
fallen alla wanligtvis i Ernst på en gång, så
dog det båda manne lid och mera wid.

Liden til detta arbete Jag så på mogen bestäm
de. En Landtman driftar sina nytten, då Jag
andra Gårdfälls sysslor som bäster och lediga ti
de. Den bästa tiden är Brunnin, stannar den wäl
det än warmast och torrast i Junii och Julii må
dem, då wadan och jorden är dorr; och det ensyn
det stannar spricker swarare i warmt Bolstin,
synnerhet om det blåser, än i mulet wäder och som
stan, då altting än Dull och fuktigt. Gobäsningen
Klorbräden torde Gufwudsakeligen förekommas det
arbete; man dessa ersätt Landtmans stampel

visen at vederbrukt och stemmerbata dub ofwan
wan sin egning hemman pub ortun och mygdat
som ni hafwen mygdat at bruga och skära;
dub förtiden ofwan infallen den Executum
Kronen, sab jämväl noy de saltiga sin lilla
de allid hinna skatt drygen i synnerhet förhin
nägra Kongar Pennings til lisst Bergning,
hat, dub man ni än nogräknad med bestraffa
semmen verbatan. Alla dem de i sin mon. Och
tem verbatat nägon dygen sku, sab hon det dem
skadw:- Det den widtagne medlida ofstantoghet
skall verbinder sig. En Bonde med sina nära
den och skulla sin ofstantoghet sab wid til det nä
andren, sab at hans hushållning i nägon del dä
bekommen lider.

Alla hon wan Landtman bidt til at i nästa
sab wid ändan de 20 åre tid hon som skall sä
i synnerhet förladen sommar, som wore bekom
med ingen nöd och spannmåls brist, då hon än
de ändamåls sina förrådar, at med dem hus
underhåll kunna de behöfwande an medbongen
tjenst. Ifrom det at Brandbränningen ofwer hela
ofwer tid och omständigheter hade sin jämna gång
skaw behöfwende med gröfstning, vallgrafning,
ning, Landbrytning och ängsrödning, Landbo
ning och skaw andra arbetan förlikwisa sig nu
underhållning i sin stora nöd.

Konungslig hon wan Landtman dänga sig
corat, utan jämte den förnöjelsen at hafwa dem
springa den nödställa, hafwa utwidgade och tilök
gare, 30 Kronan stenguld, och i synnerhet Tre
tilgiord ifrån skrifwaren pub at vara tid, ut

[illegible] byggnad, blifwit hans wänst.

Det gaf anledning uppå denna Landtmans mindre
gransgat, at wälsin verbatan wil man hon ansora:
swag sist Herr, man vänd til Kropps byggnaden, hwa
Klander och allan olag anspråk mod rådslagen och afstyr:
man sku så wille hafwa honom hos sig som skatt Rid-
lan och saltig grannar, som honom understöd verliga
så fall tvarem emot saltig rotan på denna wår Land
man at hålla honom; Och hwem han jämnbördat mod
som, så han han in warit dan i Kyrkan och sid utan
ytning, och gifwit honom så ut at som ut annat
ingenstädes wid skan verbatat nägden nytta, utan
nägot hafwa bedrifwit förutan dryckenskap. —
nägon nägra Herr, som om dåg och dumb, hvilka
sig skalor och dub nägra wille taga honom til sig,
drog allahanda stolder och skaldskaper, sab at hon
nliga tillika med Kyrkogården hade angelägen
brat och endsyngt af honom, dogo uppå hon-
mot, tillika med den andra, och skadan hemmad
nägra och bestad blifwit understödt til jämt verbata,
wat skrifwaren hans skadan, och han in warit
nytig närwaran at wara tid.

Desa omständigheter förthinna widskepligen
pannade samgat och afskaffelse, och wore nu wälsig-
med sed i desa saltiga och sig skalosa tider, dub skall
wandels och bosatt dub förthinna grip antingen til
garen skaffwan allan til skold och räfwenius. Den
saltiga Herr minden skuld til förderfwande tider an
viken. Det än med förmögenheten hos de riker,
som och bleder i annan stö-Droppen: där den

til at borttöra stora stammen upptill och stycke längs
mot 3. a 4 langa bestående af 6 tums bräda mellan
tvärbroderna på spjelen. Hjertat upptill och af mag-
dom gjorda af en grof stolpe, utan tvärbroderna,
ende och lika långa med öfriga.

De stora stammarna komma vanligen dragna i vatt-
en, allra bortkorad på nägot ojemlik ställe, aller grus
i jorden, hvilket stor på det sättet, att man vid nägon
som man ej vill bruka, aller på nägot lägt ställe, för
dragen vil göja, grafver en stor graf, den man se-
dan och minder stamm allt til en viss höjd under
gravas, men bredan den öppna stycke mellan. Den dju-
och dragen, komma och på detta sättet gjorda, til de
skjuter efter det man har tilgång på sten och stål
ver på torkning.

Men af dessa stammar gjorda och upptill vridna
dan, tag ej mera brädningar än stammarna grofva stycke
liga jodon, hvarmed stängsörder, på den med bästa ef-
de af stammen gjorda, som ut som den grova kärnan; de
åtgan gjorda vanligtig om understa dimensionen
på vanligt sätt och gärningen ej mera ögonskenligen be-
pösande. De bästantaste och vanligaste stängsörder
10 qvarter tjocka vid botten, til 6 qvarter höga på
mingen ifrån hvarandra sidan gemenligen 2 qvar-
derifrån vidvall 1. eller til högden, som innehåll gö-
vare 10 qvarter: Om det vid botten är den 10 qvar-
vid 6 qvarters höjd än den öfvera 6 qvarter tjock
den dela derifrån upåt. Tjockare stängsörder
derföre vana, att de til ungefär emot den
de lösa stammarna under kärnlöse mingen spruta
gdstammarna, i hvilket om understa gdstam-
ära stolpar på vanligt sätt och vid botten inuti,
de dess de bättre på emot kärnlöse vidsam-
til gdstammarna nämligen 20
på stammen, och tvärsöfver 4 tvärbalkar och 2 hjelp
på en höjd af 3 förstvärja stammen upp

gnad och öfra stammarna dertil.

til at få ungefär vanligen och jemnare klangvärdar behöf-
s at med pulsen stycka ut linien för bägge sidorna, och
ivan höjden, i hvilket det man sedan ad ungefärlig-
jamn, samt bruka lineal. Det öfriga kunna til be-
ämligast och arbetets muskaliga fortgång vid hjelpen
ngvärdar förfärdigande, att man ej gifvan vidhäf-
, grundläggning med gdstammarna först, utan för
at stängsörder til hela sin höjd alltid än förrän på
lil 4 alnars afstånd afstämd. Derefter och den ut
t om ungefär bottnen af de stammarna upvattnade i-
den tillvägagående förrän: stammarna undan, om
vanligare förmiddan, om ifrån sidorna: det andra
ligaren af dessa förrän stängsörder med
ch slags.

Vilka mera stadiga och upptiga sättet att upföra stam-
nader, som icke hastade för dang tid tillbaka blifvit
lse. Bälder tiden gjorde stängsörderna såsom det-
dom, 4, 5 til 6 alnar tjocka, oformliga bredtiga och
dtiga; hvarföre de ock til en god del hafva varit
ad som och dyra. Allena såsom denna vår nuva-
tta mindre bevärdnan uppå den stöld bland an-
mat varit den största som med underhållning dagligt han-
en vid dessa bägge slags mur gripande undersö-
ch dessutom man att göra minsta dess förtjenst
xempel.

Denna nu lika grundritning på bättre sätt att bruka
en klangvärdar-

har jag anhett mig wara skyldig, at til Kon-
ska Hushållnings Sällskapet ingifwa, hälst jag
nom församlingen och dageligen ser med hwa-
da och kostnad här på orten fram för andra
tas på åkern. Ofullkomligheten tilhör mig,
samningen uplysta Medborgare. Önskeligt,
re härstädes wille följa de några exempel
förtjena upmärksamhet för sin flit och tiltag
Och måtte det som nu är stadd i sin början wi-
fortgång och stadga, så tryter aldrig utkom-
sällhet i ewärdeliga tider.

Jacob Hällfors

Maj 1803. 265. 306. 312

Apr 1803. 248 304.

Min Högtärade Broder!

För at få någon underrättelse om
sättet huru Sågblad och Hofjädrar
af Skolle Bonden Johan Konningsbäck och
dess Son Jacob Johansson här i Umdla
vanligen förfärdigas, och för at blifwa
förwissad, at dess af wanligt järn och
stål kunna tilwerka sådane, infann
jag mig den 25 nästpa på Konningsbäck
stemman, då dessa bägge på min begäran
först uthamrade et stycke järn til
wanligt sågblads tjocklek och bredd, swar

land såsom skogbevuxit, hwilket på orten är en prijd-
nad afgår till bete – Af de återstående 170 är 150 i Cir-
culation efter hosfogade Tabell, de 20 i quadrat om-
kring gårdens tomt igenlagde till äng med klöfver och
Timothei frö efter Säd och gödning – Gödning efter det
är ämnat till stadigvarande äng och Sådt med Timothei
klöfver fordrar det ej – Växer på all gammal Åkerjord

på tänderne på bladet, med så
kallbit, tilskapades, sedan detta
verkstält, härdades Bladet på
sätt, at det upvärmdes och slag
slag hamrades, sedan bladet blifvit
smort med swärta, för at nogan
na urskilja stället af hvarje
mar slag, hwarmed fortfor
särskilta gångar öfwer hela
det, hwarpå det war färdigt, och
gick til detta arbete 4 timmar
sedermera förfärdigade Gonen
Köninngsbäck en urfjäder af
ligt ~~stål~~, hwilket jag hona
tilställde, /: men hwilken Urfjäder
ej nu kan härjämte skicka til Bro
så wida ~~jag~~ glömde den hos Kö
bäck, och han ej war hemma stadt,

305.

jag reste förbi kan hemvist git til
Vasa, men som war til alla delar lika
god med den, som jag hade äras Bror
tilsända :/ efter hvad jag kan påmin
na mig på följande sätt: sedan stålet
blifvit uthamrat til lillfingers tjocklek
i hop slogs det fyrdubbelt och switsades
sedan ganska wäl, hwarpå ~~åter~~ detta sätte
des sammansmälte stål stycke ganska
starkt wreds sedan det åter blifvit wäl
uphettat, med en tång sedan andra
ändan af stålbiten blifvit fästadt
uti et Skruf-Stöd: sedan detta war werk
stält, uthamrades åter stålet til lillfin
gers tjocklek, hwarpå det åter fyrdubbelt
i hop slogs, switsades och wreds på samma
sätt som förut, samt uthamrades til gan
finna stänger: i händelse af sämre stål

land såsom skogbevuxit, hwilket på orten är en pryd
nad afgår till bete – Af de återstående 170 är 150 i Cir
culation efter hosfogade Tabell, de 20 i quadrat om
kring gårdens tomt igenlagde till äng med klöfver och
Timothei frö efter Säd och gödning – Gödning efter det
är ämnat till stadigvarande äng och Sådt med Timothei
klöfver fordrar det ej – Växer på all gammal Åkerjord

sade Könningsbäck, at härmed
tredje gången bordt på lika sätt för
slå fråga sade Könningsbäck sig
beredd och hugad, mot erhållande
tant betalning med 2 Rbd 16 ß för
je Sågblad samt 32 Skill:r för
til Fick Ur, lämna sådane arbete
Vasa Stad uti Junii Månad hwaje
enär requisition häraf Wintern
göres; hwilket Johan och Jacob Könn
bäck önskade skulle blifwa inte
uti Åbo Tidningarne; hwarom
således tager friheten hos min
ödmjukast anhålla, samt at Bror
wara god anmäla uti Kaffinsk. Hush. Sällsk
hwad jag nyligen haft tilfälle om Kön
ernes fördighet uti järn smide inhä
Förlåt mitt slutfwen, jag är stadder
resan hem och påskyndas af mitt rese sällskap
derföre nu ej annat än recommendera mig uti
fortfarande gunst och wänskap, hwaremot jag
erkänsla och tilgifwenhet beständigt fram lefwe
Min Högtärade Bror

Vasa den 1. April 1803

ödmjukaste
Pat Hanelle

* Sedermera förfärdigades urfjädern af detta således stål som ut war verkställt inom 5 timmar tid.

Vid denna tid då Circulations Sade väl och
grundeligit ej allenast af flere är bevist utan
äfven wärkställigheten redigt afhandlad, finner
jag wisserl:s min tanka öfverflödig — Långt
ifrån att jämföra mig med de flere som därom
afhandlat, ärkänner jag helt uprigtigt deras
företräder rätt, men då det är min öfvertygel
se att intet lika kan på alla ställen med
fördel nyttias och att en omtänksam Landt-
man Sielf bäst dömmer om egenskapen af
dess jord samt Lättheten i olika fall, tror
jag att med fullgörande af Hushållnings
Sällskapets begäran genom upgift af mitt
hushållnings Sätt, kanskie någon förmon
kunna winnas, ehuru skiljagtigt det emot
andra befinnes — Den enda egenskap kan

[illegible] waraf 30 tunnor
land såsom skogbevuxit, hwilket på orten är en pryd-
nad afgår till bete — Af de återstående 170 är 150 i Cir-
culation efter hoofsgade Tabell, de 20 i quadrat om-
kring gårdens tomt igenlagde till äng med klöfver och
Timothei frö efter Sad och gödning — Gödning efter det
är ännat till stadigvarande äng och Sådt med Timothei
klöfver fordrar det ej — Växer på all gammal Åkerjord

det Kunskap äga att innom vårt land
man så får säga vara värkställd och
mångfaldig fördel mot det vanliga va

Ett på Naturen fullkomliga Kännedom
omdömme torde till åtventyrs ej så
ra i agt tagit – Försök och Erfarenhet
varit mina ledare och Teoriste af mi
tag i wisa fall, dåt min tillbagasenhe

Öfverlämnad till mitt yrke, utan
pretention än upplysning däri; har ja
det fel att ej personligen till Caralie
den Correspondent som mig hedrat,
till tillfälle nogsam adressera mit
de, mycket lyckligt om det i någo
kunde med fördel tillämpas – Jo
mycket lossna läsaren har jag sökt und
higheb, ehuru det på sitt sätt ej lyckat

Warpena och Kyleberg d 20 Apr. 1803 N.J. Bo

P.S. Med lika benägenhet gifver Sädens quantitet och
gångse pris upplysning hvarföre vår Säde så
mycket af mig nyttias – Det ökar behållnin
gen i Centaut, och har bättre halm, där den
växer.

i Säning Hyas
vom
med
um
len
ed
ik.
ya
te
den
bo
nie
in
ch
v
v
v

Anmärkningar vid pröfning af Ängsvall, i Syn-
nerhet på Brudsjord.

Ehuru ingalunda i dethta ämne förut skrifvit, kom-
mer mig dock genast minne Eder Excellence någon Synpunct vid
at uppfatta, genom hvilken man skulle kunna dem-
ma skiljaktighet och tvister mellan dem

Den heder att vara medlem till Finska Hushållnings
Sällskapet förlägger mig det som en skyldighet att till
följe af dess begynnande upgifva de hushålls principer
som i min ringa mening förmenliga — En vidlyftigare af-
handling är öfver dess förtjenst, fordrade och en lyckeliga
re gerning, ett mera detailleradt anförande för att ej
blifva tröttsam. Det torde mig tillåtas att endast
berörta, mitt fått till Cultur för att efter jordens na
tur med bibehållande af dess verkningar förmåga och
skift vinna den efter min tanka största afkastning.
Jag brukar flere skatten med egna dragare på skiljag.
tiga sätt — Kyleberg det jag bebor har till sitt hela
omfång vid pass 200 Geometriska tunnland jord af lera
Ler och svart Mylla med lera till botten, hvaraf 30 tunn
land såsom skogbevuxet, hvilket på orten ur en gryd.
nad afgår till bete — Af de återstående 170 är 150 i Cir
culation efter hos oss gängse Tabell, de 20 i quadrat om
kring gårdens tomt igenlagde till äng med klöfver och
Timotei frö efter sad och gödning — Gödning efter det
är ännat till stadigvarande äng och sådd med Timothei
klöfver fordras det ej — Växer på all gammal Ängsjord

ut.
ge
den
ti
ut
ut
ut

Anmärkningar uti afhörning af Ängbruk, i Syn-
nerhet på Brunsjord.

Ehuru angifvet i detta anno förut om Skriftemål, troor
jag mig bör göra mina Gunstmän någon tjenst med
att uppfylla, emedan jag, vid ingående Kallelsen dem
af skjedt anfunnit och lämnit dem kundgjort

Är fårsk klöfver blandad med sämre kalmegfer 6 kreatur.
i hvarje tunneland 10 tunneland i Elersfar till Hös,
klöfver på 12 geom: tunneland, ger stundom fördubblat
men uptages per medium till 10 lass a 40 kr — 120 lass
inothet i detta förhållande på 20 tunneland ——— 200 —
320 —

Deraf utfordras 10 hästar a 4 lass ——— 40 —
32 Oxar a 4 do ——— 128
2 Tjurar a 4 do ——— 8
40 Kor — a 3 do — — 120
Öfrigt — — — — 24 320 lass

Kalmens godhet och rika tillgång bevisar möjligheten och
för en sådan inmärkningar.
Kor tyckes vara detenda här möjligen lönande, för hvars
koo lefvereras 2 rtt Smör 2 rtt Ost —
Misswäxt har ej inträffat, förledit år på 4de i rad följande
Sädet å samma jord gaf tiljagtagt ifrån 14 til 23 kornet
men kan ej antagas som säker grund — Vaderlekens mjuka,
att göt mycket, det bevisar dock i det hela att efter snart
12 år jorden ej genom Cirkulation blifvit utmattad och
kan hända att 10:de kornet ej vore mycket öfverdrifvet —
klöfver har gått ut, då år en omväg sådd af Dicker
nödvändig — Äfven den har gått ut, men ej lika fetter
som då blifvit dessto rikare —
klöfvers nytta är mångfaldig — Jordet, den deraf följande
spillning talar för sig sielf — Den utrotar ogräs — lär hafva

Prodigt förra året men minskad i den mån Timo-
tar — Min jord är enstaka — Dikes och Äng dessförutan
bör med klöfver och Dicker — Den stadiga ängen
Kreaturen, dragare och kor — Torkvarelse och Hässja
Omkring alla ägorne en Gärdesgård, den öfriga afdel
mellan Man och Trägård, Äng och Dikes är gr
Vallar, beklädda med torf, tagit af förra plogfu
ny uptagna jorden, planterade med hänkar af
ren, Hagtorn och dylikt — Deras dugabilité den nytta
lov ort inses lätt — Gärdenas afdelning sker m
gård för trädet som alla år flyttes — Denna
uploper ej till interesset af det Capital som ägn
dning öfver all och som snart nog finge mar
pareras och aldeles förnyas —
Af de i Cirkulation varande 120 geom: tunneland jor
med Råg och Wete / Råg efter gödning Wete på åter
med korn, 1/5 med korn ef: blandkorn och klöfv
Succession efter Rågen det vill säga på det sednast
korn på det öfriga) 5 år åter Dicker och klöfver
Således Sås Råg på Geometn Tunneland 30 a 3/4 tunna gör
Korn do — do 30 a 1/2 do —
Blandkorn do — do 30 a 1/4 lik 1/3 gö
Ärter och Dicker merendels 8 upplagas tia —

Till födning af de mästa kreaturen inne öfver

Anmärkningar wid phöjning af Ängswall, i synnerhet på Sandjord.

Ehuru mycket i detta ämne förut är skrifwit, tror jag mig dock göra mine Landsmän någon tjenst med at uppgifwa, hwad jag, wid wärkställigheten deraf, sjelf erfarit och funnit. Mitt ändamål är

310.

På ny jord wäxer den ej – mindre begärligt på Sandjord att så med Tagen om hösten plär sällan lyckas, men wäl på Tagbrodden om wåren, kan hända efter finlands Climat det tienligaste, som ofelbart bör reinsera. Lera ehuru styf producerar klöfwer, förändrar sig till mera lös och lucker, en följd af dess starcka Tötter och den wid aftagningen oundwikeliga sträfwa stubben som i sinom tid förwandlad till gödnings ämne närmare bewisar sin nytta.

Jag låter så klöfwer frö utan upblandning af Sand eller jord, sedan kornet är nedharfwat och Brodden upkommen, de genom Bulten eller Wallten sönder delade kokor och kornets skugga är nog för dess fortkomst, som snart genom diup mylning ehuru med harf kan förswinna. Att så winnes genom wanan. Att torka den är ej beswärligt – Den ligger på Slag tills den afwiskar, stackas upp – brinner något ihop – utrifwes – torkar snart och inköres – Wuker fordrar ounderwikeligen Heskior. Quantiteten af klöfwer frö jugeras bäst af fordens natur.

Äng med Timothea är så tillkommen här hosing att jag på gräswall lagt potatoes i 1½ alns breda Sängar upgräfwit ½ alns torf på Sängens hwardera sida, lagt den

i södra orterne

Standom ordenteliga minsvälter af Land ej om dess utödande är mycket försökt, mycket men utan förmon; nästan vågar jag påstå ver och Brå säd är det enda Sakra medell – tillskapar man sig sielf, genom sädens tidiga gande, den winner Smårningom för hwarje Farenheten har uplyst det – Bör ej Sås för hafran är i andra eller 3die bladet, man undersöka olika läge i jorden efter dess tilltagande wäxt skälet – Där styf jord är bör den upköras och till Landhafwer kommit sig före. Innan Såning tho Betet å klöfwern sedan 2ne skördar äro tagne ... tigit till upfodrande af Gödborkap.

Kor miölika lika väl som efter godt bete med klöfwer och halm om sommaren; Wippet efter skade frö förträffeligt såsom miölik gefwande klöfwer fordrar ej gödning om intet i de fall jag ner och med pretention af måttelig och kunskap wäxt – Bör ej nyttias mer än ett åhr, på andra förfaller det till hälften och hindrar Circulation med lika fördel.

Frö uttröskade till affalo är något lönande och nu mycket begärligt.

med torf mot torf på sängen ytterste kant- p
skarfven med någon grötning omkring- Mellan
mellan torfven å sängen fylles med mull från
ytterligare alt som potatoes växer- Om höst
ver man potatoes fyller ihoptagheter, torfven
nad, man upkör jordon får kon påföljan
med blandade klöfver och Timothei frö- Efter
operation finnes exempele på 30 kornet af
därutöfver 20de af kornet och andra året
lag på Perne tröskt timmerland.
Här arbeta flat tomtare, de hafva husrum, kal
da för en ko: och brändsle 1 kappe säd halften
halften korn för hvarje sommar dagsverke me
för vintren, utan afseende på sädens pris
Förhållandet af arbetare är vid pass 66 procent mot
träde. Ang bete är efter förra brukningss sättet
de komma svera på en gång om hösten, då
kör min klöfva jord utan betas den först om vå
Dragare bära svara dyrtiga och hållas flere än
behöfvet, det inträffar tider då jorden lättare
då är drift och skyndsamhet angelagen.
Svårknäckt med skopte Falkjärn Kvill har fått
första

8 Juni 1803. 310. 312

Anmärkningar vid skötsel af Ängsvall, i Syn-
nerhet på Rundjord.

Ehuru angifvet i detta ämne förut är skrifvet, kron
jag mig dock göra min Landsman någon tjenst med
att upgifva, huad jag, med månadslånga tankar dar
af, skrifvit anfört och sammit. Mitt ändamål är

311.

Kvill är lag: 16 kum diameter har 3:ne vallingar, dröfves
med en häst eller 2:ne oxar farskiet spende man bok
då garna tillika hafva kastvärk och tårar för
den skrida och slöa faden med lås före- Mina Kvill
7 till antalet köpade vid Göteborg gudne 37½ utom
hvad modellen pissering fordrade- Hus, inredning
Byggnadsvare &c: skiljer sig efter hvars och ens tillgång
gar och lägitet omdömme. Blir bättre ju mera
det brukas-
Vändqvarnar byggde på Hollandsk sätt är ej ubom
lig förtienst där den rätt skötes, jag har här en med
3:ne stenar- Med Falkjärn Kvill äro ock de bäst-
Jag bruker flere hemman, omvändar med fade nä
plan, Sarbildt på hvarje, har på 2 ställen afslagit
träde- Ett med Sandjord dröfver Kapre Tag och
gräs- Ett med Björk lera hvars ogelhet är bäst
jäs med korn efter gödning- Därpå Ärter eller Vicker
-sedan Blandkorn och flere: klöfver- Resultatet
häraf kan jag ej bestämma de äro nyss började
framdeles om det sig lönar är det min skyldighet-
Tyfleberg d 20 April 1803 A F Boy

Underlecknads Circulations Tabell wid Kyleberg

	Träde	Råg ej Wete	Korn	Korn eller Blandkom med Klöfver
	Råg ej Wete	Korn	Korn eller Blandkom med Klöfver	Klöfver
	Korn	Korn eller Blandkom med Klöfver	Klöfver	Träde
	Korn eller Blandkom med Klöfver	Klöfver	Träde	Råg och Wete
	Klöfver	Träde	Råg och Wete	Korn

Af

Anmärkningar wid phöjning af Ängswall, i Syenerhet på Sandjord.

Ehuru mycket i detta emne förut är skrifwit, kron jag mig dock göra mine Landsmän någon tjenst med at uppgifwa, hwad jag, wid wärckställigheten deraf, sjelf erfarit och funnit. Mitt ändamål är icke, at hwarken klandra, eller förkasta hwad flere Landthushållare härom redan utgifwit. Jag will endast gifwa tillkänna hwad jag, genom egne försök erfarit wid den lika så nyttiga, som nöjsamma ängsphöjningen, för at derigenom gifwa anledningar til några uphysningar i detta angehägna yrcke. Om det winner tifall, at kan tjena någon til nytta, anser jag de ledige och ifrån andra göromål ~~ledige~~ frie stunder, som jag til upsättningen härutaf anwändt, icke aldeles fruktlöse.

Af de plogar, som jag wid ängsphöjningen begagnat mig utaf, har jag icke funnit några, lättare för dragarne, begrämare för köraren, och bättre afpassade til sitt ändamål, än de ifrån Helsingland och Gestrichland. Wid den sednare, eller Gestrichlands plogen, fann jag likwäl anmärcka, at den långa drätt stocken bör afskäras, i likhet med Helsinge plogen, hwarigenom han bättre lämpar sig efter jordbrynet, och icke hoppar up i dälderne, eller går för djupt på högderne, hwilket händer, då den nyttjas med sin långa drätt stock. Den enda förmån, som Gestrichlands plogen har för Helsinge-

plognæ mæ dæ mandskiftæ af jæne, jæ
jonom sandmæ ad mindre afsmntyn
sandt, at af de i jondæ bestaltaligæ stæ
nattæ jondrebygdæ.

Dikæ, mæmæ ad ofsmig gom komæ jæ
lig at sonæ plognæ, allmæstjæn gæ kæ
mågæ som mebakt. Sæ jeg æ mi
sæ fomst bæjæn mæd mågt plojsmig, mi
mæn mebakmæ dat sæ obligatligt,
ad ongligt, at jeg jæst gæn modæ mæ
sæ dæ gom fomst dmmd. Sæ mæ
mæd Ollmogæ i Bodmæ. Plog mæ mi
ymg kmd til mmmt. Dæ mbogd fom
af sondmmæ, ad Mmatkmæ mt mmæ
fomst, i fomæ, at dæ mbæ kmd bydæ
Mæ jæ mæ mebakmæ kmdt jeg jæ
gat, ad bondæ jæt kmd afkæstmig æ
sæ jeg gæd af dattæ mebakt, sæ jæ
jæ fomt jæt gæ bitat allæ mkt, jæ jæ
allmæst jæt bydæ æ jæ fom mebakt,
ad klæ bondæ jæstjæt jeg mæd at mdæ
stag, jæ, mdt mæmæd, i mæbdlig
bidmogæ sil dat Ollmæmæ bjælg æ
jæ mstict kmdt jæ gæ mæ mæ
jæ dfæ. Kjæmgæ mæd i dæ
i mydat dædat mæ mæ mdæ mæ
ad mæ dat Mmdbjæjæmæ kmdt
jæ mi i jæmig jæjæ at sil stojæ
mæt ad jæbæthmig, gmidæ
i jæmæ sdæ mmmt.

Mæ kmdt, jæ gbjæ stall, bmæt mæ

bæ dæ fomst mdbjæjæ ad bæthkaffæ, mæ dæ mt mæ
mæ mjæjæ kmdæ, mæ stabbæ jæ kjæ
dæ, gmidæ gbjmigæ; dbom dat, at dæ jæ kjæ
mæ stabbæ bæjæjæ mdthæ, bjæ dæ
kmig dæ mæ mæst bjæjæ jondæ, jæ ofbjæ
kæ fil bæthbjæ mdæ, at bilgæ fom mæ
ofæ, ajæ bil mydæ obmjæ ad stadæ.
Mæ gbjmigæ jæ jeg mæ jondæ bæt mi
fom jeg jjæ jomt, i stadt bæ mt, jæ jjæjæ
bydæ, mæ mthmdmigæ mæ gbjæ
mi dæ bil bydæ. Kjæmigæ jæ jeg dydt mig
bthæ mebakt fom dmgæmæ, jjæ dæ dmmdæ
fadt mjæ jmdæ, jæ mæ mydat i dbæ.
Sæ jadmæt jadt jæ jeg, dæ st mæmæ j mæ
mt fom mydat stæ ad mat bæ,
mt jæ mi mydat dmgæ, objmdæ bædt gbjæ
mæ dæ gbjæ, i dæ mt mdæ mydat gbjæ
dmgæ.

Jæ mæmæ, jæ jeg gbjt, æ mt mydat bæ
mæ mdthæ ad stæ, jjæ jeg bæ mt mæ
jjæ ad jæst fom bæjmd, æ gbjæ bjmdig,
fom at mdæ mødjæ ad bæthmgæ dæ jmdæ, jæ
mdt gbjæ. Dthæ jjæ mæ mjæmgæ æ
fold æ æ mdjæ, æ mæ mæ mdæ dæ
mydat mæ i mebakt bæthjæjæ ad stjæjæ,
jat, jæ bæ gbjat i god ad bilbæjig ad,
mig jæ æ jjæjæ. Dat jmdæ mydat, æ bæ
mæ stall æjæmæ mdæ mødjæ dæ
jmdæ, jæ mdthæ gbjæ, i jjæjæjat dæ jæ
fadæ, jæ jæ j mæ mæ, ad mødjæ bæ,
dæstæ mdthæ, bil dæ jæ jæ dæ jeg jjæg.

Ek tzgho̲s ov kalk unbakana ſun̲ dar unden
ok ſonſpilen unigna ſtunda, ſom tzeu unna
tunnat anmanda lic̲ tzl bondand ugtha
Mic̲ uſtungna i mek̲ lugd, ok unna
bredana ſnal, dn ok plogna enal tzeu
ſnuſpunna, annan̲ blin plogtundt ugda
ſpund, as ſpund ok unid ſundra tilbonlig
dar okſpunna. Bon ok undandan dunna
gengak, as ſa̲ gnu̲ ſnalan enal unid,
pig kakt ſpunna tzeul, ſom enan̲ plog
udig, undunda ok ſtiſarom, tzeidan ſu
uppu dna ſonnad kunk, as ſadt dgnadaſ
kandt ſtukk as pizend ſpu ak golf.
Kunan ſpdannunna plogtzendt blaſmik ku
andanhondt, ſtar pig ſom̲ ſnaktuk d
au tzug as gnoſnuck, ſpund darnaftar o
ſtarſpund dek, ſtund as kunnd, mad an
jodanſtunf.
Dn Jn ovſtandigtzkan uno aj ak ſu̲ nnig
Endnugak, allar ſu̲ andigan, ſom dn kunſta
ſom̲tzan gu̲ſpandar ſpund. Gpund ſnalna gu̲
ſpukk unnid, tilgnadd as ofnan mullend,
nnan ſonkund, ukbnak kuttuck dnu gu̲ſ
unnad, ſu̲dna ſum nog an tilnadalig an
ſpund ugdnan ſud bogpund, ſom unnan
ſudna ſallan und annallan unnakſtiſnan
an kommand lic̲ nigan ugtta.
Kalunda anund, unalkak as ſtarſpund,
ploglundt ſom̲tzan ſtzan ſundigk ak unu
gu̲ bogu̲, as kun linnan, bannſt ſondnoan
nugonſunda gok, ſpund andanladnan an

gronnigk an inugk kunan ni ſom ungdak midnig,
gonan pig ſulan ow gok an nil ſtond. Gun= an ucopord
ſpund ſpunnk ungilla̲ londnan nigan unkom, ſom ak
ſom̲tzan dnnk gifinan afdunſtening; man bogtaun plog=
kundk ufſpund, und nu unnukligk ik ungdak
kunn ſondſtongan ufanangan, unik gig nnd̲an lic
ak kona ak pa̲ plogkundak unkugnan godning
allan gok an ſtak unall, ligſt kunnpind, an dak gu=
unſt ow gaſtan, dnnſt unndandaldan an undnda
ſnſſkon ſudand kilnu̲tad, gnidand ok da̲ akſtu̲kand
an kunigſpindand, ſom ak kannan kundk an ſpunna=
nn ſtdnnd. Gnnig nnow gnan pig uſ ak ploſſ, ſpun
bogtod uſ kunnan ſpund, an kan unkat gnad, unnimik
god nning, ugnan ok unu̲dandaldnan unden unugta=
kdin unnan ungdak kond.
Ugkſpud gonſpe, ukk ond dnnuſ gak kunk, unnn
uſ unulenn ju̲ unnnn, an ſto kuakkn.
Dnig unnn ſom̲tzan ſonſpk ugkk pnden, pig ugſnan gu̲
ſpundjondnd dak unuligan kndak, ak ſpdnn gloglnn=
dak kunik ak ſpdn, innidn dak uk kandſtod allan
ondnn, nnn ſank kik unii ginnn dak gnadſpnalzn du̲
unnid idn unnn ſonnukknnd, ukkn ugknotk i ſtonn
ſkiſnon, gnidan ſondnodn ugdnn kig an lokd ak ſpdnn
gnidn, ukom dak ak dnugnnnn gkuſgndnk an unnugn
kndſtodnn ſondnobnokok ukndn kandunignd. Gig
bokok dnſonn ak kuta gnnd pig ſpdnnnnn gloſjn,
ſukkok bnnn kinu̲ a kon ſu̲dnn, ninnn pig indn dak nad
gndnn, i ſom̲nodnn dak gnadkonſinn ſkullo dnugn=
nom ſu̲dnnnd ſom̲nnkknd. Nais ſnandnn ſlog ak=
nnnn ni, Ug ſninn pig u̲ dk andnn gloſjn ufkngat
kinu̲ nnn allar kannnn ſkondnnd, ſank pig gnabnokkan,

en alvalas fonnilkunda ab kunda ki
fuldmeligaw ab mål nadw fig, i fynnangah
kaw aman, gnidaw pig Aonnen un kapůd.
fulangah kun pig fordan fkud nůdw gnaw ab
ploghin fundfond, at aman kaugw kna fudan, u
mundan dan und Aundford, ab dak und fuld
ofannkygafen, dak gun danikaf dnugan
nyttan, on kundak på kilmadk fom pig ůfinn
mmel, gnuk nidan fomfaw fudak godbank all
kud. Kfa ploghin, gnidaw pig fadnaman gů
un på kapůd, gnaw pig ofann Gnfund nfbů
yde à 8ds konnak, afnůn kundak kapůdr af
fund. Dan ygnan gnuidaw ůdnad gnn after aj fo
meneg, ab gnan gnaw pladk mikak at klaugn
nnaw på aw mund, fom fonak gaflikak all
lak, mnidnan aw dyfak nfkuftaneg.
Mid fůdnan mandak kůmal, at dnaw flan
na, nů i mandig ůdan, mundaw dak på ak f
ildn naw můjaligik at fů nallaw kona fuldmeli
nyllaw ab kannandn, an Gnůft ann afkan fa
gnaw fi kilmaffan ak Gnfthigik ab Standk nag
Daw fnanigak můthn mig kůdal i kompjaw,
naw pig fank på daw ůkaneg, gnaw af pig f
naw kakjank mig, at nandnaw ab kradja ůnak f
på fůdnan. Ejig fnafnandn flaan gnůgaw fnaw
kudaw, naw fnak mindn Konnaw kggja ofaang
ak nof fom fogkannaw, ab i fnaw ak af fkaw a
kaw fomfkonak. Anůjan Gjilg fnak pig anal gnaw
på Gullandn Ejfjů Gnafnaw, naw kůdal ůdn fo
ivillk. Kakaligan fůle dak mig in ak på naw
gn ůndan afkan billnaw, på ak di j gnig

en a klear fonnil kunda ab kunda ki
fuldmeligaw ab mål nadw fig, i fynnangah
kaw aman, gnidaw pig Aonnen un kapůd.
fulangah kun pig fordan fkud nůdw gnaw ab
ploghin fundfond, at aman kaugw kna fudan, u
mundan dan und Aundford, ab dak und fuld
ofannkygafen, dak gun danikaf dnugan
nyttan, on kundak på kilmadk fom pig ůfinn
mmel, gnuk nidan fomfaw fudak godbank all
kud. Kfa ploghin, gnidaw pig fadnaman gů
un på kapůd, gnaw pig ofann Gnfund nfbů
yde à 8ds konnak, afnůn kundak kapůdr af
fund. Dan ygnan gnuidaw ůdnad gnn after aj fo
meneg, ab gnan gnaw pladk mikak at klaugn
nnaw på aw mund, fom fonak gaflikak all
lak, mnidnan aw dyfak nfkuftaneg.
Mid fůdnan mandak kůmal, at dnaw flan
na, nů i mandig ůdan, mundaw dak på ak f
ildn naw můjaligik at fů nallaw kona fuldmeli
nyllaw ab kannandn, an Gnůft ann afkan fa
gnaw fi kilmaffan ak Gnfthigik ab Standk nag
Daw fnanigak můthn mig kůdal i kompjaw,
naw pig fank på daw ůkaneg, gnaw af pig f
naw kakjank mig, at nandnaw ab kradja ůnak f
på fůdnan. Ejig fnafnandn flaan gnůgaw fnaw
kudaw, naw fnak mindn Konnaw kggja ofaang
ak nof fom fogkannaw, ab i fnaw ak af fkaw a
kaw fomfkonak. Anůjan Gjilg fnak pig anal gnaw
på Gullandn Ejfjů Gnafnaw, naw kůdal ůdn fo
ivillk. Kakaligan fůle dak mig in ak på naw
gn ůndan afkan billnaw, på ak di j gnig

ůn a klaw fjak, gnuk kompjaw nyllaw naů dnaw. Dak kyklaw,
ab på anak, ak pig fak kilmůdnalig nůll ofnaw gnůdaw, ů=
klaw nůjaw ghůjaw fom dnugnaw. Gnůk ab dnůn kůnda
anůl nůjak af gnůk konfnaw ůgnifnaw, afnůn kůdaůl
abakgokigik, dan pig gnaw fi gnůdaw gnůdaw ab ůkfpůdaw,
ab fkůdak ůg kůdůk pig ak madal ak fů gůdaw ů
naw ghogkaůd kilmůdnalignaw naw nyllaůd. Ejig gnůk
gdnaůnaw al kůi kakjank mig dnůkaf, ab på gnůnak
på ofnaw anůnnak ak kakgnaůnaw, gnaw i kompjaw nyg=
kak kagdaw mig, gnůk anůnnak kilmůdnalig nůll
ofnaw nůk ůkgůdn. Dakkaw gnůk kůnaw pig gkůdak, gů=
gaw gůdank, ngajfaw, kůl anůjanůdaw af gnůnnaw anůda=
nůl ů ghogkaůd, gů ofkaw dak gůak kapůd, ab anůn ofa=
anůkgnůd, dak gnůnaw ab aw, gnaw ab nůll nyakgů dak gnůn=
naw, gkůll gnůnaw pig nůzgk, ab akdnig kafgfnaw klaugn,
dak gkůdaw ů ghogkaůdnaw kůjfnůk gnůnaw, i kůnigk nyg
nůl ofnaw gůdak kůnůak.
Kům ak kůmal anůnaw anůn naůnaw gůdan dnoaw
gnaw pig, gnaw kůnnaw ůn ab nůd ak kapůn ůnůnaw ghogkaů,
nyakgůak fůgůnůaw mkkod: gů gnůnak ghogkaůdnak aw
gofkaw kůjfnůk ab gkůn dak, ab nůjgak kůkak kakůak,
gnaw pig gkůnaů gnůjgaw ofnaw gnůnak dak gnůnnaw nůdaw
aw anůgk gnůnaůnak, gkůn ak nůfnaw ůg daw dnaůkůi
anůnůnůdaw gnoadka, ab nůjgak kofa gůdkofgnaw, gnůnak
dnůnggůn aw anůkaw, dů pig kapůd daw, nůd nyakgůg
aw kůlnaw ůjgůak daw, aw gnaw dnůjgnaoaw akkůd
gnak ůgnůdaw gkůnd ak daw.
Gnaů gůdnjaůdaw i kgnůnangah anůkalnůjgaw, ab dn
ghogkaw dnůkaf, gnaw kapůd, kůnaw dn akůi nykaw ůnj=
nůjgaw kůlnůkůak, aw dak gů gůnak pig gnaůa kůkaw,
gů dak anůn nůjkaw ůj nakkůo akkůnůaw.

Wenn nun ich tro, ek gondred ufaw Landa
pännigned aldred útmurgland. Hug hun u
tradji fódt pů minnud pandplogen sunnit lida
kem as sædig mugt, fom ined dat komstew, i sp
pů wskiftud, Gnieddu pig, pů fikk pig Gem op
nu pugt, tit komstew fuddud godkunt nesaw mu
Landa ungumigen upriesnad Gnaw pi gæng
uf dan nun must Gnub pnælnu nu nu nud bu
fordew, fom blundud ned pundew undanfallan
fnúdt bnugt. Ok nů matbitigned kemdt bis
mundt no ag ned nůg bnůt, Gnu pig du
kun, dæb ned kommigud godning fódt nu god
utkun pundend skij ned ligjat.
Saw nuwwdmigaw fám pig litnaek ned dn
mågen pännigen gomu, ek dk dw ungdak ug
kyka ow ned ek pudn. Amunligt mid Gun pig fo
ůnak, uppa gudmigud nesaw mullecigned pů
fno, undnu mak Gufnu ok landji únak a
Upew ak Bydn ow cina 6 hundnigkund, Gnie
ůn 1801 tradji gnůg nu nebangudn, ok gå fo
nu pikk pódt as Bott, angak pig nů 1799 ki
kin, ůn 1800 mid Gunnon Gufnaw, pwnk Gudn a
darupew gnuskw undnaw makun, Gniedda lid
dew pwnnun ůn ingallaudn tidgja fnostan Gu
på ak pig ij fnd darukun ungdak, naw i nun
dresp ungt Gunnuk gomt mig mullenig på Tå
Annun ufkwsning kaw nnål ij Gullud ofan pla
nekfon lilnudalig uf nu unund, fom fomk gu
fogst kaw undlunnan go, pwnk nnål kommudn fom
dakw pig a pwnnun Bydn nadkugt, Gniedak p
pudn, kaw fogst unandanw kei fynaw Gildsdalan

Datkw Bydn fisaw ůnak unundk, unaw gnuk komfunaw
Loudan mutkunud ok nafk nedaak pudaw ůndan gunfeun
naw, på ak kaudak aftan unaulig kosning pig nedaak
ak fom gnunnual ůdaw. Sat godkaudud fůnlaaw go st ak
kapůddk und gnunnual nůg, Gniedaw unál upkom unaw
kaw, unaw fom kunnaudk unfanskignaw uf unusk, fom
Lunáu ombaw unaw ugdat alunnud. In gnaw blafaw
nůg Gaudaw unons lilnáal Gudign fun unusk, gnunt kof
unaw undnu god dnůg.
Sat fám pig litnaek unnunw, ak unun ak på kom,
kufaw pikk flodt ok nnot plogkunud, unundk as god
dak, fom saw gnůgaw kapůb und nůg, kom dak skjn gack
kunk, unundnu daw unnuaud blisfaw kom kuk, gnunt
kugganw pig om ugdat nagw ufullaw. Jisk uf dan ow
udaw, ak nůg pudaw på ak pnudplogs Gadn kom kjod,
ufgld pig aftan nů ak unnuk Bydn, aftan 8½ kunnad
ak pudn, gnunk 19 Bgfunaw Gusk, ij man mů nůka kunnon
nůg, ajunk nigaw kw fnost gnundaw undn kkomingds=
allar unůgta=tidn uitnuffundn, fom kunnut gona Gudaw.
Ku pud ueil pig ok unnuaw, fom un uf ugdaw kakgdaw,
dak, ak Gynnaw, gniedaw ud i pundpind nam un i aw=
unaw padmon, kom gnaow vildnaig unal ufgldad, ky aw=
und Gnaw unaw likaw allar nigaw ugkka uf pig gloyin.
Sak un ij nog, ak daw Gudnaw pudaw, daw gullaan uf=
naw daw nadinaludn ugnub kongfunnaw fnofk, på ak daw
ok aftar kandji pudaw kommaw und kommigned ug al=
valds gal ok ofomunchnud. Gnaow i jordaw fonbongan
ka Gynnaw un ok akkaw naaw ondpud kei daw nnigaw uf
kkfning, fom pundpindn gefaaw, un kufband unidnig=
gidaw.
Ku dn gloyin, fom pig Gudnaw ftan unud Gudaw, Gudd

jag tredje året utsåt wicker, som jag tror wi-
lomma sig. Å et handstycke, som jag förledet
hadde med en fjerdning wicker as en fjerdning
afbergade jag Mitton tass foder, samt 4½
frö åter+; således har jag all anledning
moda, det wäl skötta handplöjen bora gifwa
äring af detta slags hade.

+ efter tröstningen

Dessa anmärckningar, hwilka jag til Kongl.
Ohska hällskapet i Stockholm inlemnat, dröj
jag äfwen det Kongl. Finska Hus hålla mig
skapet meddela, i förmodan, att de icke
wärda wäl uptagne, utan och kunna tjena
någon uptysning wid den så mycket ej
mingen. Gjelfwa saken är ej ny, men hera
dermed förenpullit mig, är, hwad sing blott
upgifwa, til någon underrättelse för dem,
först börja med densamma, as således icke
ut någon erfarenhet derutinnan.+ Wädd-
stegård d. 16. Aprili 1803. Fredr. Öhrström
Kyrckoherde.

Gristehamn as

...ru Kongli Finska Hushälssälskapet satert
... fullkomlig kjännedom om beskaffenheter
...det så kallade kyttlands bruket. Fast än
...ga bekant utom Österbotten, tror man
... doch tillständigt ärhindra att detta lätta
...h redan första året lönande Uppodlings
...tt vist icke kan komma i jämnförelse med
...mat Uppodlings arbete, aldra minst ifråga
...n att på någon allmän Bekostnad belö-
...as och uppmuntras. Som redan är nämt
...rsätter Meränderls första skörden af kytt
...and flerfaldigt att där vid använt arbete,
...om dess utom hwarken är särdeles tung
...ller är fordrar kostsam redskap. Här till
...kommer äfwen att i de Soknar där kytt-
...lands bruket mäst drifwes har och oläf
lig

...ner det antagligt, får meddela;
Då Jorden är så tillredd som beskrifwit är,
och tiden till planteringen infallen, kör
man med en så kallad vanlig gaffell-
plog, varwid fästes en kort träspada
i stället för vändarn, sedan kör man en
raak fåra, hwärutj Jordpäronen inkastas
som sagt är, hwilken i återvägen öfver-

Bränvins bränning hilintils i samm
idkats hvarigenom ehuru opatriotis
olagligt, en stor del kyttlands bruka
git en oärhörd vinst. Om än österb
almoge för summade att begangna
den förmån kyttlands bruket med
då dylik Mark på andra orter i
vida större kostnad och arbete kan
och ändå med mycke mindre fö
så tyckes det dock som Belöning

uppmuntran snarare bör förb
för dem, som ehuru af Naturen
jordmån mindre förmånlig
delande använda där vid arbe
kostnad, än förslösas på sådan
hvilk

nda förtjänst är att veta begangnasig
en efter ett lätt odlingssätt ovanligt
bärande jord. Sat Sapienti.

ner det antagligt, får meddela;
Då Jorden är så tillredd som beskrifvit är,
och tiden till planteringen infallen, kör
man med en så kallad vanlig gaffell:
plog, varvid fästes en kort träspada
i stället för vändarn, sedan kör man en
raak fåra, hvarilt Jordpäronen inkastas
som sagt är, hvilken i återvägen öfver=

Uti underrättelsen för menige man som af Kong. Finska Hushålls Sällskapet blifvit utgifven i första häftet, har Sällskapet ganska noga och sorgfälligt beskrifvit Potatoes utplantering och Landets Sommar skötsel; Hos oss i Österbotn har denna växts plantering blifvit någon tid drifven, ganska sparsamt af allmogen, men af ständpersonerne till någon grimmghet, så att en del planterat flere tunnor om året; — Denna växt plantering har jag öfver 20. år idkat med god framgång, och i det närmaste efter den beskrifning, som 4de momentet beskrifver om plantering i sängar; men då jag vidtagit att i sednare åren bedrifva denna plantering å flere Kappland, har jag för att förekomma ogräset, hvilket då det får öfverhanden förqväfver växten, och ränsningen blifver odräglig, vidtagit ett sådant sätt hvilket jag om Kong. Hushålls Sällskapet finner det antagligt, får meddela;

Då Jorden är så tillredd som beskrifvit är, och tiden till planteringen infallen, kör man med en så kallad vanlig gaffellplog, varvid fästes en kort träspada i stället för vändarn, sedan kör man en raak fåra, hvarutj Jordpäronen inkastas som sagt är, hvilken i återvägen öfver-

:mjöllas, i den 3:e Fåran nedkastas alle
:påran, som i åkervägen åfvermjöllas
att 6. Fåror blifva kvar, den 7:de fa
skäres något afstånd ifrån den 6:te, o
lämnas aldeles som, ehj: hvilken
reses några Språten, till märk
Sålunda fortfares med hela å
Då ogräset uppstiger så långt, a
blifver grönt, går man i den Fåra
där marken ano satte, och med en n
räffar nor all ogräs, då Landet m
:na jemnes; när Jordpåronen u
till qvarters höid, skyfflas mullen
den tomma Fåran uppå Jordpåronen
genom de då Despas, på detta sätt bl
hela Landet Lagd: ortentligen
och vånsningen för hela sommar
vikes

Grö
as

Som Jordpåronen hos oss i någon
varit i bruk, så har man och van
backt, om Sållet till dess förvari
åfver vintern, som består förnämli
i Jordgropar i någon backe eller
Lämt skälle, hvarutur blifvit Jämn
hus med tiken förstuga, och förse
qne Dörrar så för husel som först
tackt med näfver och Bräd, Tak
Golf Leak jemt med Jordytan, så
mellan tak med maja och mull

man de Fåror som nyttjas i Sädshållet i dagligt
Bruk, ano för allenagen som ej hafva sådane
gropar eller torra Källare, dåss förvarade ehj
grop måder dess Bonings rum, allena ss=
stenpoten är fat med mullebänkar om:
gifven vintj, hvarutur de hela vinters
genom en liten lucka å gafvelet kan
upptagas; Bäska och minst tvo stamma
förvarings fatt för allenagen för de samma
ännade till från eller plantering, är ehj
de jåtskalade rafgropar, som ano väl för:
sedde, tillväl med den skillnad, att ingån:
gen blifver smalare framför gropen,
för bevarligare uttagning, men som
till vintern bör väl förses med dör
och tätas utantill; granris in i gropen
så nära som afvan på potatoes är
bäst tienlig; De stånd som man i aug:
gusti eller September månader till ut=
spisning i hushållet börjat upptaga
rengöres aldra=portast och bäst då de läggas
i ett ämbare kalt vatn, och medan
Krålla eller skyff Svaga arbetas en
liten stund, då de blifva alldeles skal:
fria och färdiga at tillredas.
om hösten då de skola upptagas för
det bäst med en gråfta som här är=
bruklig till ny åkers upptagning
gjord som en liten spada spetsig i ändan
och en ögla hvari ett trä=skaft fästas,

med en sådan fås de alldra nogast [illegible]
nog utur landet.
Jacobstad & Wästerhund d. 16. Junii 18[illegible]

Gust: Joh[illegible]
Capi[illegible]

Ödminkaste Memorial!

Uppå Kongl. Finska Hushåls Sälskapets anmodan uti dess skrifvelse af den 26 sistl. November, som ankom till mig de 8 January, har iag enligt bilagde hällne Protocoll vid sammankallad sockne stamma öfver detta ock andra ämnen, efterkommitt Kongl. Sälskapets begäran; Det nöje ock den fägnad hvar af mitt hjerta lifvats, som Sockne bo uti kyrkstäts Socken, öfverden första Kedersbevisning några af dess Medlemmar förwärfvat sig, anser iag med Taksamhetens Känslor ock Offer af ärkänsla å min sida bör till Kongl. Finska Hushåls Sälsälskapets aflämn-

nas, tillika med Anmälan, det desse till hj
sedde Män, tolkade på sitt enfaldiga sätt,
rikliga ärkänsla, för desse Wedrande Wedö
vilka de visst intet förvärfvat sig.

Följande Protocolls Utdrag, hvilket sj
lagt och glömt så länge saknat intygan a
Herr Mathenius, får jag nu med det sam
lämna, under den förhoppning att Kon
Hushålls Sällskapet, åter igen gifver Sock
sägnande tillrodställelsen att se Torpar
Margareta Mallmström belönas, för d
trutna rädighet, och ädla flärhet att
år 1802 dyra och knappa sädes tillgång
fram sökt sig, man och Qvinn på ett
sätt häldre, än att öfver lämna sig till on
sorg, ett plägande tiggande, och den Van
lasten genom stöld åt komma andras lif
som den tiden af många utöfvades.

Herr Majoran och Skidd
belöningens utdelande, såsom en af Sock
Innehafvare.

Sandberg uti Kyrkl. Sockn Sorken d. 8 Ja

Fred. Bronikowsky

Åren 1801 d. 22 Januarii öfver
vades nämnde del af denna kyrkstäd
Församlings Sednämder, efter
gånget Gudstjenst av Kätte dagen
jämte Herr Kyrkioherden stadd
Tingsrätts Notarien, i Choret, hvar
väl följande förhandlades:

Då anmanades uti Vängl. Finska Hush
nings Sällskapet i Åbo, genom tr. Sept
ms. d. 26 sidst. November Framtvenne
pitainen Knutborgen Herr fr. Sv. Bronikow
ski, för att i Vängl. Sällskapets ämne
vara benägen Vängl. Sällskapets underg
till några Jordbrukare i denna Församl
ligt, för utmärkt förnömlig flit och in
samt Rätt. Potatoes plantering och skötsel,
försening i ett Exemplar af sednämdens
tades och nu framvallades 1:o Rust
Hallman å Stor Ellby Nikus Joh. Rönberg
2:o Statdm i Värby Tyskas Jacob Engberg
samt 3:o dess Lifstämmeman Svedrus
Statdm och Jordbrukare i nämnde
i Gunnarsby Finnes Carl Engberg
Häradsrätten kallade Herr Capitainen Vängl
Sällskapets vägn till nyssnämnde Jord
brukaren i synnerhet för dennes widlyf
lagda och följaktligen ridogjort med hvad
de Jordförnyelse anlagda jämte tillk

ämnet lämpadt Tal, innehållan
forethet anledningen til Kongl. [illegible]
Hushållnings Sällskapets Stift
gemensamt wäl åhyftande ögna
och nitiska bemödande at utspr
lysning och Tunsoper i Finlands
Hushållning samt upmuntra
heten hos sina Landsmän, Ef
gord tjenlig upmuntran til när
rande Församlingens öfriga Jor
dare, at genom flit och idoghet, i
het uti oftanämnde för Finland
mänliga Jordfrugts Cultivering,
sig förtjente af Kongl. Sällskapets
ning och nöje, hwarmed Ort an
hwar och en driftig Landsman,
des acten med önskan til Land
gemensamma wäle. Efter n
gen ifrån Kyrdan undfägnades in
de 3ne Jordbrukare utom annat
af Herr Capitainen med middags
som i sådan afsigt war anstäl
Klockare Bohlet. Lid och ort
wane.

In fidem

Abr. Maten

Utdrag af Socknestämmo Protocollet, hållit i Kyrkslätt den 28 Novembr 1802.

§. 7.

Capitainen Wälborne Herr Bronikowsky från Sundsbergs Gård gaf tillkänna, at Bondarby torpare hustrun Margaretha Malmström sidstförflutne sommar, någon tid under Rädes bristen födt sig, sin man och fyra barn, emellan 2 och 9 års ålder, med tilredning af Islands och Bergmåsa, til Bröd, gröt och Wälling, och äfven bakat bröd af Kuhlrötter. Hvarutinnan en del af Socknemännen sade sig hafva förhållandet bekant, och intygade rik-tigheten af förestrifne födoämnens nyt-tjande af Margaretha Malmström, til deß och de Sinas bergning. ~~Och och dag förestrifne~~

Föregående wara rättelige utdragit utur det under ofvanstående Dato af Socknes-Magazins Directionen här städes hållna och hos Directionen i Land magazins handlingar befindtelige Socknestämmo Protocollet, sådant intygar på anmodan. Kyrkslätt d. 24 Januarii 1804.

Abr. Matenius
för tiden Cur. Gerens

Kuningallinen Huonen Hallituxen Seura Turusa

Nyn Kuin Kuningallinen Huonen Hallituxen Seura on maakunnille aika toisen Perän Jacanut Kuinga Luhdat, Ja Nylyt Pitä Saataman ei ainoastans Hyvin Kasvavaisixi, Mutta Kuinga Nyhin taitan Kylvettä Parahimbia, Maullisimbia, Ja Woimmallisimbia Heinän Siemenden Laatuja; Jolka ovat Parahiten Ravittevaisimbia kaikelle Karjalle eloxi.

On Myös Kuningallinen Huonen Hallituxen Seura aina Pitänyt Huolta Sytä, Kuinga elämet kunakin Wuoden aikana Pitä Parahiten Holhottaman Ja Ruokittaman; Nyn Myös kuinga ne taittaisin Laitetta Hyvin Lypsärväisixi. Nyn Myös kuinga Maidon, eli Rieskan kokominen Pitä Woin tekemisexi käytettämän, Ja Jasta Säästäväisydellä taitan Sekä enämmäsä että Wähemmäsä Huusholliza, Suuri Hyödytys Sekä ittellens, ~~että~~ tarpeixi, että Rahan kokomisexi käytettä. Jolka Opetuxet ovat yhteiselle kansalle Sangen Hyödylliset itte kungin Huusholliz Suhten, Jonga yhteinen kansa Mahtavat Surella kijtollisudella Wastan otta.

Mutta Se asia Kuinga Maidosta eli Rieskasta, Ja Happamasta Woita tehdän, Pidetän tuttuna asijana, Sen Suhten, että Se on Jo Wanhudesta ollut kaikisa Huusholleisa Wiljelyxesä, että itse kukin Hänen opitulla tavallansa teke Maidosta, Rieskasta, eli Happamesta, Woita. Joka tapahtu Hänen Saalijnsa Suhten Peräti exityisella tavalla, Jonga koettelemus näyttä yhteisen kansan tykönä, että yhdestä Warasta on Wain tulo toisinans Runsambi, Ja toisinans Huonombi, Ja Samasta Warasta toisinans ei Saada mitänä, Joka asia Synnyttä Sen yxinkerraisen yhteisen kansan tykönä Suuren epäuskon

Tosta Ruvetan Wiljelemän Noitia, ...
taikureita; Tolka Sytte Heidän tielon...
Suhten Langetavat tämän asijan Kramm...
Naaburein Jäälle, Da Nijn Jimillävän ...
Jimiän Da Heikouskoisen yhteisen kansa...
Jimiämmäxi, Da kokevat Jarala tätä W...
tule mista Sopimattomilla Konstyllansa, Tot...
ole Kohtullinen Mainita;

Sentähden ehkä Woin tekeminen on kyllä W...
asia, Nijn ei ole Se Wielä Juolingan tut...
yhteiselle kansalle Hänen Jerustustensa, Su...
Da koska Maidosta, Da Happamasta ei Woi...
Saada Sen Waran Tälkin kuin toivaton, N...
on Hänen Euonnolliset Syynsä Toka tule...
Sytä, että ei taita Rieska, eli Happama, Lämm...
Sille Lämbymälle, että Se Rupias Woin kasva...
Tota ei taita tehdä Muulla kuin Termam...
kansa, että Se aina tule yhtäläisexi. 2.o Si...
koitettaman, Jos Maito on aina yhtä Woimm...
eli tarwisseko Se aina yhtäläisen Lämbym...
eli Hapantamisen, 3.o Xi Nijn kuin Maito...
ole aina yhtä Waimmallista, tekekö Se W...
Sa Suhten eroitusta, Sekä Hapantamisesa ett...
Lämmittämisesä; Da 4.o Mikä kirnun Laa...
on kaikein Jaras, Tolla Waita kirmetan...

Nämät Minun Halvat, Da Jeräti yxinke...
Set ajatuxeni Tötän minä Kuningal...
Huonen Hallituxen Seuralle Turusa...
toivosa että Kuningallinen Huonen H...
tuxen Seura Palkitte Minun Wiss...
Jerustavaisella, Da Jäälle Euotettavan...
Neuvolla, opilla, Da Wastauxella...
Ilmolas. 17.o 4. Joivänä Maalis kuusa...

Isaac Randa
Skraddaren ja Torppar...

Memorial

Med både häpnad och förundran har jag genom...
gnat Svenska Bränvins historien, som inom en tid af...
ära half tredje Sekel, eller ifrån Konung Eric den 14des...
Regering framvisar både många och märkeliga välfnin...
gar, samt är på visst sätt införlifvad med sjelfva vårt...
Fäderneslands historie. Häfderne vittna, att Bränvinet...
allt sedan varit i mera eller mindre allmänt bruk, och...
en så inrotad vana låter helt säkert icke mera afskaffa...
lig, och så anser jag det vara utom allt tvifvel, att den...
na dryck är i vårt kalla nordliga klimat i flere af...
seenden både nyttig och nödvändig. Skada är endast, att...
den välgörande inflytelse man deraf kunnat vänta...
på arbetarens helsa och förfriskning, samt närin...
garnas förkofran, nästan icke mera röjes, sedan öfver...
flödet och missbruket i rågadt mått hunnit medföra...
helt andra och skadliga följder. Hvem har icke med...
grämelse sedt, huru böjelsen att supa, lik ett gift, frä...
ter ju längre ju mer omkring sig och gör den arbetande...
hopen, både husbonden och dräng tröge, overksamme,...
dolske och liderlige, samt lägger de största och svåra...
ste hinder i vägen för de nyttigaste foretag? Hvem...
har icke tillika sett dess menlige värkan på sederna,...
och huru många lagbrott, mord, rån och stölder deraf...
uppkommit? Och i de utsväfningar, hvartil bränvi...
nets missbruk så lätt föranleder, hvem ser icke äfven...
möjeligheten af ett uppror, af en folkresning, som yran...

de och tanklös sätter allmän och enskild välfärd tyr? Så sådant sätt har Brännvinet från en lyckelig varande förvandlat sig nästan till en landsplåga och om något botemedel emot detta nödvändiga onda ej tänkes, så finnes det visst icke i ett Brännvins förbud ur politiska och ekonomiska skäl är inprakt utan i brännings-friheten inskränkning.

Ett ondt kan aldrig vara så svårt, att icke förnöjelse deraf bör kunna dragas, helst menniskodrig är lättare fångad, än genom sin egen svaghet dom då mine Herrar detta begär efter Brännerna Nationens svaga sida, till förbrukets bätmera uppkomst. Att bringa Finnlands jord till allmänna skyndsam, och skicklig kultur, sådant är ju Konska Hushållnings Sällskapets ändamål, dess ongen och afsikten med dess stiftelse; och de belöningar delar, ehuru valgörande, äro icke enfamt eller smärhände till denna afsikt. — När man af pålitelige euler ser, att jemväl under Kronobrännings inti tiden, genom olofflig bränning 200000 Tnr Råg pr dium årligen bliswit öfver hela Riket försvann att vid Regale Brännerierne sjelfve 500000 Tnr voro beräknade på den årliga consumtion, nem 320000 Tnr för landet efter 4 Tnr på hvarje 80000 Hemman, och det öfrige för Städerne, så man hisna öfver en så ofantelig och flösad åtg af Råg blott till brännvin på en tid då våra ei Riksdalrar gingo ut till utlänningen för brod. — Nej fasangt blir allt bemödande att upp

vår hushållning, att förbättra vår mynt-fot, och all qvarhålla penningen i Riket, så länge våra behof af victualier ej kunna af egne tillgångar fyllas. Nu taga vi från London porter, från Curland kött, från Lybeck skinkor, från Pommern gåsshalfvor, från Holland ost, från Ryssland talg, från England smör, från Danmark hästar, och från Österssjö hamnarne 400000 Tnr Spannmål. Lägg om annu härtill alla våra öfverflöds varor, och det skall nog blifva begripligt, hvarföre vårt reela mynt, lika som de förna Götherne, ej trifvas i Landet, utan utvandra, ty våra export varor förslå ej långt, och på vår Seglation dessa senare åren ~~två~~ för jag att Engelsmannen, genom sina låta uppbringningar, endast och egentligen vunnit. — Nej icke är det handelen, som gör ett land oberoende af sine grannar. Det har varit, och är i många Stater annu, lika som en Feber, att grunda deras välmagt på sjöfart, samt på myckenheten af guld och silfver, hvilka senare ändock alldrig i behöflig mängd stanna qvar inom något Rike. Många Spanien, som för dessa metaller mussaurerat millioner menniskor, nu är en hårsmån rikare, än det var under de arbetsamme Morerne? Det är tvärtom fattigare. Många Sverige nu är mägtigare än fordom, då jordbruket utgjorde dess huswud yrke? Visst icke. Man sucktade då under andeligt och verldsligt förtryck, och okunnigheten var så allmän, att ämnen till skickelige Embetsmän knapt fanos i Riket, hvarföre äfven annu i Gustaf Wasas tid Hemming Gadd stundom gjorde tjenst som Biskop, stundom som Amiral eller Ambassadeur, och en Ärke-Djeken såsom Riks-Cantzler; men vi agde bröd af egen jord, och flogos tappert så fort vi fingo duglige anförare. Ostri-

digt kan dock Sveriges vackraste Epok räknas, sedan
den 1ste grundlagt dess välstånd, ifrån Eric XIV, till och
Carl den XIte. Vi hade då mera varor än penningar
kiket stod på egen grund, var stort och mägtigt, samt
de bjuda hvilken utlänsk magt som helst spetsen
äfven flere på en gång, då omständigheterne så fo
Orsaken där till är ingen annan, än att Sverige,
Salt och Specerier undantages, var försedt med alla
behof, och af sin öfverflödiga varu mängd kunde ut
stora qvantiteter Råg och victualier, hvilka det sedan
tiden mång dubbelt fått återbetala. Vår handel, de
så nitiskt söker befordra och utvidga, har ej kunn
förekomma detta missöde, och när äfven den genom
uppkommit krig råkar i stagnation, måste genast u
ningen tillföra oss victualier, såsom det skedde under
naste ofred med Ryssland, då vårt redbara mynt i
blef osynligt och gick ut för födan. Återvändom
till jordbruket: de rikaste Cassor kunna tömas, men
den är outöselig; Genom dess odling skall Sveriges
storhet och magt återvinnas; ty hvad uträttar en
de emot ett folk, som sjelf förmår uppfylla alla
behof? Huru länge uthärdade icke Azot i Egypten
icke förr än på 30de året, sedan det uttömt sitt sä
råd för 29 år, öppnade för Psammiticus sina port
Ägde icke Babylon 20 års proviant inne, då det af
belägrades? Och Syracusa med herravälde öfver en
sträcka af föga större vidd än Skåne, huru mägt
det icke genom Hieros jordbruks lagar? Underhöll
icke en stående armée af 120000 man Infanterie o
man Cavallerie, utom 400 bemannade Galerer, och m
na väpnade styrka bjöd det icke det stolta Carthage

sjelfa Rom spetsen? Visar icke allt detta nödvändigheten af ett
odladt och blomstrande jordbruk; och utan tillräckeliga sädes
förråder, hvilken plats inom vår gräns kan väl uthärda
en bloquad af 20 a 30 dygn? —

Men jag föres kan ske för långt ifrån mitt föresat
ta ämne. För att återkomma dit, vil jag blott anmärka,
att jag med hela denna digression endast haft för afsigt, att
väcka uppmärksamheten på vår ringa och otillräckeliga
Spanmåls tillgång. Beklageligen är den allt för liten, och om
jordbruket drefves huru högt som helst, kan den ändock all
drig blifva öfverflödig, ty på afnämare är icke någon brist.
Behöfde icke sjelfva England ej länge sedan anlita utländ
ningen om föda? Jag kan därföre alldrig förena mig med
den eljest aktningsvärde Mans principe, som i sitt svar
på Sällskapets Prisfråga om hindren för Finska Landtman
nens idoghet, yttrar, lika som i förbigående, att om alla cul
tiverade jorden, skulle Rågen falla i värde lika med vatt
net. Gifve Gud att ingen större olycka träffade ett Rike än
hafva öfverflöd på ätande varor; men, kan hända, får hans
mening ej tagas, som den låter.

Af hvad jag hittils anfört, lärer vara tydligt, att
jag misströstar ej om möjeligheten, men om ~~om~~ helgden af
ett bränvins förbud, att jag anser bränvinet för ett nödvän
digt ondt; men att jag ej will att det skall brännas af Råg.
Jag föreslår i dess ställe att bränna det af hafra. Saken är
ej okänd, och fördelen utom fråga, hälst då det när som helst
kan visas, att 15 kappar hafver malt, och 15 kappar hafver
mjöl gifva 15 kannor godt bränvin, hvilket jag både hit
tills erfarit och framdeles will prestera. Om nu detta bränvin
sålt i rättan tid, betalas med 32 ß kannan, så har tillvär
karen för en Tuna hafra fått 10 Rdr, och stort mera får ingen

af kåg med sina pannor.

Men jag har ännu icke sagt, hvar ifrån all den hafra skall tagas, som åtgår till Rikets betydeliga brän behof. Icke vill jag, att hafra på kågens eller någon annan des arts bekostnad skall upptaga någon del af den gam åker jorden. Dennes afkastning behöfves fullt ut till b och får ej förminskas. Nej, hafra skall odlas på nyplo som 2ne a 3ne år å rad besås med hafra, och sedan den nit tillbörligt bruk, 4de året med kåg och höfrö, i fall e get är sådant, att den kan tjena till ständig åker.

Beträffande verkställigheten af detta förslag, är det ju, enligt för fattningarne, Konungens Höga rätt vid infallande missväxt år, eller när Han eljest så i Nå för godt finner, antingen hel och hållen förbjuda eller skränka bränvins bränningen. Från ett sådant förbud, s då, efter min tanka, de jordbrukare undantagas, som besåt plog med hafra, ett helt hemman minst 2 Tunneland, o mindre proportionaliter, det vill säga, ½ hemman ett Tun ¼ heman Ett halft Tunneland o. s. v. och desse borde då fri och obehindradt få fortsätta bränvins bränning af h ra, sedan de hos Landshöfdingen upptedt ett vederbörlig bestyrkt och auctoriseradt Syne-Document, om uppodling beskaffenhet, vidd, jordmån af ängsmark, kärr, backar eller betesmark, eller andre impedimenter, om dess ord teliga dikning, och till hwad famntal, om tegarnas bredd, gödsling, och förmodade afkastning, af hwad nat jorden är m. m. Denna Syn värkställes före Michaeli nan skörden sker, och underskrifwes af godkände och r lige männ i församlingen, samt inlemnas om hösten, h vid någon marknad, då Allmogen gemenligen är i Stä till Konungens Befallningshafwande i orten, som ur Ins

mentet låter anteckna, hwad som kan vara anmärknings värdt, och sedermera påskrifwer tillstånd till fri bränvins bränning af hafra för den, som uppfyllt förordningens vilkor, hwilket tillstånd derefter i församlingens kyrkor offenteligen kungöres. Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet, så wida Landshöfdingarne förmodeligen icke underlåta, att dit insända uppgifter, som utwisa, hwilka och huru många Jordbrukare i Länet, blifwit af bränwins friheten delaktige, lärer så medelst komma i tillfälle, att inhämta både många och fägnande underrättelser om Landets tilltagande cultur.

Följderne af en sådan tillåtelse att bränna, skulle utan twifwel blifwa lika snara som förmånliga; — och jag anser för alldeles otroligt, att i dylik händelse någon Landtman mera skulle gripa till kåglåren för att skaffa sig bränwin. När genom bränwins bränning en tunna hafra kan i wärde drifwas upp till 10 Rdr, så blir det en fördel att så hafra och spara kågen. Den Bonde, som försummar det förra, får ej bränna, och måste antingen umbära bränwinet alldeles, eller, kan hända, betala det med 3 à 4 plåtar kannan; och när han gjorett det ett år, ty supa måste han, vill jag gå i borgen före, att han ett annat år riktar wändplogen åt jorden, och kör upp åt sig nytt hafre land, hwilket han, om stället är tjenligt, beständigt underhåller, eller om det oundwikeligen behöfver igen läggas, dertill upptager ny jord, för att icke förlora sin rätt till den föreslagna bränwins brännings friheten. — Genom denna utwäg, då den som sig bör, med noggrannhet handhafwes, skall således icke allenast kågens anwändande till bränwin i det mästa upphöra, och de annars så wanliga förbrytelserna emot alla bränwins förbud till

största delen förekomas, utan ock Finlands jord i allmä[illegible]
med stora steg framskrida till odling, och i synnerhe[illegible]
Finska Hushållnings Sällskapets välgörande afsigt[illegible]
våra ängars förbättring snarast och säkrast vin[illegible]
sin fullbordan, hvar för innan föga, med framgång lär vara att
tänka någon förbättrad får- eller annan afvel. — [illegible]
torde derföre förtjena att af Kongl. Finska Hushåll[illegible]
Sällskapet Kongl. Majts Nådiga bifall och stadfästelse
derdånighet anmälas. — Dömen icke Mine Herrar dess[illegible]
och möjelighet i verkställigheten, blott efter mitt brist[illegible]
utkast, som fullkomnadt af skickligare mästares hand[illegible]
de med mera både tydlighet och öfvertygande styrka, [illegible]
följakteligen med bättre hopp om framgång, kunna [illegible]
upplyst och Landsfaderlig Öfverhets ögon framläggas. [illegible]
ken det emellertid Eder uppmärksamhet, och om mö[illegible]
Edert bifall.

Johan Mag: Brummer

Capitaine vid Armeens flotte

10 Oktober 1804. 290. 329.

Högädle Herr Assessor!

För den af Kongl. Finska Hushålds Sällskapet
mig tilsände medaille har jag ansedt skyldig-
heten fordra, att jag genom närlagde, så godt
jag kan, afläggen min allerödmjukaste
tacksägelse, och får ödmjukel anhålla,
det Herr Assessorn täcktes wara gunstig
och den ängifwa.
Jag hade aldrig kunnat föreställa mig,
att ett så ringa arbete skolat ådraga sig,
af ett så högt och uplyst Sällskaps, den
ryp

[illegible] är nödigt at antingen [illegible]
[illegible] och befolar dem wäl eller ock at
[illegible] repar sig och hinner til wälmåga
[illegible] endast hos rika Nationer, [illegible]
[illegible] fattiga. Et fastigt [illegible]
[illegible] genom Slägder. Slägderna följa [illegible]
wälmågan. Hade Sally, genom jordbruket ej bragt [illegible]
[illegible] til wälmågt, Colbert hade fåfängt sökt, at rikta det [illegible]
nom Slägderna.
Så är ock med denna orten, om den ej genom jord-
bruk uphjelpes til wälmåga, så arbeter man fåfängt til
Slägdernas förkofran.
Men, torde någon fråga: Kan då jordbruket

uppmärcksamhet jag ärfarit, och emot
förmodan war det aldeles, att Hr. Lam-
gen Edelswärd theraf giordt sådant bro-
skref allenast i korttaste begrep och om
ei wisst om jag widfogade några ri-
på de till saken hörande Machinen
sådane åtfölja, så kanske de icke
utförliga, i hwilcket fall jag bör sö-
bätra: alt sammans war nästan
hastwärck.

Att på något sätt ärkänna den
samhet, Kongl. Sällskapet wisat m
igenom Herr Assessorn afgifwa n
Smörhandteringens förbätring.

Jag har wäl i beredskap en tämmel
afhandl. om Torr och Salt fisk
grundad på Theori och wärckel
het, äfwen som en anan om
hwilcken ofelbart, på therföre tjenl
trakten är förmånlig i flere afseen
Särdeles på wildmarckers nya be

hwilcka båda jag wågar anse nyttiga att komma
till det allmännas begagnande; men jag har
hittils ei träffat någon som på skäliga wilc-
kor welat låt dess Präss i sådant afseende
brukas.

För att afhålla Wargar, från Boskaps jordar
af hwad slägte som hälst, har jag ett remed,
som jag sielf med wärckelig nytta efter afsig-
ten anwändt, och så lemnat det preparerat till
denne ortens lappmarcker, som warit swåra
angrepne af dessa odiur; med wilckor att
sedan det wore försökt och rigtigt befunnit,
så uti waror eller pengar något som swarade
mot ändemålet, då jag uptäcker Compositionen
men snålhet, egennytta och nyfikenhet, att
kunna utranskaka sammansättningen, har
giordt, att rigtiga betyg blifwit mig neka-
de ehuru jag fått tämmel säkra under-
rättelser, att ibland de Rmjordan ther detta
blifwit anwändt, har ingen förödelse af
wargar existerat och har äfwen sådane Re-
nar

[illegible] är nödigt at antingen [illegible]
[illegible] och betalar dem wäl eller ock at
[illegible] repar sig och hinner til wälmåga
[illegible] endast hos rika Nationer, men
[illegible] fattiga. Et fastigt [illegible]
[illegible] genom slägder, slägderna [illegible]
wälmågan. Hade Sally genom jordbruket ej bragt [illegible]
[illegible] til wälmågt, Colbert hade såfängt sökt, at rikta det ge-
nom slägderna.

Så är ock med denna orten, om den ej genom jord-
bruk uphjelpes til wälmåga så sorbetar man såfängt til
slägdernas förkofran.

Men, torde någon fråga: Kan då jordbruket

man blifwit fria för allt hvad Kornet
så väl på Ryggen som de, som blifwa stå
uti Diverse näsa?

Jag kännen ej annorlunda än afryggten de
Sädesslagen sönder i mon i synnerhet dess ö strå
hushållsgrenar omfattande: Det förekommer mig, at
hördt någon plan vara gifwen, det af staten de
awan tillsyning ägandom skulle tildelas eller
något, för en eller flere personer, som wille och
åtaga sig skiöta allenast ett mindre återfäl
mon afgrasad ängesgärd och beteswarek med
bestånd af en eller tå arter, någon kryddgärdst
och det genom på wissa wilkor antagna
härstädes i detta fall wore at anse som defect
och som i flere fall är omöjligt, sedan de fått d
efter enfaldiga begrep tämpligt wattn slapl
wisningsom jordsort jordarters beskaffenhet
mindre tjenligheten för den eller den wäxten
jordblandningar i wissa afseenden och ändama
och borde anställas, så wäl locala omständig
göra och huru i motsatt fall de naturli
anlemna bäst kunna ombytat till den förg
som är tämpelig i afseende samt att både göra
redskaper efter behof och ändamål m:m:, det

vidare, och åter på den andra, att rätt wärda, föda och
tilfredsställa kreaturen, att kämna och hjelpa de allmänaste
derav förekommande krämpor, att af alla förekomna
de i synnerhet vegetabiliska födoämnen, veta bereda
och använda det ena och andra; Om anstalten wore
den, att gå af stark kjöret ha af det andra stämda
sönderbröcke, och efter ärtäldne undersökningar samt
wisade skicklighet utplanterades, så borde de
kommas omsorg och födoåtgärder upmana i hast
den ofrigas flocken som deras omgaftighet efterfordrade
som lätt utfordrade hädaf antages en eller flere pers
känen, af stadgad ålder, ofrihet, oförvenlighet och naturlig
lägenhet för saken, som i hade producerat att förfig
simla födoförmögenhet utan åtnöjdes med anständig
och hvad man kallar tarflig lefnad; men wisade
sin starka benägenhet att följderna af den wärk
samhet de utöfwade, lät befordran af medborgerl
wisheter och samhälls lefnadens förmån: Om jag
tägde tycken att wara af Kongl Sällskapet så känd
att ett sådant förtroende kunde lemnas mig
så wore jag egentligen redo, att ombesörja mig
sådan Commission, hälst jag icke för närwarande
klar i någon förbindelse som kunde hindra; ödmj
wore ett synnerligt öde eliksom assistera alt

wärk

Ty är nödigt at anlägga Kreatu
ten och tabellarien wal eller att
låter repar sig och lemnar til wederlags
ändamålet bör rätta indicerade
tabb tallga. Ett fruktbart kun
gjorda länder, allegerna följa
wetnägen. Wade dalby, garn, jordbruket lät sig trogt
nikket lät wäxmagt, Colbert lade, läsningt, sedt at rikta det
som högterna.

Så at ock med denna gröta, om den ej genom jord
ruta upkylpes, lät wälmogd förbetan man försöngt det
högdernas förkofran.

Man kunde någon fråga: Man kan jordbruket

värcksamhet med de små Theoretiska och
ga practiska kunskaper jag kan äga,
upfyld af de största begär, att kunna gagn
med alla sinnes och kropp förmögenhet
så inträffade, och ett sådant förslag vore
eller antogs och med den wishet som ha
Sälskapet är ofelbar; så skulle efter min
dige begrep en oändelig kiädja af härlig
der kunna efter hand utsträckas och
så sanna Patrioters minnen. — Jag
mig, att min wälmening må anses e
siäls wärckliga afsigt: det är med
skiors omständigheters förbätring, och
till den naturliga sällhet som hwarje
önskar: god utkomst och ingen nöd, ett
och i följe theraf en wiss förmåga, att m
het på ett eller flere sätt bidraga till
hällets styrcka, sammanhållning, och om
fasthet.

Uti hvs följande om senör beredning är nä
Ost; flere beskrifningar finna förut om denne
ring, som äro mer eller mindre lämpliga
taga: de mästa jag sedt synas föresätta en god
ka af den som wil giöra försök thermed: wisst
att jag uti en ganska liten Oeconomi kunna

ist af sådan beskaffenhet som tämmelig läkra gommar
och kännare behagat gilla.

Om det kongl. Sälskapet finner för godt att låt i dess
handlingar införas hwad jag af wälmening afgifwit
så anhåller om namnets uteslutande, emedan i händel
se af Critiq den efter omständigheter bättre kan besvaras
om den förhjenar.

Utbeder mig Herr assessorns wänskap under det
jag framlefwer med största högaktning Dess

ödmiuke tjenare

J. L. Christiernin

[illegible] är nödigt at antingen kronan
[illegible] och betalar dem wäl eller ock at
[illegible] repar sig och hinner til wälmåga
[illegible] endast hos rika Nationer, men
[illegible] fattiga. Et fattigt [illegible]
[illegible] genom slägder. Slägderna följa [illegible]
wälmågan. Hade Sully, genom jordbruket ej bragt [illegible]
[illegible] til wälmågt, Colbert hade fåfängt sökt, at rikta det ge
om slägderna.

Så är ock med denna orten, om den ej genom jord
bruk uphjelpes til wälmåga, så sorbetar man fåfängt til
slägdernas förkofran.

Men, torde någon fråga: Kan då jordbruket

Kongl: Finska Hushålls Sällskapet uti Åbo!

Till skyldigt svar å vördade brefvet af den 1 October
får härmed äran tillkänna gifva det uti Österbottens
Inspection för närvarande finnes femtio fem
Stycken krono Saltpetter pannor hvaraf 6 stycken
äro odugliga och således endast 49 med dertill hörande

[illegible] nödvändige, hafva af [illegible] [illegible]
skola de drifvas högre, är nödigt at antingen kronan
mot tager slöjde arbeten och betalar dem väl eller ock at
man vänbar tills landet åter repar sig och hinner til välmåga.
Slöjderna fradas endast hos rika nationer; men
[illegible] drifvas och gå at hos de fattiga. Et fastigt land
kan ej uphjelpas, endast genom slöjder. Slöjderna följa ent
välmågan. Hade Sully, genom jordbruket ej bragt [illegible]
[illegible] til välmågt, Colbert hade fåfängt sökt, at rikta det ge
nom slöjderna.
Så är ock med denna orten, om den ej genom jord
bruk uphjelpes til välmåga så arbetar man fåfängt till
slöjdernas förkofran.
Men, torde någon fråga: kan då jordbruket

Wärkmästare innevarande är utkommen
på arbete, af detta sistnämnde antal pannor
några med detta års kokning blifva obrukbar
Då Kongl: Hushålls Sällskapet utgifvit en af
angående Saltpetter Ladors anlägning uti de
Finska Almanacka anser jag öfverflödigt at
något tillägg hvarken i anseende till Jordens prep
eller Sjudnings processen i synnerhet då flere af
i detta ämne tillförem genom trycket blifvit
tuten bekanta; önskeligt hade varit om uti Kong
Sällskapets afhandling icke blifvit infört den
stora förmån Ladungarna uti denna Inspection
vanta vid den nya regleringen 1805 då Saltp
blefve fri och de hade at påräkna mängdubbel
emot hvad kronan betalt, ehuruväl den de
åren af kronan blifvit inlöst med 2 Rdr 42 ß.
hur dock det dem gifne hopp gjort den vårkan

ter tillvärkningen innevarande är mott högst oför-
modade hinder och svårigheter hvarigenom Kongl: Maijt
och kronan blifver förlustig några 1000de Rdr Saltpetter
emot hvad med säkerhet kunnat påräknas.
Så framt Riksens Ständers beslut går uti wärkställigt tut med
inkommande är, hvilket förmödeligen beror på Kongl: Maijts
Nådiga utlutande öfver Högl: Kongl: Krigs Collegii infodrade
betänkande lärer förmödeligen kronans pannor komma at
försäljas eller och på annat sätt användas. för min del anser
det för en omöjlighet at de kunna uthyras så framt
kronans manskap indrages emedan deras vård och eftersyn
skulle komma at bero på en allmoges välbehag, äfven
som legan för kokningen blefve obetydlig och ganska
osäker enär hvar och en använde sin kokade lefverans
efter godtycko utan at behöfva redovisa huru mycket
blifvit tillvärkat med hvarje panna. Åminborg
den 13 November 1804.

J. S. Edman

ro nödvändige, hafva af [illegible] at antingen kronan
skola de drifvas lägre, är nödigt at antingen kronan
mot tager Slöjde arbeten och betalar dem väl eller ock at
man väntar tills Landet åter repar sig och hinner til välmåga.
Slöjderna fradas endast hos rika nationer, men
[illegible] och gå at hos de fattiga. Et fattigt Land
kan ej uphjelpas, [illegible] genom Slöjder. Slöjderna följa [illegible]
välmågan. Hade Sally genom jordbruket ej bragt [illegible]
[illegible] til välmågt, Colbert hade fåfängt sökt, at rikta det ge-
nom Slöjderna.
Så är ock med denna orten, om den ej genom jord-
bruk uphjelpes til välmåga, så arbetar man fåfängt til
Slöjdernas förkofran.
Men, torde någon fråga: Kan då jordbruket

Memorial.

Med innerlig med kongelig rorelse, har jag af det Kongl. Vasthellinges Sall[skaps] Högtbetroende skrifvelse, af d. 14. Novembr. inkommit, det Kong. Majestät nådet täckts ingifva: dess Einska Vasthellinges Sall[skaps] underdåniga förslag, der om: Vara Ud. Sverige och Finska Kongl. Majestät, skulle täcktas Sverige Allmogen enkom, för att lära sjelfva sina, under de långa vinternätterna.

Kong. Vasthellinges Sall[skap] har tydligen, uplyftad i detta ämnet, öfvan af mig.

Dag för sjelfva arbetet, att anfånga följande.

Hade denna dagen flutet vackter 20 af det barn, som vi vårt hus att betjena, ty då var landet välmående: Hvete, Bjering och Mat. Åhr ingen det vanhedrat legat, ej vara något års upslag af dem, eller något tydligt sjelfva i vinterna, utmärkningar voro den tiden, ansedan de klagan dock ansvars.

Tryget och det med följande författarna, berörde sedan sjelfva det, samt med dagen Allmogens förmögenhet.

Sedan Kongl. Majestät vackter, jemte de, som en tredubbla ublagorna, så mycket mer lust att, att Kongl. en siesta, na mera att skuld för. Åhr det af vinkel, någon lifvanes ty, med mässa, Malm och barck.

Ublagorna skola nödvändigt utmätnings tryg, de flesta Kommunen äro till sjelfva. den snart öfver gående nya Notarangen, mindre af förlägenheten.

Bondens onepa ära nu redan så delan gande, att gamla så kommun förmå dessa dem det att blott mäna flyttningen gjort, att i alla redan ära i gald förbrungade.

Dagen till att afsig det klagder. Som till som dagen ansedan till dem, förslutes nu af att skaffa sig nöjd rot. arbetat med stamp och borck ar i stället för klagderna. Sjelfva klagderna redan ägor fremmen. Den som ej arbetar, skulle alter nöd gå dig.

Med skall så, att gå dra Kongl. Vasthellinges Sall[skaps] förslag.

Så många klagder som finna af sättning och äro nödvändige, dafsa, att gamla allt arbete vara lika vara skola de dessförinnan lagra, att nödigt att anfånga Kronan emot lagor slägte Arbeten och Cabalar som vart eller att annan vara bat, till Landet åter vapar sig och lemna till allmogen.

Klagderna skrifvat ändock det rätta Indicandi, Mag. vittnesbörd att gå till tabla. Ett sådant klagder, Kongl. Majestät, gamla klagderna följa ansedan till allmogen. Hade dally, genom sjelfva klagder, vinkel till nödvändigt, Colbert lade sjelfva, till sjelfva klagderna.

Så att och med denna gräns, om den ej genom sjelfva brukt upkylgas till välmåga förbättras man sjelfva det klagderna för Kongl.

Man, kunde någon fråga: Vem så gjort dessa klagder

annars upkjelpas?

Genom förnya och höga varu priser: [illegible] kammare; Brikat och höga tor [illegible] Dervälland af ot Arbetslust i Westerås, [illegible] samma utlagor torde detta finnas.

At höga varu priser äro medel til [illegible] upkomst, synes äfven af de [illegible] skyldige.

Man säg tydeligen under senare åren, at [illegible] Prästerna lade sig efter förlo. Den måtte upli[illegible] förfall arbetsamheten och förtjenster.

Under Amerikanska compagnierne, lade sig [illegible] och alla blefvo sjöarbetare: Så til och med [illegible] förde sjön til Westerås.

Skeppsfolk förfall. Krigat och missväxterne [illegible] på lifsmedlen. De ringaste sjön tilredningen, [illegible] begynte dunka på folk för bruk. Skada allenast, [illegible] den var utbladdad.

För några år sedan skog[illegible] til 10 och 12 man, och lemnade den blef [illegible] med allvar.

En Marthila, Dyska, Finlinen, [illegible] mästare Penningar och upbära, ny åker, 10 och 20 tum[illegible] der efter. De vunno något och deras Grannar til medhjelpare.

Nu lyses lemnings den efter att göra [illegible] fått Kommens bruk. Slikan och [illegible] manskolegan här stadnes. Slagterna [illegible] Dom i tjenst, sprängder, vafander m.m. Krig [illegible] sala, som förut var okändt der i landet.

Med som landtlemnings, lag i [illegible] efven i stånd de kunna, tar i nogon.

De til och med Torpare [illegible] antaget [illegible] afslagt skadan. Vandrade tals [illegible] finna det nu til rätteligt arbete, [illegible] hafva fått Tillhåller, at äfven främlades [illegible]

Om Regeringen hellst i at [illegible] Järan, vid 2 a 10 Rikstallers [illegible] lefde och inför Kriegen [illegible] ske blefve.

Upprigtighetens kännare, [illegible] liga medlet til dessa [illegible]

Det lärer vät underligt, at en allmoge [illegible] med mål la talen och dansk, kan vara upprig[illegible] Det är dock sant. En ung lag [illegible] derligt lag, om den i dessa [illegible] En Slicka, om Kunna ej [illegible]

Den som ej tafvar rätt at [illegible] Borgaren, som före [illegible] Skulle upprigtigheten [illegible] industeen sinna upmuntran [illegible]

[illegible] utan Utländningen [illegible] [illegible] utan Utland skada [illegible] [illegible] utvändigt finnas, om det skall vara val. [illegible] Denna kraftlöshet skall [illegible] [illegible] Wang.

Dessa onda af skaffas [illegible] [illegible] medel som i [illegible] [illegible] den nådiga [illegible] [illegible] Sedan den sig [illegible] [illegible]

Skulle de Wagar i [illegible] [illegible] [illegible]

November blef det af 4:de Soldaten qvarlåten bl[ef]
och valla pulderna både sig. Hola Snön var fal[len]
utom d. 17, 26. och 27. som voro blida.
den 8:de var 9 grader Kall och Elfven både sig, för vid
d. 13 och 14 var åter 9 gr. Kall. Elfven både sig hel och
d. 15 var 14 gr. Kall. Natten mell. d. 23. 24. som bort sig
Gräs, som stått, den 1, 2, 12 dagen.

December. Sista gr. Kall d. 7. då Kolen sjönk
den 10. var 27. och d. 29. 27. Grader Kall. Säl=skaggade ra
yrde. Hola Snön var Kall. vädret vexlig och dyst.
oj vet hvem det kan bero, kanske Westerna på g
mark förorsakar.

Rågen betalades med 8:de och Kornet med 6 och 7:
Slagträden fäldes till 7, 8 = 12 Alf. Salgen Kastade
och 7 dl. pudrat. Smoret 8. gräddet. Strömmingen fa
September, till 8:de man i slutet af December till 7, 8 st
nan. Sjuran som i sommar blifvit med fast, betal
från 7 till och med 11 fsk tunnan.

Fogel fanns ej i någon mängd. Sjöfåra
följ. Sjöl. Hanen 8. Orren, 6 a 7 fsk. Hjorpen och rjup
dragg Lon var i Hösst från 10 = 16 fsk. Dag Lon från
Arbet Hö och Skörden betalades 12 fsk för ett d
Ena ofvan nämden. Sedermera 6. och 8 fsk.
Linet som blifvit let sport ifrån Sasse fäl
fäldt til 10. samt 12 dagen helt platt pudrat. Kamp
8. plåtar.

Qvalket har varit grannt skrifvet, utom
har Kalfvarna i några gårdar invalat sig, så
utrajerat. Skrifvet gård har varit som Lästen och
personer, fast ordasätt är varit samma.

Umeå d. 16. December 1804. J. Ekblyp

Inkom den 19 Juni 1805.

Westerhulla d: 20 Maij — 1805.

171.

337. 339.

Till Höglofl. Hofle Kongl. Majts Secretair!

Som Kongl. Majts Nådiga Reglemente af den 16 Junii 1775. för Landshöfdingarne i Finska Österbotten, Uleåborgs och Kajanaborgs Län, förordnar, att Landshöfdingen skall hvarje år, i Maij månad, hålla Landsting med Allmogen i Socknarne, för att höra deras klagomål och anmärkningar, samt vidtaga de åtgärder, som kunna finnas nödiga; Så har jag, i anledning af detta Nådiga Reglemente, låtit utsätta Landsting med Allmogen i Lappmarken, uti Socknarne Pello och Muonio, till den 20 och 21 Maij, samt i Enontekis till den 23 och 24 Maij, och har jag, i Nåder, blifvit förunnad tillåtelse att, för dessa Landsting, få afresa från Staden den 15 Maij.

rit: åfven som sjelfva resultatet
huru det sluteligen slagit ut: Så
jag i denna del, som Gedamot
Högbemälte Sällskap, icke kunn
underlåta, at lämna Sällskap
dehl, af den ringa ärfarenhet,
denna sak mig förvärfvadt,
den korta tid, jag förenema
nings sätt nyttjat och fortsatt,
ken knapast sträcker sig till
Åhr: Men då jag ändå lär
ra den första i Finland; so
med kalkgiödslande å åke
giordt försök, åtminstone mi
terligt, årligen och i stort; Så fö
dristar jag mig, at till Sällsk
högt uplyste beprofvande ö
lämna närlagde afhandl
Anhollandes fördenskuld ödm
keligen, det herr Secreteraren
ville vara af den godheten

samma vid lägligt tillfälle till Säll
skapet inlämna samt åfven hos
Sällskapet anholla om tillgift, at
denna afhandling i anseende till
min nu varande sjuklighet, icke
kunnat blifva så fullkomligen
utarbetad eller så ordentelig, som
jag önskadt och vederbordt: Åfven
at i den en och annan omständig=
het komit at inflyta, som ej just
så aldeles directe tyckes höra till
saken; Men jag dock förmodar
vid sina tillfällen, kan lända nå
gra Landtbrukare till nytta och up
lysning, i denna vår kära Finska
fosterbyggd.

Med största högacktning har
jag åhran at framhärda

Hög Ädle herr Secretairens

Ödmjuk: Tjenare

Aug: Hagelberg

trägård af 4:ta tum...
Träd, utom en myckenhet buskar samt dess u
tom förökade, mitt Potet utsäde till 19 a 20.
tun: årligen; så med tog dessa omständigheter
mer än hälften af den giödsell, som jag an
nars af Kreaturen bordt kunna samla för
åkern: Med så ringa giödsel fant jag åter,
at det icke blef möjeligt at hålla åkern
vid magt, begynte således fundera huru jag
skulle kunna ärsätta den med något annat ämne

Economie

Jakom den 19 Juni 1805. 171. 339.

Om Kalkgiödslande

Jänledning af Kongl: Finska Hushålls Sällska=
petets anmodan, i Åbo Tidningen No. 70 för=
ledit åhr, at de Landthushållare, som längre
tid fortfarit med Kalkgiödslande å sin å=
ker, än de i samma Tidning upgifne fyra åhrs
Rön, ville lämna Sällskapet del af resultatet;
får jag altså åhran at aflämna följande.

Då jag för 15 åhr sedan, till trädde den Egen=
domen jag nu innehar och bebor, Vesterkul=
la i Helsinge Socken, befants min åker i ett
högst elendigt och utmattadt tillstånd samt till
större deln bestå af giäs och pös lera, så at jag
af 24 a 25 tunnor Rågs och 7 a 8 tun: Vårsäds
utsäde, de 2ne första åhren, ej fick skiörda
mer; än några och 60 a 70 tun: Råg och 40 tun:
Vårsäd vid pass samt ungefär lika mycket
Poteter, efter 5. tunnors utsättning.

Som jag kiöpte sagde Egendom mäst med lån=
ta pengar, såg jag tydeligen, at af så svag och
ussel åker samt jordmon, det icke blef mig möjle=
ligt at subsistera, och betala innemot 400 Rdr
årligen i intresse; utan at alla åhr, åtmin=
stone sälja 100 Barmer Höö, det blef altså fast=
stälet och har jag därmed härtills oafbru=
tit fortfarit: Som jag tillika anlade en ny
trägård af 4ra tunlands vid och 400 fruckt
Träd utom en myckenhet buskar samt dess u=
tom förökade mitt Potet utsäde till 19 a 20.
tun: årligen; så med tog dessa omständigheter
mer än hälften af den giödsell, som jag an=
nars af Kreaturen bordt kunna samla för
åkern: med så ringa giödsel fant jag åter,
at det icke blef möjeligt at hålla åkern
vid magt, begynte således, fundera huru jag
skulle kunna ärsätta den med något annat ämne

såsom Kärr Mylla och Ängs tufvor, hvar
jag hadde en ytterlig god tillgång: men
alt gamalt folk har a traktet däruti
ligt inrättade, at Vesterbulla åkern i förra
varit tjenligen god och bärande, innan den
en af mina förebrådares Inspectorer blif
ofta giödd med Kärr mylla och Biörnmås
tvor: Han har dock nyttjat den förfigtig he
at han först låtit dem ligga ett eller par
hög el: en tomar under Kreaturen i Lagan
then de later tar, så snart de komer i ler
jord snart sin fuxa och prösiga natur oc
man med dem lätt förderfva den bäs
hvarpå jag vet flere exempel. Som jag nu
denna min förlagenhet tvistade hvad jag skulle gripa
föll det mig in, at på några små tegar, som
åhr förut blifvit giödde med Biörnmås
utså några tunnor slaktkalk, helst de af
giödningen intet ville växa; men kalken
som i allenast den afsyftade verkan, at
dessa tegar sin gjäsiga och prösiga natur utan för
dem i en förundransvärd botlig het, så
snart fant mig föranlaten, at tracktera
mina ler åkrar med 150 a 160 tunnor mä
je åhr, hvarigenom min åker i allenast
tjenligen blifvit förbättrad till sin pröf
och rätt sjuka natur: utan jag har redan
åhr fått skörda 200 tun: Råg och dä
rer i goda åhr, samt 90 a 100 tun: Vår
ifrån 50 till 220 tun: Bönor, vaktta
af åkern lämnat bort nägrare 12 tun
såsom aldeles otjenliga till åker. Detta är
någon öfver dessen vext: men den som
min åkers usla tillstånd, innan jag beg
bösa den med kalk, samt den ringa grö
den alt ifrån mitt tillträde fått af sig
giödsel, kan ej annat, än tillika med mig
ja kalkens stora förmonlighet på lerig
lyrlig jord. Jag kan således icke annat,
alla delar förena mig, med det i förenem

tidning N:o 70 förledne åhr, uprifne kalkgrod
nings sätt: för allenast därvid at hindra
at i stället at i sama tidning står at karlen ut
breder kalken, bör där stå at han utsår el: ratte
ligen utkastar, ty så tunt och jemt som den bör
utspridas, ser jag icke at med bredning dugeh
den kan åstadkommas, jag har altid derstädes la
tit karlen bruka en tunnlig dyng skyffel, så
at arbetet bättre skulle lida, då han giordt kas
tet med bägge händerne och all möjelig styrka,
ty vanligtvis bör icke kastet skie med lemne
lig force, om kalken skall spridas jemn val,
dessutom har Gåsen som tiordt kasten, fattlap
pa emellan med en liten kast skyffel, på de
ställen som kalken för karlen rakat bli för
tyckt el: för tunt.

At man altid turar om med kalk och giödsel
så at den tegen som sist fått kalk, altid näs
sta gang får Kreaturs giödsel, åtminstone har
jag altid så giordt; ty hvem ser icke, at kal
den i sig äger någon tetnad el: oljaktigt ämne,
ne, utan at dess växt drifvande kraft för
emnigast matte härröra af dess värmande,
tyra förädrifvande och lerans sönderbrytande
el: mörnande kraft, på hvilket jämnemål
12 åhr sedan hadde ett märkeligt exempel. Un
der det jag en gang lätt med hästar trampa
ner till Tegel i en Lafve, földe det min Fogde
in, at slå några tunnor kalk på lerat i stäl
let för sand, han trodde därigenom giöra ett
aldeles oförgängeligt Tegel: men strax hand
o den kalken förvarut kalken blef inblan
lad, föll så sönder under förkningen i
logan som grus, så jag matte låta maka
at det med skyffel, hvar efter jag lätt föra
lenna mögan på ett åkerstycke, af hvars
varra jord, hvarigenom det ansenligen blef
förbättrad.

At giödsla med osläckt kalk, har jag väl ic
ke

försökt, i anseende till svårigheten att
den vederbörligen tunt och jemt sprida
på åkern; ty om den skall äga sin rätta
bör den vara i stenar el: klyftan och
öfver 8 a 10 dagar gamal, sedan den blif
brand: men blir den på det sättet utförd
kall och lerig åker, fallet det af sig s
att han vitterligen måtte giöra större
än den slaktkta; ty den måtte väl på
kern behålla sama natur, som på slak
ren, så att han ej allenast när han sk
dra i sig tillbörlig portion vatn, beg
hoka som den varsta ärtgryta; utan
der den rent af eld i tråd, som jag of
observerat, då kalken är afsvalkt s
Efter min tanke, är den oslaktkta kalk
bäst at nyttja, då man will giöra sig
fijiel giödsel och tagger vatt tals sig
hård Zerå med kalk och giödsel, sad
man tillgång på mylla, och att vatna
med ölrin, då höen ej giörs öfver kal
hög och slaktkre så mycket bättre,
jag åtminstone funnit det, ehuru jag
fått tillgång på ölrin, utan endast gu
sel vatn: men sedan jag nu efter den
saltpetter förordningen får tillsprone
mina sådes och stall gödsel, skall jag ej
derlåta, at giöra mig en ramma i kal
sådem
sås, tak för stora sloden, men nog
lägre och blott hållande af tvenne sidor
tvänne
hälja inunder golfvet, då ramman
ken bör kunna tryssa el: tappas
man dageligen är i tillfälle att ram
at den ej kan bli förstoppad, som lätt kunn
da, om man skull giöra den under golfret

genom hoppas jag få min giödsel jamling, till in=
mot en fjerdedel förbättrad; skada at sådant ej
skall kunna befallas och bli allmenneligen vedertagit
it, ty så länge det nyttjas endast af en och annan,
nser tjenste folket ölrin samlingen såsom nagot
beswärligt, och aldeles icke förande till deras skyldig
eter, lyckta om man får dem därtill, för mutor
och dricks pengar: då kunde man giöra sig mer nytta af kärr
Vog har manga sagt mig, at jag med kalken
grund skall fördärfva min åker och betaga
genom all fetma och växande kraft: men som
e icke på minsta sätt kunnat bestyrka sin
ats, med nagon erfarenhet i den vägen, så
ar jag icke kunnat låta afskräma mig, helst
a jag ögonskjenligen finner, at min åker är=
gen nu i 12 a 13 år, genom den årligen för=
ttradt sig: Dess utom måtte kalken utom eldens
hjelp el: koknings, icke giöra så särdeles vår
en på feta och oljaktiga ämnen; ty jag vet
om man bestryker sig väl om kroppen med
mal Tjer el: talg, kan man gå om sta, sått
ltra sig i kalk, utan at den skall giöra
insta skada, hvilket vore önskligt, at hvar
en som mycket nödgas umgås och arbeta med
alk, skulle känna; ty jag har sedt folk, som
genom det de varit frottiga och kalk damet sätt
g genom kläderne, blifvit därav så förbrända,
de rekrotalen fått ligga till sängs, med
in odrägligaste smärta.
u har jag ofta i dessa sednare åren, af så=
hälliga hushålls böcker och skrifter kom=
arfarenhet, at kalk med mycken förmon
långliga tider, blifvit nyttjad på flere ölr=
kes Orter, naturligt vis måtte den ända
öra mera nytta i vårt kalla Climat, såsom
arma befordrande och med det at mig nyttja=
kalkhrings sätt till 24 a 30 tunnor på tun
ndet, lär man ej behöfva frukta, at åkern

pra flere (hundrade) ahr skall ha "för" mycket, o
fer, at den jord som Herr Professor Be
i Upsala och flere berömda Tyskländska Ö
ter funnit bördigast, innehållit 30 pro
Kalk och där utöfver: Hållande jag f
vår jordbruk aldrig kan koma fig
innan vi (med alfvar) gripa oss an med jord o
blandningar; ty de förstrinna icke im
gra ahr, såsom gjödseln, utan förbätt
den nästan för "evärdeliga tider: Des
tror jag, at kalken också med för, d
tan, at ingen jord mask tricks i aker
minstone har jag på många ahr, alt
min åker blef öfver faren med Kalk
drig lidit den minsta skada af Mask
vid mina tvänne liggande Grannar, o
dist af den rätt "ansenligt.

Uppå Kalkens fyra förträfflige egen
kan jag ej underlåta at anföra ett ga
klart beris. Då jag för några ahr sed
besökte min Granne, Herr Assessorn och
Riddaren Ilg på dess Landtegendom
här i Socknen, bad han mig följa h
med på dess Åkar och se några
som dess Högde Somarn förut relat at
skulle skaffa ut i Linda; emedan de
gödsel och dikning, omöjeligen kunde
at draga. Men han hade befalt fond
stället, at ja Kalk öfver dem, som genast
värkställdt. Hela hans stod ja välter a
ret, at han efter Stunnors Tilfälle, fick
igen; men förvunde 2ne Tigar voro ana
all jemförelse, så at jag aldrig sedt en sa
växt. Saken var den, at de voro grufv
feta; men befrärades af någon illa art
som Kalken mildrade el: fördref. Sedem

Tilf: han tagde ej ut öfver Stun: på tunnlandet.

ar Elgen mycket nyttjat Kalk, och passar, at m
n bättre gödsel gifs, på lux och Kalkjord,
fymmerhet då jorden besväras af någon ilta
tad fyra, hvilket och till alla delar instämer
ed min "erfarenhet och öfvertygelse. Jag vill där
öre "almänt afråda hvar och en, at nyttja
arr mylla på sin åker, som består af lera
: Kalkjord, om den också legat flere ahr
; ty den åker har sin fyrliga natur och för
arfvar i längden, långt mer, än den i be
nnelsen tycks göra tycka, om man ej har
lrådelig tillgång på Kalk, at genast få öf
n, at temperera fyran.

Besynnerlig omständighet är med Kalken
ssa däruti, at om man fyller en tunna med
ckat Kalk; så kan man slå i den innemot
fvärdingar vatn; utan at Kalken och vatnet
tunnan skall öka el: höja sig en fjärdedel
denna omständighet från något fått och
bidrager till Kalkbarjeten, må de Natur
unniga utreda.

ängs mark har jag väl icke fördeles för
kt Kalken: men af det lilla jag försökt,
r jag skjäl at sluta, at den där ej heller är
förakta: Det hände sig en gång, at Ängs
ken begynte flytta sig ifrån Ängen i sin
fads åker, till förekommande däraf, lätt
, göra en qvarters bred rand af Kalk,
ngs hela åker lindan, som låg emellan åken
ängen, så tjock el: hög, at den väl täck
gräs skoten, jag vandt väl ej aldeles mit
damahl, at hindra maskens öfverfart,
lfte dagg och tegn snart satte en skorpa
Kalken, så lätteligen kunnat ga
öfver: men masken ändrade strax därpå

sin Cours, antingen af kalk luckten e
gon annan okänd ordsak. Men det v
just besynnerligt at se huru denna
rand i många åhr därefter växte dubbelt hög
än det andra gräset, så at denna sm
rand, nästan såg ut som en gärdesg
Men Zindan var dess utom också skjä
fet och växande.
Jag har väl på åtskilliga tegar fat
6 goda växter efter en kalkning: h
triflar jag på, at kalken på alla å
kan giöra så stor nytta, som på min
sur och rå mylla upfylda åker: Jag
därföre rå hvar och en, at förr giöra förs
med kalken i smått, så resqverar h
icke särdeles mycket. Men den som
råd och vill bringa sin åker till h
grad af bördighet, må så kalk på
tillika eller straxt efter giödningen;
hoppas jag han snarast skall vinna
ändamåhl och den, hvars åker blifv
därfvad genom sur och rå kärr jord
annars drags med någon illa arta
ra, tror jag aldrig möjieligen kan
pas eller bli rätt fruchtbar; utom
ka eller kalk i Westerkulla d: 20.
1805.

Aug: Hagelbe

100. inkom d. 13 Mar 1807. 343.

Kongl. Finska Hushålls Sälskapet!

Då det är hvarje hushållare obetagit at
lämna Kongl. Finska Hushålls Sälskapet
del, af de uptäkter som kunna gagna
det allmänna, blir det för mig en så
mycket större tilfredställelse at afgifva
en kort underrättelse om (Sätt at til-
reda gypertig rök Toback af inhemska
Tobaks blader).

Hushålls nytten i det allmänna blir otrig-
tigt stor, och utländska blader mindre
frågade, då sjelfra fabriks idkare k
sjelfra tilverka efter denna uppgift, o
na varan til facilt pris åt dem
sjelfra icke medhinna eller vilja syss
sig med tilverkning deraf.

Denna uppgift som i nörlagde blad
vore icke ur vägen at till dess hast
utspridande, blifva i Åbo tidning i

Med Vordnad Framhärdar

Kongl. Finska Hushålls Sällskap

Admjukaste Tjenar
C. P. Brenner
v. Öfver Marmäs

Sätt at tilreda ypperlig rök Tobak af in-
hemska Tobaks blader!

Soda Tobaks blader torkade, svettade och
afstjelkade, läggas uti friskt kåll vatten
3 timmar at genom stöpas väl, hvorefter
man utkramar vattnet, och utbreder bla-
den at halftorkas.

Därefter karfvas bladen fina som
som vanlig knaster eller kardus tobak.
Då den på detta sätt är beredd, är den fär-
dig at genom stöpas af en decoct, hvil-
ken tillagas på följande sätt.

Till 1 lb karfvade blader tages ¾ stop
kåll vatten, hvari lägges ½ Lod pulveriserad
Cascarille Bork (Cortex Cascarillae) och 1 Lod Ta-
marinder (Fructus Tamarindus) sönderstött, som
kokas med friskt eld till helften in och af-
silas. Så snart decocten kalnat, stö-
pes den fin karfvade Tobacken däruti
jemt, at alt blir väl genom fuktadt, —
hvorefter den utbreds och torkas, samt
är färdig at rökas.

Denna ypperliga rök Toback som då
är fri från Saltpetter och andra jord

partiklar som vanligen åtfälja bladen,
ej mindre en behagelig lukt än smak,
kan jämväl af hvor och en hvilfällare til-
med en obetydlig kostnad. Då hörte
mer den stora fördman at vid nyttjande
denna tobak, man utan fara kan
i bland sjuka, såsom et medel emot
och jämväl den hvorken Radar bröstet
brännes på tungan, torde den snart
mindera sig sjelf, och hvorje hvilfällare
betäten med upgiften.

128. Inkom d. 10 april 1807.

Sundsbergs d. 1 April 1807 347. 49.

Hög Ädle Herr Doctor & Professor!

101. inkom d. 13 Mars 1807.

345.

Högädle Herr Professor och Sekreterare!

I anledning af ärade skrifwelsen af den 7de dennes, skyndar jag mig at meddela den kännedom jag här å orten kunnat förskaffa mig hwad culturen af bohwete widkommer. Den består i följande: I denne Torkas Socken odlas Bohwete af de fläste hemmans brukare och torpare; men til en högst obetydelig quantitet, så

Sundsberg d 1 April 1807

347. 49.

Hög Ädle Herr Doctor & Professor!

346.

at deraf här knapt någon enda kappe försälj
nogen nytt jär detta sädesslag dels till at derma
sin brödföda, dels at deraf koka sig någon sp
ling. Näsan ingen, utom Ständspersonerne har sy
nyttja. bohvete, gryn, och sättet at tillverka dessa
så enkelt det kan vara, nemligen, at på en han
mala bohvetet, så grofft som det åfsundas; men
hafwa de bäste gryn, sättes bohvetet i vatten, d
som flyta på vattnytan afsöndras, och det öfriga, s
så torkadt at det kan malas, frimalas då flere
Bohvete kämner man här icke mera än ett slag, och
i allmänhet i höglände trakter, ifrån hvilka
en rågskörd, redan en eller par gånger skördat h
dem man följaktligen anser redan för svaga at
gå något annat sädesslag. Som det här å orten t
hösten blir kallt, så inträffar det icke sällan at bo
skadas af kölden, men det äger den egenskap at
så skadas at det icke gerna kan nyttjas til föda,
det dock icke den kraften at gro och fortplanta sig
sandjord är til detta säde tienligast. Om man i
tillredt med stråt får bohvete, så skall det, då s

förnämligt, wara owanligen lönande, så at man af en kappad ut-
de skall få til oftmed en tunna. Denna förmögenhet har jag in-
om den korta tid jag warit här, icke sett, men trowärdige män
hwad försäkrat mig at den wanliga stundom inträffat. Til en
nligen betydeligare myckenhet än i Norrkas, odlas denna sädesart
den näst gränsande Björneåborgs Socken, hwars invånare anses
re samwet och mindre bördig. — Utom Bohwete cultiveras här
sen en annan slags säd, den jag i de södra orterne af Finland
d blifwit warse. det är Sommar råg, som äfwen säs i mager
ndjord, och stundom är stångligen lönande. denne råg är så tilhal-
som kornet finare och klenare än winterrågen, men gifwer
hwitt och wälsmakande bröd.
nledning af hwad Herr Professorn behagar nämna om Bonden
han Skämtälm, får jag anse tilkännagifwa at han aldrig
mig yttrat någon önskan at blifwa utmärkt med en heders
löning; men at jag som med en slags förtjusning, genom allas
munnar hörde wittsord blifwit förwissad om det ädla
ilgörande han i många år öfwat, trodde mig honom owetande
wa inberätta til K. V. Hushållnings sällskapet, hwad jag i
it memoriål anfört, öfwerlämnande det til Sällskapets
dfinnande at förklara honom wärdig något wedermäle af
lö ackning eller icke. Då nu Sällskapet åstar lagt Syn å
nns gjorde upodlingar, och jag är ofäker, huruwida han, såsom
om utwärtes heders belöningar indifferent gubbe, wil de-

Inkom d. 10 april 1807.

347. 49.

Sundsbergs d. 1 April 1807

Hög Ädle Herr Doctor & Professor!

För den underrättelsen jag ärhöll genom skrifvelsen af d. 17 Marty, rörande länet från K. Hushåls sällskapet, får jag äran aflägga min Odmiuka Compliment; jag trodde så den långt fordetta, af de händer jag gaf i Commission, men Wälviljan och tienstfärdigheten försvinner med de trägeliga tider äldre folk öfverlefvat; Den summa jag önskatt ärhålla ser jag af Herr Profs brof ej, är att ärhålla ock således får jag för denna

128

[illegible] vänja odjuren vid plötsen. En sådan [illegible]ing underhålle, til dess Qsarne kära och [illegible] är väl snöbetäckt, då man minskar [illegible]arne, men i det stället utlägger ne[illegible] [illegible]skrifna präparerade kälor, sedan man [illegible] förut genom kungörelse underrättat [illegible]boerne, at ej låta hundar gå lösa, [illegible] utkasta döda knatar. Den sådane [illegible] för förpligtas, at aflämna dem til kader-

[illegible]

[illegible] utlägga ommänder kulor nyss [illegible] [illegible] och sådane lerdar som [illegible]

pensera något för en sådan Syn, önskade jag at få [illegible] om icke et intygande af Kronobetjente och några [illegible] män eller Sexmän som känna hans upodlingar [illegible] keligt, så mycket mera som en laga Syn öfver alt [illegible] upodlat icke lärer kunna förrättas så länge Snön [illegible] marken. Det erforderliga Socknestämmo protokollet [illegible] wän den minsta swårighet erhållas. Jemte det jag skall [illegible] för en ära at så mycket min tid medgifwer wara [illegible] fessom såsom correspondent til tjenst, förblifwer jag [illegible] högacktning

Högädles Herr Professorens och Sekreterarens

Tockas den 20de Februarii 1807

ödmjukaste tjenare

M. Gottlund.

P. S. At detta bref till sist datum är så gammalt, härrörer deraf at det under min frånvaro blifvit förglömt at utfärdas til Cassplantöret.

gången afsäga mig önskan att låna från K...
Hushåls Sälskapets Cassa, utan endast utbe...
den Godhet att få framdeles anlita Om ...
ifall iag skulle behöfva det, uti Något afseen...
Som landtman är iag med alla, plågade af Ingro...
Kringstryttande tiggare, stor del friske, men Knaph...
var ock en ger ej tillfällen til förtienst; En så dan...
Yppa sig för dylike ock andre uti sovknæme, om den...
storia som Doct:r Westring utgifvit, ock var af Sö...
löser Ett Exemplar som utan Kongl. Hushåls Sä...
Åtgärd blir utan Ändamål i det hela; Min tanke...
att Kongl. Sälskapet anförde til Kongl. Maj:ts det Comerce Colle...
föreställde Färgare Professionen i Riket, nyttan af...
Boken, til deras Nytta vid Inkiöp emot Andra Färgämnen...
det samma til städernes Kiöpmän, så att folket som gen...
höfr. Kundgjörelse om afsattning, kunde i sorken fä...
Landsman se ritningen på de färgstoffer som Doct:r We...
gifvitt, ock samla til förtienst som skall ske uti Odhe...

...nom dylik anstalter, befodras allmogens bästa, varpå Kronans bästa
...t enskiltes säkerhet beror;
Jag har äran att innesluta mig uti Herr Doctorns
...k Professorns minne ock Wänskap samt med
...ll Hög Acktning framhärdar

Hög Ade Herr Doctorn ock Professorns

Ödmjukaste Tjenare
Frod:k Dronikowsky

...vänja odjuren vid plåtsen. En sådan
...ing underhålles, til dess Ysarne lära och
...n är väl snöbetäckt, då man minskar
...arorne, men i det stället utlägger ne-
...stinfar präparerade kälor, sedan man
...förut genom kungörelse underrättat
...boerne, at ej låta hundar gå lösa,
...låta utkasta döda knatar. Den sådane
...dör förpligtas, at aflämna dem til kader-

...utlägga ommämnd kulor nyss kitrec...
...kudvuplatsen uti sådane lerelar som ...

Förkas den 20de
Februarii 1807

ödmjukaste tjenare
M. Gottlund.

...ränar deraf at det under min
...Pastorlöfvet

Medel at fånga och döda Wargar
Samlade och Utgifne år 1805.

...sedade hi de mångfaldiga Dagsvärken, som
...gen ~~åtgå vid~~ förspiller vid skalls anställan-
...ter odjur och den ringa framgång, hvar-
...de flässe skall aflöpa, wore hi önskandes,
~~...~~ dandtmän å ~~de~~ orter, där odjur
...ra stoda, skulle wara betänkt på andre
...wade Medel at förstöra dessa handets fiender.
...e sådane utvägar gifvas, hvilka med mer
...mindre framgång blifvit använde och
...t hvar och en må äga hi fälle at derast utvälja
...för ~~...~~ orten tjenligast faller, har en Sam-
...af ~~...~~ utkomne beskrifningar öfver slike
...ter blifvit gjord och den samma öfversäm-
...härmed hi allmänhetens tjenst.

At döda Wargar med förgiftade Luder.

...tsen, där et sådant med förmon kan ut-
...a, bör wara en högd höra sjö, åtminstone
...öfver 400 alnar derifrån men väl närmare
...1 ½ a 400 alnar och deröfver ifrån skog
...Buskar, 1 a 200 alnar ifrån hus. Worgen
...ristänksam och skyr skog och trängsel
...är på slätten tillagsen.
...å et sådant ställe börjar man redan i
...mber Månad, så snart nattfrosterne blifva
...tige, at utlägga döda hästar och andra as
...t vänja odjuren vid platsen. En sådan
...ning underhålles, til dess Gjarne lära och
...en är väl snöbetäckt, då man minskar
...warorne, men i det stället utlägger ne-
...besinfae präparerade kälor, sedan man
...väl förut genom kungördse underrättat
...boerne, at ej låta hundar gå lösa,
...~~låta~~ utkasta döda knatar. Den sådane
...bör förpligtas, at afstämna dem til kader-

utlägga ommänd kulor nyss tillredda
kuderplatsen uti sådane lerelar som ...

Förkas den 20de
Februarii 1807

ödmjukaste tjenare
M. Gottlund.

...ränar derafsat det under min
...åsplantärnet.

Ti en hård Deg, hvoraf man mellan ha
kopmallar kulor ti en sielkomlig B
förlek ~~med~~ torkas ~~sedan~~ på et rent bra
gom warm ugn. Ester torkningen bö
i widan hackerad med blodig häuder
med på dragne fingor hanskar, hvilka
wara nya och endast ti detta bestyr ny
Dessa kulor kunna förwaras i glas k
och då man gör bruk deraf, ouwänt
lägt med tarmsyra samt kemppå så hå
kan med sårull, som är dustuken eller
i nedanmämde wätting, ti dess kulan b
stor som en ordel Skaal, hwarppå den
Ombägger med en kinna eller tarmsyra
med tråd tätt omknyter. Ester kanten
per skinnet jemt och hela kulan anstry
wätting och instoppas i et aflångt kä
så stort som pordra ti dess beläkningen
på kötet ojemnheter och hela stycket bestry
nyo med wättingen som består af osalt
Smör. Detta smör bör ej tarattas i d
Smör wid saltred, ej heller förwaras, de
smör förut warit, utan i en glasera
at taga bort saltet utan wanligt sm
ger dubler icke, utan smöret bör wara o
saltred. At det gäsningar och surnar f
ej, endast det är saltfritt. Wid bruket
wärmas icke i fara eller koppar kärl, u
oglasera Terpotta, och wättningen pås
med en fjäder under det utan med
pinne kringrullas kålen på en trätal
eller bräde, hwarpå alldrig salt wor
salt och rostade järna spetar adjuret. Under
denna tillredningen och äfwen wid spis
ningen böra kallorne alldrig widrörds a
man är klädd i förnämde hanskar, h
då de ej brukas, böra förwaras i kall,
fahus.

Spisera ladrungen sker på sårad sät
då wintren wid julticen skadyat sig,

ning wisar. uppå de puncter, som ett ofwa
arne anmärkte åro, läggas så mycket kött
til, som en gäst hvar gång plägar tälla
uppå hwarden af dessa gångar allägges 6 st.
er, hwar afton då wintertiden är jemn:
ej då förwäder infaller. Om morgonen
å besöker man platsen, då af de skadade
ne och spåren finnas hvar, hwad fångst
sar at wända. Har wargen lagit sin hu
stoppar han innom tänderna. Då platsen
ny hos fallna, utan måste efterspåras. —
gifwet angripes, går wexelwis ena och an
stället igen med bakdelen, hwilket då det
en förmärker, gifwer goda hopp at snart
det lyckas: men åro flere wargar i
den och en lagit mer kött de öfriga, för
iwa och upäta de andre hvarken, så mycket
förmörka at han skjutas, äfwen som de
ka åtet endast på kulor, kunna stycke
hela 10 a 12 mil innan de stupa.
en om morgonen nägra kulor gifwer bär
idigt upslagen och öfver dagen förvarad,
i sogler ej må så tidsnog bli bortfäng
den. Har man gått til platsen för at
yya eller inhämta kulorne, bära skorna
doppas uti fjällarin, hwilken man samlar
bara. Ester sig bör man och tjenligt wa
a med en Påska af En- eller Tallris
doppas i nämde arin. Ifall warg spårad
leds kött förwaras, at instoppa de skad
kulorne sedt: ty wargen äter begärligt kött
il slägte: men Påskottet kastas på la
platsen. Påfaran bagas fäll på Tättingar
de ti dessa behof bära sängar utan skott.
elning öfwer skiftena diverseplatsen, då
kulorna allägges

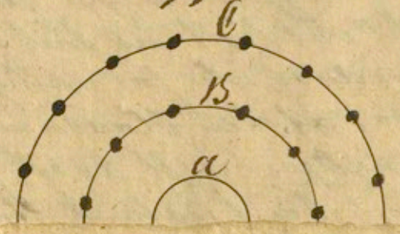

det A. den innersta Cirkelen af 6 fi
diameter, uti hvilken Asken ock deras
af Ben m. m. Börd Caggas attkastas.
det B. den andra Cirkelen 6 alnar ifrån
uppå hvilkens punkter, som utmärka hö
hägar, tvenne, eller fjellkalorne Bör läg
emellan dessa hägar bör, åfvenasom emel
klarne, vara åminstone 6 alnars dist
det C. den tredje Cirkelen 6 alnar ifrån
andra, belägga ock så med 12 hål truck
skulor, på samma sätt, som den andra.

Vet man åsken på sama vis anlagd
4de år, är det så mycket bättre, om hvar
le derti öfvers: Förjan: men Bör jäg
för man tvag al göra, för al hålla
i ordning med fall makning.

De skalor, som man magnarne icke hör
Bör förvaras i stall eller fähus: men
eldrum, dör folk vistas. Åfvenasom deras
gande ej Bör stå dör Tobak rökes. Öfv
dagar, auslryhas kalorne med ny ostning

För al leda ovegen ti Lederplats
man göra öltönd eller fjertrade dag
el stycke af får, räf, varg eller gäst
hagmarken nära ti platsen.

åtskilliga andre Ledningar sätt har
Hofmedicus och apothekarien vorn aden
det at desse åren 1747 och 1756 utgifvit
och landz apotheker, och derifrån förfogan
de al här intagas på nytt göras bekant

man förvarer et pulfver af fint rasped
kakor 1 lf. fint stött Fårbast 1 lod. fin
gallöpel 2 lod, fint stod eller nifven k
1 lod. alla desse saker blandas eller ri
tillsamman uti en liten porös krucka fördelf
uti en Morkel väl täpt och tvid den för
al något dem deraf icke för utskiga och
luften inandas af den blandningen för

Til Leder rytkja hvilft kalf för
eller hund och Bör kreaturet strykas f
del dör i sin blod och demnäst väl k

Til en kalf tages 1/4 lb af förenämd

dliget, 2 eller 4 finger emellan hvarje in
ning. och dessa öppningar ingnides pulfret
en klat eller svamp som är doppad i
eller i brännvin: i saltfjä vatten, som
Honing eller Sirop är förfärdiged. Då
nna fått upstorka, ingälfvorne, såsom öfver,
ver och njurer samt all innanlet ock
ver pulfret täckt med blod. Åfven
na dessa kötlstycken samt inälfvor ofta
dock kreatur på icke sätt förspillas -
kalfven dermed fyllas.

nnsyn syr buksyen och skinnet väl ti
och hela Ledret gräfves ner uti en hål
hög, sedan halm, som vatt blodad en
vin eller andre kreatur, blifvit anlagd.
det Ledret sålunda legat i 14 dagar
det upgräfves och lägges på en Lederplats,
har ofvanbeskrifne lag.

an öfjarn skandom icke vara stora Ledr,
hällre gripa ti små afskurne köttbitar;
an färskt kött, lefver eller lungor för
kabay och med sönderskuren pulfver in
ver likasom dantig korsmat och denne
ingnides uti innanlin samt deraf
tvenne läggas i kärfvar formerad, häl
och omkring Lederplatsen afkastas.
an kan och af pulfret med blod göra en
och deraf små Bollar, hvilka instickas
skurne kött bitar, hvilka sedermera
ga och någon tid läggas på bräden täckt
alen uti et varmt rökus för al förnas,
ter de på Lederplatsen afkastas: doch bör
id iagttagas hvad här ofvanför om flike
er anfört är -
und et annat fall -
n vänjer en gammal Gäst eller annat kreatur
arnas ti Leder, at begärligen dricka mjöl
: några dagar förrän man låter det af
som tror vara bäst i Januarii månad, stäl
an gästen eller kreaturet 2 a 4 dagar in -

som då begärligt åtsökes, prosten [illegible]
genast förtar och med stalldyngа öfverkas
at ligga i 14 dagar, då det sama så
nomgiftes at ingen sena och knogt sam-
nas daugrijet.

Vid alla dessa Ledningar i agtagen
förnämligaste, at pulfret tillredes ut
där ingen Tobak röket och at den som de
gar besattning icke heller andre tillred
Tobak nyttjar; han bör äfven taga sig
at något dumb af pulfret icke för upptag
och nåsa, hvilket dessförr kunna ombrin
skade. Vid dessa Lagens besökande bör
noga igensagas och ingen sjett qvarlämn
dammist af den som röker Tobak. Hvarje
nigt dessa platsen utses på et sitt sätt, u
buskar, stora stenar, gärdesgårdar, hus m
närа sinnag. Den vatten icke är långt bor
det så mycket bättre, på det oxjuret m
dricka strax efter det förgiftet Beefvet

At skjuta Oxjuret på Luckor.

Om detta med förmon skall kunna ut
bör skytten stå sig at för eller såhus,
kreaturen äuga förlagen luckten af kno
där skyttens röreste icke märker han af
i agtagas. Uppå Boningsrum, där sed
kunna och skott göras: men at afskjuta
nära til kallsens dörr, dörr eller andre
altgar lyckas sällan, så framt icke, en
gamal sägen, då et sjelfsvat hus ligger
skytten om afstyren det afgår dödande,
på Aggen, som efter en lätt stund gå
Oxjuret som ligger på tur skall den
at två, det ingen skytt i sitt qvarst

At curatte Oxjuret.

Til desse anläggning erfordras man en m
och tåla Bastar, tvenne knif, som på
sar en skarpad vindös eller Bake. är
eller kärr där nödvändigt, är det så mycket
Om skogen skjutes måste han [illegible]
och i oxgården expedas på en sida, ty
den får kallelse eller sjunker i sjön den

af Talmans dugd och stadig rät stör. —
det bör hafst vara et år gammal, hvarifrån
dör grå sorg och förlorar utseendet af nytt
Svärhet alorgen skjut
egningen bör iakttagas en Omkrets af minst
ummar af rund eller aflång skapnad, hvarun
sjorn den knåd försjälligt undvikas, utan
nan böjning åter kalla Gärdesgården kun
Körjan. Det kan vara lika nyttigt, hvad
förband man nyttjar emellan gården, blir
med en alen afstånd emellan stolparne.
det kalla sammanslagit och vid sjorja knack
vrida sjorn bör vara 6 fot svart stolpar
sammanhuggit. Den ena sidan af Gärdesgår-
dör afpassas framskrydande ändstolpar mitt
Dingen af den omnämnde öppning eller bar-
så at 1:a morgon må kunna sjun hyden
kord se kunna inuti gården. Derföre är
nyttigt, om någon hög stenig inuti den-
för at där anlägga kunet och 2:a ingån
kan denna sidan kallas, emedan dör-
arden, där marken är jemn bör vara af
hög, kan den i halfringen af äfen
Backen endast på en höjd af 4 til 4 alnar
af skattade Backe föker man at med
gården skyka nära förbi bergpartier
tenar, som jemte dör och virke förde til
gården dro tjenlige til samma ändamål
ande. Gärdesgården bör läta så ung
mycket, at där kan är som minst hög be-
som vid gott 2 alnar i sjun sin sed. Dagtid
ne väl nedsättas i marken, dör Gärdes-
den dessutom skadgar med skott, dock så
at vargen vid försök at springa öfver,
så af dem hafva någon hjelp. Öfven kan
med vidjor fästa Gärdesgården vid nära
för stående träd. Någorstädes bör äfven
en dörr för at lätta in och ut förstå af
kreatur. Om den själv skall så bör den
sjunga fallen väl til tvenne stolpar med ho-

ningen af Baelen är endast i alan
har Wargen dock jemte gårdens lat
macheus lägo emot sig, af hvar där
försöker sin hälsning, alan, chäin den
gården är högre, gör han där sina
man måste derföre vaga uddanför
och stenar på alvarn afstånd från
den inavatel. Om det sig göra later,
heller alan rätta, at på lika afstånd
gräsning sauba maeben innanföre och
fyllningen upköja den alnafore. Man
fullvuxdad stänguing afhugga jemt med
gården alla stör och gårdsle ändar, at
sådane ej må sätta tag, och för at äuna
göra haus språng trygglöga, sjelfer går
den, uddaalagande vid sidan af åsen m
sku dyttare, hvilka icke läggas ned emel
stöparen, utan fästas med goda vidjor ell
kar på inre sidan af dere störanne, icke
men väl tätt tägt, än gårdsgården. un
fångstiden gömmer de stör vargen åsyn
sälugt Prouis.

Det är ej nog, at den som har tillsyn
varggården, hvardag undersöker om var
kommit för Wargen sinnes omöjligt at h
åsen, börjar han at bita hål. Dertil beh
sjun med sina goda tänder icke någon h
och vagtaren bomer för jul. Sådeles är
nödigt, at vagthdelen genast vid vargs
kennes blir denom underrättad. Detta b
Wargen allrabäst sjelf, om man fäster
i varggården, så ställer, at dörren, m
tegnet ömkning för at störka sig ut, icke
vadgö at det rörd dem. Dels fästes
hoppa et fästat fanan haag med hop
tet, som gör sjun Wargården in i var
tens rum och är där fästad vid en li
klocka, at så snart vargen stöter på n
snöre, ringer klockan. Wagthaken b
genast gå at och hämta vargen från d
välkommen försök. Gärna förgår, at
bär varggården vara belägen så nära n
stuga, at et fästat snöre dit kan leda
och måste en wagthaga på hjulegt af

den tid om Hösten, då kreaturen afhagas af
gåver börjar med detta fång vinterfätt. Man
döda kreatur vid pass 300 stycken, utan Warg
och städer Wargen obehindrad åtkomst
gång han något förlöst, dagen åtelen
närmare Gårdes gården, hvarigenom han
gom dörrar vid gården. Ett eller flere döda
kunna utan läggas in uti Warggården
derföre, at Wargen vaktad sedan utan fö
Lakaas, må äga anledning gå in, som
är al det döda kroppar och kräken, hvilka
stick och sin track locka honom till
och bär förtjenst. Tassgrälen ej stora
sinnen. Man hållen utanför Wargen
blod som inne och åta af åtelen. Hör
så sädesl sätt gjort varga säker, läter
sen i Wargården det spad af åtelen åt
är, tämmaudes utanför endast den och
dörr. Går han dö ej in, bör en ovilig
sättas mitt i gården i en bur, så det
ej må upäta honom. Den bättre är den
vill uppoffra honden och låta honom gå
sista vårbanat äro dock Gallen, emedan
Wargen begär tegaste föda och tåla hård
vad om dagarne så utan hissanner, men
atterne så tålagt i varggården älskelse
ej så herrar, då de med el bestraktigt
sidor sjelfva Wargen sin rissfälle tillkomma
Wargen ältermet, är det lika nyttigt på
ställ han fångas, antingen det sker med en
med fällnika förd, med skörd eller Båtar.
fångst tiden emot vårens annalbrand
i, bära alla öfverlefvor i och utom Warg
fära 6 a 600 stycken derifrån och hvilg
men då hela til varggården ogift jämt
nare, stappa tillbaka. Åsen bör under dr
tid 60 a 70 sommar af Gårdsgården
medtagne. Det qvarstående bör väl förse
Fårhand, hvilken vanligen hörtlagas, då
bidrager til desf upprätthållande.
alle vid starka snöfall deiten och klara

Grop ar.

Vid Warp Groptar anläggande utser man
en Sandbacke på et sitt säet icke myck-
ket hög, hus eller skog i wäg gifwa derom
en grop i fyrkant 4½ alen på hwar sida
och 5 till 6 af djup, uti denna grop läggas
huggne stockar uti bottnen tätt, hwarmed
stolpar ingrafwas. Dessa fästes i öfra ända
andra fyra stockar, hwilka utgöra öfra kan-
ten af gropen. Som dessa stockar hålles 6 tum
wäl öppningen på gropen derigenom 4 af par
Dessutom beklädes wäggarne med klufna
plankor, eller stockar bredt flätadt af
tätnare sagack, hwilken beklädning upresas
tackstockarne och jorden, så at gropen inom
½ alen bredare än öppningen. Uti stolparne
där och mitt i gropen upföres en stolpe af
hvarlek, rund och slät, som slår utan öfra
kanten. På denne stolpe fästes genast med jern
något högre än tvärs å hwar sida
jern anordning bärar med sina hål att hwar
spett och en tam djupt på sätt, at den öfra
kanten af tvärsan går en tum bredare än
nedre. I stället för här kan man ock
en tunn bred spont i denna tvärsa, uti
de öppnar kunna fästas, hwarupp å tak
öfver gropen kommer at hvila. På tvärsan
man fästa en järning med ögla, så kunna
den kan vändas och tätning på det at anbe-
tvekdjuret, som dessuti fastbindes, må hafva
fälle, at vända sig. Omkring gropen
sedan med grästorf, som bör täcka väggen
så at gropen 5 a 6 quarter må blifwa
väggen och tvärsan. När man nu vill gif-
ket bör ske vintertiden, så bäres man
spår uti tvärsan med hacka ändtlig och de
lagges på tvärsan så tätt tvärsanor, som på
täcker. Dernäst täckes gropen med sina halm-
tvärsorna tvagat under jern eller andra kvast
dernäst grön, hvilken sedan afbredes och upp
med en visgaffel. Uppå tvärsan fastbindes
hund, som med sitt gnällande tjenar att

Fallor

Uti Kjörneborgs Län har Allmogen
brukat fånga djur uti fällor, kal-
lade på följande sätt.

Uti skogsdalder, som ligga emellan berg
eller andre svåråtkomliga ställen, där vargen
och af sammanhang uppföras tvänne skog eller
dylika gärder så tätt at varge icke öfver-
kan uppå en sidan stängsel lämnas en
hvarigenom varge kan inkomma med
det inga och denne öppning gifwes med
tvärsa fästad fälla, af den ena stocka
fälla på jorden och emellan tvenne parallela
stödiga pålar, hvilka nedslås på jor
andan och den andra stocken upresas
denna ändan på et gifwer så kallad
från 2:ne i gärden nedslagne stolpar af hvarlek
½ alen kortare. På ofvan sidan dessa instäc-
hafwa [illegible] Ehlös tvärstycke
en dylik stocka motsvarande stocke på den
ena och en annan stocke på andre ändan
upresas vid sidan af stolpen. Den nedre
den kinkar klotsen at upstiga och den
stocken ingripes en annan klots som
klots på stolpen och med sin tapphåla
öfra den förra klotsen fastt på den förra
med sina andra och med den ö-
upphålen den stocken, som nu för
ning går at klotsen och den gemen-
med stolpen. och nedre ändtlig
fästes et tvärsit snöre, som leder
sidan stockarne och fästes på stocken
vid den nedre stolpen. Rör nu ver-
ett tomt kopparpenningsmynt vid snöret alla
gen måste först på stolpen och sedan ofvan
klotsen och dragen på sidan ofvan
stocken, gemensamt fällan och stocken
med dessa nedfalla och gå vargen.

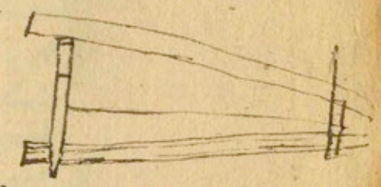

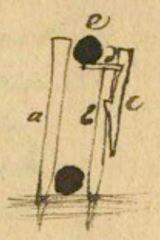

är nödigt, at all den
vikte som hänvid ägnas
är förut tillagd

[illegible] at

...d bör samma försigtighet i agttagas som
...dring här ofvanföre blifvit föreskrifven.
...l den som gillrar gropen naga igen sopar
...efter sig samt förut doppar sina skor
...ast arin.
...omså är nödigt at under det gropen in-
...samt de tider på året, då den icke gillras
...n icke få se densamma öppen. Den bör för sådan
...tingen kringstängas, eller och väl täckas
...auris: dock at den under sommarhelm om dagar-
...dras och tarkas, så at ingen olukt där gvar-

...ifta något odjur blifver fångadt, kan gropen
...ydkas med halm eller tort ris, som deruti
...ag.

Giller i Hus.

...s kunna på flere sätt inrättas. Om man
...r et får eller fåhus genom en glee vägg
...m och uti det inre anlägger en grop, så-
...m näst förut är beskrifven, dock utan stolpe
...lämnar en lagom stor glagg öppen på gttre
...n, skall vorgen, då han hopper ner ifrån
...n falla in uti gropen och blifva fångad.
...inrättning har den förmon framför of-
...ämde, at man nedgår hålla sörskild-
...jur och at efter syn är begvämligare.
...denne grop anlägger uti et ~~lider~~ öppet
...emellan tvenne fåhus, torde vorgen vara
...jare. Ker detta uti en kringbygd dada-
...kan en hund fastbindas ~~gent~~ in uti
...n gent emot lidret, då han med sitt
...lande inlåkar odjuret.
...an kan äfven gillra up en lucka för et
...~~och~~ Bin, lage eller dada och genom en
...banden hund, Get eller gris, inlocka vor-
...öpningen bör vara omkring 5 qvarters vidt
...en dörr som ~~lager~~ eller lätt ner uti sin falls.
...n dörr eller lucka uphinsas med et snöre
...fästes vid enn ändan af en stång, hvilken
...på dess medlersta del fast banden vid et
...hvors andra ända är fäst i taket. Ifrån

inkom 2 6 Juli 1807
355.

Kongl. Finska Hushålls Sällskapet!

Då någon tid sedan jag den åran inlämna
en kort underrättelse om Tobak, nu får jag
likaledes afsända bilaga kort afhandling
om (Att af Grevar täta sådor.) öfversyned
at Kongl. Finska Hushålls Sällskapet med

[illegible] vägar, så at oskynd-
gen [illegible] emot sig [illegible] det blif-
at ängå: men då bära begge öpningarn-
alt [illegible] nedfalla på en gång, eller at
een öpningen förses med järngaller.

Om en hund eller annat djur en gång
kängt i [illegible], eller och en [illegible] kog
rattar på [illegible], kan detet af Wargs
åtkomas. [illegible] 4

Saxar

Med Saxar fångas egentligen Råttor: dock
let förändras så at en hona, Skata eller kr-
och af Styrke förstöl kört utläggas i stället för
4 med större saxar liga Brodet, kan äfven Warg [illegible] fång-
fjennerhet om el gärn med Rums långa ta-
såsom på en sag på inre sidan af ena Wa-
stenfors: men som ovanen måste försöka
Saken med sig, så skulle man ej kar tetvag
göra den i en stadig påle, som är i jorden nä-
så bör plattan tvingsfångas med vanlig
gård, som kindar dorgnet at kerna af. Om
tera kan den upsparas.

Sättet at utlägga Saxar har Gen Gos
von Aben och Herr Capitainen Delamyle
Och som den sednares beskrifning ännu
Stockholms tal tiga; så vänder den här
gen.

Kråkar.

At fånga Warg med krok kan och förstå
Dödskråkar försedt med en stål fjäder, som
ken vidrörer, afgjuter den i den mon
fäster sig åt en älgkorn, kunna anläggas
kört Styrken Sadel fästes med starka jäm
vid stubbar eller pålar. Traden bruka
stänka med blod för at belaga ovanet at
saka, äfven som och för sina orsak fin
flyckan på flere ställen tvingsfrör. Kåg
förgifvet saka med frö eller galen.

At borttaga ängarne, som vargen ov
gnagat, är en godtrogvärdig sak. med äfva
dan kunna Wargskador åtan svårighet a
Sedan man funnit en sådan och fång
ken en af dem befarande upkängas i
för at dessa dra modren, som då lät
flyg åtos.

nöje emottar nyttiga ut för landet gegn
rän; under hvilken förhopning jag fr
med Vördnad

Kongl. Finska Hushålls Sällsk

4

Ämnjukste Tjen
J. Brem
v. Öfver Marmäst

Underrättelse Att af Grevar tilreda Såpa.

Efter ett af Gorfrore allmänt antagit ord, kallas det afstråde som blifver efter Själspäcks eller Tran kokning (Grevar) ut är icke annat än sönderstuurne bitar af svåln efter Späcken. Mindre kunnigt har det varit at draga större nytta af dem. Gorfrore har brukadt dem endast till smörgning å kättsidan på hudar, hvorvid de utkramat så mycken tran mögeligen kunnat erhållas. Däremot har jag ej kunnat gilla denna hushållning såsom mindre lönande, utan användt mina til såp kokning på följande sätt.

Man tager en Bunke fyller den med Aska hvoribland blandas litet kalk at få luten Caustik, sedan upkokas vatten kok hett ut påslås till Bunken är full, hvorefter den betäckes med ett låck, samt lämnas at stå en 2 à 3 dagar för at utdraga all lut. Kulle den erhållna luten vara svag, måste den aftappas ut slås på ny blandning.+)

+) Anmärkning

Om luten är tilräckeligen stark, efter man då man af Såp ämnet blandar til lut: en skål ut omvispar det, läddrar det väl ut förenar sig, så är den god.

Sedan luten är fordig, tar man af gr
så mycket, som man har behof af ad
i en grytta jemte annat rågt af talg
++.)

++) Anmärkning.

Af Svinhudar då de aftagas til beredning,
altid någodt fläsk, som afstäres och är pr
till Såp kokning.

4 Hvilket sammanblandat smältes under
och långsam eld, hvoritland genast tilsl
eller två kannor lut och då och då amm
til alt är förenat och upläst til en m
tjock än tunnvälling. Sedan alt är v
och förenat, hvilket visar sig då ingen Tal
som flått flyta åfvanpå, i hvilken
mera lut bör tilsättas at alt blir m
Då denna kokade smärja eller Såp
är fordig, fylles en tunna med förega
lut mer eller mindre, alt efter som m
hafva Såpan tunnare eller tjockare, f
man småningom slår i tunnan til lu
Såp ämnet eller smärjan under bestam
vissning til alt är i slagit, hop blandat
förenat, hvorpå det lämnas i ro at st

några dagar, då Såpan är fordig. Hörvid bör
anmärkas at ju mindre lut tilslås, ju tjockare
blir Såpan, ända till samma stadga som tvål.

Denna Såpa som til färgen är mörk brun,
är icke aldeles obehaglig. Man har trodt den vid
klöd trätt skulle medföra klädarna någon min-
dre angenäm lukt eller förg, men förförenheten
visar at trestom bade linne och ylle blifva
ansza hvitt och rent, hvorjemte denna Såpa
medför eller gör linne lent och vattnet mjukt,
som om någodt kli däri varit blandad.

C O Bremer

inkom d. 13 Juni 1807.

Till Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet

358

Berättelse om under skrefvens vatu aftappningar och kärr odlingar vid Högben Hemman i Karis Sokn.

Sedan år 1804, hade jag den oväntade lyckan, at genom Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets besynnerliga välvilja och Des för Fosterlandets odling allmänt kända, som vördade nit, af den så kallade Ahlmanske Testaments fonden blifva begäfvad med ett Förskott stort Ett hundrade Dr i R. G. S. såsom understöd till en företagen vatu aftappning ifrån den så kallade Högben Sjön, hvarunom flere betydelige upodlingar framdeles kunna vinnas, till förmån mindre för mig sjelfvan, än mina Grannar och det allmenna. För hvilken ännings Summa, jag alt härtills brustit i skyldig redovisning, hum den till sitt rätta ändamål blifvit af mig använd och i hvad måtto sådant härigenom befrem jat blifvit. Med egen öfver tygelse och ojäfviga vittnes börder kan jag förvissoliga och bestyrka, at denna min för detta ovanliga afterlåtenhet icke härört af någon upsåtelig vårdslöshet, utan fast mer, af den delicatesse, at icke ådraga mig någon slags mistanka för skryt och osanning till undvikande hvaraf jag häldst skulle valt den utvägen at låta denna berättelse komma ifrån fremmande och Embetsmanna stand, i hvilken afsigt jag ock för 2ne år sedan anlitat Krono Fogden i orten, om dessemina göromåls noga besigtning, som äfven anställtes, men den utlofvade beskriftningen har förmodeligen för i råkad oreda med Equa och Kronans Cassairer med onyttiga löften alt härtills blifvit förhalad;

förnöjer jag ock nu mera derå aldeles urvänlad nä-
gats taga en ny Syn och sielf nysätta en därmed be-
styrkt berättelse, sådan den här hos följer, hvilka
vore jämt nitvisar at ofvanförmälte förbätt-
ringsarbete blifvit af mig enligt förmält sätt
mål, emedan jag år 1804. sedan användt des-
till det mitt förehafvande hinder lige Starkom så
kallade Ofvan fallets utsprängning, medelst en
vänna i berget af 20 fam mans längd till 2½
alnars diupblek och bredd. Ifrån den 4. Mil ofvan
om detta fall belägna så kallade högben Sid-
löper ~~Ögon~~ En Bäck, hvilken i sednare tider
varit aldeles igen grodd, vid hvilkens i sy-
nnerhet öfra och nedra ändar jag till mödvär-
de af stenar och berg samt långa omvägar
~~jag~~ kunnat för vattnets fria afloppo nödvän-
digt göra nya Canaler till 50 fam mans läng
4. alnars bredd och öfver 2½ alnars diupblek, hvil-
ket åtgått i det minsta räknadt
hvilket allt med fört den goda reckan, at vatnet
i högben så fallit ifrån sin fordna vanliga
höjd 14 alnar. Ack gör jag mig faket hoppas
att sedan i en välsignad framtid vid högsta ar-
betets slut en från äldre tider vid Sidan ut-
lagd ostig förbämning alle samman i flere
veckotid tillförmående af begynnare högbe-
ning för de underliggande fiemmen samt
icke velat gräfva ifrån sig vattnet, blifvit vä-
60 öre vite afsynes fad att förbuden, samt bäst
därjemte annu vidare blifven nysyn fad som
nu mera äfven härigenom blifvit en lättig-
skyldighet. Jag säger at sedan alt detta med nit-
idkef bearbetande för sig gått, så visningen
skriftvel. at icke vatnet med näste som nu skall

Transport

Transport

nyttigare falla i sjön till samma diupblek med-
falls Canalen eller falla 2 alnar lägre än det förvarit
vatt gör dock ännu icke tillräckligt till hela Starkom
ägbens samfälta skogs nödtorftiga grundläggning
emedan Ofvan fallet ifrån den nedersta anstäkt
ningsvägen ännu är omkring 4 alnar högt, blifven
nera afstappning nog ofördelaktigt till fälle, när
vattenhet sådant vid gifva och ytterligare
gare fullbördande kräfver, emedlertid är
sedan vägen öppnad, nyttan så bevisligt att kän
för var allmoge icke mer dragen i min-
sta mål, utan yttrar största hug att lust att
använda härtill att hvad som står i deras förmåga
måste likväl tillstå, att den genom förblandat
tillfälla stående vatn som en lämpa mitt på
samme måsta icke genom ofra draget åt
kan fullas, att minskone så snart jag an-
ske, hvarföre jag ock varit om tänkt så
ugtt utbrago öppnande ifrån nedra ändan
till ett nytt Dragdike af 200 fam alnars
ll ifrån måsan till nära Ofvan fallet en
vägen täcken genom fast andre kärr och
raser, som härigenom blifvit att blifva nya
ar af 30 till 40 Tunlands vidd, hvarå de
nas och starkom Baer redan arbeta med
kraften at så dem fullbörda de. Hvilken
ning eller dragdike till 2½ alnar bredd och
½ diupblek med flere kännemärken medtagit 100:
detta hvar jag gjort genom andras ägor och
för man för mina grannar, dock att tillika
reda mig oppen väg för vattnets afloppo i-
en mina nu vidlagande egna ägor under
gen. Hvarast vid ett så kallat kärr om 30 Tun.
ket ut gör en vik af större mått, jag dessa år

Summan af gräfva sprängning å andres ägor 225:

Transport

låtit gräfva omkring 3000. famnar 2 alnar breda 1½ alns
på diken, som alle tillsammans minst kosta
En annor dylik gräfning af nästan samma lån
och beskaffenhet är anslagen långe efter lagen
afstora mässan på högben sedan svar genom
det framvälde vatn blifvit här ifrån afledt
i sedet tillskapat detta stenlösa fält af 200
Tunnelands vidd, där jag äger 70 alnar de stör
korn bär 130. Tunland. hvilken dikning ofvanmen
Genom all detta har väl lägenheten för större del
gar blifvit beredd, dock gifver jag icke än hvar
per med hvarmit ej eller haft råd att nyttagan
än omkring 20 Tunneland svara nygräftade
jemte en mängd trädrötters upbrytande m.m.
bragt mig på en omkostnad af mer än
4 hvarof jag väl redan haft någon, men vist mer
emot hopps ock utsträckning än svarande afkastn
för hvilken ingalunda för den skull saken att vara sämre
dessa åren, synnerligast för den skull att det mäst
måsta kärr mark nyss hackad och under beredn
varit så våte och rägn aktige, att jag icke kunn
därå anställa för sådes växt nödig bränning och
kyttande, hvarföre minna kärnbruk också då obeså
de blifvit, med hvilkas ytterligare beredande ja
nu i kållöpningen dagel. låter arbeta både
med plog och hack, att bringa dem till nödig
torkning för att nu på samaren kunna bränna
nav och sedan först med låg besås, hvilken
omvänd hvete låter den högsta framgång och ej
förnärmas af i synnerhet nattfrosterna, plägar vanl
gen betala sin adlare dess mäda och kostnad
framdeles och sedan mera hvarmit något dryga
re med till grunden och bättre nyttan som därutaf

Summa D. G. 1 Rd

Sänker jag nyttiga hafver sådet större är åtgång än
skiftet ifrån än befinnes. trädrötter så fritt att det kan
slogas höskedd, hvarefter det åter kämmas i fråde
att kyttas och besås med ang och timotheigräs
val ej sån än det blifvit aldeles fritt från trädrötter,
der och man hvarmit grunden på 1. högst 1½ grake
nära, ty sån har gräsväxten ingen magt att
röta och bebehålla sig eller gifva en stadd afkastning
hvilket jag nog vunnit i tillfälle att erfara.
Min bästa revenue af kärnbruken, har således hit
tills warit bestådt af mull den jag desse framgångne år
låtit af skräda och nyskapa serdeles långe efter
dikes kanterne att jämte lägre svar genom legar-
ne lika som kuldras och torka snarare samt i
synnerhet dragdiken gås bredare och djupare
så att öfverflödes vatnet, som underhållen mässan
kan blifva tillräckel. bestappat. hvilka mull som En
längan körde dels på Ladu gården dels på
andre torra stallen i högan med granris och
gödsel nu blandade efter 1. à 2 år gjord god
nyttig på torr och väl dikad åker, så som ock
på de nyplags land, som är ligen i igenlagga
tillång, så att både sädd och gräs därefter växa till
nöjes. Till denna skyldiga berättelse höra icke min
dre med afsven så dryg omkostnader före-
tagne kärr upodlingar å Prästegården der
Båsa stemman, hvilka sammanräknade
gåsa 50 Tunland, hvarvid mer eller mindre till
gjord blifvit; hvarföre man och tills vidare den
förbigår. När de en gång nära mare nalkas-
sin färdighet och kunna gifva en mera upsmun
rande afskaffning, torde blifva tåtla kreden
att den närmare beskrifva, om annars-

Den allernåd: förfynen behagar låta mig lefwa så
ge, och anwinna den förbättring till min kropp
at jag efter min högsta wilja och lifs förkar kan
förrätta, för att kunna lämna min hustru
tillförs 100 dr Tunland rätt odlad kär: mar
i arf efter mig, samt i den tillförlåtelige
pel, hwilket härtills i denna landsort okändt
deles förakkat odlinge sätt, uti am hwilket wä
aktiga hembygd Finland, som jämwäl moderen
rättesnöre kallet Suo maa, eller kär kan kan
icke möjeligen kan bringas till som må
och frukthamhet, med andra odlade Länd
sördeles det skröna Tyskland, hwilket som all
bekant är, efter äldre historiekrifwares berättel
fordom warit af samma beskaffenhet, som
skogbjord ännu till en ymnig del befinnes
hwarom man kunde göra sig så mycket
re och snarare hopp, om sådane efterdö
här och där i landsorterne blefwa syn
hwilka utmärka wida mer till uppmuntran
efterföljd än de bästa regler och före skrift
hwarföre jag ock nu får det nöjet berätta, at jäm
ne gifna anledning min närmaste Granne
den i Svartvar i Högben, nyligen börjat med
kär odling af 30 Tunnetland, hwarmed jäm
ar ancerat obetydligt, ty Bonden, som jemte
karlen arbetar sielf, med hwilken den bäs
mer än någon stenreman, sedan man
får honom i full werksamhet. En annan
Granne Jacob Sigfrid har jemte Sonen
warande Bonden hemma i Backom
ny dikat med allwarc förtjänst med 20
lande kärr odling lite ån, sedan wat
tappningen utur högben. Som lofwar

hittre framgång. De finbölle boer i Inga Socken
hafwa ock af samma anledning fattat på den
modiga tanken, at sedan utgräfwa och för
med odlingen af en mära wid denna sjö be
lägen icke obetydelig mässa. med ett ord kun
högben sjö och mässa samt den från ögna
de watu drag, som gör öfwer en mil i
omkrets förmå nu mera nya odlingen
på alla håll, hwarföre ingen fördom wä
rit tyng fälld. Jag tror således på goda skäl
att detta arbete i en framtid skal med
föra alle den goda nytta, som jag härmed
afsyftat, hwaregenom jag finner mig ickeli
den betalt för min kostnad och möda
am jag ock icke finner mig öfwer lefwa sjelfwet
af mina egna företag och odlingar, eller
förde derat den påräknade afskattningen,
hwarom wår heme så behagar förordnes
med nöje mee berättad skal.

Kano Prästegård d. 9. May 1807. Gabrielsing
Prost och Kyrkoherde

nfärdigheten af hela denna berättelse hafwa underskref
wid sidste höstas d. 4. Augusti anställd Syn, fullkommeligen
dunit, hwarföre den och härmedelst af oss bestyrkt warder

Eric Johan Tahlman
Krono Länsman

Johan Hindrikssön
Brasbij Hemdeman

Mattias Mattssön
Kjölbacka Hemdeman

Uppå en tid då yppigheten så till tagit hos den arbetande Klassen uti Landet, att större delen af dem, gjärna undandraga sig alla vid hushålningen före fallande besvärligare arbeten, synes det icke mer vara tid att dröja med upsinningen af alt hvad som kan bidraga till hvarjehanda arbetens drifvande med möjeligaste minsta dags värken, och största lättnaden för arbetaren.

Utaf alla arbeten som mäst äro plågande och mödosamme för arbetaren uti landthushållningen, är visserligen sådens uttröskande det svåraste, dels för dett myckna dammet som där omgifver honom, dels för arbetets värkeliga besvärlighet. En Machin som med dragare uttröskade säden, hvilken vore så inrättad att den kunde nytjas och förfärdigas utaf hvilken Jordbrukare som hälst, såväl Tårparen som Husbonden, och med den förmån, att man åtminståne kunde bespara hälften af de dagsvärken, som nu vanligen åtgå till den med händer brukliga tröskningen; skulle visserligen vara af högsta vigt för vårt lands närvarande ställning. Den Engelska Machinen som här i landet nytjas till detta ända mål, är sådan att den icke lönar sig för mindre jord brukare, såsom fattige Bönder och Tårpare, den är så bygd att den icke kan förfärdigas utaf hvilken Bonde som hälst och följakteligen icke utaf honom repareras och

och underhållas, den är äfven så ställd att den kr[illegible]
och förderfvar all halmen om säden skall väl [illegible]
sas, så att den sedermera blifver aldeles otjenlig
tak täckning, hvilket gjör att denne Machin [illegible]
ver aldeles otjenlig för största delen af allmogen
nytja halm till detta behof. Dett lärer icke k[illegible]
na nekas att icke dett vore möjeligit att upfinna
en Machin som med vida mindre kostnad än den
Engelske kunde både tröska och Känsa säden, [illegible]
ken vore så änkel uti sin bygnad, att hvarie m[illegible]
delmåttigt träslög arbetskarl själf kunde bäde
färdiga och upsätta en sådan, uti större eller m[illegible]
dre storlek alt efter hvars och ens behof.

Men såfängt lärer någon bemöda sig till [illegible]
använda hvarken tid eller kostnad uppå vär[illegible]
heten utaf en sådan Machin utan att han på
got sätt ser sig vara skades lös. därföre.

Ingen ting synes därföre mera naturligt
belligt, än att dett Kongl: Finska Hushåls Sä[illegible]
som med ett så vakande öga söker att befrä[illegible]
detta landets väl, på något sätt ville besörja
någon belönings utfästande, för den som sk[illegible]

upgifva och förfärdiga den här uti landet bästa
och förmånligaste Tröskningsmachin. Till vin-
nande hvaraf, det icke synes obilligt, om hvare Man
tal skulle frivilligt åtaga sig att gjöra ett samman-
skått af två eller tre skilling. Dett är naturligt att
flere täflande skulle yppa sig, och igenom flerer
bemödande skulle dett bästa sättet snarast updaga
sig. Dett händer sällan att egna behofvet kan fram-
kalla dett bästa uti Landthushålningen, och det för-
dolda snillet finnes ofta, där det icke förmodas.

För den som känner af hvilken vigt detta ärende är
för Landtbruket, och huru nödvändigt dett vore att
betjena sig utaf de vid Tröskningen besparade dags
värken till ängens och betesmarkens förbätring;
skulle det aldrig blifva någon trifvel, att han icke
ville tillägga upfinnaren af den begärte Machinen
både aktning och belöning. Öfvertygad om det Kong:
Finska Hushåls Sälskapets både upmärksamhet och
nit att icke allenast befrämja hvarje enskilt med
borgares väl utan äfven hela Landets, då flere
tusende personers dags värken härigenom kunde
besparas, i synnerhet om man hafver afseende

Econom

uppå den nytta som härigenom skulle vinnas
om en sådan Machin blefve almänt antagelig
ver hela Riket; så våge vi med trygghet hoppas
att detta ämne aldrig mera skall lämnas till
glömskans ~~[illegible]~~ nesliga förstöring.

inkom. d. 28 Maj 1809

Ödmjukaste Memorial

5

Då Finska Hushållning Sällskapet inom ett kort tidlopp
från sin stiftelse kunnat sina bemödanden och uppoffrin-
gar så väl lyckas, att ändamålet för dess vidsträkta plan
hela Finlands uppodling och flor, i flere delar synes
på ett närmare gåll kunna ernås; men i den sednare
Epok som för Finland inträffat nödgats röna tillfälliga
och oundvikeliga hinder, att i oafbruten fortgång få emot-
taga nya vedermälen af Finska Jordbrukares och Slöjde
Idkares Lyckade mödor, hvarigenom det önskade målet
för närvarande tycktes aflägsnadt, ehuru upplyst af

det skapp att i framtiden med större styrka och
re medel uppmuntras; så har med skäl sammodits
Hagloff Sällskapet rådfrågande sitt nit och pa
möda för landets förkofring, i samma mån
sinder deri upptäckt, söker alla utvägar, anwa
alla medel sig uppoffran alla krafter, att bibeh
le samma Ande för odlingar hos Finska Jord
karen, som hittintills så lyckligen sporrat
anledning tager jag mig friheten, att till Sällskap
öfverlemna nedlagde Sockenstämmo Protokol
Syneberis öfver en liten odling af Klöfver jemte
ling dertill. Och anhåller ödmjukast det Hagl
Sällskapet, jemlikt sina vidtagna, att i slutet af
derrättelserne för År 1807. annämnda Författa
täcktes låta försöka det frö, som härjemte in
samt begärdes huruvida insamlingen deraf
le belönas med något af de priser som d
sätte, icke för att derigenom tillvinna mig
en annan skände belöning bekräfta, utan endast
att under den Ekonomiska en sådan uppmuntran
skunna belöna de personer, som förrätta arb
hvarigenom den fördom som möter alla
allmänt hand företag bland den arbetan
klassen och den dolda, som ofta påfinner
att förhindra verkställigheten deraf, kunde
jemte det blinde förtroende en ungammal
framför att annat hos en del jordbrukare
nit.

Det torde äfven ålägga mig att göra red
det sätt hvarpå nämnde klöfver blifvit od
vetenskap, hvilket är i korthet sådant: Att
1807: sedan kornet på vanlig tid blifvit
utsådes inom en vecka derefter, af från Smyrna
öfverskaffadt klöfverfrö 12. Skålpund uppå ved
pass 16. geometriska kappland. Sistlidne sommar
afslogs en obetydlig del 2ne gångor att förse upptorkas
resten lemnades till frö och afslogs i Augusti Månad
samt torkades lindrigt, så att de magnaste frö hyl
sorne afföllo från knapparne. Samlingen härav för
varades till sistlidne Vinter och sedan försåg sig
skiljande ur sina hyllor genom tröskning
oaktadt föregången sönderstörtning i Mars: så användes det
let en Maskin förfärdigad af 2ne bräd stycken af hård
sinne med på ena sidan tvärs öfver skurna tänder
af ungefär ¼ tums höjd och ¼ tums bas för hvarje
tand. Det öfra brädet var 1 aln långt samt 10½ tum
bredt och det undra hade en tillökning i vidd af 2 tum
på hvarje sida. På dessa bräden, hvaraf det öfra
försedt med ett långt handtag längefter, lades tand
sidorne emot hvarann och under hvilken tillspetsades
alla sidor i det nedra samt på 3ne sidor i öfra brädet
samt med några utvidgning i hörnena samman
Bulden, så att öfre brädet skunde upplyftas vid
2. eller från det undra utan bulornet på sidorna
utspänder. En öppning lemnades ofvanför på en
för att in och utföra klöfverm, men fastnordes u
der gnuggningen, då det undre brädet bör vara fa
i skrufbänk eller på annat sätt. Med denna Ma
kan vid öfre brädets upplyftning lätt återsandar
fröhylsorne under tänderna, ytgnuggade samt med
na och sålt rengjorde en person på fyra timmar
1. tumsåk frö, som nyss förut tagits ur ugnen, d
den efter slutad bröd klibning vid högst 70. gra
ders värma ett dygn blifvit torkad, att erhålla ne
hvarje sådan sats anskrifning åtta Skålpund
rent och dampfritt frö.

På detta sätt att med sagde Machin hos
tröskningen blifvit begvämligen förrättad
på Vinter aftnar och mexcanstunder af blott
en enda person. Det frö som blifvit samlat
ernar jag till vidare Odlingar använda utan
gan del, som kunde aflåtas till älskare af nämnda
Växts kultiverande.

Åh. de la Chapelle

Utdrag af Sockenstämmo protocollet
hållet vid Allmän Sockenstämma i
Tenala Moderkörka den 7. Maii
1809.

— — Sluteligen blef församlingens hedervärda
Ledamöter föreläst det af Herr Secreteraren Wäl-
borne A. F. de la Chapelle skrifteligen författade
och i protocollet att införas, inlemnade dictamen,
af följande lydelse:

Till Sockenstämmo protocollet i Tenala
Moderkörka den 7. Maii 1809.

I ändamål att till finska hushållnings Säll-
skapet inlemna uppgift på den samling
af klöfver frö som sidstledet år hos under-
skrifven blifvit producerad, får jag härme-
delst, i följd af Sällskapets vidtagne författ-
ning, hos Socknens hedervärda Ledamöter an-
mäla, det vid af Herr Hofpredikanten Ehren-
malm den 27. sidstl. April hållen syn, blifvit
utredt, att af den sidstlidne Sommar hos mig
inbärgade klöfver, funnits 100. Skålpund ren-
gjort frö samt en betydlig samling som ännu
icke hunnit ränsas. Och på det man mera all-

att Sockenstämmans Ärevördige Ordförande lemnas sitt förord till uppmuntran för denna hushålls qvew, hvilken på de ställen där den vunnit förtrende, medför mycken båtnad, men hos oß äger den olyckan att vara för litet känd; får jag härigenom åfven anhålla om utdrag af det protocoll som i Sockenstämman härröfver blifver förd, samt framhärdar att vara

Ärevördige Herr Pastoris
och
Respective Sockenmännens

Ödmjukste Tjenare
Sf. R:k la Chapelle

Med samma dictamen då protocollerad hade Herr Secreteraren åfven förenat et af kongl. hofpredikanten och Kyrkoherden Fredrik Ehrenmalm m. fl. underteckned lyne-instrument hvaraf församlingen kunde förvissa om hvad i sagde dictamen blifvit anfört och huruvida det så lydde:
Med anledning af Finska hushållnings-Säll-

mänd må här hänna odlingen af klöfv-
hvilken i flere afseenden äger betydelig-
moner både till ökande af boskapens
drot öfver vintern och lättande af åt-
liga höslor under försommaren, så
vid ett sent infallande Trädbruk, hvil-
het af inträdad hö-brist, liksom ännu
de år, möter största svårighet på många
ställen, åfvensom på nödiga resor och
trägna skjutsfärderne, då Ingen anna
vårt hännu hunnit så långt att den
förtjente afsläg och deremot klöfv-
hvilken ganska tidigt och hastigt up-
växer samt i en mindre quantitet äger
en mera närande föda, således gör de
bel nytta; så skola den eller de af för
samlingens medlemmar som önskade
sjelfve öfvertyga sig härom, till en
gan af mig få tillhandla sig någ
skälpund godt spinckande frö eller
na emot förbindelse att af egen gro
tion efter viss tid likagodt frö återbi
förbindande mig att meddela dem för
hvilka denna vårt är främmande
den kännedom om dess natur och hu
sel, som jag theoretice och practice
nit mig förvärfvat. Under förmoda
att Sockenstämmans Ärevördige Ordförande lemnas sitt förord till uppmuntran för denna hushålls qvew, hvilken på de ställen där den vunnit förtrende, medför mycken båtnad, men hos oß äger den olyckan att vara för litet känd; får jag härigenom åfven anhålla om utdrag af det protocoll som i Sockenstämman härröfver blifver förd, samt framhärdar att vara

Ärevördige Herr Pastoris
och
Respective Sockenmännens

Ödmjukste Tjenare
Sf. R:k la Chapelle

Med samma dictamen då protocollerad hade Herr Secreteraren åfven förenat et af kongl. hofpredikanten och Kyrkoherden Fredrik Ehrenmalm m. fl. underteckned lyne-instrument hvaraf församlingen kunde förvissa om hvad i sagde dictamen blifvit anfört och huruvida det så lydde:
Med anledning af Finska hushållnings-Säll-

skapets författning uti andra häftet af
dess underrättelser för år 1807. pag: 35. hafva undertecknade besigtigadt det af
Herr Secreteraren A. J. De la Chapelle
å dess ägande Rusthåll Undermalm
belägit i Tenala Socken, Wästra Raseborgs
Härad, Nylands Lähn, cultiverade klöfver
och deraf samlade frö, och dervid funnit
100. Skålpund rent och sådant som i med
följande af oss förseglade påse till Hörlöf-
lige Sällskapet afsändes, samt dessutom
en betydelig samling af ännu orensadt,
som härmed till bevis meddelas.

Tenala den 27. April 1809.

Fredric Ehrenmalm
Körkoherde.

L. E. Wikgren.
W: Klockare

J. Danielsson
Bondeson på Lillvik.

Häraf tog sig ordföranden anledning att
uppmuntra församlingens närvarande
damöter, till att betjena sig af detta

genom Herr Secreterarens nit för det all-
männa bästa dem gifna tillfälle
att icke blott gagna sig sjelfva, men
äfven det allmänna, uti det fördelar-
ne af denna slags växt culture blif-
ve allmännare, hälst Herr Secreteraren
äfven tillbjudit icke blott utsädes
frö för denna växt, men äfven
all den erfarenhet han såsom Landthus-
hushållare i denna gren sig förvärfvat, och hvar-
före ett ringa besvär eller kostnad icke borde i
fråga sättas vid en så mycket rikare betalning
som af Herr Secreterarens eget exempel nogsamt
blifvit bestyrkt.

Tid och ort föreskrefne
på Sockenstämmans vägnar
Lars Anders Borgström
Kapellan och Curam gerens under
Herr Kongl. Hofpredikant. Ehrenmalms
frånvaro på Landtdagen i Borgå.

Upplåst och godkänt den 14. Maii 1809.
Johan Levan
W: Nådårs Predik.

Hans Axelsson
Bonde ifrån Rörsby nedergl.
HI

Henric Hansson
Bonde i från Svedja Wä-
stergl.
E

Rätteligen vara utdragit ifrån Protocollet intyga

Gust. Lindequist
Student.

Daniel Eliasson
Klockare

Med anledning af finska hushållnings Sällskapets författning uti andra häftet af dess underrättelser för år 1807. pag: 35. hafva undertecknade besigtigadt det af Herr Secreteraren Rf. de la Chapelle å dess ägande Rusthåll Undermalm, belägit i Tenala Socken, Wästra Raseborgs härad, Nylands län cultiverade klöfver och deraf samlade frö, och derwid funnit 100 ℔ rent och sådant som i medföljande af oss förseglade påse till högloflige Sällskapet afsändes, samt dessutom en betydlig samling af ännu orensadt, som härmed till bevis meddelas.

Tenala den 27. Aprill 1809.

Fredric Ehrenmalm
Kirkoherde.

L. E. Wikgren
v. klockare

Johan Daniels son
Bonde son på Lillvik

Ödmiukaste Memorial

Till Kejserlige Finska Hushåldssällskapet.

Den priswärda omsorg, hwarmed Sälskapet bemödar sig, att komm Finska Landt-hushåldningens uphielppande till biträde, och hwarom den uti Abo Tidning No 8 för i år 1812 utstälte Prisfrågan, om upgift af Swenska Åkerbruks Redskaper, i Ritningar eller Modeller m: m:, är ett nytt öfertygande bewis; som på det högsta måste interessera hwarochen sann Hushållare och Patriot; ty så ostridigt det är, att allt slags Jordbruk fordrar åtskillig Redskap; så sant är och, att jordensberedande tilltienlighet för de flere ändemålen, owilkorligen beror, uppå Redskapernes beskaffenhet, att de åstadkomma hwad mann åsyftar, samt, att de äga så enckel sammansättning och okonstlad handterlighet, lätthet förenad med ärforderlig styrcka, som möjeligt wara kan.

Att ei allenast enskildte, gode och omtancksamme hushållare utan andre wälmente Patrioten i Sverige, under loppet af sednare tider, sökt förbätra de förr kände och bruklige redskaperne, utan och uppfinna nya, samt, att sådant blifwit allmänheten bibragt, dels genom den Kongl Wettenskaps Academiens, dels Kongl Patriotska Sälskapets försorg, utom hwad en och

an

anan enskildt uppgifvit, är nogsamt bekant; hvilket
haft mer och mindre synbara följder, men icke
mindre torde så medgifvas, att flere andre Länders
Invånare och Sättelser Englands, ther all fullkomlighet
så nitmärkt söckes, äfven i detta ämne har öfverwigt
hwarföre det wore önskeligt, att therom äga fullstän-
dig kunskap; men att hämta den af någon hvilken
som giordt sig mödan samla och beskrifwa allt det
ett samband; i fall någon sådan gifves, och för, att
meddela det allmänneheten, fordrar eller föreskrifwer
ju allenast, en språkets fullt mägtig öfwersättare
och kunskalds och förut bekwämig Person: Att genom
resa och beskickning till orten föreskrifwer, det sam-
lade goda resemedel; hwarföre, hwad som i så
mätto wore önskeligt, lyner dock för närwarande
och kanske någon tid, icke kunna ske; om icke
det välmenta förslag mann för ären uppgifwit
kunde antagas, understödjas och finnas tillräck-
verktygs i det närmsta lända till ändamålet.

Mann har sig med full wisshet bekant, att de
större Possessionater; såwäl i södra Sverige, som
synnerligen i södra och skånska orterne, de sednare
åren, i mer eller mindre mätto förändrat sin
ursprungliga, lätt åskerbruk, sine långsammare odlingar,
Boskaps och Ladugårds handterings sätter till Swenska
och synnerligen Engelska grundsatser, årligen tilltag-
ande, samt för wärkställigheten theraf, inför
skrifwit största skaror skickelige personer och arbetare
med adforderligen redskaper för alla behof, hwar-

hwaresf altså, i det närmaste tordesinnas tillgång, att
se och hämta det husrondsaskeligaste som kan åstun-
das, så wäl till beskaffenhet och förhållande som dess
följder, om genom Sällskapets föranstaltande, nä-
gon för ändamålet skicklig person blir öfversänd,
desi skriftligt förslag mann wägar hoppas blif-
wa ett omwärdnadsfullt ämne till öfwerläggning
försedd med ärforderliga rese medel, och som äger
fullkomlig lust therföre, har nog tedighet, äger för-
ut några till saken hörande kunskaper, kan be-
döma jordarter och locales, för att kunna giöra
lyckliga tillämpningar eller gifwa anledning ther-
till, som äger någon ritkonst, för att wisa och med
lätthet kunna beskrifwa redskaper och machiner,
samt äfven skicklighet, att wid återkomsten mo-
dellera, eller, att under sin tillsyn låta modellera.

Mann känner ej hvarwida någon swårighet om
resemedels utfinnande kan inträffa; men will för-
moda, att de fläste Landets Landtlagendomare innehaf-
vare mäne om snar och pålitelig upbyssning, skulle
ofelbart, föranledde af någon del kejserl Sällskapets
bewekande föreställning, genom tillskrifter eller sub
scriptioner, giöra sig wärdige uppsyningar, ädagalägga,
de thermed på ett oppet sätt sin nit för enskildt och
allmänt bästa, emot del de försäkras om adhållande
del af den resandes Relationer.

Skulle hända falla och bifwa kunnigiordt et ön-
skat beslut, så tror mann sig kunna en person, som
äger alla anförde egenskapen, och som efter att an-

led

Ekonom

ledning skulle anmäla sig, och hvilken är för-
ut kännare af nästan alla Svenska Provinsers
förhållanden, till och med de särskildte språk-
brytningarne, hvilka omständigheter, gjör en
lätnad, att finna hvad mann söker.

Att mann för närvarande vil vara Ano-
nym, allhålles gunstbenäget ursägtas den som
menar Finnlandshögsta flor, under all egen solitud
skulle emot förmodan, det upgifne förslaget om
resemedel förkastas eller misslyckas, så will mann
tro, att Hans Majestet Keysaren, på Sällskapets under-
dåniga anhållan, och föreställning, ansloge en
för ändemålet passande summa, kanske 2000 a 1800
Rubel; och får anmärckas, att för detta år kann väl
intet uträttas; men väl beredas, så, att reseperson
vore vid början af 1813 antagen, för, att kunna
på första wärdag om det och vore i början af april
öfwergå, då hann finge tillfälle, att taga kunskap
om alt slagswärsäde, se och betragta, de på sine
ställen widtagne Circulationers förhållande från
wåren m: m: samt hafwa för sig hela sommaren
till resor i flere märckbara directioner efter den
föreskrift, honom af Sällskapet kan meddelas.

C: S: D: